

<u>Teatis nr</u>	Sisukord	Lehekülg
	I <i>Resolutsioonid, soovitused ja arvamused</i>	
	RESOLUTSIOONID	
	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 438. istungjärgul 26.–27. septembril 2007	
2008/C 10/01	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Resolutsioon teemal „Loodusõnnetused”	1
	III <i>Ettevalmistavad aktid</i>	
	EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE	
	438. istungjärgul 26.–27.septembril 2007	
2008/C 10/02	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat kohtuotsuste täitmise tõhustamise kohta Euroopa Liidus: pangakontode arestimine” KOM(2006) 618 lõplik	2
2008/C 10/03	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Masinaehitussektorit käsitlevate õigusaktide lihtsustamine”	8
2008/C 10/04	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „21. sajandi konkurentsivõimelise mootorsõidukitööstuse reguleeriv raamistik. Komisjoni seisukoht seoses CARS 21 kõrgetasemelise tööühma lõpparuandega. Panus ELi majanduskasvu ja tööhõive strateegiasse” KOM(2007) 22 lõplik	15
2008/C 10/05	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv põllu- või metsamajanduslike ratastraktorite ümbermineku kaitsekonstruktsioonide kohta” (kodifitseeritud versioon) KOM(2007) 310 lõplik — 2007/0107 COD	21

2008/C 10/06	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, põllu- või metsamajanduslike ratastraktorite haakeseadiste ja tagasikäigu kohta” (Kodifitseeritud versioon) KOM(2007) 319 lõplik — 2007/0117 COD	21
2008/C 10/07	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv mootorsõidukite ja nende haagiste andmesiltide ning kirjete, nende asukoha ja kinnitusviisi kohta” KOM(2007) 344 lõplik — 2007/0119 (COD)	22
2008/C 10/08	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis „Energiaõhususe tegevuskava: potentsiaali realiseerimine”” KOM(2006) 545 lõplik	22
2008/C 10/09	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv lennujaamamaksude kohta” KOM(2006) 820 lõplik — 2007/0013 (COD)	35
2008/C 10/10	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile „Säästev elektritootmine fossiilkütustest: nullilähedased söe põletamise heitkogused pärast 2020. aastat”” KOM(2006) 843 lõplik	39
2008/C 10/11	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus bussiteenuste turule juurdepääsu käsitlevate ühiseeskirjade kohta (uuesti sõnastatud)” KOM(2007) 264 lõplik — 2007/0097 (COD)	44
2008/C 10/12	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv keskkonna kaitsmise kohta kriminaalõiguse kaudu” KOM(2007) 51 lõplik — 2007/0022 (COD)	47
2008/C 10/13	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles sätestatakse ühenduse menetlused farmakoloogiliste toimeainete jääkide piirnormide kehtestamiseks loomses toidus, ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 2337/90” KOM(2007) 194 lõplik — 2007/0064 (COD)	51
2008/C 10/14	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu määrus kalandussektori andmete kogumist, haldamist ja kasutamist käsitleva ühenduse raamistiku loomise ning ühise kalanduspoliitikaga seotud teadusliku nõustamise toetamise kohta” KOM(2007) 196 lõplik — 2007/0070 (CNS)	53
2008/C 10/15	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 96/22/EÜ, mis käsitleb teatavate hormonaalse või türeostaatilise toimega ainete ja beetaagonistide kasutamise keelamist loomakasvatuses” KOM(2007) 292 lõplik — 2007/0102 (COD)	57
2008/C 10/16	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust nr (EÜ) 1924/2006 toitudel märgitud toitumis- ja tervisealaste väidete kohta” KOM(2007) 368 lõplik — 2007/028 (COD)	58
2008/C 10/17	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Maailmakaubanduse integratsioon ja allhanked. Uute väljakutsetega toimetulemine”	59
2008/C 10/18	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Patsientide õigused”	67
2008/C 10/19	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Jätkusuutliku tootlikkuse edendamine Euroopa töökohtadel”	72

2008/C 10/20	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Puuet käsitlevate näitajate ühtlustamine Euroopa poliitikate jälgimise vahendina”	80
2008/C 10/21	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele: „Maksusoodustuste tõhusam kasutamine teadus- ja arendustegevuse soodustamiseks”” KOM(2006) 728 lõplik	83
2008/C 10/22	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Eli majandus: 2006. aasta ülevaade. Euroala tugevdamine: poliitika põhilised prioriteedid” KOM(2006) 714 lõplik — SEK(2006) 1490	88
2008/C 10/23	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Finantsturgude arenguga kaasnevad majanduslikud ja sotsiaalsed tagajärjed”	96
2008/C 10/24	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa tööstusstrateegiat edendav majanduspoliitika”	106
2008/C 10/25	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal — „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Liikmesriikide otsese maksustamise süsteemide koordineerimine siseturul” ja — „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Piiriülene maksustamine kahjumi korral” ja — „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Maksustamine riigist lahkumisel ja vajadus kooskõlastada liikmesriikide maksupoliitikaid”” KOM(2006) 823 lõplik — KOM(2006) 824 lõplik — (SEK(2006) 1690) — KOM(2006) 825 lõplik	113

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

RESOLUTSIOONID

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

438. ISTUNGJÄRGUL 26.–27. SEPTEMBRIL 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Resolutsioon teemal „Loodusõnnetused”

(2008/C 10/01)

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juhatus otsustas 25. septembri 2007. aasta koosolekul väljendada oma vapustust käesoleva aasta augustis Kreekas möllanud tulekahjude üle ning solidaarsust nende tõttu kannatanud inimeste ja kodanikuühiskonnaga.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu istungjärgul 26.–27. septembril 2007 (26. septembri istungil) vastu järgmise resolutsiooni 192 poolthäälega, üks komitee liige jäi erapooletuks.

Pärast mitmes liikmesriigis toimunud loodusõnnetusi arutas komitee vajadust eraldada Euroopa kodanikukaitse mehhanismile piisavalt vahendeid, et oleks võimalik koordineerida tegevust Euroopas ja väljaspool Euroopat juhtuvate katastroofide korral.

Juhtunut silmas pidades kinnitab komitee veel kord oma arvamuses CESE 1491/2005 (NAT/283) väljendatud seisukohta ning kutsub eriti komisjoni üles tagama ELi kodanikukaitse mehhanismi tõhus toimimine järgmiste konkreetsete meetmete abil:

1. nõuda kõigilt liikmesriikidelt sobiva õigusakti abil Euroopa Liidu kodanikukaitse eeskirjade täitmist;
2. varustada ELi kodanikukaitse mehhanism järgmiste vahenditega:

- satelliitsidesüsteem,
 - mehhanismi abimeeskonnad,
 - vahendid ELis olemasolevate meeskondade ja varustuse tähistamiseks,
 - piirkondlike operatiivkeskuste loomine ja nende töö täielik kooskõlastamine,
 - meeskondade asjakohane tehniline koolitus;
3. võtta vastu tsiviil- ja kriminaalvastutuse Euroopa sätted, mille alusel oleks võimalik selliste õnnetuste põhjustajatele süüdistus esitada ja neid karistada.

Brüssel, 26. september 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

438. ISTUNGJÄRGUL 26.–27. SEPTEMBRIL 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat kohtuotsuste täitmise tõhustamise kohta Euroopa Liidus: pangakontode arestimine”

KOM(2006) 618 lõplik

(2008/C 10/02)

24. oktoobril 2006 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses „Roheline raamat kohtuotsuste täitmise tõhustamise kohta Euroopa Liidus: pangakontode arestimine”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsiooni arvamus võeti vastu 18. juulil 2007. Raportöör oli Jorge PEGADO LIZ.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 438. istungjärgul 26.–27. septembril 2007 (26. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 131, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 6.

1. Kokkuvõte

1.1 Kõnealuse roheline raamatuga ja mitmete Euroopa õigusruumi loomisele suunatud algatuste järelmeetmena algatab komisjon arutelu võimaluse üle luua ühenduse õigusakt, et tõhustada rahaliste nõuete täitmist, tagades, et võlgniku pangakontod ükskõik millises liikmesriigis külmutatakse menetluse alguses.

1.2 Rohelisest raamatust, mida ei saa käsitleda lugemata ja analüüsimata sellele lisatud töödokumenti ⁽¹⁾ ja selle aluseks olevat tellitud uuringut, selgub, et komisjonil on kavas teha vabatahtliku õigusakti ettepanek, milles määratletakse Euroopa kaitsemeetme õigussüsteem pangakontode ennetava arestimise kujul, sõltumata võla liigist või asjaomaste osapoolte staatusest. Siiski esineb meetme objektiivse ja subjektiivse kohaldamisala määramises mõistelisi vasturääkivusi ning mõnedes keeltes on komisjoni dokumendi tõlked eriti ebausaldusväärsed.

1.3 Sellise meetme mõju kohta ei ole uuringut läbi viidud ning selle aluseks võrdleva õiguse uuringutes on arvesse võetud vaid 15 liikmesriiki 27st. Selliste asjaolude tõttu ning komisjoni muret jagades leiab komitee, et vajadus sellise meetme järele ei ole subsidiaarsuse ega proportsionaalsuse seisukohast piisavalt tõestatud ning samaväärse tulemuse võiks võib-olla rahuldavalt saavutada ka lihtsalt Brüsseli I määruse kahe sätte muutmisega.

⁽¹⁾ SEK(2006) 1341.

1.4 Samuti ei leia komitee loogilist õigustust sellist liiki algatuse kohaldamisala piiramisele pangakontole paigutatud rahasummade ennetava arestimisega. Komitee soovib laiendada algatuse kohaldamisala võlgniku muule vallasvarale ning, vajalike muudatustega, arestimisele pärast täitekorralduse saamist. Komitee peab ka väga oluliseks tagada, et kõnealuse meetmega kaasneks algatus pangakontode läbipaistvuse, teabe esitamise kohustuse, konfidentsiaalsuse nõude ja andmekaitse eeskirjade kohta.

1.5 Komitee nõustub komisjoniga, et kui sellise meetme sisseviimist peetakse absoluutselt vajalikuks, siis oleks sobiv vahend vabatahtlik õigusakt võlgniku pangakontode külmutamiseks muudes liikmesriikides kui võlausaldaja või tema äriettevõtte asukohariik.

1.6 Eelnevat arvesse võttes ning vastamaks täiel määral komisjoni taotlusele koostada kõnealusel teemal arvamus, esitab komitee üksikasjalikud tehnilised ja õiguslikud soovitused, et määratleda, milline on komitee arvates algatuse jaoks kõige sobivam süsteem. Arvamuses käsitletakse eelkõige kohtute pädevust, arestimismääruse andmise tingimusi, arestitavate summade piirmäärasid, erandeid, võlgniku ja ühiskontode kolmandate osapoolte kaitse tagamist juhul, kui nad jagavad võrdset või proportsionaalset vastutust, vaidlustamist ja tähtaegu, õiguskulude süsteemi, asjaomaste pangakontode asukohapankade kohustusi ja vastutust, ning riiklikku ja rahvusvahelist eraõigust, mida võidakse samuti kõnealuses küsimuses kohaldada.

2. Rohelise raamatu põhisisu

2.1 Kõnealuse rohelise raamatuga algatab komisjon huvitatud isikute vahel laiaulatusliku arutelu selle üle, kuidas parandada rahaliste nõuete täitmist. Komisjon teeb ettepaneku luua võimaliku lahendusena pangakontode arestimise Euroopa süsteem.

2.2 Komisjon määratleb kõigepealt Euroopa õigusruumis praegu tsiviilmenetluses esinevad täitmisprobleemid, mis tulenevad riiklike eeskirjade killustatusest kõnealuses valdkonnas, ning tunnistab, et määrusega (EÜ) nr 44/2001 (Brüssel I) ⁽²⁾ ei ole tagatud, et *ex parte* menetlusega saadud kaitsemeetet, näiteks pangakontode arestimist, tunnustaks ja täidaks mõni teine liikmesriik peale selle, kus otsus tehti.

2.3 Komisjoni arvates võib selline puudus moonutada ettevõtete konkurentsi sõltuvalt nende riikide õigussüsteemi tõhususest, kus nimetatud ettevõtted tegutsevad. Seega võib see takistada siseturu sujuvat toimimist, mis vajab ühtlast tõhusust ja kiirust rahaliste nõuete sissenõudmisel.

2.4 Seetõttu teeb komisjon ettepaneku kehtestada „pangakontode arestimise Euroopa määrus, mis kaitseks kõrvaldamise või ülekandmise eest võlausaldajale võlgu olevat või tema poolt väljanõutavat rahasummat, mis on võlgniku ühel või mitmel pangakontol Euroopa Liidus” ning pakub võimaliku asjaomase õigusraamistiku üksikasjaliku analüüsi, mille parameetrite kohta on esitatud 23 küsimust.

3. Algatuse taust

3.1 Algatus on üks paljudest meetmetest, mille komisjon on vastu võtnud kiiduväärse eesmärgiga

⁽²⁾ Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja jõustamise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (Brüssel I) (EÜT L 12, 16.1.2001). EMSK arvamus kõnealusel teemal koostas hr Malosse (CES 233/2000, 1. märts 2000, EÜT C 117, 26.4.2000).

luua Euroopa õigusruum, millega tagatakse õiguslik toetus siseturu lõpuleviimisele ⁽³⁾, eelkõige pärast Brüsseli konventsiooni muutmist ühenduse õigusaktiks ⁽⁴⁾ ning määrust, millega luuakse Euroopa täitekorraldus ⁽⁵⁾.

3.2 Komisjoni praktilistes märkustes kohtuotsuste täitmise seotud probleemide kohta Euroopa eri riikides ning erinevuste kohta kõnealuste otsuste aluseks olevates õigusaktides, mis tulenevad täiteprotseduuride ühtlustamise puudumisest ELi tasandil ning mille tagajärjed on komisjon õigesti esile toonud, on tõetera sees. ⁽⁶⁾ Tuleb ka öelda, et nimetatud tagajärjed on 12 uue liikmesriigi hiljutise ühinemisega vaid veelgi halvenenud. Siiski ei vii komisjon kõnealuses rohelises raamatus läbi oma algatuse äärmiselt vajalikku kontrolli seoses subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõttega.

3.3 See ei tähenda, et sama või samalaadse mõjuga tulemust ei oleks võidud saavutada vaid Brüssel I määruse ühe või kahe sätte muutmise (nimelt artiklid 31 ja 47), laiendades selle kohaldamisala, kuid säilitades samas kehtiva süsteemi. Sellel oleks lihtsustamise mõttes olnud selged eelised ⁽⁷⁾.

⁽³⁾ Muu hulgas hõlmavad need järgmisi õigusakte:

- Komisjoni teatis „Tarbijate õiguskaitse kättesaadavuse ning ühtsel turul tarbijavaidluste lahendamise tegevuskava”, 14. veebruar 1996 (KOM(96) 13 lõplik);
- Komisjoni teatis „Suurema efektiivsuse suunas Euroopa Liidu kohtuotsuste saavutamisel ja täitmisel” (KOM(97) 609 lõplik, EÜT C 33, 31.1.1998);
- Roheline raamat tarbijatele õiguskaitse kättesaadavuse ning ühtsel turul tarbijavaidluste lahendamise kohta (KOM(93) 576 lõplik);
- Roheline raamat alternatiivse vaidluste lahendamise kohta tsiviil- ja kaubandusõiguses (KOM(2002) 196 lõplik, 19.4.2002);
- Komisjoni 12. mai 1995. aasta soovitus äritehingute maksetähtaegade kohta ja sellega seonduv komisjoni teatis (vastavalt EÜT L 127, 10.6.1995 ja EÜT C 144, 10.6.1995);
- 19. mai 1998. aasta direktiiv 98/27/EÜ ettekirjutuste kohta tarbijate huvide kaitseks (EÜT L 166, 11.6.1998);
- 29. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/35/EÜ hilinenud maksimisega võitlemise kohta äritehingute puhul (EÜT L 200, 8.8.2000);
- Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ning kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (Brüssel I) (EÜT L 12, 16.1.2001). EMSK arvamuse raportöör kõnealusel teemal oli hr Malosse (CESE 233/2000, 1. märts 2000, EÜT C 117, 26.4.2000);
- Nõukogu 21. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 805/2002, millega luuakse Euroopa täitekorraldus vaidlustamata nõuete kohta (EÜT L 143, 30.4.2004). EMSK arvamuse raportöör kõnealusel teemal oli hr Ravoet (CESE 1348/2002, 11. detsember 2002, EÜT C 85, 8.4.2003);
- Nõukogu 28. mai 2001. aasta määrus (EÜ) nr 1206/2001 liikmesriikide kohtute vahelise koostöö kohta tõendite kogumisel tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT L 174, 27.6.2001); EMSK raportöör kõnealusel teemal oli hr Herníndez Bataller (CESE 228/2001, 28. veebruar 2001, EÜT C 139, 11.5.2001);
- Meetmete programm kohtuotsuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte rakendamiseks tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT C 12, 15.1.2001);
- Nõukogu 29. mai 2000. aasta määrus (EÜ) nr 1346/2000 maksujõuetusmenetluse kohta (EÜT L 160, 30.6.2000). EMSK raportöör kõnealusel teemal oli hr Ravoet (CESE 79/2001, 26. jaanuar 2001, EÜT C 75, 15.3.2000);
- Nõukogu 29. mai 2000. aasta määrus (EÜ) nr 1347/2000 abieluasjade ja vanemliku vastutusega abikaasade ühiste laste eest seotud asjade kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta. EMSK raportöör kõnealusel teemal oli hr Braghin (CES 940/1999, 20. oktoober 1999, EÜT C 368, 20.12.1999);
- Nõukogu 29. mai 2000. aasta määrus (EÜ) nr 1348/2000 tsiviil- ja kaubandusajades kohtu- ja kohtuväliste dokumentide Euroopa Liidu liikmesriikides kättesaadavuse kohta. EMSK raportöör kõnealusel teemal oli hr Herníndez Bataller (CES 947/1999, 21. oktoober 1999, EÜT C 368, 20.12.1999);
- Nõukogu 28. mai 2001. aasta otsus, millega loodi Euroopa õiguslase koostöö võrgustik tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT L 174, 27.6.2001). EMSK raportöör kõnealusel teemal oli hr Retureau (CESE 227/2001, 28. veebruar 2001, EÜT C 139, 11.5.2001);
- Määrus (EÜ) nr 1896/2006, 22. detsember 2006, EÜT L 399, 30.12.2006, millega luuakse Euroopa maksekäsmenetlus. EMSK arvamuse raportöör kõnealusel teemal (KOM(2004) 173 lõplik, 19.3.2004) oli hr Pegado Liz (CESE 133/2005, 22.2.2005, EÜT C 221, 8.9.2005);
- Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetlus (KOM(2005) 87 lõplik, 15.3.2005). EMSK raportöör kõnealusel teemal oli hr Pegado Liz (CESE 243/2006, 14.2.2006).

⁽⁴⁾ Määrus (EÜ) nr 44/2001, 22.12.2000. EMSK arvamuse raportöör kõnealusel teemal oli hr Malosse (EÜT C 117, 6.4.2000).

⁽⁵⁾ Määrus (EÜ) nr 805/2004, 21.4.2004, mis põhineb ettepanekul KOM(2002) 159 lõplik, 27.8.2002. EMSK arvamuse CESE 1348/2002, 11. detsember 2002, raportöör hr Ravoet (EÜT C 85, 8.4.2003).

⁽⁶⁾ Konkreetsemalt komisjoni teatises „Suurema efektiivsuse suunas Euroopa Liidu kohtuotsuste saavutamisel ja täitmisel” (EÜT C 33, 31.1.1998).

⁽⁷⁾ Nimetatud kaks artiklit on väga üldised, mis tähendab, et artikli 31 osas peaks tõlgendus tulenema kohtupraktikast, konkreetsemalt Denilaueri kohtuasjast (kohtuotsus C-125/79, 21.5.1980, lk.1553). Kõnealust kahte artiklit võiks kohaldada tähtaegu, välisriigi kohtuotsuse tunnustamise menetlust, kohtuasja menetlemise tingimusi (vajadus põhjendada „fumus boni iuris” ja „periculum in mora”), kaitsevahendeid ja -tagatise ning arestitavate summade/erandite suurust puudutavate küsimuste, laiendades meetme kohaldamisala ning täites nii komisjoni ettepaneku eesmärgi.

3.4 Komisjon ei ole veel läbi viinud esialgset mõjuhindamist, milles peaks arvesse võtma kõiki liikmesriike, mitte ainult neid 15 liikmesriiki, kelle olukorda analüüsiti rohelise raamatu aluseks olnud uuringus⁽⁸⁾. Seejuures tuleb asjakohaselt hinnata meetmeid, mille eesmärk on tagada võlgnike vara suurem läbi-paistvus ja hädavajalik juurdepääs nende pangakontodega seotud teabele (austades pangasaladuse kaitset), kuna vaid kõiki nime-tatud tegureid arvestades on võimalik algatuse vajadust, kohalda-misala ja põhiideed asjakohaselt hinnata.

4. Üldised märkused

4.1 Komitee jagas oma märkused kahte kategooriasse:

- a) üldised märkused sätete iseloomu ja kohaldamisalaga seotud sisuliste küsimuste kohta,
- b) konkreetsete märkused menetlusküsimuste kohta.

4.2 Sissejuhatavad märkused: terminid ja mõisted

4.2.1 Kuna rohelisele raamatule järgneb tõenäoliselt õigusva-hend (tõenäoliselt ühenduse määruse vormis), peavad terminid, mida kasutatakse mõistete defineerimisel, millega omakorda määratletakse loodava menetlusõigusliku meetme iseloom, olema äärmiselt ranged ning kõigis ühenduse keeltes tehniliselt ja õiguslikult täpsed.

4.2.2 Praegu oleme olukorras, kus komisjoni terminid tema kavandatava meetme kohta on vähemalt viies keeles⁽⁹⁾ ebaselged ning mitte tingimata samaväärsed. See võib tuua kaasa aga tehnilise või õigusliku segaduse seoses sätte õigusliku iseloomuga. Seetõttu peaks komisjon kiiresti tegutsema, et tagada tõlgete täpsus, et vältida ainuüksi ebaõige terminoloogia kasutamisest tulenevat ebakindlust⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ Rohelise raamatu sisu täielikumaks mõistmiseks tuleb lisaks komisjoni töödokumendile (SEC(2006) 1341, 24.10.2006) arvesse võtta ka uuringu nr JAI/A3/2002/02 ajakohastatud versiooni (18.2.2004), mille koostas Heidelbergi ülikooli võrdleva ja rahvusvahelise eraõi-guse instituudi direktor professor Burkhard Hess ning mis on kätte-saadav aadressil:
http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/civil/studies/doc_civil_s-tudies_en.htm.

⁽⁹⁾ Keeled, mida raportöör kõige paremini tunneb. Kahjuks ei oska ta ülejäänud 15 keelt piisavalt hästi.

⁽¹⁰⁾ Inglisekeelne mõiste „arestimine” on isegi oma tehnilises/juriidilises tähenduses kahetimõistetav, kuna võib portugali keeles viidata nii mõistele „penhora” kui „arresto”. Isegi inglise keeles oleks meetme õiguslikku olemust arvestades parem kasutada mõistet „arrestment” või „freezing order”, et teha vahet selle ja mõiste „garnishment” vahel. Lisaks väljendab vaid itaaliakeelne tõlge „sequestro conservativo” korrektselt meetme ennetavat ja piiravat olemust; nõude täidab ka prantsusekeelne mõiste „saisie” täiendava selgitusega, et selle annab kohus lihtmenetluse korras; hispaaniakeelne mõiste „embargo” ei väljenda piisavalt meetme eesmärki. **Igal juhul on portugali keelse sõna „penhora” kasutus täiesti vale ning tuleks asendada sõnaga „arresto”.**

4.2.3 Vastavalt välja pakutud tingimustele (vajadus põhjen-dada „*fumus boni iuris*” ja „*periculum in mora*”) ja eesmärgile (pangakontodele paigutatud rahasummade külmutamine või blokeerimine lõpliku kohtuotsuse ja selle täitmiseni tsiviilmenet-luses rahalise nõude, mis on selgelt tsiviilset või kaubanduslikku laadi ning ei tulene kriminaalmenetlusest, sissenõudmiseks) näib olevat õiglane järeldada, et tegemist on **kaitsemäärusega enne-tava arestimise kujul**.

4.3 Meetme kohaldamisala⁽¹¹⁾

4.3.1 Komitee peab küsitavaks ka kaitsemeetme kohaldami-sala piiramist pangakontodega.

4.3.2 Rahalise vara arestimine, mis peab vältimatult olema üldine, peaks kehtima arestitava summa ulatuses võlgniku kogu varale. Selline kaitsemeetme, nagu välja pakutud, võiks hõlmata võlgniku muu vara võimalikku arestimist, sealhulgas võlakirju, osakuid, obligatsioone ja teisi kolmandaid osapooli puudutavaid õigusi ja nõudeid, mitte ainult teatud pangakontodele või muud liiki finantsasutuste kontodele paigutatud raha. Ei ole mingit põhjust oletada, et oleks liiga keerukas laiendada meetme kohal-damisala vähemalt vallasvarale, mida ei ole vaja registreerida, ning võlgniku rahalistele nõuetele (sealhulgas osakud, obligat-sioonid, rendi- või muu tulu, võlanõuded kolmandatele osapool-tele jms), st pangakontoga otseselt seotud vallasvarale.

4.3.3 Lisaks ei näi olevat mingit põhjust piirata ühenduse instrumendi kohaldamisala pangakontode ennetava arestimisega: kasulikum oleks instrumenti vajalike muudatuste tegemisega laiendada, et hõlmata nimetatud vara arestimine pärast täitekor-ralduse tegemist, sest ka nende puhul võib ilmneda samasugune vara arestimise ja kadumisega seotud probleem, mis on kavanda-tava meetme põhjendus.

4.3.4 Komisjon peaks seega asjakohaselt hindama ja põhjen-dama sellise meetme väärtust ja kulusid, mis hõlmab ainult võlg-niku pangakontol oleva raha ennetavat arestimist.

4.4 Arestimismääruse taotluse aeg

4.4.1 Kaitsemääruse taotluse ajastuse küsimus laheneb iseene-sest, nagu on välja toodud eespool. Hea õigustava kohaselt peaks olema võimalik kaitsemäärust taotleda sellega seotud õigusprot-sessi jooksul igal ajal ning konkreetsemalt enne põhihagi algust ettevalmistava ja ennetava menetlusena, kuna just seal on selle praktiline kasu kõige suurem.

⁽¹¹⁾ Komitee arvates tuleks kohaldamisala piirata tsiviil- ja kaubandusvõ-laga.

4.4.2 Selgelt tuleb arvesse võtta süsteemi ilmseid eriomadusi, sõltuvalt sellest, kas kaitsemeede jõustatakse enne põhihagi algatamist või nõuet toetava otsuse saamist, enne täitemenetlust või selle ajal, kas esimese astme kohtu tehtud korraldus on vaidlustatud kõrgema astme kohtus või mitte ja kas täitmismäärus on otsuse vormis (kiri, võlakiri, tšekk või muu täitmisele kuuluv dokument).

4.5 Kohtu pädevus

4.5.1 Kohtu pädevuse küsimus kaitsemääruse kaalumise ja andmise osas on lahendatud teatud määral juba eespool. On selge, et pädev kohus on see, kes vastutab põhihagi tegelemise eest alates ajahetkest, mil menetlus/täitmine on juba alanud.

4.5.2 Siiski peaks pädevus olema **ka** pangaarvete asukohariigi kohtul, juhul kui määrust taotletakse **enne** hagi/täitevmenetluse algatamist. Sel juhul tuleb siiski tagada, et niipea kui põhihagi/täitevmenetluse taotlus on tehtud, läheb vastutus kaitsemääruse eest üle kohtule, mille pädevusse põhihagi kuulub. Isegi kui see kuulub teise riigi jurisdiktsiooni, peab viimane kohus seda aktsepteerima ilma tunnustamismenetlust nõudmata ⁽¹²⁾.

4.6 Määruse andmise tingimused

4.6.1 Määruse andmisega seoses on vaja tagada, et täidetakse „*fumus boni iuris*” ja „*periculum in mora*” tingimused, mis komisjon õigustatult määratleb roheline raamatu punktis 3.2. Siiski, kui kohtuotsus või mõni muu täitmisele kuuluv õigus on juba antud, nõutakse ainult „*periculum in mora*” ehk arestimismääruse nõude kiireloomulisuse tõendamist.

4.6.2 Määruse andmise täiendav tingimus võiks olla tõendusmaterjal selle kohta, et võlausaldaja on teinud mõistlikke jõupingutusi võlanõude sissenõudmiseks võlgniku nõusolekul ning ilma kohtu poole pöördumata.

4.6.3 Võlgniku **eelneva ärakuulamise** nõude puudumine on väga oluline määruse tõhususe seisukohalt. Siiski võiks see käia käsikäes **kohtuniku poolt kehtestatava tagatise esitamise**ga, mille suurus peaks olema piisav igasuguse kaotuse või kahju katmiseks, kui põhimenetluse käigus või kaebuse esitamisel (kui see ei ole peatava toimega) otsustatakse meedet mitte võtta, eeldusel et meede võetakse enne lõpliku määruse olemasolu või saamist.

4.7 Kaitstav summa ja arestimisele mittekuuluvad summad

4.7.1 Määrusega kaitstav summa ei tohi ületada väidetavalt võlgnetavat ja tagasi maksmata summat ja selle viiviseintressi

⁽¹²⁾ Vt Euroopa Kohtu otsus Van Uden Maritime B.V. kohtuasjas, 17.11.1998 — kohtuasi C-391/95 (Euroopa Kohtu aruanded 1998, lk I-07091).

(kas lepinguline või juriidiline), mis on täitekorralduse taotluse esitamise ajaks kogunenud.

4.7.2 Kaitsemeetme raames, mis on vältimatult ajutine, ning arvestades pangakontodel olevate rahasummade külmutamise tõsist, ei pea komitee õigustatuks kaasata muid rahasummasid, eriti tulevaste intressimaksete, advokaaditasude, pangatasude, õiguskulude jms katmiseks.

4.7.3 Komitee on teadlik sellest, et sellise süsteemi rakendamine võib tuua pankadele kaasa täiendavaid kulusid. Siiski ei pea komitee õigustatuks nimetatud kulude hõlmamist väidetava võlgniku ükskõik millisel pangakontol hoitavate summade külmutamisse. Pangatasude ja nende sissenõudmise kord menetlust kasutatavalt võlausaldajatelt tuleks kehtestada riiklike õigusaktidega. Need tasud tuleks lisada kohtukuludele, mis määratakse kindlaks kohtumenetluse lõpus.

4.7.4 Ühenduse instrumendis tuleks kehtestada ka parameetrid arestimisele mittekuuluvate summade kindlaksmääramiseks, et võimaldada võlgnikul (kui võlgnik on eraisik, mitte äriettevõtte) katta enda ja oma perekonna põhivajadused, mida võidakse arestimismäärusega kahjustada.

4.7.5 Pärast kaitsemääruse andmist peaks pank teavitama kohut igasugustest piirangutest arestimismääruse täitmisel, sõltuvalt võlgniku pangakonto liigist (jooksekonto, säästukonto, laenukonto jne), tulude või kontole laekunud sissetulekute liigist (palk, töötasu, pensionid ja toetused, sotsiaalkindlustusmaksed jne) ning kontoga seotud kulude liigist (laen, auto tagasimaksed, üür, tarbijakrediit, pere ülalpidamine jne), kooskõlas pangakonto asukohariigi õigusega ning panga käsutuses oleva asjaomase teabe ulatuses.

4.8 Kolmandate osapoolte kontod

4.8.1 Samuti ei näi olevat õigustatud kaitsemääruse kohaldamisala laiendamine kolmandate osapoolte nimel olevatele pangakontodele. Juhul kui ei ole võimalik täpselt määratleda, kui suur osa kontol olevast rahast kuulub võlgnikule, tuleks eeldada, et igal kontoomanikul on võrdne osa.

4.8.2 Samuti on vastuvõetamatu mitme pangakonto arestimine ühe ja sama summa katmiseks, kuigi tuleb tunnustada, et juhul kui kontod asuvad eri riikides, lihtsat lahendust ei ole: määruse saamiseks võidakse pöörduda iga päeva kohtu poole teadmata, et sama määruse taotlus on juba esitatud kusagil mujal. Probleem jätkuks nii kaua, kuni kõiki menetlusi hakatakse käsitleda tsentraliseeritult põhihagi osas pädevust omava kohtu poolt.

4.8.3 Seetõttu näib olevat mõistlik kehtestada koos kõnealuse algatusega selge **kohustus edastada teavet** arestimismäärust taotleva osapoole ja pankade osas, keda kaitsemäärus puudutab. Samuti tuleks kehtestada koostöö tegemise kohustus eri liikmesriikide pankadele ja kohtutele, samas täielikult austades konfidentsiaalsuse, andmekaitse ja pangasaladuse eeskirju, nagu on õigustatult sedastatud rohelise raamatu aluseks olevas uuringus.

4.8.4 Näiteks võiks sätestada, et kui hagiga on seotud rohkem kui üks pank, vähendatakse arestitud summasid tagantjärele ning kindlaksmääratud lühikese ajaperioodi jooksul kohe pärast pankadelt asjaomase teabe saamist.

4.9 Tagatise võlgniku kaitsmiseks

4.9.1 On äärmiselt oluline, et tagatakse võlgniku kaitse, võimaldades talle **vahendid pangakonto arestimismääruse vaidlustamiseks mõistliku ajavahemiku jooksul**, mis komitee arvates võiks olla vähemalt 20 kalendripäeva, et tõestada:

- a) puudumist täielikult või osaliselt;
- b) „*periculum in mora*” tingimuse puudumist;
- c) arestitud summa ebaõigsust;
- d) võlgniku või tema perekonna (juhul kui tegemist on eraisikuga) eluliste vajaduste kahjustamist määruse tõttu.

4.9.2 Seetõttu tuleks sätestada, et pädev kohus peab võlgnikku teavitama niipea, kui on tehtud kindlaks, et kontol on piisavad rahalised vahendid väidetavalt võlgnetava summa külmutamiseks. Asjaomane pank peaks edastama sama teabe võlgnikule niipea, kui konto on arestitud vastavalt kohtu poolt kehtestatud tingimustele.

4.9.3 Ühenduse instrumendiga tuleks sätestada ka **kaitsevahendid ja vaidlustamise alus või põhjused**, ühtlustades need ühenduse tasandil, et tagada olukordade võrdne käsitlemine igas pädevas jurisdiktsioonis ning võrdsed kaitsevahendid. Oluline küsimus on vaide iseloomu (kas see on peatav või mitte) ja pädevust omava kohtu kindlaksmääramine, kui määruse väljastav kohus ja põhihagi käsitlev kohus kuuluvad erinevatesse riiklikesse jurisdiktsioonidesse.

4.9.4 Samuti on oluline kehtestada **tähtaeg** põhinõude või välisriigi kohtuotsuse tunnustamise menetluse taotluse esitamiseks alates võlausaldaja määruse täitmisest teavitamise päevast. Komitee arvates oleks mõistlik tähtaeg 60 kalendripäeva, sõltumata kaitsemääruse andmise otsusest.

4.10 Ühenduse instrument ja selle olemus

4.10.1 Komisjon ei väljenda rohelises raamatus selgelt, millist õiguslikku vahendit ta kavatseb kõnealuse algatuse elluviimiseks kasutada. Soovitud eesmärkide valguses ja ühesuguste menetluste tagamiseks eri liikmesriikides leiab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, et seda tuleks teha määruse kujul, kuna seda on juba kasutatud teiste sarnaste instrumentide puhul Euroopa õigusruumi kontekstis.

4.10.2 Teine, eelmise küsimusega tihedalt seotud aspekt puudutab meetme kohaldamisala. Kui meedet peetakse vajalikuks, võiks komisjon kohaldada menetlust vaid piiriülestele juhtudele ning muuta selle vabatahtlikuks („28. režiim”), nagu ta on teinud teiste samalaadsete instrumentide puhul, lubades võlausaldajatel valida ühtlustatud ühenduse instrumendi või kehtiva võimaluse vahel kasutada rahvusvahelise eraõiguse asjaomaseid sätteid.

4.11 Kulud

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib kulueeskirjades järgida määruse (EÜ) nr 805/2004 artikli 7 sätteid, tehes sinna vajalikud muudatused ⁽¹³⁾.

5. Konkreetsete märkused

5.1 Vormiliste küsimuste osas nõustub komitee, et välisriigi kohtuotsuse tunnustamise menetlus tuleks kaitsemääruse andmise otsuse puhul kaotada, sõltumata sellest, milline kohus omab pädevust.

5.2 Komitee leiab ka, et panga ja väidetava võlgniku kohtupoolse teavitamise kord ei peaks sisaldama ebavajalikke formaalsusi, eeldusel et viimane tagab dokumendi autentsuse ja võlgniku identiteedi. Siinkohal tundub asjakohane määruses (EÜ) nr 1348/2000 sätestatud kord ⁽¹⁴⁾. Külmutatavate pangakontode kindlakstegemine peaks samuti olema võimalikult täielik, et vältida üldist arestimist.

5.3 Komitee leiab ka, et kohtu antud määruse peaks pank täitma vastavalt kohtu seatud tingimustele, kaitstes samas kõiki juba käimasolevaid õigustatud toiminguid, nagu kirjade, võlakirjade või tšekidega tagatud eelnevad kohustused ning eelistatud võlausaldajate, nagu riigi, sotsiaalkindlustusasutuste või töötajate ees võetud kohustused. Igal juhul peaks pank vastutama pangakonto jäägi eest arestimismääruse saamise kuupäeval ning tagama pangakonto automaatse külmutamise niipea, kui määrus saabub, isegi elektroonilisel teel, kui see toimub väljaspool tööaega. Pank peaks kandma vastutust igasuguse hooletuse eest seoses pärast määruse saabumist kadunud summadega.

⁽¹³⁾ Artiklis 7 sedastatakse: „Kui kohtuotsus sisaldab täitmisele pööratavat lahendit kohtumenetlustega seotud kulude, sealhulgas intressimäära kohta, kinnitatakse see Euroopa täitekorraldusena, võttes arvesse kulusid, kui võlgnik ei ole esitanud eraldi vastuväidet oma kohustuse suhtes kanda vastavad kulud kohtumenetluste käigus ning kooskõlas päritoluliikmesriigi seadusega.”

⁽¹⁴⁾ Määrus (EÜ) nr 1348/2000, 22.5.2000, EÜT L 160, 30.6.2000.

5.4 Komitee nõustub, et pankadelt tuleks nõuda kohtu viivitamatut teavitamist elektroonilisel või muul viisil sellest, kuidas nad on määrust täitnud.

5.5 Sama pangakonto konkureerivate võlausaldajate järjestamise korda ei peaks sätestama ühenduse õigusaktides. Komitee pooldab riiklike õigusaktide kohaldamist.

5.6 Komitee on seisukohal, et määruse praktilist täitmist tuleks reguleerida asjaomast jurisdiktsiooni omava riigi õigusak-

tidega koosõlas vaidluste lahendamise suhtes kohaldatavate üldeeskirjadega.

5.7 Lõpuks soovib komitee juhtida komisjoni tähelepanu eriti vajadusele sätestada välja pakutud süsteemi toimimisega seotud dokumentide tõlkimise süsteem vastavalt 12. detsembri 2006. aasta määruse (EÜ) nr 1896/2006 artikli 21 lõike 2 punktis b kehtestatud süsteemile.

Brüssel, 26. september 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Masinaehitussektorit käsitlevate õigusaktide lihtsustamine”

(2008/C 10/03)

Euroopa Komisjoni asepresidendid Margot WALLSTRÖM ja Günter VERHEUGEN esitasid 8. jaanuaril 2007 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele taotluse koostada ettevalmistav arvamuse teemal „Masinaehitussektorit käsitlevate õigusaktide lihtsustamine”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektiooni arvamuse võeti vastu 18. juulil 2007. Raportöör oli Edgardo IOZIA.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 438. istungjärgul 26.–27. septembril 2007 (26. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 138, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Masinaehitus on Euroopa majanduse eesrindlik strateegiline tööstusharu. 2006. aastal oli üle 130 000 ettevõtte käive mitusada miljardit eurot ja nad ekspordivad kolmandiku oma toodangust. Suurt lisaväärtust loovas masina- ja elektromehaanikatööstuses töötab üle nelja miljoni kõrgelt kvalifitseeritud inimese.

1.2 Masina- ja elektromehaanikatööstus saavad rohkem kui teised tööstusharud aidata kaasa Lissaboni eesmärkide täitmisel elukestva õppe arendamise, kogemuste ja heade tavade vahetamise, konkurentsivõime kõrge taseme hoidmise ning maailma turgudele sisenemise võime kaudu.

1.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab komisjoni algatusi, mille eesmärk on kõnealuse sektori konkurentsivõime tõstmine ning asjaomase õigusraamistiku parandamine paremate ja tõhusamate õigusaktide kaudu, arvestades sektori omapärasid, kus tegutseb kümneid tuhandeid väikese ja keskmise suurusega

ettevõtteid. Parem õigusloome ei tähenda, vähemalt kõnealuses sektoris, õigusloome puudumist, vaid stabiilset ja selget õigusraamistikku, mille eeskirju on lihtne rakendada ning mille halduskulud hoitakse nii madalal kui võimalik.

1.4 Komitee väljendab rahulolu seoses komisjoni otsusega usaldada komiteele delikaatne ülesanne määratleda võimalikult üksmeelselt ühenduse kehtiva õigustiku lihtsustamist vajavad valdkonnad. Komisjoni otsus seondub seadusandlike organite eesmärgiga luua paremaid ja lihtsamaid õigusakte.

1.5 Komitee nendib, et kõnealuse sektoriga seoses on käimas mitmeid seadusandlike algatusi. Ühitada tuleb erinevad — majanduslikud, sotsiaalsed, keskkonnaalased — huvid. Siseturu loomisega ei tohi ohtu seada teisi, Lissaboni eesmärkide seisukohalt väga olulisi aspekte, nagu töötervishoid ja tööohutus ning tarbija- ja keskkonnakaitse. Komitee leiab, et vaja on eri algatusi integreerivat ja koordineerivat strateegiat.

1.6 Komitee tervitab komisjoni 17. veebruari 2007. aasta teatistes esitatud ettepanekuid, mille eesmärk on muuta uut lähenemisviisi ning tugevdada liikmesriikide rolli turu järelevalves, kuna liikmesriigid ei eralda selleks otstarbeks alati piisavalt vahendeid. Komitee soovib, et hõlmataks rohkem inimesi komisjoni nendesse organitesse, mis tegelevad koordineerimise ja järelevalvaga, ning mõnel juhul ka organitesse, mis teostavad kontrolli lubade andmise menetluste haldamise, teavitusasutuste tegevuse ja nende sertifitseerimise kvaliteedi üle. Komitee toetab ettevõtete ja liikmesriikide teabevahetusplatvormi loomist. Ettevõtted ja liikmesriigid peavad tegutsema üksmeelselt ja järjepidevalt kooskõlas direktiivi ja ühenduse poliitikameetmete eesmärkidega, et lähendada järk-järgult turu järelevalve süsteemid ja mudelid.

1.7 Komitee palub, et standardimise valdkonnas saaksid kõik osapooled osaleda standardite kujundamisel juba eeletapist alates. Selleks tuleb tugevdada osalemist tehnilistes komiteedes, eelkõige kohalikul tasandil, ja mõjuhinnanguid, kasutamata ülemäära telemaatilisi konsultatsioone. See on küll kasulik vahend, kuid eelkõige kõnealusel valdkonnas ei tohiks see olla ainuke sidusrühmadega konsulteerimise vahend.

1.8 Ühtse standardimise osas leiab komitee, et eelkõige väikese ja keskmise suurusega ettevõtetele peaks see olema kättesaadav tasuta või sümboolse tasu eest. Komitee nendib, et ettevõtteid koheldakse ebavõrdselt, sest osad ettevõtted tegutsevad riikides, mille ametlikes keeltes eeskirjad avaldatakse (inglise, prantsuse ja vahel saksa), kuid teised peavad kandma suuri tõlkekulusid.

1.9 Komitee rõhutab, et kõik ebavajalikud halduskulud tuleb kõrvaldada, mis vähendaks märkimisväärselt tootmissüsteemi koormust.

1.10 Komitee loodab, et komisjon pöörab vajalikku tähelepanu vajadusele edendada standardimise stabiilsust, võttes arvesse ettevõtete ning peamiste sidusrühmade ettepanekuid. Asjaomase õigusraamistiku ning õigusliku aluse osas palub komitee komisjonil enne õigusaktide väljatöötamist hinnata, kas samu eesmärke ei saaks täita teiste vahenditega, näiteks kaas- või isereguleerimise kaudu, eeldusel, et on tagatud võimalikult suur läbipaistvus ja kõigi huvitatud osapoolte osalemine. Lisaks kutsub komitee komisjoni üles õigusliku alusena kasutatava asutamislepingu artikli määratlemisel alati arvestama õigusakti ja selle sisu põhieesmärgiga.

1.11 Komitee palub, et kõrvaldataks siseturu elluviimist takistavad tehnilised tõkked. Põhjendamatud riiklikud ja kohalikud õigusaktid loovad kaupade vabale liikumisele reaalsed ületamatud takistused.

1.12 Komitee soovib, et tulevikus eelneks õigusakti loomisele alati hoolikas mõjuhinnang, milles arvestatakse proportsionaalsuse taset, ning et ka pärast toimuks selle range jälgimine, et eemaldada need, mis vastasel juhul võivad sektori ettevõtete tulevikule osutada korvamatut kahju.

1.13 Töökohtade loomist ja sektori konkurentsivõime arengut toetavate ühiste algatuste määratlemisel etendab Euroopa valdkondlik sotsiaaldialoog võtmerolli. Tingimata tuleb arvestada töötajate, kodanike ja keskkonna kaitse põhimõtetega. Ettevõtete sotsiaalse vastutuse tavad lihtsustavad kõnealust ettevõtete ja sidusrühmade pidevat dialoogi, mille eesmärk on ennetada väärkasutamist, suurendada teadlikkust ja süvendada elukestvat õpet ning luua head suhted asjaomase piirkonna ja lõpptarbijatega.

2. Komisjoni taotluse sisu

2.1 Euroopa Komisjon esitas asepresidentide Margot WALLS-TRÖMi ja Günter VERHEUGENi algatusel Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele taotluse koostada ettevalmistav arvamus masinaehituses kohaldatava õigusliku raamistiku üldise sidususe analüüsimiseks, et selgitada välja lihtsustamisvõimalused. Analüüsis käsitletakse lisaks sektorispetsiifilisele õigustikule kogu masinaehituse valdkonna õiguskeskkonda.

2.2 Huvirühmade kaasamiseks lihtsustamise protsessi, eelkõige seoses eriti suuri probleeme tekitavate eeskirjade määratlemisega, pöördus komisjon komitee poole, tunnistades, et tänu tõeliselt rikkalikule kogemustepagasile ning mitmekesisele liikmeskonnale sobib just komitee kõige paremini Euroopa majandustegevuses osalejate, töötajate ning kodanikuühiskonna arvamuste väljendamiseks ning nendest kokkuvõtte tegemiseks.

2.3 Võttes arvesse komitee arvukaid kogemusi õigusloome parandamise ja lihtsustamise teemaliste arvamuste⁽¹⁾ koostamisel ning kooskõlas Euroopa Komisjoni ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee koostööprotokolli artikliga 8, usaldab komisjon kõnealuse vastutusrikka ülesande komiteele. Komisjon teatas, et kui komitee töö osutub viljakaks ja kasulikuks, esitab ta seoses komisjoni — ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee — parema õigusloome tegevuskavaga taotlusi ka teistes olulistest valdkondades.

2.4 Komisjon selgitas oma seisukohta üksikasjalikumalt: parem õigusloome ei tähenda tingimata väiksemamahulist õigusloomet ning tuleb tagada vähemalt töötajate, tarbijate ja keskkonna kaitse praeguse taseme säilimine eesmärgiga tagada õigusraamistik, mis võimaldaks konkurentsivõime parandamist.

⁽¹⁾ ELT C 24 31.1.2006; raportöör: Daniel Retureau; ELT C 309 16.12.2006, raportöör: Bryan Cassidy.

3. Üldmärkused

3.1 Komitee on väga aldis täitma eri asjaomaste huvide ühitamise ülesannet, mille eesmärk on esitada ettepanek kehtiva õigusliku ja reguleeriva raamistiku parandamiseks ja lihtsustamiseks. Komitee tugev külg on võime mõjutada otsustusprotsessi, püüdes saavutada eri seisukohtadega kodanikuühiskonna esindajate hulgas võimalikult laialdast konsensust. Toetades ühenduse põhimõtteid ja väärtusi ning koostades tasakaalustatud, kvaliteetseid ja uuenduslikke arvamusi, on komitee ühenduse institutsioonide oluline ja tugev partner. Komisjoni taotlus on stiimul või koguni väljakutse komitee kõikidele liikmetele, mida tuleb võimalikult hästi ära kasutada, et seeläbi tugevdada foorumite, arutelude ja dialoogide rolli, mida organiseeritud kodanikuühiskond asutamislepingute järgi täidab.

3.2 Komiteele usaldatud ülesanne määratleda varajases etapis õiguskeskkonna parandamist vajavad valdkonnad avab ühenduse institutsioonide koostööle uued väljavaated. Loomulikult on kõik huvirühmad omalt poolt komisjoni oma nõuetest ja eelistustest teavitanud. Nii tootjaettevõtted, kasutajad, töötajad, tarbijad, standardimis- kui ka ametiasutused on juba väljendanud oma seisukohta, kuidas nad sooviksid kehtivat õigustikku parandada. Praeguseeni kasutatud konsulteerimismeetoditega ei ole siiski suudetud saada ülevaadet erinevatest huvidest. Kõik huvirühmad tunnevad mingil määral, et nende seisukohti pole arvesse võetud.

3.3 Komitee on võimeline andma ülevaate erinevatest huvidest tänu rikkalikule kogemusele ning laialdasele kontaktide võrgustikule, mida komitee liikmed saavad väärtuslike seisukohtade saamiseks kasutada. Kõnealusel teemal on komitee oma seisukohti juba osaliselt väljendanud omaalgatuslikus arvamuses „Tööstuse muutused masinaehitusektoris”⁽²⁾.

3.4 Komitee nendib, et tööstusliku tootmise ja eelkõige masinaehitusektoriga seonduva ühenduse õigustiku osas on käivitatud või välja kuulutatud mitmeid algatusi, milles tõstatatakse mitmeid keerulisi probleeme. Kõnealuseid probleeme peaks analüüsima, võttes arvesse ühenduse õigustiku kaitstavaid erinevaid huve: kaupade vaba liikumine, töötervishoid ja -ohutus, tarbija- ja keskkonnakaitse ning Lissaboni strateegia majanduslikud ja sotsiaalsed eesmärgid. Kõnealused õigusnormid põhinevad erinevatel õigusaktidel ning sellist uurimust pole kunagi varem tehtud. Komitee leiab, et nüüd tuleks kogu valdkonda tõepoolest ühtselt ja süsteemselt käsitleda.

3.5 Ühenduse tööstustoodete tootmise ja turustamise õigustik on loodud järk-järgult. Üldiselt on õigustikku ühtlustatud ja see on märkimisväärselt lihtsustanud õiguslikku keskkonda, milles ettevõtted tegutsevad. Tuleb siiski rõhutada, et protsess ei ole veel lõppenud.

3.6 Alates 1980-ndate teisest poolest vastuvõetud ühenduse õigusaktid võib liigitada kahte suurde rühma: turgu käsitlevad õigusaktid ja töökohta käsitlevad õigusaktid. Nende õigusnormide tõhus rakendamine nõuab paljude osapoolte osalemist: standardimis- ja teavitusasutused, disainerid, tootjad, importijad, turustajad, kokkupanijad, paigaldajad, kontrolli- ja karistusasutused (sh toll ja kohtud), ettevõtjad, töötajad, ametühingud jt. Tarbijaorganisatsioonid on väljendanud oma suurt huvi konkreetseks praktiliseks osalemiseks, mis siiani on jäänud ebapiisavaks. Kõigi nimetatud huvirühmade ja ametiasutuste koostöö on nii riiklikul kui ka ühenduse tasandil hädavajalik.

3.7 Kõnealuste õigusnormide rakendamine ei näi tekitavat erilisi raskusi. Vaatamata üldiselt positiivsele hinnangule tuleb siiski tähelepanu pöörata mõnedele praktilistele probleemidele.

4. Suurem, kuid siiski veel ebapiisav ohutus

4.1 Igal aastal saab ELis tööõnnetuste tagajärjel surma 6 000–8 000 inimest (kellest 40 % on alla 35-aastased) ning sadu tuhandeid inimesi saab vigastada. Mõned nendest õnnetustest on tingitud töövahenditest. Teistel juhtudel on põhjus ebapiisav kaitsevarustus või ebakohane koolitus. Umbes neljandik ELi töötajatest kinnitab, et peavad oma ohutuse ja tervise huvides kasutama kaitsevarustust. Peamised füüsilised riskitegurid töökohal on üldiselt seotud töövahenditega: müra, vibratsioon, ioniseerivad ja mitteioniseerivad kiired. Tervise ja töökoha ohutuse seisukohast etendavad ergonoomilised faktorid kesksel rollil. Mõnel juhul kaasneb töövahenditega kokkupuude kemikaalidega: kaitsevarustuse kvaliteet võib osutada äärmiselt oluliseks.

4.2 Erilist tähelepanu tuleb pöörata laiatarbekaupadele, mille kasutajad on ostetud või laenutatud masinatega kaasnevate võimalike ohtude suhtes ükskõiksed või ei teadvusta neid. Tarbijatega juhtub kahjuks väga palju õnnetusi, mille põhjus on masinate väär kasutamine, ning see ei kajastu statistikas.

(2) ELT C 267, 27.10.2005; raportöör: Joost van Iersel.

5. Koostöö eri osapoolte vahel on mõnikord keeruline

5.1 Tuleb tõdeda, et ühtsel turul tegutsevate osapoolte koostöös esineb tõelisi raskusi, millele lisandub vastumeelsus tegutseda täielikult läbipaistvalt. Erasektoris on selle põhjus soov kaitsta end konkurentsi või võimalike sanktsioonide eest ning avalikus sektoris vahel küllaltki sügavalt juurdunud bürookraatlik loidus. Ilmselgelt on näiteks vaja suurendada koostööd tootjate ja kasutajate vahel ning suurendada läbipaistvust selle osas, kuidas standardimis-, järelevalve- ja teavitusasutused ning ettevõtetele tehnilist tuge pakkuvad konsultandid tõlgendavad nn uue lähenemisviisi direktiivide põhinõudmisi.

5.2 Kõnealune probleem oli keskne küsimus komisjoni hiljutises, 14. veebruaril 2007 avaldatud nn uue lähenemise läbivaatamise algatuses „Uus kaupade siseturu pakett”. Algatus hõlmas eelnõud „Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega sätestatakse akrediteerimise ja turujärelevalve nõuded seoses toodete turustamisega” [KOM(2007) 37 lõplik ⁽³⁾] ja eelnõud „Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega sätestatakse toodete turustamise ühine raamistik” [KOM(2007) 53 lõplik ⁽⁴⁾]. Paketi eesmärk on tõhustada turujärelevalve struktuure, et kõrvaldada ohtlikud tooted ühenduse kogu siseturult ning võidelda petturlike ettevõtete vastu. Tootekontrolliga seotud verifitseerimis-, sertifitseerimis- ja kontrollasutuste üle teostatakse rangemat kontrolli akrediteerimise näol, et tagada ühtne õigusraamistik nii tootjatele kui ka kontrollasutustele. (ELis on praegu umbes 1 800 kontrollasutust: laborid, kontroll- ja sertifitseerimiskeskused. Need on riigiasutuselt akrediteeringu saanud eraasutused). Tuleb märkida, et kõnealuste nn sõltumatute asutuste hulgas on neid, kes on otseselt seotud tootjaettevõtete ühendustega, ning siin võib huvide konflikt muutuda tõsiseks probleemiks! Ühes liikmesriigis on ainuüksi lifidete tootmise sektoris akrediteeritud üle 80 kontrollasutuse.

5.2.1 22 aastat pärast nõukogu 7. mai 1985. aasta resolutsiooni, mis hõlmab uue lähenemisviisi põhimõtteid, teeb komisjon ettepaneku turu järelevalvet ajakohastada ja tugevdada, muutes EÜ märgistuse veelgi usaldusväärsemaks. Komitee leiab, et uus lähenemisviis, mis puudutab 25 direktiivi — millest 21 sisaldavad spetsiifilisi sätteid märgistuse andmise kohta ja 4 mitte — on andnud häid tulemusi, edendades ühtse turu arengut. Siiski leiab komitee, et kavandatud läbivaatamine on asjakohane. Suurendada tuleb nii liikmesriikide kui ka komisjoni pädevusi ja vastutust. Komisjon peab suurendama personali, et

⁽³⁾ Koostamisel on arvamus INT/352; raportöör: Antonello Pezzini.

⁽⁴⁾ Arvamus INT/353; vt allmärkus 3.

pidevalt jälgida turu järelevalve tegevust, kontrollasutuste akrediteerimise menetlusi ja mõnel juhul ka nende asutuste tegevust. Komisjoni uuringu tulemustest selgus, et enamik sektori organisatsioonidest pooldab riiklike ja sellest tulenevalt ka Euroopa ametiasutuste sellist tugevdamist.

5.3 Komitee tervitab kõnealust algatust, millega vähendatakse eriarvamusi ja hindamise ebahütlust, mis takistavad siseturu arengut ning asetavad seaduskuulekad turuosalejad ebasoodsasse konkurentsiolekorda. Lünklikust jälgimisest tulenevad konkurentsi moonutused on tõsine probleem, mis toob välja uue lähenemisviisi rakendamise piiratuse. Mõõdapääsmatu on tagada eelkõige väikese ja keskmise suurusega ettevõtetele õigusliku raamistiku lihtsus ja selgus ning tugevdada koostööd turujärelevalveasutuste vahel nii ELis, Euroopa Majanduspiirkonnas kui ka rahvusvahelisel tasandil. Komitee toetab ettevõtete ja liikmesriikide teabevahetusplatvormi loomist. Ettevõtted ja liikmesriigid peavad tegutsema üksmeelselt ja järjepidevalt kooskõlas direktiivide ja ühenduse poliitikameetmete eesmärkidega, et lähendada järk-järgult turu järelevalve süsteemid ja mudelid. Väga oluline on kõnealusesse tegevusse kaasata tolliasutused.

5.4 Euroopa tasandil on vaja suuremat koostööd kõigi asjaomaste peadirektoraatide vahel (näiteks ettevõtluse, keskkonna, tööhõive, tervise- ja tarbijakaitse peadirektoraat), kes võiksid koos välja töötada olemasolevate direktiivide rakendamisjuhised. Need ei asendaks loomulikult standardeid, vaid võiksid olla kasulik täiendus ning aidata kokku hoida asjatult konsultatsioonidele kulutatavat raha.

5.5 Hooajaliste toodete, nagu aiamasinate, osas tuleb luua lihtsustatud kiirmenetlused, et mitte kaotada turuvõimalusi. Selleks soovib komitee luua vahendusasutuse, kelle poole võiks pöörduda konkreetsete ja põhjendatud vajaduste rahuldamiseks. Samal ajal tuleb tagada kõigi normide, eelkõige ohutuseeskirjade range täitmine.

6. Mitte alati õigustatud halduskoormus

6.1 Komisjoni teine prioriteet on vähendada ülemäärast bürookraatiat, mis kahjustab märkimisväärselt konkurentsivõimet. Komitee jälgib huviga komisjoni asjaomaseid jõupingutusi, mis on saanud konkreetse kuju tegevuskavana, mis esitati 24. jaanuaril 2007 ja mille eesmärk on vähendada ettevõtete halduskoormust 2012. aastaks neljandiku võrra.

6.2 Komisjon saaks aidata lahendada mõnesid direktiivide rakendamise probleeme, näiteks koondades kogu teabevahetuse, mis praegu toimub iga liikmesriigiga eraldi, kusjuures ainuüksi õige aadressi leidmine tekitab tohutuid raskusi. Näiteks müradirektiivi 2000/14/EÜ järgi tuleb vastavusdeklaratsioon saata ühele liikmesriigile ja komisjonile ning masinamootorite heitmete direktiivi 97/68/EÜ järgi peavad samuti kõik ettevõtted nn paindliku skeemi raames iga kuue kuu järel loast teavitama iga liikmesriigi selleks volitatud ametiasutusi.

6.3 Ettevõtetal on erakordselt keeruline rakendada direktiive, mis käsitlevad töötajate kaitset füüsiliste tegurite eest. Eriti problemaatilised on vibratsioonidirektiiv 2002/44/EÜ ning mitteioniseeriva kiirgusega kokkupuute riski direktiiv 2006/25/EÜ, eelkõige VKEdele. Sellised probleemid võivad tekkida ka tehniliku optilise kiirguse direktiivi rakendamisel. Vaja on juhiseid nimetatud direktiivide rakendamise kohta praktikas, vastasel juhul ei täida kõnealused direktiivid oma eesmärke. Kui kõnealuseid direktiive ei ole võimalik praktikas rakendada, on vaja välja töötada ning kiiresti sisse viia vajalikud muudatused, et ettevõtteid saaksid oma seaduslikke kohustusi täita.

6.4 Tööstusliku tootmise ja eelkõige masinaehituse valdkonnas on halduskoormuse küsimuses väga oluline arvesse võtta erinevaid nõudeid. Eri osapoolte töö jälgitavus on mõeldavamat matu nii kasutajate füüsilise ohutuse kui ka turul kehtestatud lepinguliste suhete õiguskindluse seisukohast. Seega on vaja leida tasakaalustatud lahendused, milles säilitatakse läbipaistvuse ja jälgitavuse tingimused halduskulusid asjatult suurendamata.

7. Standardimise roll

7.1 Tehnilised standardid etendavad ühenduse õigustiku toimimises tähtsat rolli ning annavad konkreetse sisu õigustikus sõnastatud peamised ohutusnõuded. Kõnealuste standardite järgimine tähendab kooskõla asjaomaste direktiividega. Kui akrediteeritud kontrollasutuste poolne sertifitseerimine on vajalik, peab see olema kooskõlas eeskirjade õiguskeskkonnaga.

7.2 Kooskõlas komisjoni antud volitustega on Euroopa standardimisasutused üldiselt töötanud väga tõhusalt. Osapooled peaks standardite väljatöötamisel rohkem osalema, kuna see lihtsustaks hilisemat dialoogi. On selge, et see jääb siiski väheste väljavalitute tööks. Enamikul neid kasutatavatest ettevõtetest ei ole kõnealuse tegevuse järjepidevaks läbiviimiseks teadmisi või vahendeid. Töötajate ja tarbijate osalus on veelgi väiksem. Sellises olukorras on raske kogemuste olulisust arvesse võtta. Teatud standarditega ei õnnestu lahendada kõiki kohapeal tekkinud probleeme. Komitee soovib, et eelkõige kohalikul tasandil

tugevdataks huvitatud osapoolte osalemist tehnilistes komiteedes. Kõnealuses valdkonnas on vähestel võimalus otsuste tegemisel kaasa rääkida. Komitee väljendab muret, et standardimise suurenev maksumus võib saada takistuseks nii konkurentsi võimele kui ka ohutusele, kui näiteks riskeeritakse masinate väära ja mittenouetekohase kasutamisega. Mõnede Ida-Euroopa VKEde hulgas on levinud tava riski peale välja minna või kasutada kavalaid meetodeid.

7.3 Komitee tervitab 15. märtsil 2007 seoses Euroopa standardimise tegevuskavaga esitatud algatusi, milles igal liikmesriigil palutakse koostada aruanne selle kohta, kuidas on riiklikul tasandil rakendatud meetmeid huvirühmade osaluse suurendamiseks Euroopa ja rahvusvahelises standardimises. Komisjon peaks tehtud märkused kokku koguma ja neid Euroopa standardimise puhul arvesse võtma. VKEde osalemine standardimises on esmatahtis nii ühenduse kui ka riiklikul tasandil. Nad peavad andma tõhusa ja praktilise panuse tulevastesse standardimisprotsessidesse.

7.4 Mõnedel juhtudel võib tervise ja ohutuse alaste õigusaktide nõuete täitmine ettevõtjatele olla veelgi keerulisem. Kui masinat hakatakse kasutama, peavad tootja ja kasutaja riski hindamisel teineteist täiendama. Probleemid võivad tekkida siis, kui standardid ei paku piisavat teavet ülejäänud riskide kohta, mida tootja ei ole saanud kõrvaldada ja mida ettevõtte peaks arvesse võtma. Kui ettevõtteid ei teavitata täielikult nende osetava masinaga seonduvast riskist, on neil raske täita riski hindamise kohustust, mis on sätestatud raamdirektiivis 89/391/EMÜ ja selle 19-s tütaridirektiivis töötajate aktiivse ja passiivse kaitsmise kohta.

7.5 Kõnealuste standardite levitamine võib VKEdele olla problemaatiline, kuna nende omandamine on väga kallis. Kui standardimine viib sertifitseerimismenetlusteni, on halduskulud üldiselt palju kõrgemad kui otseselt õigusaktist tulenevad kulud.

7.6 Euroopa Standardikomitee spetsialistide riskianalüüs on erakordselt oluline ettevõtjatele, kes peavad seda täiendama erianalüüsiga masinate tulevase kasutamiskeskonna kohta. Kõnealuste ühtlustatud standardite hind on väga kõrge, eelkõige VKEdele. Komitee kutsub üles kaaluma ettepanekut, et komisjoni poolt Euroopa Standardikomiteele antud volituste alusel oleksid ühtsed standardid kättesaadavad tasuta või sümboolse tasu eest, võimaldamaks ettevõtetal täita oma seaduslikke kohustusi. Telekommunikatsioonisektoris on edukalt kasutatud tasuta levitamist Internetis: teatud ETSI (Euroopa Telekommunikatsiooni Standardiinstituut) standardid on kättesaadavad otse Internetis.

8. Õigustiku stabiilsuse edendamine

8.1 Komitee rõhutab, et tõhusaks osutunud direktiive ei ole vaja tingimata muuta. Kuigi alusdirektiivi 98/37/EÜ ehk nn masinaehitusdirektiivi parandamiseks tehtud töö oli väga vaevarikas, saavutati eri huvirühmade vahel lõpuks optimaalne tasakaal. Mõnel teisel juhul oleks liigset parandamist tulnud vältida, näiteks madalpinge direktiivi (73/23/EÜ) muutmist. Samuti oli ebakohane komisjoni ettepanek ühendada direktiiv 87/404/EÜ surveadmete direktiiviga 97/23, millele juhtis 5. novembri 2004. aasta kirjas tähelepanu masinaehitajate ühendus.

8.2 On ilmnenud, et turg vajab selget, stabiilset õigusraamistikku, et kavandada rahulikult investeeringuid ja pidada kinni selgetest reeglitest, mida ei muudeta liiga tihti. Teisest küljest võib lihtsustamine kaasa tuua suuremad halduskulud ning suuremad vastavushindamise menetluse kulud, kuna need muutuvad keerulisemaks.

8.3 Asutamislepingu artikli 95 kasutamise osas mõistab komitee tootjate vajadusi, kuid rõhutab, et asjaomane õigusraamistik, millele direktiivid tuginevad, peab olema kooskõlas asutamislepingute aluspõhimõtetega, eelkõige eri standardite õigusliku aluse osas. On selge, et esmatähtsad on õigusakti eesmärk ja sisu. Lähtuvalt nendest kohaldatakse eri standardeid. Euroopa Kohus on sellega seoses teinud mitu otsust, mõned ka hiljuti, milles välistatakse siiski mitme õigusliku aluse võimalus, kui õiguslikud viited on vastuolulised või nii mitmetahulised, et piiravad parlamendi õigusi. Tootedisaini valdkonnas, mille osas on teistsugused eesmärgid, ei saa alati täita ettevõtete soovi võtta aluseks asutamislepingu artikli 95 lõige 3, milles teatavasti piiratakse liikmesriikide pädevusi ja tugevdatakse ühenduse eeskirju, nagu on ette nähtud näiteks artiklites 137 ja 175 (³). Ettevõtted juhivad tähelepanu täiendavatele kuludele (mille maksavad kinni lõpptarbijad), mis tekivad vajalikest muudatustest masinate disainis ja tootmises, mis põhinevad iga üksiku liikmesriigi nõuetel. Tuleb välja töötada täiendavad õiguslikud mudelid, mis ei lisa meetmeid, vaid piiravad miinimumini liikmesriikide võimaluse võtta vastu eraldiseisvaid, erinevaid meetmeid, mis peavad olema kooskõlas terve mõistuse ja proportsionaalsuse põhimõttega.

8.4 Hiljuti vastuvõetud REACHi direktiiv on oluline versta-post tarbija- ja töötajate kaitse valdkonnas. Komitee toetab vastuvõetud tehnilisi lahendusi ning lihtsustamisvõimalusega seotud paindlikkust. Sellegipoolest juhib komitee murelikult tähelepanu asjaolule, et väikese ja keskmise suurusega ettevõtted

võivad sattuda raskustesse, eelkõige juhul, kui sisseveo kontroll ei ole nii range kui kõnealuse peamise direktiiviga nõutakse. Komitee kutsub komisjoni hoolikalt jälgima liikmesriikide turu järelevalve meetodeid. Just kõnealuses sektoris ei ole nad alati oma rolli tõhusalt täitnud osaliselt seetõttu, et selleks määratud järelevalveasutustel on olnud liiga vähe vahendeid. Sellega seoses saaks liikmesriikides ülesanded järelevalveasutuste vahel ära jagada, võttes aluseks konkreetse tootmisala tähtsuse, näiteks tootmisvaldkonniti (ventiilid, masinad kaupade tõstmiseks ja liigutamiseks, pumbad ja kompressoriid, tootmismasinad jne).

8.5 Vaatamata masinaehituse panusele kogu Euroopa majandusse näib, et liikmesriigid investeerivad väga vähe neile delegeeritud institutsioonilistesse ülesannetesse. Komisjon peaks paluma sellekohaseid andmeid ning võrdlema neid praktiliste tulemustega. Järelevalve kvaliteet ja ulatus sõltub tihti individuaalsetest võimetest ja tahtest, kuid suur tähtsus on ka kasutada olematel vahenditel.

9. Tehniliste takistuste eemaldamine ühtse turu täielikuks teostamiseks

9.1 Riiklikes õigustikes on ikka veel rida tehnilisi takistusi, mis tekitavad ettevõtetele suuri probleeme. Näiteks tekib selline olukord masinate puhul, mis ei ole mõeldud maanteel liikumiseks, kui nad peavad siiski üldkasutatavaid teid kasutama. Kuna liikmesriikides kehtivad erinevate rangusastmetega eeskirjad, peavad ettevõtted omama erinevaid masinaid. Segadust tekitab ka terminoloogia, näiteks „äriühing” ja „ettevõte”. Mõnede liikmesriikide kontrollinõuded toovad kaasa lisakulusid. Need kulud kahekordistuvad riikides, kus nõutakse väljaarendamise, katsetamise ja transpordi puhul eraldi kontrolli erinevate asutuste poolt. Komitee kutsub üles õigusaktide kiirele ühtlustamisele, eelkõige ohutusmeetmete osas. Näiteks traktorite puhul tuleb lisaks tahavaatepeeglitele ja kiirusepiirangule ette näha ka tehnilised spetsifikatsioonid esi- ja tagatulede ning eelkõige pidurdusteekonna osas. Euroopa teedel liiguvad praegu traktorid, mida on kasutatud üle 40 aasta. Järk-järguline masinapargi uuendamine tagaks kindlasti kõrgema aktiivse ja passiivse ohutustaseme.

9.2 Üldkasutatavatel teedel masinate kasutamise reguleerimiseks soovib komitee järgmist:

(³) C-94/03. Euroopa Kohtu otsus, Euroopa Komisjon vs Euroopa Liidu Nõukogu — õigusliku aluse valik.

— võtta vastu ettepanek üldkasutatavatel teedel masinate kasutamist käsitlevate riiklike õigustike ühtlustamiseks;

- kasutada nn uue lähenemisviisi meetodeid;
- sätestada viitestandardid, mis eeldavad vastavust nõuetega;
- kaasata nõuetekohased vastavuse hindamise sätted ning teatud süsteemide puhul (roolisüsteem, pidurid) muuta vastavuse hindamine rangemaks.

10. Tulevane õigustik: osalus ja mõjuhindamine

10.1 Komitee kutsub üles tihedamale edaspidisele koostööle seadusandja ja huvirühmade vahel, kujundamaks tulevasi õigusnorme töhuga dialoogi abil. Lähtudes huvirühma omavahelise suhtluse olulisusest, ei tohiks selleks kasutada liiga suurel määral e-konsulteerimist. Komitee arvates ennetaks sagedane ja järjepidev konsulteerimine teatavates spetsiifilistes valdkondades probleeme, tagades seega õigusaktide parema kvaliteedi ning tõhusamad eeskirjad.

10.2 Komitee leiab, et esmatähtis on kujundada eri valikuvõimalusteks kõigile ELi institutsioonidele — parlamendile, nõukogule ja komisjonile — ühtsed mõjuhindamise meetodid ning sobivad kvaliteedikontrolli süsteemid.

10.3 Komisjon peaks alati kaaluma, kas soovitud eesmärkide täitmiseks on vaja õiguslikku raamistikku või piisab ise- või kaasregulatsioonist. Komitee arvab, et paljudest võimalustest tuleb valida selline moodus, millega samad eesmärgid saavutatakse võimalikult väikeste kulude ja halduskoormusega ning millega tagatakse võimalikult suur läbipaistvus ja huvitatud osapoolte osalemine.

10.4 Valdcondlik sotsiaaldialoog on otsustava tähtsusega. Ühishuvide heaks tuleks praktikas ellu viia konkreetseid algatusi väljaõppe edendamiseks eelkõige tööhutuse valdkonnas, sh elukestva õppe algatusi. Seejuures tuleks arendada mitte üksnes oskusi, vaid ka tõsta teadlikkust mitmete haldus- ja korralduslike küsimuste osas, mis seonduvad masinate parema ja ohutuma kasutamiseiga. Ettevõtte sotsiaalne vastutus, mida viiakse ellu ulatusliku dialoogi kaudu kodanikuühiskonna ja kohalike omavalitsuste esindajatega, võib aidata kaasa ohutu ja viljaka ettevõtluskultuuri arengule, eelkõige väikese ja keskmise suurusega ettevõtetes, kus riskijuhtimine on selgelt veelgi keerulisem.

10.5 Komitee leiab, et kasulik oleks läbi viia analüüs, kus kõik huvirühmad hindaksid ühenduse õigustiku eeliseid ja puudusi. Analüüsi tulemuste põhjal saaks tegutseda ühtselt ning tagada, et mitmed käimasolevad algatused ei anna ebapiisavaid ja vastuolulisi tulemusi. Komisjoni otsus arutada uut nn masinadirektiivi sidusrühmadega on õige samm. Selliseid algatusi on vaja veelgi enam. Eelkõige rõhutab komitee eri algatuste vahelisi seoseid, eelkõige liigse bürokraatia vähendamise tegevuskavade ja nn uue lähenemise seoseid (14. veebruaril 2007 võttis komisjon vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ja otsuse ettepanekud uue lähenemise läbivaatamise raamistiku kohta, mille aluseks on avaliku arutelu ühtse turu tuleviku kohta). Komitee on veendunud, et kõnealuste algatuste asjakohane seostamine ja ühtne koordineerimine võivad parandada kehtivat õigustikku ning selle rakendamist 27 liikmesriigis.

Brüssel, 26. september 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „21. sajandi konkurentsivõimelise mootorsõidukitööstuse reguleeriv raamistik. Komisjoni seisukoht seoses CARS 21 kõrgetasemelise tööühma lõpparuandega. Panus ELi majanduskasvu ja tööhõive strateegiasse”

KOM(2007) 22 lõplik

(2008/C 10/04)

7. veebruaril 2007. aastal otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „21. sajandi konkurentsivõimelise mootorsõidukitööstuse reguleeriv raamistik. Komisjoni seisukoht seoses CARS 21 kõrgetasemelise tööühma lõpparuandega. Panus ELi majanduskasvu ja tööhõive strateegiasse”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektiooni arvamus võeti vastu 18. juulil 2007. Raportöör oli Francis DAVOUST.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 438. istungjärgul 26.–27. septembril 2007 (26. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 144 ja erapooletuks jäi 2.

1. Kokkuvõte ja peamised soovitusel

1.1 EMSK-l on hea meel, et Euroopa Komisjonil on kavas õiguslikku reguleerimist parandada ja „edendada erinevate poliitikavaldkondade ühtset koostöömimist, tagada prognoositavus ja avalike huvide (nt keskkond ja ohutus) kaitse, samal ajal üritades vähendada tööstuse bürokraatlikku koormust.” Komitee tervitab soovi töötada välja terviklik lähenemisviis ning arvestada nii tööstuse arengu erinevate mõõtmete, konkurentsivõime kui ka eri sidusrühmadega.

1.2 Üldiselt peegeldab algatuse CARS 21 lähenemisviis tervikuna soovi parandada poliitikakujundajate omavahelist koordineerimist ning koordineerimist nende ja tööstuse sidusrühmade vahel, mis väärib EMSK täielikku toetust. Komisjoni teatis, millega jätkatakse juba tehtud reguleerimistegevust ja milles määratletakse tulevikus võetavad meetmed, tõestab sellise lähenemisviisi eeliseid ja samal ajal toob esile ka sellega seotud raskused.

1.3 Kõnealuse lähenemisviisi peamine kasu seisneb selles, et nii selgitatakse kõigile sidusrühmadele Euroopa poliitika põhijooni mootorsõidukite osas. Euroopa Liidu poliitika prognoositavust parandatakse kõigis olulistes valdkondades ja samas vähendatakse tööstuse bürokraatlikku koormust.

1.4 Üks kõnealuse lähenemisviisi otsene eelis on halduskoormuse vähenemine, mis tuleneb 38 ühenduse direktiivi asendamise ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni (UN/ECE) asjaomaste eeskirjadega. Samuti nähtub keskkonna ja liiklusohutuse valdkonnas tehtud tööst, et integreeritud lähenemine on võimalik ning see suurendab õigusraamistiku õiguspärasust kõigi sidusrühmade silmis ja muudab selle tööstusettevõtjate jaoks prognoositavamaks. Sellise lähenemisega luuakse konsensus, millele kõik asjaosalised saavad oma tegevuses põhineda.

1.5 Kuid rõhutada tuleb ka kõnealuse lähenemisviisi kohaldamisel tekkivaid raskusi. Probleeme on kolme tüüpi:

- i) konsensus otsimise tõttu kipub erinevates küsimustes otsuste tegemine edasi lükkuma;
- ii) analüüsi sisu ja soovitusel sõltub suurel määral osalevatest sidusrühmadest;
- iii) integreeritud lähenemisviis võib esitatud küsimuste analüüsimisel viia vastutuse hajumiseni.

1.6 Komisjoni teatises esitatud 39 meetme ja kohustuse nimekiri on väga pikk ja igauks neist tundub eraldivõetuna põhjendatud. Kõigi 39 punkti elluviimine on arvatavasti keerulisem ja tekitab lahendamata probleeme ühitamise ja ajakava osas. Nii kasutatakse integreeritud lähenemist keskkonna ja liiklusohutuse küsimuste käsitlemisel, kuid neid küsimusi endid ei käsitleta integreeritult. Kui oleks esitatud küsimus kõigile kavandatud nõuetele vastava toodete hinna kohta, nagu seda tehti kõrgetasemelise tööühma aruandes, siis oleks selline integreeritud lähenemine arvatavasti olnud võimalik, kuid see oleks ka esile toonud vajaduse teha valik. Samuti soovis kõrgetasemeline tööühm, et tema järeldusi täiendaks tegevuskava kõigile poliitikakujundajatele. Nimetatud dokumendis järgiti integreeritud lähenemisviisi, mille edendamist komisjon CARS 21 tööühmalt ootas. EMSK võib vaid kahetsust avaldada, et komisjoni teatises ei pakutud välja sellist tegevuskava, isegi mitte muudetud kujul.

1.7 Kõrgetasemeline tööühm põhines oma analüüsis suures osas mootorsõidukitootjate seisukohtadele. Seetõttu puudutavad tõstatatud lahendamist vajavad küsimused eelkõige tooteid ja tehnoloogiad. EMSK soovib rõhutada, et kui oleks rohkem arvestatud mootorsõidukite kasutajate huvidega, siis oleks jõutud teistsugusele seisukohale. Seega peaks edaspidi olema võimalik küsimuste hindamisel ja uuesti ülehindamisel sidusrühmade nimekiri läbi vaadata.

1.8 Integreeritud või tervikliku lähenemisviisi puhul on oht, et iga sidusrühm leiab, et teised peavad kohanduma. Näiteks liiklusohutuse või keskkonna valdkonnas võivad tööstusettevõtjad väita, et infrastruktuuride eest vastutajad ja tarbijad takistavad nende tegevust, eriti tehnoloogia osas.

1.9 Kõik märgid näitavad, et komisjoni teatisega ei lahendata ammendavalt mootorsõidukite poliitika ja valikute probleemi, mida selles valdkonnas tuleb teha. Seega toetab EMSK avaliku arutelu jätkamist mootorsõidukite poliitika teemal. Arutelu peab olema avatud kõigile sotsiaalpartneritele ja laiemalt kõigile sidusrühmadele. Samuti tuleb välja selgitada, millised otsused tuleb igal ajahetkel teha, selle asemel et ühe korraga koostada lõplik nimekiri kõigist võimalikest edaspidistest suundadest ja jätta ekspertide ja tööstusettevõtjate otsustada, milline suund valida.

1.10 Komisjon ütleb teatise kokkuvõtteks, et „see on ainulaadne võimalus luua selge tööstuspoliitikat arvesse võttev poliitiliste otsuste tegemise kultuur. Komisjon on arvamusel, et õigusaktide eelnõusid koostades tuleks esikohale seada õigusaktide kvaliteedi parandamine, lihtsustamine, mõju hindamine, sidusrühmadega peetavad konsultatsioonid, tähtjast kinnipidamine ja õigusakti valik“.

EMSK toetab komisjoni lähenemisviisi ja soovib käesoleva arvamusega aidata komisjonil seda täielikult ellu viia.

Seega soovib EMSK järgmist:

- tööstusettevõtjatele tuleks jätta aega tehnoloogia uuendamiseks, mis on vajalik rangemate nõuete täitmiseks, ilma et sellega kaasneks olulist toodete hinnatõusu ega selle tagajärjel autopargi uuendamise aeglustumist;
- keskkonna teemad ei peaks piirduma süsinikdioksiidi küsimusega ja huvi peaks tundma ka teiste lahenduste vastu kui tehnoloogilised lahendused, et töötada välja terviklik lähenemisviis, millega pööratakse tähelepanu mootorsõidukite ja maanteetranspordi rollile Euroopa ühiskonnas;
- ümberkorraldusi käsitleva foorumi, 2009. aasta kokkuvõtte ja mõju-uuringute aluseks tuleks võtta CARS 21 raames edendatav integreeritud lähenemisviis, püüdes suurendada selle õigusjärgsust nii alguses (sidusrühmade nimekirja koostamisel) kui ka hiljem (töörühma soovitude arvesse võtmisel);
- EMSK-ga tuleks teha otsesemalt ja varem koostööd, kuna just EMSK ülesandeks on tema olemuse ja koosseisu tõttu Euroopa ühiskonna eri osapoolte kaasamine komisjoni neid puudutava poliitika kujundamisse.

2. Euroopa Komisjoni ettepanek

2.1 Komisjoni lähenemisviis: CARS 21 kui omapärane ja eeskuju pakkuv algatus

2.1.1 Parema õigusliku reguleerimise ning ülemaailmse konkurentsi väljakutsetele vastamise poliitika raames palus komisjon 2004. aastal CARS 21 kõrgetasemelisel töörühmal, kuhu kuuluvad peamiste osapoolte (liikmesriigid, tööstus, VVOd ja Euroopa Parlamendi liikmed) esindajad ning kolm kõnealuse teemaga seotud volinikku (ettevõtluse ja tööstuse, keskkonna ja transpordi volinikud), töötada välja soovitud tulevase poliitika kohta.

2.1.2 Täpsemalt olid 2004. aastal loodud kõrgetasemelise töörühma ülesanded järgmised: teha soovitusi Euroopa mootorsõidukitööstuse lühiajalise, keskpika ja pikaajalise poliitika ja reguleeriva raamistiku kohta, mis võimaldaks parandada globaalset konkurentsivõimet ja tööhõivet, toetades samas edusamme mootorsõidukite ohutuse ja keskkonnasõbralikkuse alal tarbijale vastuvõetava hinnaga.

2.1.3 Nii soovis komisjon muuta mootorsõidukisektori tööstuspoliitika meetmete uuendamise näiteks, kaasates sel alal võetavad meetmed selgelt Lissaboni strateegiasse. Tootmissektori jätkusuutliku arengu, majandusliku elujõulisuse, sotsiaalse vastutustundlikkuse ja keskkonnasõbralikkuse tagamiseks soovib komisjon, et meetmete vastuvõtmisele eelneks laiapõhjaline sidusrühmadega konsulteerimine, et analüüsida praegust seisut ja edaspidiseid samme ning jõuda üldisele konsensusele, mida tuleks ette võtta. Praegu olid kõrgetasemelises töörühmas esindatud järgmised sidusrühmad: mootorsõiduki- ja naftatootjad, varustajad, mootorsõidukite turustajad ja remondiettevõtjad, kasutajad, riiklikud ametiasutused ja kolm peamist pädevat peadirektoraati (keskkonna, transpordi ja energeetika ning ettevõtluse ja tööstuse peadirektoraadid). Kogu 2005. aasta jooksul koordineeris tööd ettevõtluse ja tööstuse peadirektoraat. 2005. aasta aprillis korraldati avalik arutelu. Töörühm võttis aruande vastu 2005. aasta detsembris. Aruande järeldused esitati 2006. aastal laiapõhjaliseks avalikuks konsulteerimiseks. Komisjoni teatis põhineb nii CARS 21 aruandele kui ka 2006. aastal tehtud 34 ettepanekule.

2.1.4 CARS 21 aruande koostamine on komisjoni poolt väga tänuväärne, et vältida koordineerimata algatuste levikut, mis ei ole alati omavahel kooskõlas.

2.1.5 Nagu aruandes ka korduvalt rõhutatakse, pooldab töörühm seetõttu terviklikku lähenemisviisi, millega soovitakse kindlaks teha, kuidas erinevad mõtted omavahel seotud on. Kõrgetasemelise töörühma liikmed soovivad seega muuta eeskirju loetavamaks ja prognoositavamaks ning vältida seda, et komisjoni peadirektoraadid võtavad vastu meetmeid, mille mõju ei tunta hästi ja mille kokkuvõlvust teiste peadirektoraatide meetmetega ei ole kontrollitud.

2.1.6 Töörühm tõi lõpparuandes välja 18 soovitus, mis olid jagatud 7 peatükki: parem õiguslik reguleerimine, keskkond, liiklusohutus, kaubandus, teadus- ja uurimistegevus, maksud ja fiskaalstiimulid ning intellektuaalomand. Töörühm pakkus lõppkokkuvõttes poliitikakujundajatele ja seadusandjatele välja tegevuskava, mis mõjutab mootorsõidukitööstust järgmise kümne aasta jooksul. Tegevuskava eesmärgiks oli täielikus kooskõlas komisjoni sätestatud eesmärkidega muuta Euroopa mootorsõidukipoliitika ühtsemaks ja prognoositavamaks, mis on vajalik erainvesteeringutele mootorsõidukitööstuse konkurentsivõime tagamiseks. Kavandades järgmistel aastatel tehtava reguleerimistegevuse suuna, oli tegevuskava eesmärk just prognoositavuse tagamine.

2.1.7 Teatis on komisjoni vastus CARS 21 töörühma esitatud aruandele. Selles hinnatakse komisjoni soovitusi ja märkusi CARS 21 aruande kohta, mis esitati 2006. aastal korraldatud konsulteerimise käigus. Teatises antakse ülevaade sellest, millises suunas kavatseb komisjon tulevast mootorsõidukipoliitikat kujundada. Peamised tegevussuunad on järgmised:

— **Halduskoormuse vähendamine:** Komisjon teeb ettepaneku asendada 38 EÜ direktiivi rahvusvaheliste UN/ECE⁽¹⁾ eeskirjadega näiteks rehvide, turvaklaaside, udutulede ja ohutusrihmade osas. Tööstus võiks sellisel juhul toetuda ainsale kogu maailmas kehtivale õigustekstile. Tootjapoolsete ja virtuaalsete katsete menetlused lisatakse 25 direktiivi ja UN/ECE eeskirja, et vähendada õigusnormide täitmisele tehtavaid kulutusi, muutes haldusmenetlused vähem aeganõudvaks ja kulukaks.

— **Süsinikdioksiidide vähendamine:** Komisjoni strateegia põhineb integreeritud lähenemisviisil, millesse ei ole lülitatud üksnes mootorite tehnoloogia vaid ka mootoritehnoloogia parandused (nn kliimaseadmete energiatõhususe miinimumnõuete kehtestamine, rehvide veeretakistuse maksimaalsete piirnormide kehtestamine, käiguvahetuse näidikute kasutamine) ning biokütuste suurem kasutamine. Komisjon rõhutab ka liikmesriikide teisi panuseid seoses näiteks liikluse juhtimisega, autojuhtide käitumise ja infrastruktuuri parandamisega ning süsinikdioksiidide uue vähendamisega.

— **Liiklusohutus:** Komisjon usub, et tõhus maanteohtusstrateegia peaks põhinema sõidukitehnoloogia parandamise, teede infrastruktuuri, sõidukijuhtide käitumise ja õigusaktide kohaldamise vastastikmõjul. Kokku tehakse ettepanek 11 uue meetme kohta, sealhulgas sõidukitesse elektroonilise stabiilsuskontrolli süsteemi kohustusliku paigaldamise kohta ja eeskirjade kohta muuta uutes sõidukites kohustuslikuks turvavöö kinnitamise meeldetuletus ning päevaste sõidutulede kasutamine.

— **Kaubanduspoliitika:** Teatises tehakse ettepanek hinnata mitmepoolsete läbirääkimiste võimalusi (eelkõige Aasias), et

parandada juurdepääsu turgudele, ning rõhutatakse vajadust intellektuaalomandi õiguse rakendamise kohta kogu maailmas.

— **Teadus- ja arendustegevus:** põhiprioriteetideks on puhtad taastuvkütused ja mittesaastavad sõidukid ning intelligentid sõidukid ja maanteed. Mootorsõidukitööstus investeerib teadustegevusse ning tootearendusse ligikaudu 20 miljardit eurot (umbes 5 % tööstusharu käibest), olles absoluutnäitajais seega suurim teadus- ja arendustegevusse investeeriv tööstusharu Euroopas.

3. Komitee märkused

Enne, kui pöördutakse tagasi mootorsõidukipoliitika küsimuse ja üldisemalt valdkondliku poliitika uue käsitusviisi ning eeliste ja puuduste juurde, tuletatakse käesolevas arvamuses meelde viit peamist valdkonda ja ettepanekuid, mida komisjon on nende kohta teinud.

3.1 Siseturg, regulatiivse keskkonna lihtsustamine ja rahvusvaheliseks muutmine

3.1.1 EMSK toetab ettepanekut laiendada raamdirektiivi mootorsõidukite tüübikinnituse kohta kõigi kategooriate sõidukitele. Komitee rõhutab eriti selle sätte kasulikkust varuosade märgistamisel.

3.1.2 EMSK toetab kava muuta regulatiivne keskkond lihtsamaks ja rahvusvaheliseks, kuid soovib ka, et ühtlustamine ei muutuks eesmärgiks omaette, mis jätaks kõrvale teised aspektid.

3.1.3 Eelnevaga arvestades ning nõustudes komisjoniga, et põhimõtteliselt tasub eelistada mitmepoolseid läbirääkimisi, on ta komisjoniga ka ühel nõul, kui ta „teadvustab vajadust jätta ELile võimalus ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni süsteemist sõltumatuks õigusloomeks, kui on vaja täita ELi eesmärges tervise ja keskkonnaga või teisi poliitikaeesmärges”. Arvestades, et sellised sätted võivad olla määrava tähtsusega rahvusvahelises kaubanduses ja turule juurdepääsu puhul, siis tasub eelnimetatud reservatsioon säilitada, et Euroopa tööstusettevõtjatel oleks vahendeid, et reageerida teistes maailma piirkondades vastu võetud sätetele, mis võivad nende konkurentsivõimet kahjustada.

3.2 Keskkonda säästev maanteevedu

3.2.1 EMSK tervitab vastuvõetud ja kavandatud meetmeid maanteeveo keskkonnasäästlikuks muutmisel. Seoses komisjoni võetud kohustustega, milles rõhutatakse tema soovi analüüsida hoolikalt tulevase reguleeriva tegevuse mõju tööhoivele ja ohutusele, tuletab EMSK komisjonile meelde, et tööstusettevõtjatele peab jätma piisavalt aega tehnoloogia uuendamiseks, mis on

(¹) ÜRO Euroopa Majanduskomisjon.

vajalik rangemate nõuete täitmiseks, ilma et sellega kaasneks olulist toodete hinnatõusu ega autopargi uuendamise aeglustumist. Selle küsimusega, mille olulisust rõhutati CARS 21 aruandes, ei ole komisjoni teatises piisavalt arvestatud.

3.2.2 Samuti märgib EMSK huviga, et komisjon soovib tulevikus rohkem tähelepanu pöörata sõidukite tegelikele heitkogustele (punkti 3.3.1 taane 8), ja avaldab kahetsust, et komisjon ei võta arvesse selle tagajärgi sõidukite kontrollimisele, hooldusele ja parandamisele.

3.2.3 EMSK rõhutab, et komisjoni integreeritud lähenemisviisiga keskendutakse järgnevatel aastatel Euroopas müüdavate uute sõidukite heidetele, eelkõige süsinikdioksiidheidetele. Komisjon pöörab tähelepanu vaid tehnoloogilistele lahendustele (biokütused, vesinik, intelligentsed sõidukid ja transpordisüsteemid) või majanduslikele lahendustele (maanteetranspordisektori võimalik kaasamine), mida ta kavatseb edendada. EMSK väljendab kahetsust, et komisjon ei uuri piisavalt tervikliku lähenemisviisi pakutavaid võimalusi, millega pöörataks rohkem tähelepanu mootorsõiduki ja maanteetranspordi rollile Euroopa ühiskonnas.

3.2.4 EMSK rõhutab siinkohal, et CARS 21 aruandes tunti muret just autopargi uuendamise tempo pärast, mida peeti võtmeküsimuseks. Samuti rõhutati liiklusummikute probleemi tõsidust. EMSK soovib, et neid keskkonناسõbralikumate mootorsõidukite edendamise viise uuritaks tulevikus koos teiste võimalustega (näiteks uued juurdepääsu võimalused mootorsõidukitele) sama põhjalikult kui tehnoloogilisi lahendusi.

3.2.5 EMSK soovib rõhutada, et tasub toetada nõudlust ohutumate ja keskkonناسõbralikumate sõidukite järele. Komisjonil tuleks välja töötada teatud sõiduki ja kütusetüüpidele tehtavad koordineeritud, tehniliselt neutraalsed ja võimalikult ühtlustatud maksusoodustused, näiteks süsinikdioksiidheitkoguste alusel, mis aitaks sõidukite süsinikdioksiidheitmeid vähendada läbi otsese surveavalduse tarbijatele ja nõudlusele.

3.3 Liiklusohutuse suurendamine Euroopa maanteedel

3.3.1 EMSK toetab komisjoni terviklikku lähenemisviisi liiklusohutuse küsimusele, mis komisjoni sõnul põhineb „sõidukite tehnoloogia parandamise, teede infrastruktuuri, sõidukijuhtide käitumise ja õigusaktide kohaldamise vastastikmõjul”.

3.3.2 Siinkohal tekivad samad probleemid kui keskkonnaküsimuste käsitlemisel. CARS 21 aruandes oli väga oluline lause „tarbijale kättesaadava hinnaga”, millest nähtub, et vahel peab

sõidukite keskkonناسäästlikkuse ja ohutuse osas tegema mõõndusi. Nimetatud lauset teatis ei sisalda.

3.3.3 Komisjoni teatises tehtud soovitusel liiklusohutuse kohta on järgmised ⁽²⁾:

- „teha kohustuslikuks Isofix lapse turvasüsteemide paigaldamine uutele M1-kategooria sõidukitele;
- muuta kohustuslikuks päevaste sõidutulede kasutamine (1. augustil 2006 algatati sellel teemal avalik arutelu);
- muuta elektroonilise stabiilsuskontrolli paigaldamine kohustuslikuks esmalt raskeveokite puhul ning seejärel, pärast katsemeetodi väljaarendamist, sõiduautode ja kergeveokite puhul;
- muuta turvavöö kinnitamise meeldetuletus kohustuslikuks kõigi uute sõidukite puhul;
- muuta jalakäijate kaitse direktiivi II etapi nõudeid, et parandada direktiivi 2003/102/EÜ sätteid” ⁽³⁾.

3.3.4 Tagamaks, et nende ettepanekute elluviimisel tõuseb uute sõidukite hind mõistlikkuse piires, pooldab EMSK rohkem sõidukite hinnale keskendunud lähenemist ja arvestamist mõjuga, mis hinnal on autopargi uuendamise kiirusele ja seega ka liiklusohutusele. Komitee juhib tähelepanu sellele, et viivitus jalakäijate kaitse direktiivi eelnõu teises etapis toob kaasa tööstusettevõtjatele direktiivi rakendamiseks vajaliku aja lühenemise ja raskendab vajalike meetmete kavandamist. Lisaks rõhutab EMSK vajadust kiiresti selgeks teha, milline on direktiivi rakendamise ajakava ja milliseid nõudeid tootjad järgima peavad. Komitee kutsus komisjoni üles võtma arvesse, et liiklusohutuse tagamiseks peavad tarbijad liikluses osalevaid sõidukeid hooldama, isegi kui on tegemist vanade sõidukitega. Komitee soovib, et kavandatavaid meetmeid hinnataks ja klassifitseeritaks vastavalt iga meetme kulutasuvusele, hinnates, millised on tarbija kulud ja kui suur on uute meetmete mõju liiklusõnnetuste ja liiklejate surma-juhtumite või vigastuste arvule. Samuti kutsus EMSK komisjoni üles pöörama lisaks tehnoloogiale tähelepanu kõigile vahenditele, millega saab mõjutada liiklejate käitumist (haridus, ennetamine, liiklusmärgid jne). Sellega arvestades rõhutab EMSK, et tulevikus tasub pöörata erilist tähelepanu sellele, millised tagajärjed on siinkohal demograafilistel arengutel ja sellel, et eakate või väga eakate sõidukijuhtide osakaal mootorsõidukite ja maanteedel kasutajate seas järjest tõuseb.

⁽²⁾ KOM(2007) 22 lõplik, lk 15.

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. novembri 2003. aasta direktiiv 2003/102/EÜ jalakäijate ja teiste vähem kaitstud liiklejate kaitse kohta enne kokkupõrget ja kokkupõrke korral mootorsõidukiga, ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 70/156/EMÜ. EMSK arvamus, ELT C 234, 30.9.2003, lk 10.

3.3.5 Samal põhjusel ja kooskõlas CARS 21 aruandes väljendatud seisukohaga rõhutab EMSK fiskaalstiimulite olulisust, mille eesmärgiks on toetada nõudlust ohutumate sõidukite järele. Pakkumist ja nõudlust ohutumate sõidukite järele tasub toetada.

3.4 Kaubandus ja ülemereturud

EMSK toetab komisjoni seisukohta rahvusvahelise kaubanduse küsimustes, eelkõige seda, et komisjoni pöörab tähelepanu nii kahepoolsetele lepingutele kui ka mittetariifsetele kaubandustõketele ja intellektuaalomandi küsimusele, eriti Aasias. Riikide valikul vabakaubanduslepingute sõlmimise eesmärgil tuleks senisest enam arvestada majanduslike kriteeriumidega, nagu näiteks potentsiaalse turu suurus ja milliseid võimalusi see turg pakub, kas vastaspool eemaldab ka kaubandustõkkesid jne. Lisaks esmatähtsatele küsimustele juhib komitee komisjoni tähelepanu vajadusele võtta rohkem arvesse järelturu küsimust, et ühtlustada järelturu käsitlemist Euroopa riikides ja koostada strateegia Hiina, India ja Venemaa suhtes.

3.5 Teadus- ja arendustegevus

EMSK toetab täielikult teadus- ja arendustegevuse edendamist ja on ühel nõul komisjoniga, et jätkusuutliku arengu kolm telge püsivad vaid tingimusel, et era- ja avaliku sektori panus teadustegevusse säilib ja suureneb. Nagu öeldud punktis 3.4 juhib EMSK tähelepanu vajadusele kaasata jõupingutustesse kogu mootorsõidukitööstus, sh tootmisjärgsed harud. Juba väga varakult tuleb tõstatada küsimus tehnoloogiliste täienduste kulude ja sellega seoses toodete remonditavuse ning remonditeenuste ja infrastruktuuride kohandamiseks vajaliku täiendkoolituse kohta ning komisjon peab selleks olema proaktiivne. Komisjon peaks suunama sobiva osa 7. raamprogrammist teistele meetmetele liiklusohutuse integreeritud lähenemisviisi raames, hõlmates ka infrastruktuuri, näiteks elektroonilise side süsteeme.

3.6 Maksustamine ja fiskaalstiimulid

EMSK toetab komisjoni, kes „soovib parlamendil ja nõukogul kavandatud direktiiv⁽⁴⁾ võimalikult kiiresti vastu võtta”. Kui parlament on vastu võtnud direktiivi ettepaneku, millega innustatakse maksude ühtlustamist, tuleb nõukogu veenda, et on otstarbekas ühtlustada sätteid, mis tekitavad praegu sõidukite ja autoteenuste turul ELis konkurentsimoonusi.

⁽⁴⁾ Ettepanek: nõukogu direktiiv sõiduautodega seotud maksude kohta (KOM(2005) 261 lõplik); EMSK arvamus ELT C 195, 18.8.2006, lk 80.

3.7 Järelturg

Kuigi EMSK avaldab kahetsust, et selle teemaga seotud küsimusi ei käsitle komisjon teatistes pikemalt, toetab ta siiski määruse (EÜ) nr 1400/2002⁽⁵⁾ kaitsmist ja kava tagada selle ühtne kohaldamine kogu ühenduses. EMSK kiidab heaks, et komisjon kavatses toetada sätteid, millega tagatakse vaba juurdepääs tehnilisele teabele. Sellega seoses rõhutab komitee, kui oluline on valvata, et OASIS vormingu vastuvõtmisega kaasnevat sätteid kohaldatakse korralikult.

3.8 CARS 21 meetod ja selle kohaldamine komisjonis

3.8.1 EMSK tervitab Euroopa Komisjoni kavatsust **õiguslikku reguleerimist parandada** ja „edendada erinevate poliitikaaldkondade ühtset koostööd, tagada prognoositavus ja avalike huvide (nt keskkond ja ohutus) kaitse, samal ajal üritades vähendada tööstuse bürokraatlikku koormust”. Komitee tervitab soovi töötada välja terviklik lähenemisviis ning arvestada nii tööstuse arengu erinevate mõõtmete, konkurentsivõime kui ka eri sidusrühmadega.

3.8.2 Seoses aruande esimestel lehekülgedel käsitletud sotsiaalsete ja tööstuslike aspektidega toetab komitee komisjoni soovi need aspektid omavahel siduda, sest tööhõive on otseselt seotud Euroopa tööstuse konkurentsivõimega tervikuna ja eri piirkondades. Sellest küljest nõustub EMSK üldiselt Euroopa tööstuse hetkeseisu analüüsiga.

3.8.3 Komitee väljendab heameelt, et komisjoni peab tõenäoliseks, „et Euroopa turu jaoks sõidukite monteerimine hakkab suures osas toimuma Euroopas”, kuid on komisjoniga nõus ka selles osas, et see ei tähenda tingimata töökohtade stabiilsust.

3.8.4 EMSK kutsus komisjoni üles juhtima dialoogi sotsiaalpartnerite vahel, et ennetada ja hallata ettevõtete ja töökohtade ümberpaigutamist ühenduse territooriumil ja väljaspool, nagu kirjeldati CARS 21 aruandes. Samal eesmärgil kutsus ta komisjoni üles algatama arutelu selle üle, milline tagajärg on sektori arengul teise ja madalama klassi allhankijatele, kes on käimasolevate arengute käigus eriti haavatavad.

3.8.5 Samuti avaldab EMSK täielikku toetust teatistes kavandatud toetusmeetmetele ning ideele korraldada mootorsõidukitööstuse ümberkorraldamise teemal foorum, et „lahendada probleeme ning paremini prognoosida muutusi ja kohaneda nendega”. EMSK kutsus komisjoni üles kasutama seda võimalust

⁽⁵⁾ Komisjoni 31. juuli 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1400/2002 asutamislepingu artikli 81 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki vertikaalsete kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse suhtes mootorsõidukisektoris (EÜT L 203, 1.8.2002, lk 30).

tagamaks, et kogu mootorsõidukisektor ja eelkõige tootmisjärgsed osalejad kaasatakse töödessa ja et nad võivad toetusmeetmetest kasu saada. Sellised algatused on kooskõlas ühiste arutelude ja strateegiliste mõttevahetuste pidamisega mootorsõidukitööstuses, mis on eri osapoolte jaoks vajalikud. EMSK rõhutab, et tal on kõnealuses töös ja arutelus väga oluline roll, eriti tagamaks, et kõik sotsiaalpartnerid ja üldisemalt kõik sidusrühmad oleksid paremini kaasatud.

3.8.6 Näiteks on väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete või väga väikeste ettevõtete täiendkoolituse vajadused suuremad ja vähem täidetud. Ka need mootorsõidukisektori osalejatel peaksid struktuurifondidest ja teistest ümberkorraldamise toetusvahenditest kasu saama.

3.8.7 Kokkuvõtteks ütles komisjon teatistes järgmist:

„See on ainulaadne võimalus luua selge tööstuspoliitikat arvesse võttes poliitiliste otsuste tegemise kultuur. Komisjon on arvamusel, et õigusaktide eelnõusid koostades tuleks esikohale seada õigusaktide kvaliteedi parandamine, lihtsustamine, mõju hindamine, sidusrühmadega peetavad konsultatsioonid, tähtsajast kinnipidamine ja õigusakti valik“.

3.8.8 EMSK toetab sellist lähenemisviisi ja soovib käesoleva arvamusega aidata komisjonil seda täielikult ellu viia. Seetõttu

juhhib ta komisjoni tähelepanu sellele, et mõnes kohas jääb analüüs lünklikuks. Täpsemalt tundub, et CARS 21 aruande analüüsis ja komisjoni järeldustes ei arvestata piisavalt tarbijaga ja tootmisjärgsete osalejatega, kuigi neid ei ole täielikult ära unustatud. Selle tulemusena tundub komiteele, et mootorsõidukite teemat üldiselt ning täpsemalt keskkonna- ja ohutuse küsimusi ei käsitleta piisavalt terviklikult. Tööstuse kujutamisel keskendutakse liigselt tootele ja tehnoloogiale ning ei võeta piisavalt arvesse autopargi ja sõidukite kasutamise aspekti.

3.8.9 Seega leiab EMSK, et 2009. aastal tehtavas kokkuvõttes peaks enam arvesse võtma käesoleva arvamuse ning tootmisjärgse sektori ja kasutajate seisukohta. Selleks tuleb jätkata dialoogi sidusrühmadega ja seda paremini korraldada, et mootorsõidukisektorit ei samastataks üksnes sõidukitootjate sektoriga ning et mõjuanalüüsid viidaks läbi uues kontekstis. Tuleks parandada mõjuanalüüside kvaliteeti, mis peaksid olema objektiivsed, sõltumatud, ning asetuma kontrollitud tabel põhinevasse üldisesse konteksti. Ei ole kohane, et komisjoni talitus, kes esitab teatud küsimuses poliitilise arvamuse, koostab samal teemal ise mõjuuuringu. EMSK kiidab heaks ettepaneku luua mõjuanalüüsi komitee ja kutsub komisjoni üles kutsuma kokku need sidusrühmad, kelle reguleeritava mootorsõidukitööstuse erasektori nn arhitektid meeleldi unustavad.

Brüssel, 26. september 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv põllu- või metsamajanduslike ratastraktorite ümbermineku kaitsekonstruktsioonide kohta” (kodifitseeritud versioon)

KOM(2007) 310 lõplik — 2007/0107 COD

(2008/C 10/05)

2. juulil 2007 otsustas Euroopa Liidu Nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses *Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv põllu- või metsamajanduslike ratastraktorite ümbermineku kaitsekonstruktsioonide kohta (kodifitseeritud versioon)*.

Kuna komitee nõustub täielikult ettepaneku sisuga ning ei soovi teha selle kohta ühtegi märkust, otsustas komitee täiskogu 438. istungjärgul 26.–27. septembril 2007 (26. septembri istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse. Poolt hääletas 172 ja erapooletuks jäi 4.

Brüssel, 26. september 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, põllu- või metsamajanduslike ratastraktorite haakeseadiste ja tagasikäigu kohta” (Kodifitseeritud versioon)

KOM(2007) 319 lõplik — 2007/0117 COD

(2008/C 10/06)

2. juulil 2007 otsustas Euroopa Nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses *„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, põllu- või metsamajanduslike ratastraktorite haakeseadiste ja tagasikäigu kohta” (Kodifitseeritud versioon)*.

Kuna komitee nõustub täielikult ettepaneku sisuga ning ei soovi teha selle kohta ühtegi märkust, otsustas komitee täiskogu 438. istungjärgul 26. ja 27. septembril 2007 (26. septembri istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse. Poolt hääletas 163, vastu hääletas 1 ja erapooletuks jäi 5.

Brüssel, 26. september 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv mootorsõidukite ja nende haagiste andmesiltide ning kirjete, nende asukoha ja kinnitusviisi kohta”

KOM(2007) 344 lõplik — 2007/0119 (COD)

(2008/C 10/07)

13. juulil 2007 otsustas Euroopa Liidu Nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses *Euroopa Parlamendi ja nõukogu ettepanek mootorsõidukite ja nende haagiste andmesiltide ning kirjete, nende asukoha ja kinnitusviisi kohta*.

Kuna komitee nõustub täielikult ettepaneku sisuga ning ei soovi teha selle kohta ühtegi märkust, otsustas komitee täiskogu 438. istungjärgul 26.–27. septembril 2007 (26. septembri istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse. Poolt hääletas 165 ja erapooletuks jäi 8.

Brüssel, 26. september 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Komisjoni teatis „Energiaühenduse tegevuskava: potentsiaali realiseerimine””

KOM(2006) 545 lõplik

(2008/C 10/08)

19. oktoobril 2006 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses *„Komisjoni teatis „Energiaühenduse tegevuskava: potentsiaali realiseerimine””*.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektori arvamuse võeti vastu 5. septembril 2007. Raportöör oli Edgardo IOZIA.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 438. istungjärgul 27. septembril 2007 vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 145, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 3 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab Euroopa Komisjoni taotletavaid eesmärke ja kavandatud meetmeid ning toetab neid. Energiaühendus on esmatähtis ja olulisim tegevusvaldkond, millega saavutada Euroopa energiapoliitika eesmärgid. Nimetatud eesmärkide hulka kuulub kasvuhooonegaaside heitkoguste vähendamine, mille eesmärk on muuhulgas ka võidelda ülemaailmse ebanormaalse soojenemise vastu, vähendada energiasõltuvust kolmandatest riikidest ning tagada Euroopa Liidu konkurentsivõime kaitse ja mõistliku hinnaga energia kättesaadavus.

1.2 Valitsustevahelise kliimamuutuste töörühma (IPCC) äsjase uurimuse alusel leiab komitee, et energiatarbimise vähendamist

tuleb järjekindlalt taotleda. Komitee peab nimetatud eesmärki realistlikuks ja arvab, et üle 20-protsendiline sääst on samuti tehniliselt saavutatav. Eesmärgi saavutamiseks tuleb välja töötada riiklike tegevusplaane, milles võetakse arvesse lähteolukorra erinevaid majanduslikke ja tehnilisi tingimusi. Sel juhul on võimalik tagada eesmärkide õiglane jaotumine liikmesriikide vahel iga riigi potentsiaalile vastavalt. Samuti tuleb seada vaheeesmärke, näiteks aastateks 2012 ja 2016, et tugevdada vajadusel meetmeid märkimisväärsete mahajäämuste tuvastamisel.

1.3 Komitee teeb komisjonile ettepaneku käivitada spetsiifiline elulaadi ja elukvaliteeti käsitlev arutelu. Komitee küsib komisjonilt, kas viimane peab realistlikuks ja võimalikuks säilitada praegune eluviis ka tulevaste põlvkondade jaoks, kuna see

toob kaasa tarbimise ja saaste kasvu. Teadmises, et praeguse eluviisi jätkamine on võimatu, peitub ka väljakutse, millele saab vastata vaid otsustava, julge ja õigeaegse tegevusplaaniga. Samas tuleb teadvustada, et kui energiasäästmisega kaasneb kohene elanikkonna ostuvõime kasv, ei tohiks seda kasutada muude tarbimise rahastamiseks ehk tuleb vältida bumerangiefekti.

1.4 Komitee teeb ettepaneku lisada prioriteetsete meetmete hulka kaugkütte- ja jahutusvõrgustike rajamine, mille kaudu on võimalik vältida primaarenergia muundamisel esinevat 33 protsendilist energiakadu.

1.5 Komitee soovib käivitada prioriteetseid projekte, mille eesmärk on hoogustada energiatõhususega seonduvate uute töökohtade loomist ja väljaarendamist, uute integreeritud energiateenuste pakkumist, teadus- ja arendustegevuse väärtustamist, tahkete olmejäätmete taaskasutust ja töötlemist, mis annavad arvukalt töötamisvõimalusi, samuti ettevõtete sotsiaalse vastutusega seonduvate tegevuste edendamist. Eriti oluline on tõhustada energeetikaalase hariduse omandamist rakenduslikes kõrgkoolides ja ülikoolides.

1.6 Tegevusplaanis kavandatud 75 algatuse käivitamine ja kõigi pakutud vahendite tulemuslikkuse seire ja hindamise tagamine eeldab komisjoni kõnealuste tegevuste seire eest vastutava personali suurendamist. Komitee soovib viia läbi vajaduste täpse analüüsi ning piisavate inimressursside ja rahastamise eraldamise.

1.7 Komitee leiab, et Euroopa Liit peab tugevdama oma võimet esineda üksmeelselt energiatõhususe küsimustes rahvusvahelisel areenil. Sellega seoses soovib komitee komisjonil hinnata, kas oleks vaja asutamislepinguid muuta selliselt, et nad võimaldaksid tõhusamat ühist esindatust, jättes liikmesriikidele siiski õiguse otsustada iseseisvalt igatüüpe vajadustele vastavaenergiaallikate kombinatsiooni üle.

1.8 Komitee soovib kava eesmärkide elluviimiseks vajalike investeeringute toetamisega seonduvas maksupoliitikas pöörata tähelepanu kõige tundlikumatele ühiskonnakihtidele: töötutele, pensionäridele ja töötajatele. Nimetatud ühiskonnarihmi tuleb kaitsa, kas siis energiamaksu või maksusoodustuste kaudu.

1.9 Komitee avaldab kahetsust transpordi- ja energiapoliitika ebapiisava kooskõlastatuse pärast, kuigi on selge, et nad käsitlevad koos keskkonna- ja tööstuspoliitikaga üksteisega vahetult seotud tehnilisi ja tööstuslikke probleeme. Samuti avaldab komitee muret selle üle, et kooskõlastamise puudulikkuse tõttu ei saavuta komisjoni dokument soovitud tõhusust.

1.10 Elamuehitus on kõige olulisem sekkumisvaldkond. Võimalused energia kokkuhoiduks on märkimisväärsed, tingimusel, et võetaks arvesse teatud põhielemente: energiatõhususe suurendamiseks suunatud meetmetega seotud maksude märkimisväärne vähendamine, haldusformaalsuste (litsentsid, load) vähendamine, osalejate teadmiste ja väljaõppe parandamine, kaasates sellesse ka avaliku sektori vahendeid. Energiatõhususe sertifikaadi saanud hoonetele tuleb võimaldada maksusoodustusi, või omaniku maksustatava tulu puudumisel tuleb neile anda elektrienergia ostul energiaboonust. Teatava aastase tarbimise taseme puhul tuleks kohaldada soodsamaid hindu. Ehitustööstus ja kõik selle töötajad vajavad koolitust energiatõhususe suurendamise võimaluste kohta ehitamisel, ning uusi stiimuleid selle saavutamiseks.

1.11 Komitee leiab, et vajalike investeeringute rahastamist peavad toetama nii avalik kui ka erasektor. Mitmete liikmesriikide positiivsete näidete alusel võiks luua laiemalt erifonde, kasutades selleks väikest osa nimetatud sektoris tegutsevate ettevõtete kasumist. Samas tuleb jälgida, et sellega ei kaasneks lõpptarbija kulude tõusu või tootmises vajalike ulatuslike investeeringute vähendamist.

1.12 Komitee leiab, et kodanikuühiskonna, ametiühingute, ettevõtjate ja keskkonnaorganisatsioonide kaasamine on sellise suure väljakutse juures hädavajalik. Positiivseid tulemusi on võimalik saavutada vaid rohujuuretasandil toimuvate tarbimiskäitumise muutuste ning teadmiste ja teadlikkuse suurendamise kaudu, sest lõpptarbivad on lõppkokkuvõttes suurimad energiatarbivad. Energia kasutamine elamutes, eratranspordivahendites ja töös sõltub otseselt kodanikest. Vastutustundliku energiatarbimise kasvatus on keskse tähtsusega juba esimestest kooliaastast alates. Kogu ühiskond peab koondama oma jõud ülesandesse, mis peab kõigi jaoks saama uue tsivilisatsiooni sümboliks. Iga Euroopa kodanik peab andma oma panuse energiasäästmisesse, et ka tulevased põlvkonnad saaksid osa loodusvaradest, mida saaste ja sellest tulenevad kliimamuutused praegu tõsiselt ohustavad.

1.13 Komitee rõhutab, et kodumasinatööstuses on saavutatud positiivseid tulemusi toodete energiatõhususe märgistusega. Nimetatud meetmete tulemuslikkusest annavad tunnistust ligi 70 protsendini ulatuv kokkuhoid külmkappide puhul ja 60-protsendiline kokkuhoid pesumasinate puhul. Komitee nõuab, et energiat tarbivate toodete keskkonnasõbralikku projekteerimist ehk ökodisaini laiendataks ka üldkasutatavatele hoonetele, elamutele, ühis- ja eratranspordile ehk eriti kõrge energia-kuluga sektoritele (üle 70 % kogutarbimisest).

1.14 Komitee soovib pöörata tõsiselt tähelepanu energia tootmises, ülekandmises ja jagamises esinevale ebatõhususele. Enam kui kolmandik energiast (480 megatonni nafta ekvivalenti, Mtoe) läheb kaduma. Kõrgpinge- ja alalisvooluliinide kaudu toimuv ülekande tulemusel väheneb võrgukadu üle 10 protsendilt 3 protsendile elektrivõrgu iga tuhande kilomeetri kohta. Lisaks on alalisvooluülekande eeliseks see, et ta vähendab elanikkonna kokkupuudet elektri- ja magnetväljadega ning sellega ei teki vahelduvvooluga kaasnevaid elektromagnetilisi laineid (Extremely Low Frequency — ELF).

1.15 Võttes arvesse päikeseenergia vallas saavutatud suurepäraseid tulemusi ergutab komitee komisjoni ja nõukogu toetama nimetatud tehnoloogia väljaarendamist ja levitamist.

1.16 Komitee toetab komisjoni eesmärki tugevdada koostootmiseseadmete väljaarendamist, kuigi ta leiab, et tuleks kiirendada nimetatud seadmete tõhususe mõõtmise standardite vastuvõtmist. Komitee leiab, et kasulik oleks rahastada kolmiktootmise seadmete arendamisprogramme, sest kolmiktootmise juures võib kasutada samuti biomassi. Edendada tuleks ka mikrokoostootmisüksusi (direktiiv 2004/8/EÜ — alla 50 kWe maksimumtootlikkusega üksused). Need tuleks kaasata energia säästmist ja keskkonnasõbralikkust toetavatesse programmidesse ja need tuleks lisada senisest suuremal määral riiklikesse elektrivõrkudesse hajutatud elektritootmise väljaarendamise osana. Siiski tuleb ettevõtteid toetada praeguste ülekande- ja jaotusvõrkude kohandamisest tulenevate kõrgete lisakulude tõttu.

1.17 Gaasi- ja elektriturg ei ole veel täielikult liberaliseerunud. Vajalik on üksteisest juriidiliselt eraldada tehnilisi monopole haldavad ja vaba konkurentsi tingimustes toimivad ettevõtted.

1.18 Komitee peab mõttekaks elektrooniliste arvestite kasutuselevõttu, sest see võimaldab energia jaotamises rakendada võrkude kaugjuhtimise süsteemi ja optimeerida võrkude koormuse haldamist. Nimetatud arvestid on energiatõhusust käsitlevate Euroopa Liidu direktiividega kehtestatud nõuetele vastavad vahendid.

1.19 Transpordisektor on teinud suuri jõupingutusi energia-kulu ja saasteainete heitkoguste vähendamiseks. Eelkõige eratranspordi, kuid ka kõigi teiste transpordiliikide arengust tingitud süsinikdioksiidi heite jätkuv kasv nõuab siiski tõhusamaid meetmeid (maanteetranspordi põhjustatud heitkogused on kasvanud 1990. kuni 2004. aastani 26 % võrra). Komisjon jälgib praegu tähelepanuga mõjuanalüüsi, mis käsitleb õigusakte, saavutamaks heitkoguste taseme viimist 120 g/km kohta. Komitee soovib võtta eesmärgi täitmiseks kasutusele kõik

vajalikud meetmed. Samas tuleb tagada, et meetmed on mõistlikud ja nii tehniliselt kui tööstuslikult teostatavad.

1.20 Komitee peab vajalikuks märkida, et fossiilkütuste massilisel väljavahetamisel biokütustega võib kaasneda oht, et kütusetootmine hakkab konkureerima toiduainete tootmisega viljakate maade jaotamisel ning et toiduainete hinnad võivad energiatoodete hinnast lähtudes tõusta. Viimased sõltuvad omakorda fossiilkütuste hindadest, mis tähendab seda, et Põhja-Euroopa sõidukijuhid pannakse konkureerima (¹) Lõuna-Euroopa ebasoodsas olukorras oleva ja nälgiva elanikkonnaga.

1.21 Komitee toetab täiel määral komisjoni pakutud stimuleerivaid meetmeid, finants- ja maksustrateegiaid. Ta toetab eriti Euroopa Investeeringupanga (EIP) ja Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga (EBRD) kaasamist, samuti Euroopa pangandussüsteemile suunatud teavitamistegevust, et pangad pakuksid riiklike energiakavade täitmiseks vajalikku rahastamistoetust. Komitee soovib spetsiifilise energiatõhususele suunatud meetmete rahastamist käsitleva konverentsi korraldamist. Selle eesmärk oleks teavitada sidusrühmi ja edendada pangandussektori osalemist Euroopa majanduse moderniseerimise märkimisväärses projektis elluviimisel.

1.22 Komitee toetab „Linnapeade pakti“, kuid leiab, et üksnes 20 Euroopa suurima linna linnapeade kokkukutsumine on väga tagasihoidlik eesmärk. Latt tuleks asetada palju kõrgemale ja enam tuleks esile tuua kohalikke kogemusi. Kuna üle 80 % elanikkonnast elab linnades, oleks üheks äärmiselt kasulikuks vahendiks linnatranspordi ja otseselt elanikke puudutavate lähitegevuste (millele on kohene mõju avalikule arvamusele) eest vastutajate kohaliku tasandi ametiasutuste juhtide vahelise ühenduse loomiseks rajada portaal või mõni muu asjakohane suhtlemisvahend, et vahetada kogemusi liidu mis tahes suurusega linnade vahel.

1.23 Komitee avaldab kahetsust, et tegevusplaanis ei võeta arvesse sotsiaalpartnerite ja kõigil tasanditel toimuva sotsiaalse dialoogi rolli energiamajanduse poliitika hindamisel, edendamisel ja väljaarendamisel. Komitee soovib, et komisjon toetaks keskkonna jätkusuutlikkusega seonduvate küsimuste lisamist praegustesse sotsiaalpartnerite dialoogide struktuuridesse eri tasandil, eelkõige valdkondlikes ja Euroopa tööõukogude aruteludes. Ametiühingutel on muuhulgas keskne roll heade tavade ja selle kaudu ka teadmiste ja teadlikkuse levitajana nii Euroopa kui ka liikmesriikide tasandil.

1.24 Oluline on ühendada energia säästmisega seonduvad küsimused ettevõtete sotsiaalse vastutuse heade tavade, eelkõige rahvusvaheliste ettevõtete puhul. See nõuab energiatõhusust käsitlevate teemade lahkamisel tugevamat sotsiaalset dialoogi.

(¹) L. BROWN, www.earthpolicy.org ja ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni FAO 2005. aasta aruanne.

1.25 Komisjon rõhutab eelkõige energiatõhususe tõstmise rahvusvahelist mõõdet. Komitee toetab partnerlust käsitlevaid ettepanekuid ja rahvusvahelise raamlepingu koostamist. Komitee soovib kaaluda võimalust kutsuda kavandatavale energiatõhusust käsitlevale rahvusvahelisele konverentsile ka AKV-riikide (Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkond) ja Euroopa-Vahemere piirkonna riikide ning naaberriikide poliitikas osalevate riikide esindajad. Rahvusvaheline koostöö on vältimatu jätkusuutliku arengu väljakutsele vastamiseks. Tuleb tõhustada diplomaatilisi jõupingutusi, et võtta 2009. aastaks vastu uus Kyoto protokoll järgne rahvusvaheline protokoll, alustades sel aastal Balil toimuva konverentsiga.

2. Komisjoni teatis

2.1 Komisjon töötas välja teatise pealkirjaga „Energiatõhususe tegevuskava: potentsiaali realiseerimine” 2006. aasta kevadel kokku tulnud Euroopa Ülemkogu volituste alusel. Volitused põhinevad rohelistes raamatus „Euroopa strateegia säästva, konkurentsivõimelise ja turvalise energia tagamiseks” esitatud põhimõtetel.

2.2 Kokkuvõttes on teatistes toodud ettepanekute eesmärk säästa 2020. aastaks üle 20 % energiat praeguste prognooside kohaselt oodatava tarbimisega võrreldes, võttes aluseks SKT muutumatu kasvutempo ja lisameetmete puudumise. Plaani elluviimine tähendab 390 miljoni tonni naftaekvivalendi (Mtoe) suurust energiasäästu aastas ja heidete vähendamist 780 miljoni tonni CO₂ võrra. Absoluutse tarbimise osas peaksid meetmed tagama iga-aastase tarbimise vähenemise 1 % võrra paralleelselt SKT 2,3-protsendilise kasvuga. Viimane tähendaks tarbimise 0,5-protsendilist kasvu aastas, kui vastumeetmeid ei võetaks. Vajalikud investeeringud korvatakse kütusesäästuga, mis vastab üle 100 miljardile eurole aastas.

2.3 Roheline raamat energiatõhususe kohta ehk „kuidas saavutada vähemaga rohkem” vallandas arutelud, mille tulemusel jõuti ettepanekuteni, mis moodustavad siin käsitletava teatise kompleksse ja sidusa meetmetepaketi. Pakett sisaldab 75 meetet, mis käsitlevad kõiki potentsiaalselt energiasäästmisega seotud valdkondi. Kõige suuremaks prioriteediks tunnistati energiatõhusus ehitus- ja transpordisektoris, kuna need tarbivad kõige enam naftasaadusi. Ka tuleb tähelepanu pöörata energia tootmises, ülekandes ja muundamises, samuti tööstuses saavutatavale võimalikule energiasäästmisele.

2.4 Komisjoni plaanis nähakse ette prioriteetsed meetmed, mis tuleks algatada viivitamata, ning muud meetmed, mis tuleks algatada järk-järgult kavaga hõlmatud kuueaastase perioodi jooksul. 20 % suuruse energiasäästupotentsiaali realiseerimiseks 2020. aastaks on ette nähtud ka täiendav tegevusplaan.

2.5 Säästupotentsiaali analüüs lõpptarbimise valdkonnas toob esile huvipakkuvaid säästmisvõimalusi. Tootvas tööstuses ja eriti

välisseadmete puhul, nagu näiteks mootorid, ventilaatorid ja valgustus, on potentsiaal ligikaudu 25 %. Transpordis on energiasäästu kogupotentsiaal 26 %, mis hõlmab teistele transpordiliikidele üleminekust tulenevat olulist mõju, kooskõlas transpordipoliitika valge raamatu vahekokkuvõttega. Eluhoonetes võiks energiasäästu potentsiaal ulatuda 27 protsendini näiteks seinte ja katuse isoleerimisega ning valgustuse ja kodumasinatõhususe suurendamisega; ärihoonetes on võimalik säästa 30 % energiat tõhusamate energiahaldamissüsteemidega.

2.6 Energiatõhusus peaks suurenema 1,8 % võrra (470 Mtoe aastas) eeldatavate struktuurimuudatuste, varasemate poliitika-meetmete mõju ja uute tehnoloogiate kasutuselevõtu tõttu. See tähendab, et kui uute meetmetega saavutatakse üldine energiatarbimise vähenemine 20 % võrra, mis ajavahemikul 2005–2020 vastaks 1,5 protsendile ehk 390 miljoni tonni naftaekvivalendile (390 Mtoe) aastas, võib energiatarbimise kogusääst ulatuda 3,3 protsendile aastas. SKT hinnangulise 2,3-protsendilise kasvuga peaks üldine energiatarbimine vähenema 1 % võrra aastas.

2.7 Tegevuskavas sätestatud parandusmeetmed käsitlevad keskkonnaolude parandamist, fossiilkütuste impordi vähendamist, sõltuvuse vähendamist kolmandatest riikidest, ELi tööstuse tulukuse ja konkurentsivõime tugevdamist, sh tehnoloogiliste uuenduste ning tööhõive avalduva soodsa mõju kaudu.

2.8 Plaan sisaldab kümme prioriteetsset meetet, kuid komisjon kutsub liikmesriike, piirkondlikke ja kohalikke asutusi ning muid sidusrühmi üles võtma täiendavaid meetmeid, et saavutada veelgi märkimisväärsem tulemus. Kavandatud meetmed on nii valdkondlikud kui ka horisontaalsed.

2.9 Neis rõhutatakse, et eri toodetele ja teenustele on vaja kehtestada dünaamilised energiatõhususnõuded, energia muundamises tuleb parandada olemasolevate ja uute seadmete tõhusust ja vähendada märkimisväärselt vähendada kadusid energia edastamisel ja jagamisel. Lisaks tuleb transpordisektoris rakendada kõigile sidusrühmadele suunatud kompleksset lähenemisviisi.

2.10 Euroopa energiatehnoloogiate strateegiline kava, mis peaks vastu võetama 2007. aastal, sisaldab uusi meetmeid tõhususe suurendamiseks.

2.11 Suurt tähelepanu tuleks pöörata ka energiahinnasignaalidele, kuna need aitavad kaasa teadlikkuse tõstmisele energiatõhususe vallas. Hädavajalik on välja töötada asjakohaseid rahastamisvahendeid kõigile tasanditele ning luua muude meetmete hulgas ka maksustiimuleid tootjatele ja tarbijatele.

2.12 Energiatõhususe väljakutsele tuleb vastata ülemaailmsel tasandil, mistõttu on vältimatud ka rahvusvahelised kokkulepped ja partnerlus.

2.13 Eesmärkide täitmisele aitab kaasa hiljutine energia lõpp-tarbimise tõhususe ja energiateenuste direktiiv, aparaatide ja seadmete märgistamist ja energiatõhususe miinimumstandardeid käsitlev direktiiv, hoonete energiatõhusust ja ökodisaini käsitlev direktiiv ning Energy Stari programmi käsitlev määrus.

2.14 Prioriteetsed meetmed

2.14.1 **Aparaatide ja seadmete märgistamine ja energiatõhususe miinimumstandardid.** Kooskõlas aparaatide energiatõhususe uute dunaamiliste nõuete rakendamisega ajakohastatakse raamdirektiivi 92/75/EÜ. Erilist tähelepanu pööratakse ooterežiimikadude vähendamisele. Nõuete vastuvõtmist alustatakse 14 prioriteetse tooterühma osas. Eesmärk on, et aastaks 2010 rakendataks ökodisaini direktiivist või märgistuse hindamise süsteemidest tulenevaid miinimumnõudeid enamiku suure energiatarbega toodete puhul.

2.14.2 **Energiatõhususe nõuded ehituses ja väga madala energiatarbega hooned („passiivmajad“)** Ehitiste energiatõhususe direktiivi reguleerimisala laiendamine (praegu kehtib direktiiv nende ehitiste puhul, mille pindala on suurem kui 1 000 m²) ning uue direktiivi ettepanek aastal 2009 energiatõhususe miinimumnõuete osas uute ja renoveeritud ehitiste jaoks (kWh/m²). Koostöös ehitussektoriga töötatakse välja väga madala energiatarbega hoonete sihtstrateegia.

2.14.3 **Elektri tootmise ja jaotamise tõhustamine** Energia muundamise sektor kasutab ühe kolmandiku kogu primaarenergiast, muundamiskõrge efektiivsus elektri tootmisel on ligikaudu 40 %. Uue tootmisvõimsuse efektiivsus saab olla ligi 60 %. Ülekandega ja jaotusvõrgukadused — mis on sageli isegi kuni 10 % — saab märkimisväärselt vähendada. Määratakse siduvad energiatõhususe miinimumnõuded uutele alla 20 MW võimsusega elektri-, kütte- ja jahutusseadmetele Teisi edusamme oodatakse koostootmise stimuleerimise direktiivi (2004/8/EÜ) rakendamisel. Samuti kehtestatakse energiatõhususe miinimumnõuded ja eeskirjad kaugküttele.

2.14.4 **Autode kütusesäästlikkuse saavutamine** CO₂ heidete vähendamiseks esitab komisjon vajaduse korral õigusaktide ettepanekud, et saavutada aastaks 2012 heidete tase 120 g CO₂/km. Praegu viiakse läbi uuringut CO₂ heidete maksustamisel põhinevate vahendite kohta. Ka rehvisektorit kutsutakse üles andma oma panust energiatõhususe valdkonnas (rehvid võivad suurendada sõiduki kütusesäästlikkust kuni 5 %) nii veeretakistusjõu piirangute kui ka kohase rehvirõhu kaudu. Komisjon koostab linnatranspordi kohta rohelise raamatu, et edendada linnatranspordi kasutamist, ja võtab teisi, karmimaid meetmeid probleemi lahendamiseks eelkõige tiheda liiklusega piirkondades.

2.14.5 **VKEde ja energiateenustega tegelevate ettevõtete energiatõhususse tehtavate asjakohaste investeeringute**

hõlbustamine Komisjon kutsub pangandussektorit pakkuma finantstooteid energiasäästulahenduste realiseerimiseks. Keskkonnanahoidlike uuenduste edendamiseks võimaldatakse VKEdele juurdepääsu ELi rahastamisallikatele nagu „rohelised“ investimisfondid või uuendustegevuse ja konkurentsivõime raamprogramm.

2.14.6 **Energiasäästu hoogustamine uutes liikmesriikides** Komisjon julgustab senisest enam kasutama ühtekuuluvuspoliitika fonde, et viia ellu ka energiatõhususega seonduvaid olulisi projekte.

2.14.7 **Järjepidev maksustamine** Järgmises kaudset maksustamist käsitlevas rohelises raamatus ja läbivaadatud energiamaksumuste direktiivis kavandatakse ühendada energiatõhususe ja keskkonnakaitselise kaalutlused. Analüüsitakse võimalust kasutada maksusoodustusi, et kannustada ettevõtteid ja tarbijaid kasutama üksnes energiatõhusaid masinaid ja seadmeid.

2.14.8 **Teadlikkuse suurendamine seoses energiatõhususega** Soodustatakse gaasi- ja elektriettevõtete energeetikajuhtide pädevuste ning nende suunatud koolituse ja teavituse programmide arendamist. Haridusasutustele antakse spetsiaalsed õppematerjalid.

2.14.9 **Energiatõhusus hoonestatud aladel** Soodustamiseks heade tavade vahetamist, käivitab komisjon 2007. aastal 20 Euroopa suurima ja energiatõhususe seisukohast eesrindliku linna „Linnapeade pakti“.

2.14.10 **Energiatõhususe edendamine kogu maailmas** Eesmärk on sõlmida raamleping peamiste partnerriikide ja olulisemate rahvusvaheliste organisatsioonidega. Raamlepingus keskendutakse energiatõhususe suurendamisele lõpptarbijate ja energia muundamises.

Kokkuvõte

Komisjoni kokkuvõttes märgitakse, et aastal 2009 koostatakse tegevuskavast vahekokkuvõtte, ning palutakse toetust selle rakendamiseks nõukogult, Euroopa Parlamendilt ning riiklikelt, piirkondlikelt ja kohalike poliitikakujundajatelt.

3. Üldmärksused

3.1 Komisjoni kavandatud tegevuskava eesmärk on ühendada kõik asjaomased algatused, et saavutada auahne eesmärk — hoida aastaks 2020 kokku 20 % energiasääst, vähendades CO₂ heiteid 780 miljoni tonni võrra aastas. Valitsustevahelise kliimamuutuste töörühma (IPCC) äsjase uurimuse alusel leiab komitee, et energiatarbimise vähendamist tuleb järjekindlalt taotleda. Komitee peab nimetatud eesmärki realistlikuks ja arvab, et üle

20 %-line sääst on samuti tehniliselt saavutatav. Eesmärgi saavutamiseks tuleb koostada riiklikke tegevusplaane, milles võetakse arvesse lähteolukorra erinevaid majanduslikke ja tehnilisi tingimusi. Koos saab soovitud tulemuste saavutamine võimalikuks ning eesmärgid jaotuvad liikmesriikide vahel õiglaselt vastavalt nende potentsiaalile.

3.2 Samuti tuleb seada vahe-eesmärke, näiteks aastateks 2012 ja 2016, et tugevdada vajadusel meetmeid, kui tuvastatakse märkimisväärsed mahajäämused. Vahehindamise teostamine aastal 2009 näib olevat liiga etteruttav, et anda kaalutletud hinnangut. Komitee soovib seada ka eesmärki pikas perspektiivis (aastaks 2040/2050), et tagada energiasäästmise eesmärkide jätkuvus. Miljardite eurode suurused investeeringud fossiilkütusel põhinevasse energiatootmisesse muutuvad mõne aasta pärast kasutatuteks. Kõnealused seadmed tuleb välja vahetada nii tõhusalt ja nii kiiresti kui võimalik. Tegemist on ajaloolise väljakutsega astuda vastu praegusele ööpäevaringselt valgustatud 120-korruseliste klaasist pilvelõhkujate või transpordi infrastruktuuridele ettenähtud maa kasutamise suundumusele. Avalikud võimud peavad teadvustama väga kiiresti energiaallikate väljavahetamise probleemi tõsidust.

3.3 Komisjon on esitanud kava, milles nähakse ette energiatarbimise vähendamist, säilitades samal ajal elukvaliteeti. Tuginedes sellele eesmärgile, nähakse ette energiatarbimise vähenemist aastaks 2020 3,3 % võrra. Eeldades, et SKT aastane kasv on jätkuvalt 2,3 %, väheneb tegelik energiatarbimine 1 % võrra ning kokku aastatel 2005–2020 14 %. Komitee teeb komisjonile ettepaneku käivitada spetsiifiline elulaadi ja elukvaliteeti käsitlev arutelu. Elukvaliteeti mõõdetakse mõnikord kodumasinade, mobiiltelefonide ja sõidukite arvuga inimese kohta, mõnikord aga võetakse arvesse CO₂ osakeste ja peentolmu taset, ummikuid, liikumiseks kuluvat aega ning avalike teenuste kvaliteeti. On selge, et võttes arvesse üksnes tõhusust ja energiasäästmist, võib ka väga väike muutus elulaadis keskkonnasõbralikkuse suunas kiirendada kavandatud eesmärkide saavutamist. Komitee küsib komisjonilt, kas viimane peab realistlikuks ja võimalikuks säilitada praegune eluviis ka tulevaste põlvkondade jaoks, kuna see toob kaasa tarbimise ja saaste kasvu. Oluline on ka aru saada asjaolust, et energiasäästmist ei tohi kasutada täiendava tarbimise rahastamiseks (nn bumerangi efekt). Seetõttu tuleb majandussüsteem aegsasti ümber korraldada, soodustada kohaste infrastruktuuride ehitamist ja kavandada uutele põlvkondadele kohandatud väärtussüsteem, mida iseloomustaks näiteks järgmine (2):

- vähendada ressursside ja energia kasutamist;
- vältida õhu, vee ja maapinna saastamist;
- vähendada jäätmeid juba nende tekkimisel;
- vähendada miinimumini elanikkonda ja keskkonda ohustavaid riske.

(2) Tegur neli. kaks korda rohkem jõukust, kaks korda vähem tarbimist. E.U. v. Weizsäcker, A. Lovins jt.

3.3.1 Vastutus energiatõhususe eest peaks levima kõikidele tasanditele, riiklikke kavandusi tuleb täiendada piirkondlike ja kohalike kavandega. Piirkondlikud omavalitsused tuleb sellesse tõsisesse väljakutsesse kaasata. Kõnealuse tegevuskava ulatus ja tähtsus on tõeline väljakutse. Tuleb loobuda teatud harjumustest, mida seostatakse 20. sajandi progressiga, ning esteetika kontseptsioon peab hõlmama ka aktsepteeritavuse eetilist hindamist energiatõhususe seisukohast, nagu haruldaste loomaliikide kasu- kate või elevantiluuoodete osas tehakse. Samuti ei saa heaks kiita klaasist pilvelõhkujaid või linnamaastureid. Valitseva väärtussüsteemi süvitsi muutmine eeldab ka erasektori osalust, kus tuleks ennetada energiatõhususega arvestamiseks vajalikke muudatusi, et nendest ülemaailmsel tasandil kasu saada, ja kasutada uusi väärtusi ka reklaamisõnumites, selle asemel et edastada praegu levinud vastuolulisi sõnumeid, milles ülistatakse sõiduki massi ja kasutatud võimsust sotsiaalse staatuse sümbolina.

3.4 Tegevuskavas määratletakse kümme prioriteetset meetet neljas tegevusvaldkonnas: energia muundamine, ülekanne ja jaotamine; elu- ja äripinnad ning professionaalseks otstarbeks kasutatavad pinnad; transport; tööstus- ja põllumajandustegevus. Kõnealused valdkonnad moodustavad tarbimisest üle 90 %. Muud meetmed on rahvusvahelised lepingud partnerluste loomiseks, et määratleda nõuded koolituse, teavitamise ja teabevahetuse valdkonnas, et saavutada maksimaalset koostööd ning tõsta kõigi osapoolte vastutustunnet.

3.5 Komitee teeb ettepaneku lisada täiendav prioriteetne meede vähendamaks fossiilkütuste kasutamist kütte- ja jahutus- seadmetes ning märgib, et ettepanekus ei nähta ette võimalust rakendada kohalikke kütte- ja jahutusvõrgustikke, tänu millele saaks vältida primaarenergia muundamisest tulenevat 33-protsendilist kadu. Kõnealust potentsiaali saaks isegi kahekordistada, kui kaasataks ka taastuvenergia kasutamine ja jäätmekäitlus, mille tulemusel oleks kokkuhoid kuni 50,7 miljonit tonni aastas. Komitee teeb ettepaneku, et lisaks prioriteetsetele meetmetele käivitataks uusi konkreetseid prioriteetseid meetmeid, mille eesmärk oleks soodustada uute energiatõhususega seonduvate ametite loomist ja arendamist, uusi integreeritud energiateenusi, uute väikese energiakulu ja vähem saastavate toodete edendamist, tõhustada liikmesriikide ja Euroopa tasandi teadus- ja uuendustegevust, suurendada märkimisväärselt selle rahastamist ning kasutada kõiki olemasolevaid tehnoloogilisi ressursse. Täiendavad tegevusvaldkonnad võiksid olla jäätmekäitluse ja tahkete olmejäätmete käitlemise arendamine, mis pakuvad samuti palju kasutusvõimalusi, ettevõtete sotsiaalse vastutuse algatuste edendamine ja ettevõtete vabatahtlikud kokkulepped, kuhu kaasatakse aktiivselt töötajaid ja milleks kasutatakse ELi keskkonnajuhtimis- ja auditeerimissüsteemi (EMAS).

3.6 Komisjoni dokumendis märgitakse mitu õigusvahendit, nagu uute direktiivide ja määruste vastuvõtmine ning olemasolevate vahendite läbivaatamine, et muuta kehtivad nõuded siduvmaks (7. veebruari 2007. aasta deklaratsioon seoses CO₂ heidete piiramisega autotööstuses). Komitee võtab komisjoni ettepanekud ning käesoleva aasta märtsis toimunud kevadise ülemkogu järeldused teadmiseks, kuid ta peab vajalikuks rõhutada, et 2004. aasta mai ja 2007. aasta jaanuari laienemise järel tekkis ELi koos uute liikmesriikidega väga suur hulk kasutatud sõidukeid. Kõnealune suundumus jätkub ning isegi suureneb. Komitee arvab, et kõnealuste liikmesriikide autopargi väljavahetamiseks kulub palju aastaid, ning ei ole mõeldav, et see toimuks kasutuses olevatele autodele kohaldatava siduva nõude alusel.

3.7 Dokumendis ei ole arvesse võetud vajadust suurendada ELi vastutust ja võimupädevust, et tagada eesmärkide saavutamine ning olla ühtne partner rahvusvahelistes suhetes. Komitee hindab Euroopa Ülemkogu dokumendi sisu ning tunneb heameelt Euroopa energiapoliitika vastuvõtmise üle. Dokumendis peetakse energiapoliitikat üheks Euroopa tuleviku prioriteediks ning tugevdatakse koostööd ja liidu välispoliitikat. Teataval määral minnakse kaugemale praegu kehtivate lepingute juriidilistest piiridest, mis jätavad liikmesriikidele õiguse otsustada energiapoliitika üle, esindusvõime tegeliku suurendamise kaudu kolmandate riikide suhtes, kuigi artikli 174 punktis 4 nähakse ette pädevuse jagamist ning ELi spetsiifilist rolli koostöös rahvusvaheliste organisatsioonidega. On selge, et mida paremini poliitikat koordineeritakse, seda suuremad on ELi läbivõimevõimed. Komitee soovib, et Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon kaaluksid võimalust muuta asutamislepingut vajadusel nii, et ELi ühtsel esindusel oleks suhtes välispartneritega senisest enam mõjuvõimu.

3.8 Energiatõhususe **direktiivis 2006/32/EÜ** märgitakse valgete sertifikaatide laialdasel kasutusel põhinevat strateegiat ja riiklikke tegevuskavasid, mida komisjoni teenistused peaksid hindama. Tegevuskava endaga kaasneb komisjoni töökoormuse märkimisväärne suurenemine nii seadusandlike ja regulatiivsete algatuste kui järelevalve osas. Komitee leiab, et vaatamata valgete sertifikaatide turu käivitamisel tekkinud tõrgetele on senised kogemused olnud positiivsed. Tõrkeid on põhjustanud muuhulgas erinevad õigusnormid eri liikmesriikides. Direktiivis seatud eesmärkide saavutamiseks seotud tegevuseks ning üldiselt komisjoni asjaomase töö tõhusamaks muutmiseks on vaja komisjoni personali kõnealuste ülesannete täitmiseks suurendada. Komisjoni hinnangul on vaja ligikaudu 20 inimest. Komitee soovib läbi viia vajalike vahendite põhjalik hindamine ning loodab, et praegust personalikoosseisu suurendatakse.

3.9 Kavandatavate meetmete elluviimine toob kaasa kokkuvõtteid ning sellest tuleneb laekuva käibemaksu mahu vähenemine. See võib mõjutada ELi eelarvet, kuid ilmselt ei ole see

mõju nii suur, kuna tekib üha enam uusi energiatootmispoliitika seonduvaid tegevusi. Komitee palub komisjonil sellist asjade käiku hinnata, võttes arvesse, et mõju hindamise aruandes sellega ei arvestatud. Komitee hinnangul on ELi praegused ressursid kõigi ELi programmide toimimise tagamiseks täiesti ebapiisavad. Väga kasulike projektide, sh energiatsäästva eesmärgiga projektide rahastamist kärbitakse pidevalt. Võimaliku energiamaaksu kehtestamisel peaks see toimuma sellise maksupoliitika raames, kus arvestatakse ka ebasoodsas olukorras olevate sotsiaalsete kihtidega, ning sellel ei tohiks olla negatiivset mõju sotsiaalkindlustuse ja avalike teenuste praegu pakutavale tasemele.

3.10 Tegevuskavas tuuakse välja transpordi valges raamatus seatud eesmärkide saavutamise raskused. Komisjon võtab oma vahearuandes teadmiseks, et senised takistused ja vastuseis ei ole võimaldanud täielikult realiseerida raudtee- ja meretranspordi arengupotentsiaali, mille kasutamine etendaks olulist energiasäästu. Raudtee- ja meretranspordi arendamine tuleb seada selgeks prioriteediks, arvestades infrastruktuuride elluviimiseks ja elanikkonna eluviiside muutmiseks kuluvat aega. Kodu- ja töökoha vahelise transpordi parandamisele tuleb pöörata senisest enam tähelepanu. Praegu on kodu- ja töökoha vahet sõitvad inimesed ebasoodsas olukorras, kuna poliitika on suunatud pigem kohesele majandustulemusele kui ühistranspordi vajaduste rahuldamisele, mida näitab näiteks kiirtranspordi sektoris investeringute soosimine. Kodu ja töökoha vahel liikumise hõlbustamine vähendab tarbimist ning tõstab märkimisväärselt inimeste elukvaliteeti. Ühistranspordivahendite arendamiseks vajalikke avalikke investeringuid mõjutab kahtlemata ka viis aastat kestnud majanduskriis, mis kärpis mitmete liikmesriikide eelarveid. Vajalike infrastruktuuride puudumine, strateegiliste kavade, nagu üleeuroopalised võrgustikud, ELi rahastamise vähendamine (20 miljardilt eurolt 7,5 miljardile eurole) ning suuremate Euroopa autotootjate strateegiad on muutnud kava teostamatuks. Komitee võtab peagi vastu olulise arvamuse linna- ja transpordi teemal. Arvamuses nenditakse avaliku transpordisüsteemi kasutamise jätkuvat vähenemist ning pakutakse välja lahendusi erasõidukite kasutamise vähendamiseks (?). Komitee peab transpordi- ja energiapoliitika vahelist koordineerimist ebapiisavaks. Transpordi- ja energiapoliitikas ning keskkonna- ja tööstuspoliitikas arvestatakse siiski üksteise tehniliste ja tööstuslike probleemidega. Komitee väljendab oma põhjendatud muret, et koordineerimise puudumisel kaotab komisjoni dokument suure osa oma võimalikust tõhususest.

3.11 Kõnealused probleemid mõjutavad komisjoni õigusloomet, teatisti ja soovitusi. Brüsselis esineb samu probleeme, mis liikmesriikide tasandil, ning olukorra teeb keerulisemaks see, et riiklikke poliitikaid tuleks koordineerida ELi tasandil (ja mitte vastupidil!).

(?) Arvamus TEN/276 „Transport linna- ja suurlinnapiirkondades” (raportöör Lutz RIBBE).

3.12 Euroopa energiapoliitika peab olema vastuvõetav kõikidele sotsiaalsetele kihtidele ning kõigil peaks olema võrdsed võimalused saada energiaettevõtete pakutavaid teenuseid, osta tõhusamaid kodumasinaid ja üürida kortereid. Poliitika peaks mõjutama positiivselt tööhõivet ning seda on kahtlemata kohekselt võimalik rakendada eluaseme valdkonnas. Kõigis energiatõhusust toetavates algatustes tuleb üritada esile tuua kasu kasutajale nii, et kulude katmiseks kuluv aeg oleks mõistlik ning hõlpsasti välja arvutatav.

3.13 Kõnealuse poliitika rahastamine ei tohiks olla üksnes avaliku sektori ülesanne. Kuna energia- ja elektrivaldkonna ettevõtted saavad poliitikast suurt kasu, peaks väikese osa nendest tuludest eraldama fondi. Seda meetodit on mõnes liikmesriigis juba kasutatud. Siiski tuleks vältida hinnatõusu lõpptarbija jaoks ning ettevõtete strateegiliste investeeringute vähenemist. Kahtlemata tuleb arvestada tootmistööstuses üha suuremate kuludega ja investeeringutega, et rahuldada kasvavat nõudlust. Muude fossiilressursside osas on hind seotud nafta hinna muutustega, samal ajal on uuringute kulud palju väiksemad nagu energiatõhusussektoris. Fondi osamaksetes tuleks arvestada kõnealuseid märkimisväärselt erinevaid uuringute kulusid. Tuleks arvestada erinevustega eri liikmesriikide vahel seoses erinevate kehtivate õigusaktidega, milles sätestatakse energiatööstuse kohustused investeerida tõhususuuringutesse ning hinnataseme kontrolli. See lahendus võimaldaks nappide majanduslike vahenditega väikeomanikel suurendada oma eluaseme energiatõhusust ning käivitaks töökohti loova spiraali.

3.14 Maksusoodustuste rakendamisel, mida tuleb kasutada väga ettevaatlikult, tuleb arvestada elanikkonna kõige vaesemate kihtidega. Kuna nad ei maksa makse, ei saaks nad energiatõhususe meetmest kasu. Energiatõhususe boonuseid võiks määrata ka neile, kelle sissetulek arvestades selle väiksust ei kuulu otseselt maksustamisele.

3.15 Komitee leiab, et teavituskampaaniate korraldamine Euroopa, liikmesriikide ja territoriaalsel tasandil on vältimatu. Nendes tuleks keskenduda korraga ühele teemale (näiteks ühe kuu vältel käsitletak Euroopa tasandil valgustust, teisel kuul arutatakse ühistranspordi üle, järgmisel kuul keskkonnasõbralike ja tõhusate kütte- ja jahutussüsteemide üle jne). Võiks korraldada ka ideede ja ettepanekute väljendamise kampaaniad, et üha enam kodanikke teadvustaks kõnealuseid olulisi väljakutseid. Konkreetseid tulemusi on võimalik saavutada üksnes kollektiivse teadlikkuse tõstmise kaudu. Kavandatud tegevuse tõhusaks juhtimiseks on esmatähtis demokraatlik arutelu, kõigi asjaomaste huvirühmade esindajate kaasamine ja avalike võimude roll. Need liikmesriigid, kus on palju energiatõhususe tehnikaspetsialiste, peaksid andma panuse ekspertide koolitamisesse ülejäänud liidu riikides, tagamaks kava teostumiseks vajalike teadmiste ühtlase leviku. Soodustades piirkondadevahelist koostööd, tuleks arendada energiaõpinguid liikmesriikide ülikoolides ja kõrgemates

õppeasutustes. Komisjon võiks etendada selles osas tõhusat koordineerivat rolli.

3.16 Tuleb hoolitseda selle eest, et leitaks tasakaal uuenduste vajaduse ja majandus- ja tootmissüsteemi võime vahel kõigi äkiliste muutustega toime tulla. On olemas oht, et väga kõrgete kulude tõttu siirdavad palju energiat tarbivad tööstused oma tootmise väiksemaid nõudeid esitavatesse piirkondadesse. Muutuste kiirus peab olema tihedalt seotud kohaldamisvõimaluste ja kulujuhtimisega. Tuleb välja töötada meetmed pikaajaliste lepingute sõlmimiseks, mis tagaks energia jätkuva ja stabiilse hinnataseme, mille vastu kohustutaks investeerima uuendustegevusse, tehnoloogiasse või tootmise, transpordi ja jaotuse infrastruktuuridesse. Neid investeeringuid tuleks hinnata energiatõhususe seisukohast. Vabatahtlike kokkulepete kasutamise tuleks suhtuda soosivalt, kuid see eeldab piirkondlike asutuste tegelikku ja kiiret järelevalvevõimet ning soovi kokkuleppeid asendada siduvate kohustustega, kui need osutuvad ebatõhusateks.

3.17 Kavandatavates meetmetes tuleb alati arvestada turukontekstiga, mis on üha enam globaliseerunud. Energiahinna võimalik tõus võib põhjustada väga suuri probleeme suure energiatarbimisega sektoritele nagu alumiiniumi- või tsemenditööstus. Ei tohi unustada Lissaboni eesmärke ning tuleb tagada ELi majandussüsteemi konkurentsivõime. Energiahinnad peavad olema kooskõlas ülemaailmse majandussüsteemiga. Lisaks ei tohi Euroopa lubada tööstuse siirdamist mujale, millega teatud ettevõtted või sektorid jätkuvalt ähvardavad. Ettevõtteid, kes siirdavad oma tootmise mujale üksnes kasumi suurendamise eesmärgil, tuleks karistada vastavalt nende tekitatavate sotsiaalsete probleemide ulatusele. Need probleemid võivad väga tõsiselt osutada. Lisaks moonutavad kõnealused ettevõtted konkurentsi siseturul, kuna toovad turule tooteid, mis on valmistatud riikides, kes ei sea tootmisele samu nõudeid.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Ilmsetel põhjustel ei analüüsi EMSK igat kavandatud meetet eraldi (ligikaudu 75), vaid peab vajalikuks kommenteerida dokumendis ja selle lisades sisalduvaid kõige märkimisväärsimaid meetmeid ja kõige olulisemaid ettepanekuid. Komitees toimunud arutelu ning sõnavõtjate esitatud kasulikud ettepanekud täiendasid EMSK asjaomaseid teadmisi ning andsid nime- tamisväärse panuse komitee töösse.

4.2 **Kõigepealt tuleb märkida**, et senised vastuvõetud meetmed energiat tarbivate toodete, ehitusvaldkonna ja energia- teenuste energiatõhususe parandamiseks on andnud häid tulemusi. Tootjad ja tarbijad on olnud väga huvitatud ja valmis suurendama pakkumist ja nõudlust uute, tõhusamate toodete järele. Saavutava kokkuhoiu tõendatavus ning üha enam levinud keskkonnakoolitus ja -teadlikkus annavad põhjust tõdeda, et kõnealuseid meetmeid saab rakendada väga kiiresti ning need

võivad anda soovitud tulemusi. Üldsus on võtnud ökodisaini hästi vastu ning pöörab pakutavate toodete omadustele üha enam tähelepanu. Osa tootjaid juba toetab energiatõhususe rõhutamist ja pakub tarbijale üksikasjalikke juhiseid toodete energiatõhusaks kasutamiseks ning sellist suundumust tuleb edendada ka edaspidi. Samuti võiks kaaluda Ameerika Ühendriikide mudelit, mille järgi ökodisaini tootjatele on ette nähtud eri stiimuleid. Nii on saavutatud väga julgustavaid tulemusi. Komitee leiab, et ettevõtlussektori toetamine maksusoodustuste kaudu eelkõige kõrge energiatõhususega tooteid arendavatele ja tootvatele ettevõtetele võib anda häid tulemusi. See eeldab siiski tõhusat ja nõuetekohast turu ning toodete järelevalvet nagu see toimib masinaehitusektoris. Järelevalvet tuleb käsitleda kui garantiid „ausatele” tootjatele, et nende investeeringud energiatõhususse ei osutuks kasutuks, ning see ülesanne tuleb usaldada selle rakendamise eest vastutavatele piirkondlikele võimudele.

4.2.1 Märgistamine on suurepärase vahendi, mida tuleb soodustada ja kohaldada võimalikult paljudele toodetele, ning seda tuleks laiendada esimesel võimalusel auto- ja ehitussektoris. EMSK kiidab ettepaneku heaks ja kutsus komisjoni üles kohaldama energiatõhususe miinimumnõudeid määratud 14 tootele. Komitee soovib siiski pöörata erilist tähelepanu igale spetsiifilisele turusegmendile, vältimaks, et uus õigusraamistik põhjustaks konkurentsimoonusi. Tuleb täiendavalt määratleda lõpptooteid, millele miinimumnõudeid kohaldada. Komitee toetab täielikult prioriteeti vähendada energiatarbimist ooterežiimil ning peab seda eesmärki väga oluliseks, kuna selle režiimi energiatarbimist saaks vähendada kuni 70 % võrra, vahetades kasutuses olevad masinad järk-järgult välja. Lisaks leiab komitee, et *Energy Star* programmi käsitlevas määruses tuleks ette näha kontoriseadmete riigihangete registreerimise kohustus ka ELis (Ameerika Ühendriikides see juba kehtib) ning „eeldab, et komisjon ise annab eeskju” (*). Kokkuleppe sõlmimise võimalust tuleks arutada ka teiste suurte Ida-Aasiast pärit tootjatega, kellele kuulub suur osa olmeelektronika turust.

4.2.2 Kodumasinade osas seab märgiste kohasuse kiirkontrolli puudumine ning karistustamatus rikkumise korral „ausad” energiatõhususse investeerivad ettevõtted ebasoodsasse olukorda ning võimaldab nõuetele mittevastavate toodete turuletoomist. Tuleb julgustada vanade kodumasinade väljavahetamist (hinnanguliselt kasutatakse Euroopas 200 miljonit üle 10 aasta vanust masinat), mis soodustaks märkimisväärselt energia säästmist. Lisaks tuleb takistada vananenud ja energia seisukohast ebatõhusate kodumasinade müümist kasutatud masinate turul arengumaades. Samuti tuleb tagada, et kodumasinade ostmise rahastamise algatused oleks suunatud üksnes kõige energiatõhusamatele toodetele.

(*) „Kontoriseadmete energiatõhususemärgistus” (Raportöör: Ivan VOLES).

4.2.2.1 Sellega seoses tuleb rõhutada, et vabatahtlikust iseregulatsioonist keelduv kodumasinade tööstus tunnustab kaudselt vajadust reguleerida turgu kohustuslike meetmetega. Sanksioonide puudumine ebaausatele tootjatele ja importijatele, kes klassifitseerivad A-kategooriasse tooteid, mis ei vasta energiatõhususe nõuetele, on soodustanud „võltssäästlike” kodumasinade turulejõudmist. Nõuete olemasolu nõudvad Euroopa ettevõtted on välja toonud kokkulepete puudujäägid ning see seab selliste kokkulepete tõhususe kahtluse alla.

4.2.3 Ehitussektoris on võimalik saavutada väga oluline kokkuhoid: juba praegu on saadaval alternatiivsed materjalid, ehitusmeetodid, alternatiivsed küttevormid, näiteks kondensatsioonkatlad, mis tavaliselt kaduma minevat vabasoojust taaskasutades võimaldavad säästa 6–11 % kütust. Õhu konditsioneerimiseks tarbitavat energiat on võimalik vähendada ehitistest välja poole paigaldatud päikesekaitsetega, kuna sisemised päikesekaitsemed kaitsevad küll valguse eest, aga säilitavad suure hulga soojusenergiast. Eelkõige tuleb soodustada nn passiivmajade (väga madala energiatarbega hoonete) arendamist, nende majade aastane energia tavatarbimine — jahutamine, kütmine — ei ületa 15 kWh/m²(talv-suvi). Samuti tuleb näidata ära kogutarbimine (piisav kogus) ja primaarenergia piirkogus, arvestades siia kõik kasutusala (valgustus, kodumasinad, sh pesu kuivatamine — ühe kg pesu kuivatamiseks võib minna 3–4 korda rohkem energiat, kui on vajalik üheks pesutsükliks). Ülalpool toodud arvestades on võimalik keskmist aastast energiatarbimist vähendada 180-lt kWh/m² 15-le kWh/m², mis tähendab seda, et säästuvõimalus (tõhusus + piisav kogus energiat) on kuni 90 %! (Näitena võiks tuua Wiesbadenisse asuva 22 passiivmajast koosneva eramurajooni aasta keskmise energiatarbimisega 13,4 kWh/m² või 32 passiivmajaga Kronsbergi küla, mille aasta keskmine energiatarbimine on 14,9 kWh/m²). Tuleb julgustada nimetatud tüüpi toodete viimist turule, et mõistlike hindadega edendada laialdast juurdepääsu sellistele tehnoloogiatele.

4.2.4 Komitee toob esile vajaduse avaliku sektori investeeritud järele energiatõhususe soodustamiseks avalikes hoonetes ja sotsiaalelamutes. Sellega peaks kaasnema taastuvate energiaallikate kasutamine, seda eelkõige uutes liikmesriikides, kus on oluline energiasäästu potentsiaal. Lisaks programmidele reguleeriva raamistiku ühtlustamiseks ja spetsialistide koolituse arendamiseks kutsus komitee üles, et üks osa struktuurifondidest suunataks kõnealuse eesmärgi saavutamiseks ja et Euroopa finantsasutustelt taotletaks investeringutoetusi hoonete energiatõhususe ajakohastamiseks.

4.2.4.1 Passiivmajad ise peavad vastama teatud ehitusnõuetele (väga hea seinte ja põrandate isolatsioon, hoone all asuvad eelventilatsiooni torud sissevoolava õhu soojendamiseks või jahutamiseks), mistõttu olemasolevate ehitiste täielik kohandamine sellele standardile osutub keerukaks ja kulukaks. Sellest tulenevalt on vaja teha olulisi jõupingutusi, et võimalikult palju uusehitisi vastaks passiivmaja nõuetele, eelkõige avalikud hooned, millele puhul passiivmaja standard peaks järk-järgult kohustuslikuks kujunema. Lisaks on väga oluline jälgida, et eramajade renoveerimis- või korrashoiutöödel, mida võiks ka toetada madala intressiga käibefondidest, kasutataks palju passiivmajade energiatõhusaid lahendusi. Tuleb arvestada seda, et suurim osa 2020. aastal kasutusel olevatest hoonetest on praegu juba olemas. Rendiks mõeldud hoonete puhul tuleb tähelepanu pöörata sellele, kuidas omanike jaoks muuta kasulikuks ulatuslikud investeeringud hoonete energiatõhususse, millest esmajoones üürnikud otsest kasu saavad.

4.2.4.2 Mõjuanalüüsi aruandes (dokument SEC(2006) 1175) loodab komisjon, et ehitiste energiatõhususe direktiivi 2002/91/EÜ muutmise kaudu on võimalik realiseerida 140 naftaekvivalendi (Mtoe) suurune kokkuhoid, vähendades hoone suurust (hetkel 1 000 m²), mis peab vastama miinimumnõuetele (kehtestades rangemad normid avalikele hoonetele), ja laiendades energiatõhususe sertifikaatide (valged sertifikaadid) kasutamist. EMSK väljendab muret, kas kõnealuse eesmärgi saavutamine on lähitulevikus (3). reaalselt võimalik. Komitee arvates peavad liikmesriigid kasutusele võtma ühtsed vahendid, et mõõta õigusliku reguleerimise mõju (näiteks soojusisolatsiooni kvaliteet) ja riikidel peaks olema kohustus vastu võtta tõhusaid kontrollimeetmeid (võrdluseks võib tuua erinevused Prantsusmaa (kontrollid on harv nähtus) ja Flaami piirkonna vahel (kontrollid tehakse tunduvalt sagedamini)). Nõukogu ja Euroopa Parlament peaksid hindama, kas olemasolev õiguslik alus võimaldab volitada komisjoni koostama kõnealuse küsimuse kohta uue direktiivi ettepaneku asemel määrust, mis muudaks pärast 2009. aastat direktiivi 2002/91 lihtsalt kehtetuks.

4.2.4.3 Hiljuti avaldatud ülikooli lõputöös (6) tuuakse välja järgmised punktid:

1. Olemasoleva ehitise — elu-, kaubandus- või koolihoone — energiatõhusal renoveerimisel ei ole alati võimalik saavutada madala energiatarbega hoonetele ja passiivmajadele seatud eesmärgi.
2. Ehitise selliseks renoveerimiseks on vaja investeeringut, mis raisikule võib osutada üle jõu käivaks: majanduslike võima-

(3) Kõnealuse direktiivi artikli 15 lõikes 2 nähakse ette enne direktiivi täieliku rakendamist 3-aastane lisatähtaeg, tingimusel, et liikmesriik tõestab, et tal puuduvad kvalifitseeritud ja akrediteeritud eksperdid. Sellega on liikmesriikidel võimalus edasi lükata nii energiatõhususe sertifikaatide rakendamist kui ka kuumaveekatelde ja kliimaseadmete kontrolli. Seetõttu on ebatõenäoline, et nõukogu sooviks enne 2009. aastat küsimus uuesti arutluse alla võtta (komisjon ise võtab mainitud asjaolu arvesse). Enne kui kavandatud meetmed rakenduvad ja loodetud tulemusi annavad, on enne uue selleteemalise direktiivi vastuvõtmist vaja mõned aastad oodata.

(6) „Hindamismudelite võrdlus passiivmajade standardi energia ja makromajandusliku mõju hindamiseks”, Giulio Scapin — Paadua Ülikool — (2005–2006), 30.5.2007 — kodulehekülj testi online.it.

luste puudumisel tõenäoliselt ei kaaluta ka potentsiaalselt kõige tasuvamat investeeringut.

3. On vaja spetsiifilisi tehnilisi teadmisi, mida ei ole kindlasti mitte võimatu omandada, et saavutada parema isolatsiooni abil passiivmajade energiatarbimise tase. Neid põhimõtteid ei peaks kasutama mitte ainult projektifaasis, vaid ka — ning eelkõige — rakendusfaasis.
4. Energiakasutus vastab tarbijate põhivajadustele, mis kindlasti ei ole paindlikud: energiahindade isegi äkiliste kõikumistega ei kaasne sama kiireid muutusi lühiajalisel ka käitumises. Energiatarbimise piiramine või alternatiivenergiaallikate otsimine on hilisem reaktsioon, et kohandada uue olukorraga pikaajalises perspektiivis, aga selle tulemusel paraneb energiatõhususe paindlikkus vaid vähe.

4.2.4.4 Analüüsist selgub, et eriti paks isolatsioon (vähemalt üle 16 cm) võimaldab kokkuhoidu, mis õigustab alati tehtavat investeeringut, et saavutada passiivmajade standard, eriti kui neid traditsiooniliste hoonetega võrrelda. Toimimisaspektist vaadatud on kogu hoone isolatsioon olulisem kui muud meetmed, samal ajal kui kõikide meetmete koguanalüüs võimaldab optimeerida investeeringu ajakohast netoväärtust.

4.2.5 Valgete sertifikaatide positiivset kogemust, ehkki see piirdub riikidega, kes seda meetodit on rakendanud, varjutab mõnede ELi riikide tööstusliku uuendustegevuse mahajäämus. Valgete sertifikaatide süsteemi tõhusaks toimimiseks on lähtudes tehnilisest ja majanduslikust potentsiaalst vaja seada realistlikud eesmärgid, eesmärkide saavutamiseks on vaja pakkuda suuri valikuvõimalusi (valdkonnad, projektid, osapooled, kulud), tagada turu toimimine (nõudmise ja pakkumise struktuur, lisatingimused), selged, läbipaistvad, lihtsustavad ja mittediskrimineerivad reeglid (turule juurdepääsu tingimused, turu reeglid) ning sobivad karistused. Kas mainitud tingimused on täidetud Euroopa potentsiaalsel valgete sertifikaatide turul? Kõnealuse kogemuse võimalikul levitamisel peab seega üles näitama vajalikkust ettevaatlikkust.

4.3 Kaod energiamuundamisfaasis võrduvad kogu primaarenergia tarbimisega elamutes ja tööstuses — 33 % ehk rohkem kui 580 Mtoe. Seetõttu arvab komitee, et kõnealusest küsimusest peaks ilmselgelt saama esmatahtis tegevusvaldkond. Pikamaa ülekandekaod on siinkohal oluline küsimus. Kaasaegsed kõrgepinge- ja alalisvooluliinid on valdkond, mis vajab kahtlemata arendamist, kuna sellistel liinidel on kadu vaid ligikaudu 3 %

võimsusest jaotusvõrgu 1 000 km kohta. Lisaks märkimisväärsele kokkuhoiule võimaldab see tehnoloogia kõrvaldada ülekandel vahelduvvooluga tekkivad elektromagnetilised nähud, nagu näiteks väga nõrgad elektromagnetkiirgused (*Extremely Low Frequency* — ELF). Praegu kasutusel olev tehnoloogia teeb sellise ülekande kaugete vahemaade tagant majanduslikult soodsaks (Rootsis ja USA-s juba aastakümneid kasutusel ja ülejäänud maailmas rakendamisel), samal ajal kui lühikestel vahemaadel tuleb arvestada kohaliku kasutuse puhul madalpinge vahelduvvoolu muundamissüsteemide endiselt kõrge maksimumusega. Eri uurimisprogrammid peaksid edendama püüdlusi nende kulude vähendamiseks (7).

4.3.1 Järgmiseks sekkumisvaldkonnaks oleks toetus päikeseenergiat kasutava termodünaamilise tehnoloogia arendamiseks, mida võiks ellu viia koostöös Euroopa-Vahemere piirkonna riikidega, mille ulatuslikud kõrbealad on pidevalt päikesele eksponeeritud. Hiljutises Saksamaa Liitvabariigi keskkonnaministeeriumi poolt tellitud aruandes rõhutatakse kõnealuse strateegia võtmerolli, mille töötas välja Nobeli preemia laureaata itaallane Carlo RUBBIA ja mida praegu katsetatakse Granadas. Koostöös uue tehnoloogia, energia ja keskkonna (Enea) instituudiga käivitas Itaalia ettevõtte Enel hiljuti projekti, mis esmakordselt maailmas rakendab kombineeritud gaasitsükli ja päikeseenergia-jaama integreerimist. Rakendades Eneas välja töötatud uuenduslikku ja ainulaadset tehnoloogiat, toodab projekt Archimedes püsivalt elektrienergiat päikeseenergiast. Kõnealuses projektis kasutatakse ka teisi maailmas ainulaadseid elemente: kasutusel on viis uut litsentsi, näiteks litsents soojendatud vedelike kohta, mis soojendatult eraldavad soojust, millest toodetakse energiat. Senini kasutusel olnud vedelikke oli võimalik soojendada 300 kraadini. Archimedese projekti raames kasutatavaid vedelikke võib soojendada kuni 550 kraadini, mis on sama kui fossiilkütusest saadav veeaur, ja seega on neid võimalik kasutada traditsioonilistes elektrijaamades ning nad aitavad kaasa energia-süsteemi stabiilsuse tagamisele.

4.3.2 Komitee soovib ELi institutsioonidel teha kõnealuses valdkonnas olulisi jõupingutusi, võttes vastu spetsiifilisi toetusmeetmeid päikeseenergia põhineva termodünaamilise energia arendamiseks.

4.3.3 Soojuse ja elektrienergia koostootmine, nii elektri tootmise käigus tekkinud soojust (jääksoojus) kasutamine kütmiseks või jääksoojuse kasutamine elektri tootmiseks (näiteks tööstuslikes ahjudes), võimaldaks kütusesäästu märkimisväärselt suurendada — ligikaudu 35 protsendilt 70 protsendile. Tuleb arvestada lisakuludega, mis hajutatud tootmise ja aktiivse jagamise võrgu

(7) Samuti tuleb arvestada asjaoluga, et paljud praegu kasutusel olevad trafod sisaldavad inimese jaoks ühte kõige mürgisemaks peetavat ainet — PCB (polüklooritud bifenuülid), käimas on nende asendamine ja saastest puhastamine. On näiteks välja arvatud, et ainuüksi Itaalias ligikaudu 200 000 trafodes 600 000st on kasutusel PCBd või on kahjustatud PCB-dega. Tegemist on ainega, mida kasutati laialdaselt, sest see on väga hea soojusisolasioon, teadmata, et tulekahju korral osutub aine keemiliselt ja füüsiliselt äärmiselt mürgiseks. Seetõttu oleks vaja kõnealused trafod asendada.

haldajatele lisanduvad ning liikmesriikide erinevaid stardipositsioone silmas pidades tuleb julgustada vajalikke investeeringuid. Ehkki arvutusmeetodite ühtlustamine lükkati edasi aastasse 2010 ja väljaantavate päritolugarantide puhul ei ole alati võimalik kontrollide nende vastavust miinimumnormidele, toetab komitee komisjoni soovi arendada kõrge efektiivsusega koostootmisüksusi. Komitee küsib, kas arvutusmeetodite ühtlustamise tähtaegu ei oleks võimalik lühendada, võimaldades arendada välja koostootmise käitiste siseturg, mida praegu takistavad liikmesriikides kehtivad erinevad eeskirjad. Praegu võib iga liikmesriik rakendada käitise tõhususe hindamiseks oma arvutusmeetodit ja direktiivi nõuetest lähtudes see meetod kohandada ühenduse süsteemile. Tegelikult on aga teine ja rakendades eri riikide arvutusmeetodeid, on käitiste hindamistulemused väga erinevad. Ühtlustamine on tõhus vahend ka pettuse vastu võitlemiseks. Siinkohal on oluline suurendada ELi jõupingutusi, arvestades asjaolu, et 21. veebruari 2007. aasta esimese kontrolli tulemused ei vasta strateegilistele eesmärkidele, nagu need on kirjas liikmesriikide esitatud hindamisaruannetes tehtud edusammude kohta koostootmise arendamise suunal, eesmärgiga suurendada sel meetodil toodetud energia osatähtsust.

4.3.4 Komitee kutsub komisjoni ja nõukogu üles senisest enam panustama kolmiktootmise programmidesse, milles kasutatakse jääksoojust ka jahutusõhu tootmiseks. Kasutustegur (COP), st suhte väljamineva jahutava energia ja sissetuleva soojusenergia vahel on nende seadmete puhul eriti märkimisväärne. Traditsiooniliste seadmete 2,0 COPiga võrreldes on kolmiktootmise seadmete puhul COP 0,7–1,3, vastavalt kasutatud soojusele (8). Puidujäätmeid kasutavaid regeneraatoreid juba turustatakse: võib kasutada puuviljadest (kivid, nahk ja koor) ja põllumajandusliku (oliiviõli pressimisjääd, maisitõlvikud) päritoluga töödeldud tooteid, saekaatrite ja muu puidutöö jäätmeid, närbunud oksid, puukoort, kohviubade kestasid, palmipuujäätmeid, tööstusjäätmeid, äravisatud pakendeid. 100 kg selliseid jäätmeid võib anda 70 kW alalist elektrivõimsust (80 kW tippvõimsus) ja 130 kW soojust ja jahutust. 70 eurot maksva tonni puidujäätmetega saab asendada 160 liitrit ja 175 eurot maksva diiselmootoriga.

4.3.5 Komitee toob välja võimaluse korraldada kampaania ja võtta meetmeid, et vähendada toodete pakendamiseks kasutatava materjali hulka. Kõnealune materjal peab olema taaskasutatav. Pakkematerjali tootmiseks ja selle hävitamiseks kasutatakse liiga palju energiat, arvestades, et pakendid ei ole enamjaolt biolagunevad ning on suur saasteallikas.

(8) Wikipedia (vaba tõlge): Kolmiktootmine on koostootmissüsteemi eri valdkond, mis lisaks elektrienergia tootmisele võimaldab muundamisprotsessi abil saadud soojusenergiat taaskasutada, et toota jahutatavat energiat kliimaseadmete või tööstuslike protsesside jaoks jahutatud veena. Soojusenergia muundamine jahutavaks energiaks on võimalik absorbeeriva jahutava tsükli abil, mis põhineb jahutava vedeliku oleku muutmisel ja absorbeeriva aine kasutamisel.

4.4 Energiaturu toimimine

4.4.1 Praegu ei kasuta energiaturg ära kogu oma tõhususpotsiaali ja võib öelda, et on vajadus suurema läbipaistvuse järele elektrijaamade tegeliku tõhususe ning ülekandevõrkudes tekkivate kadude kohta. Gaasi- ja elektriturud ei ole täielikult liberaliseerunud. Mõningatel juhtudel on hinnakujundamise ja liberaliseerimise kohta saadav läbipaistvuse puudulikkus takistuseks tõelise energiätõhususe poliitika kujunemisele. Sellega seoses tundub olevat vajalik tugevdada juriidilise eraldatuse põhimõtet tehnilist monopoli haldavate ja vaba konkurentsi tingimustes tegutsevate ettevõtete vahel, nagu on ette nähtud elektri ja maagaasi siseturu liberaliseerimist käsitlevates direktiivides (direktiivid 2003/54/EÜ ja 2003/55/EÜ), kohaldades rangemat omandisuhete eraldamise nõuet.

4.4.2 Kõnealuse sektori hinnapoliitika peaks soodustama energiasäästlikkust ja -tõhusust, eelkõige fossiilkütuste osas, ning edendama taastuvaid energiaallikaid. Erilist tähelepanu tuleb pöörata ebasoodsas olukorras olevatele tarbijarühmadele, järgides põhimõtet, mille järgi oleks neile tagatud tavakasutuseks vajalik energiakogus, ning samal ajal tehes energiasäästu neile majanduslikult kasulikuks: näiteks võiks osutada otstarbekaks tagada kõige ebasoodsamas olukorras olevatele elanikkonna rühmadele sotsiaaltariifid, aga seda vaid teatud tarbimispiirini, või eraldada nendele perekondadele majanduslikku toetust.

4.4.3 Energiasäästlikkust edendav oluline vahend on elektrooniliste arvestite kasutuselevõtt, mis võimaldab energia jaotamiseks kasutada kaugjuhtimissüsteemi ja optimeerida võrgu koormatuse haldamist. Ettevõtte ENEL (Itaalia suurim energiaetevõtte, kes varustas tasuta oma 30 miljonit klienti elektroonilise arvestiga) hinnangul võimaldab energiakasutuse ratsionaliseerimine, mis saavutatakse sihipärase hinnapoliitika kaudu, toodetud elektri tõhusamat kasutust, eriti väljaspool tiptunde. Elektrooniline arvesti aitab kaasa lõppkasutaja tarbimisteadlikkuse tõstmisele ja soodustab ressursside ratsionaalsemat kasutamist. Kõnealune arvesti on vastavalt energiateguste ja varustuskindluse direktiividele tunnustatud energiätõhususe instrumendiks.

4.4.4 Energia hajutatud tootmise mudel (st arvukate tootjatega, nende hulgas ka väiketootjad) tekitab mitmeid raskusi ainult ühesuunaliseks kasutamiseks mõeldud kesk- ja madalpinge jaotusvõrkudes. On vaja märkimisväärseid investeeringuid võrkude kaasajastamiseks uutele tootmismetoditele. Detsentraliseeritud tootmisega on ülekandekaod muidugi väiksemad, aga see nõuab suuri investeeringuid, pealegi võib kohalikul tasandil täheldada elanikkonna suurt vastuseisu isegi väga väikestele elektrijaamadele.

4.5 Transpordisektoris on tehtud suuri jõupingutusi, et tarbimist ja saasteainete heitkogusid vähendada, aga arvestades asjaolu, et tegemist on energiakasutuse poolest kõige kiiremini kasvava sektoriga ja kõige suurema kasvuhoonegaaside allikaga,

on igati õige nõuda, et kõnealuses sektoris tehtaks täiendavaid jõupingutusi (aastatel 1990–2004 kasvas maanteetranspordi heidete kogus 26 %). Asjaolu, et Euroopa tööstus sõltub transpordikütuse (millest 98 % moodustavad fossiilkütused) suhtes kolmandatest riikidest, suurendab sektori vastutust panuses energiätõhususse, heitkoguste vähendamisse ja nafta- ning gaasitoodete impordi vähendamisse.

4.5.1 Komisjon saatis turu suunas olulise signaali oma äsjase otsusega sätestada õigusaktiga 120g CO₂/km eesmärk, märgistada rehvid ja kehtestada rehvide veeretakistuse maksimaalsed piirnormid, muuta kütusele kehtivaid eeskirju, võtta kasutusele suure etanoolisisaldusega kütusesegud, biokütused, madala süsinikusisaldusega kütused ja väga madala väävlisisaldusega diislikütused. Ajavahemikus 2011–2020 peavad Euroopa tarnijad vähendama 10 % võrra kütuse rafineerimisel, transpordil ja kasutamisel tekkivaid kasvuhoonegaase. 2020. aastaks saavutatakse süsiniku heitkogustes 500 miljoni tonnine sääst. Kõnealune otsus põhineb asjaolul, et aastatel 1994–2004 vähenesid heitkogused vaid 12,4 % võrra (langedes 186 g-lt CO₂/km 163 g-le CO₂/km), samal ajal kui mootorsõidukite keskmise võimsus kasvas märkimisväärselt, mis muudab problemaatiliseks kahjulike heitkoguste vähendamise. Mainitud vastuolust tulenevalt oleks vaja senisest enam maksustada vähese energiätõhususega luksussõidukeid, nagu seda on teinud mõned liikmesriigid. Komisjoni arvestuste järgi peaksid CO₂ heitkogused 2020. aastaks vähenema 400 miljoni tonni võrra.

Euroopa Autotootjate Liit (ACEA) palus 2012. aasta tähtaega edasi lükata vähemalt 2015. aastale ja kaasata ettevõtmisse kõik asjaosalised, nagu seda soovitas kõrgetasemeline töörühm CARS 21. Kui meetmetega ei kaasne pikaajalist planeerimist tootmismudelite väljavahetamiseks, tähendavad kõnealused meetmed Euroopa autotootjate hinnangul Euroopa ettevõtetele üle jõu käivaid kulutusi.

4.5.2 Komitee peab vajalikuks märkida, et fossiilkütuste massilisel väljavahetamisel biokütustega võib kaasneda oht, et kütusetootmine hakkab konkureerima toiduainete tootmisega viljakate maade jaotamisel ning et toiduainete hinnad võivad energiatoodete hinnast lähtudes tõusta. Viimased sõltuvad omakorda fossiilkütuste hindadest, mis tähendab seda, et sõidukijuhid põhjast pannakse konkureerima (°) lõunamaade ebasoodsas olukorras oleva ja nälgiva elanikkonnaga. Planeedi põhjaosa riikides tekib tõeline eetilise probleem seoses sellega, et põllumajanduslikke ressursse kasutatakse kütuste tootmiseks, samal ajal kui need ressursid võiksid päästa miljoneid inimesi vähearenenud lõunapoolkeral. Iowa maisi kogutoodangut võiks kasutada etanooli tootmiseks. Kui mõelda sellele, et linnamaasturi paaki läheb 25 gallonit ehk 94,5 liitrit kütust, mis võrdub ühe inimese aastase toidunormiga, omandab küsimus reaalse tähenduse ja nõuab lahendust. Kõnealuse küsimuse kohta on komitees koostamisel eraldi arvamus (10).

(°) L. BROWN, www.earthpolicy.org ja ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni FAO 2005. aasta aruanne.

(10) TEN 286: Biokütuste kasutamine: tehtud edusammud (raportöör Edgardo Maria IOZIA).

4.5.3 Komitee märgib, et komisjon ühtaegu julgustab vabatahtlike kokkulepete sõlmimist kui ka loob kohustuslikke meetmeid. Komisjon tunnistab võtmerolli, mida etendab iseregulatsioon, võimaldades kiiremini ja madalamate kuludega kui õiguskoostuse kaudu saavutada eesmärgi ning et vabatahtlike kohustustel võib olla eeliseid õigusliku reguleerimise ees. Tänu kiirele ja kulutõhusale rakendamisele, on vabatahtlike kohustustega võimalik saavutada kiireid edusamme. Need on paindlikud ja haakuvad tehnoloogiliste valikute ja turu suundumustega. Komitee palub komisjonil põhjalikult analüüsida väheseid edusamme CO₂ heitkoguste piiramisel Euroopa autotööstuses, tööstus, mis ometi on juhtpositsioonil investeringutes teadus- ja arendustegevusse. Komitee nõustub komisjoni väitega, et siduvad õigusaktid ei võimalda alati täielikult kasutada teadustegevuse potentsiaali ja võimalikke edusamme lahenduste leidmisel.

4.5.4 Ehitustööstusel on äärmiselt oluline osa energiatõhususe rakendamisel uutes hoonetes ja olemasolevate hoonete kohandamisel. Kuid mitmes riigis on ehitustööstus olnud aeglane paremate meetoditega kohanemisel ning avaldanud vastuseisu kõrgemate standardite kehtestamisele. Tuleb teha olulisi jõupingutusi, et kujundada ümber kõigi asjaomaste isikute arvamus kõrgemate standardite vajalikkuse ja võimalikkuse kohta ning veenda neid olema muutustele vastuseismise asemel paremate tõhususe standardite loomisel pidevalt esirinnas. Kõigi ehitusvaldkondade projekteerijad, juhid ja oskustöölised vajavad ajakohast koolitust selle kohta, mida saab energiatõhususega saavutada, ning uusi stiimuleid nende tasemeteni jõudmiseks.

4.6 Komitee toetab täielikult komisjoni kavandatavaid stiimuleid, finants- ja fiskaalstrateegiaid, eelkõige Euroopa Investeeringupanga ja Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga (EBRD) kaasamist. Samuti toetatakse tegevust Euroopa pangasektori teadlikkuse tõstmiseks riiklike energiakavade rakendamiseks vajaliku rahalise toetuse küsimuses. Sellega seoses omandab olulise tähtsuse hetkel veel olemasolevate õiguslike takistuste lõplik kõrvaldamine energiatõhusaid lahendusi pakkuvatele ettevõtetele (nn energiateenuste ettevõtted).

4.6.1 Komitee soovib, et korraldataks erikonverents energiatõhususe rahastamise teemal, eesmärgiga tõsta asjaomaste osapoolte teadlikkust ja julgustada Euroopa pangasektorit osalema Euroopa majanduse ajakohastamise olulises projektis. Pangad võiksid osaleda nn millenniumi väljakutses, milles saaksid auhinnatud energiatõhususe rahastamisel parimaid lahendusi pakkunud pangad.

4.7 Komitee arvates on oluline tähendus laia avalikkuse teadlikkuse tõstmisele suunatud tegevusel, mida võiksid arendada riiklikud ja kohalikud ametivõimud, tööstus- ja energiaettevõtted. On oluline rõhutada piirkondlike ametivõimude kui

„neutraalse” informeerija rolli avalikkuse teenistuses. Laialdast kajastamist peaksid leidma positiivsed tulemused energiatõhususe algatustes. Reklaam peaks esile tõstma energiatõhusust ja keskkonnasõbralikkust kui määravat elementi toodete omaduste (hindamise) puhul, et soodustada nn sotsiaalse staatuse märkide sobivamat arengukäiku, kuna hetkel seostatakse neid sageli selgelt energiakulude toodetega. Komitee toetab „Linnapeade pakki” elluviimist, aga leiab, et üksnes 20 Euroopa suurima linna linnapeade kokkukutsumine on väga tagasihoidlik eesmärk. Kõnealune ettevõtmine peaks olema palju ambitsioonikam ja kohalikke kogemusi tuleks rohkem esile tõsta. Suurte, keskmiste ja väikeste ELi linnade (milles kokku elab üle 80 % Euroopa elanikkonnast) vahel heade tavade vahetamise eesmärgil internetiportaali loomine võiks olla kasulik vahend, et viia kokku kohalikes omavalitsustes linnatranspordi poliitika ja kõik teised üldsuse arvamust otseselt mõjutavad kohapealse tegevuse eest vastutavad isikud. Sertifikaadi „Kõrge energiatõhususega linn” väljaandmine (esimene omistati väikele Itaalia linnale Varese Ligurele) on kindlasti innustuseks kohalikul tasandil energiatõhususe meetmete parandamiseks. Komisjon võiks samuti algatada Euroopa koolide vahelise „Euroopa energiatõhususe võistluse”, mis tunnustaks neid, kelle lahendustes kombineeruksid kõige tõhusamalt kokkuvõid ja kvaliteet.

4.7.1 Komitee avaldab kahetsust, et tegevusplaanis ei arvestata olulist rolli, mida sotsiaalpartnerid ja sotsiaaldialoog võiks etendada kõigil olulistel tasanditel, et hinnata, edendada ja arendada energiasäästu poliitikat. Komitee soovib, et komisjon astuks samme soodustamiseks keskkonna jätkusuutlikkuse teemade kaasamist eri tasandite olemasolevatesse sotsiaaldialoogi struktuuridesse, eelkõige valdkondlikul tasandil ja Euroopa tööõukogudes. Töökohale keskendunud lähenemine, millega parandatakse töötajatele suunatud teabe kvaliteeti, nende konsulteerimist ja osalemist, võiks olla väga oluline energia kokkuhoiu vahend, pidades silmas tööstuse protsesse ja uusi tehnoloogiaid, töötajate liikuvuse küsimusi, ringlussevõttu, kaugtööd: kõigil nimetatud põhjustel, ja nimetatud sai vaid kõige tähtsamad, on töötajate esindajate kaasamine energiatõhususe strateegiasse vältimatu. Kollektiivlepingud oleks teema, mille üle sotsiaalpartnerid võiksid arutleda ja mis tõelise partnerluse alusel eraldaks töötajatele ühe osa ettevõttes saavutatud energiasäästust. Ametiühingutel on etendada oluline roll teadmiste ja teadlikkuse parandamise küsimuses nii Euroopa kui liikmesriikide tasandil, panustades sel viisil heade tavade levitamisse.

4.7.2 On oluline seostada energia kokkuhoiu teema ettevõtete sotsiaalse vastutuse heade tavade küsimusega, eelkõige rahvusvahelistes ettevõtetes. Kõnealune teema nõuab kõikide energiatõhususega seotud küsimuste käsitlemiseks tugevdatud sotsiaaldialoogi, eesmärgiga kujundada välja mõõdukas söekasutamise Euroopa strateegia, pidades silmas kõiki tervisele

kahjulikke mõjusid, nagu näiteks peentolm, mis praegu kujutab tõsist ohtu paljudes Euroopa linnades. Heade tavade levitamine, nagu näiteks süsiniku mittekasutamine printerites ja teised algatused, aitavad kaasa teadlikkuse suurenemisele ja loovad positiivset suhtumist jätkusuutlikesse poliitikameetmetesse.

4.8 Komisjon pööras erilist tähelepanu energiatarbimise intensiivsuse parandamise rahvusvahelisele mõõtmele. Komitee toetab ettepanekuid partnerluseks ja rahvusvahelise energiatõhususe raamlepingu koostamist. Kavandatud energiatõhususe rahvusvahelise konverentsi puhul soovib komitee mitte alahinnata vajadust kaasata AKV (Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riigid), Euroopa-Vahemere piirkonna riigid

ning Euroopa naabruspoliitikas osalevad riigid. Rahvusvaheline koostöö on määrava tähtsusega, et saavutada säästva arengu eesmärk, tõhustada tuleb diplomaatilist tegevust, et aastaks 2009 võtta vastu uus Kyoto-järgne rahvusvaheline protokoll, alustades sellealast tegevust käesoleval aastal toimival konverentsil Balil.

4.9 Hetkel olulisi energiasäästlikke tehnoloogiaid arendav Euroopa tööstus saab tööstuslase koostöö raames aidata teistel riikidel parandada elektritootmise kvaliteeti, energiatarbimist ja sellest tulenevat kasvuhoonegaaside heitkogust, aidates seeläbi vähendada energia kogutarbimist.

Brüssel, 5. september 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv lennujaamamaksude kohta”

KOM(2006) 820 lõplik — 2007/0013 (COD)

(2008/C 10/09)

1. märtsil 2007 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikli 80 lõikele 2 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv lennujaamamaksude kohta”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektiooni arvamus võeti vastu 5. septembril 2007. Raportöör oli Thomas McDonogh.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 438. istungjärgul 26.–27. septembril 2007 (26. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 143, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 2.

1. Soovitused

1.1 Komisjon peaks kehtestama eri tüüpi lennuväljade planeeringutele konkreetsed kriteeriumid, et tagada lennujaamade praktilisus ja otstarbekus ning õigustada tehtud kulutusi, kui neid kaetakse lennujaamamaksudest.

1.2 Lennujaamade julgestuskulud peaks katma riik, sest see puudutab riiklikku julgeolekut.

1.3 Julgustada tuleks piirkondlike lennujaamade rajamist ja tegutsemist, sest neil on oluline roll piirkonna majandusel. Samuti vähendavad nad suurte lennujaamade koormust ning pakuvad väärtuslikku abi otsingu- ja päästetöödel.

1.4 Lennujaamu tuleb käsitada esmase avaliku teenusena, mis ei pea tingimata raha sisse tooma ja mis võib sõltuvalt asjaolu-

dest vajada rahalisi toetusi. Ühistranspordi valdkonnas on toetused väga levinud.

1.5 Komisjon peaks kehtestama planeeringunõuded lennuväljal tehtavatele toimingutele (nt lennule registreerimine, reisijate kontroll) ning analüüsima, kuidas mõjutab korra muutmine neid olulisi toiminguid ning millised on selle kaasmõjud ressursidele ja kuludele, kui käitajad püüavad jätkuvalt täita teenuse taseme lepinguid, eelkõige tagasilennuks valmistumise aja nõuete osas.

1.6 Komisjon peaks mõistma nõuetele vastamiseks vajalike maksude ulatust väikestes lennujaamades, kus reisijate vähesuse tõttu ei pruugi lennutegevus leida piisavat majanduslikku tuge.

1.7 Lennujaamad peavad vastama vähemalt teatavatele nõuetele. Madalamat teenuse taset ja sellest tulenevalt ka madalamaid lennujaamamakse soovivatele odavlennufirmadele ei saa nõuete täitmise kulusid arvestades alati vastu tulla. Seega tuleks anda lennujaamadele õigus kehtestada lennujaamamakse lennujaama kulude katteks, sõltumata lennuettevõtja nõutavast teenuse tasemest.

1.8 Suured riiklikud toetused lennujaamadele võivad moonutada konkurentsi.

1.9 Kaubavedude jaoks tuleb luua sobivad tingimused.

1.10 Turvakontrollis tuleks kasutada biomeetrilist isiku tuvastamist, et sageli reisijad saaksid kontrolli kiiremini läbida. Vajadusel võib selle maksustada.

1.11 Kooskõlas kehtivate Euroopa õigusaktidega peavad lennujaamad tagama, et nende rajatised ja teenused vastavad puudega ja pödurate reisijate erivajadustele.

2. Sissejuhatus

2.1 Lennujaamade peamine ülesanne ja äritegevus on tagada lennukite teenindamine alates maandumisest kuni startimiseni ning reisijate ja veoste teenindamine, et võimaldada lennuettevõtjatel osutada õhutransporditeenuseid. Lennujaamad pakuvad sel eesmärgil arvukalt lennukite töö ning reisijate ja veoste töötlemisega seotud vahendeid ja teenuseid, mille kulu katavad nad üldiselt lennujaamamaksude kaudu.

2.2 On vaja kehtestada lennujaamamaksude olulisi tunnuseid ja maksude kehtestamisviisi reguleeriv ühine raamistik, sest sellise raamistiku puudumisel võidakse eirata põhinõudeid lennujaama juhtorganite ja lennujaamateenuste pakkujate (nt lennuettevõtja, käitleja vms) vahelistes suhetes.

2.3 Käesolevat direktiivi tuleks kohaldada ELi territooriumil asuvatele lennujaamadele, mille reisijateveo maht on üle ühe miljoni reisija aastas.

2.4 Lennujaamamaksud ei tohiks olla diskrimineerivad. See kehtib nii teenuste kui ka teenusepakkujate kohta.

2.5 Igas liikmesriigis tuleks luua sõltumatu reguleeriv asutus, et tagada tema otsuste objektiivsus ning kõnealuse direktiivi nõuetekohane ja tõhus kohaldamine. Lennujaama kasutajate jaoks on oluline saada lennujaama juhtorganilt korrapäraselt läbipaistvat teavet selle kohta, kuidas ja mille alusel lennujaamamakse arvutatakse.

2.6 Lennujaamad peaksid teavitama lennujaamateenuste pakkujaid suurematest infrastruktuuriprojektidest, kuna need avaldavad lennujaamamaksude määrale märkimisväärset mõju.

2.7 Odavaid lennuteenuseid pakkuvate lennuettevõtjate ilmumise tõttu tuleks neid ettevõtjaid teenindavatel lennujaamadel lubada kohaldada makse, mis vastavad infrastruktuurile ja/või osutatud teenuse tasemele, kuna lennuettevõtjatel on õigustatud huvi nõuda lennujaamalt hinna/kvaliteedi suhtele vastavaid teenuseid. Juurdepääs sellisele madalama taseme infrastruktuurile või teenustele peaks olema siiski avatud kõigile ettevõtjatele, kes soovivad neid mittediskrimineerimise põhimõttel kasutada.

2.8 Kuna julgestuskulude katmiseks vajalike summade kehtestamise ja sissenõudmise meetodid on ühenduses erinevad, on vaja ühtlustada julgestuskulude maksustamise baas ühenduse lennujaamades, kus julgestuskulud kajastuvad lennujaamamaksudes.

2.9 Lennujaamateenuste kasutajatel peaks olema õigus saada tasutud maksu eest teataval miinimumtasemel teenust. Selle tagamiseks peaksid lennujaama juhtorgan ja lennujaamateenuste pakkujaid lennujaamas esindav(ad) ühendus(ed) sõlmima korrapäraste ajavahemike järel teenuse taset reguleeriva kokkuleppe.

2.10 Liikmesriigid ei suuda võetud meetme eesmärke täiel määral saavutada, seetõttu on neid meetme ulatuse ja mõju tõttu võimalik paremini saavutada ühenduse tasandil.

2.11 Liikmesriigid tagavad, et lennujaama juhtorgan konsulteerib lennujaamateenuste pakkujatega enne uut infrastruktuuri käsitlevate projektide kavade lõplikku otsustamist.

2.12 Lennujaama sujuva ja tõhusa töö kindlustamiseks tagavad liikmesriigid, et lennujaama juhtorgan ja lennujaamateenuste pakkujaid lennujaamas esindav ühendus või ühendused peavad läbirääkimisi teenuse taseme lepingu sõlmimiseks seoses lennujaama terminalis või terminalides osutatava teenuse kvaliteediga. Selline leping sõlmitakse vähemalt iga kahe aasta järel ja sellest teatatakse iga liikmesriigi sõltumatule reguleerivale asutusele.

2.13 Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et võimaldada lennujaama juhtorganil muuta konkreetsete lennujaamateenuste, terminalide või terminalide osade kvaliteeti ja ulatust, et pakkuda sihtotstarbelisi teenuseid või eriotstarbelist terminali või terminali osa. Lennujaamamaksude suurus võib diferentseerida vastavalt selliste teenuste kvaliteedile ja ulatusele.

2.14 Liikmesriigid määravad või loovad riigi sõltumatu reguleeriva asutusena sõltumatu organi, et tagada käesoleva direktiivi järgimiseks võetud meetmete nõuetekohane kohaldamine.

2.15 Liikmesriigid tagavad sõltumatu reguleeriva asutuse sõltumatuse, kindlustades, et see on õiguslikult eraldiseisev ning igast lennujaama juhtorganist ja lennuettevõtjast talituslikult sõltumatu.

3. Üldised märkused

3.1 Väärrib tervitamist, et komisjon kavatses kehtestada ELi lennujaamade juhtimise ja töökorralduse põhikorra ja kriteeriumid.

3.2 On oluline, et lennujaamade kehtestatavad maksud oleksid selged ja läbipaistvad, sest paljudel juhtudel on lennujaamad monopoolses seisundis.

3.3 Lennukite kohad terminalis tuleb jaotada mõistlikult ja kedagi diskrimineerimata, kui soovitakse pakkuda võrdseid tingimusi kõigile lennuettevõtjatele. Kui väärtuslikke parkimiskohti juba pikemat aega ei kasutata, tuleks nende õiguste valdajad asjaomastest parkimisõigustest ilma jätta.

3.4 Parkimiskohtade pidev ebaratsionaalne kasutamine lennuettevõtjate poolt ja korduvad hiline mised võivad hakata tõsiselt häirima lennujaama liiklust ning selle vältimiseks tuleks kehtestada trahvid ja karistused.

3.5 Lennuettevõtjate senised traditsioonilised teenindusaegade õigused suuremates lennujaamades tuleks tühistada ja tekkinud/vabanenud teenindusajad teatud aastate järel enampakkumisele panna.

3.6 Kõik ELi lennujaamad peaksid võimalusel järgima ühtset maandumis- ja parkimistasude jms kogumise korda. Maandumistasude suuruse kehtestamisel tuleks alati arvesse võtta kõige nõutumaid teenindusaegsid, et soosida lennujaamateenuste tasakaalustatumat kasutamist.

3.7 Lennuliikluse kiirendamiseks ja lennujaama läbilaskevõime suurendamiseks tuleks lennujaamasid innustada võtma kasutusele kõige kaasaegsemaid navigatsiooniseadmeid. Lennuraja puhul tuleks eesmärgiks seada lennukite õhkutõus või maandumine iga 35 sekundi järel. Suurem tõhusus selles osas lühendab ooteaegsid tiptundidel ja vähendab seega heitkoguseid.

3.8 Komisjon peaks jälgima ja auditeerima riiklike lennunduse reguleerimisametite tegevust, et näha, kas nad täidavad oma kohustusi kindlalt ja erapooletult.

3.9 Julgeoleku muutustest tulenevad ja muud seonduvad kulud peaks katma riik, nagu see on ka muude transpordiliikide, nt raudteevõrkude puhul. Neid tuleks aga hoolikalt analüüsida,

sest väikeste ja keskmise suurusega lennujaamade jaoks võib keerukate kaasaegsete seadmete kasutuselevõtt osutuda kulukaks. See ei pruugi olla majanduslikult põhjendatud.

3.10 Lennunduse reguleerimisamet peab jälgima, et lennujaama jaemüügipunktides küsitavad hinnad ei erineks palju hindadest ümberkaudsetes linnades.

3.11 Raske on kehtestada lennujaamamaksude olulisi tunnuseid ja maksude kehtestamisviisi reguleerivat ühist raamistikku ning selles kokku leppida, kui tööhõive-, ehitus- ja infrastruktuurikulud riigiti erinevad. Samuti on erinevusi planeerimispoliitikas ja kehtivas korras.

3.12 Punktis, kus märgitakse, et direktiivi tuleks kohaldada ühenduse territooriumil asuvate minimaalset suurust ületavate lennujaamade suhtes, vajab selgitamist termin „minimaalne suurus“.

3.13 Lennujaamadel tuleks lubada sisse nõuda makse, saamaks teatud mõistlikku kasumit, et investeerida infrastruktuuri ja muudesse rajatistesse.

3.14 Kui tõrges odavlennufirma ei soovi lennujaamale maksta, muutub lennujaama nõuetelevastavuse, turvalisuse jms kulude katmine keeruliseks.

3.15 Lennujaama sujuva ja tõhusa töö tagamiseks tuleks lennuettevõtjalt nõuda lennujaamaga teenuse taseme lepingu sõlmimist, et tagada lennujaamas osutatavate teenuste teatav tase.

3.16 Lennujaamal on palju võimalikke lennuettevõtjaist kliente, kellest sugugi mitte kõik ei ole odavlennufirmad. Klientide mitmekesisus on mõnel juhul sissetuleku ühtluse säilitamiseks hädavajalik, sest sissetulek sõltub reisijate profiilist. Väiksemates lennujaamades aga ohustavad sissetulekute ühtlust seal domineerivad odavlennufirmad.

3.17 Turvakontrollis kasutatavad seadmed peaksid olema selgelt määratletud ja standarditud. Kui turvasüsteemid ei ole standarditud, kaotavad inimesed kiiresti neisse usu. Mõne lennujaama turvakontrollist pääseb reisija kenasti läbi, samal ajal kui mõnes teises käivitub sama inimese puhul turvasignaal. Teatav ettevõtte viib üha rohkemates Ameerika lennujaamades läbi registreeritud reisijate programmi. See tähendab, et 99,95 dollarilise aastamaksu eest antakse valitsuse kontrolli läbinud isikutele biomeetriline isikut tõendav dokument, millega saadakse õigus läbida turvakontroll lihtsustatud korras. See on näide, kuidas tehnoloogiliste edusammude abil saab parandada reisijate teenindamist ja vähendada ooteaegsid.

3.18 Lennujaama ümbritsev ala peaks oma majandusliku väärtuse tõttu olema tähelepanu all, et hoida ära maaga spekulatsioonid.

3.19 Kuigi lennujaamade turvakontroll tundub olevat karm, tuleb sageli ette varastamist reisijate pagasist. Selle küsimusega tuleks tegeleda esimesel võimalusel.

3.20 Lennujaama kauplustes tuleks selgesti määratleda mõiste „maksuvaba“ (*tax free, duty free*) tähendus ja asjaomastel siltidel märkida, milliste maksudega on tegemist.

3.21 Komisjon peaks reisijate kaitseks looma veebilehe, kus on võimalik selgelt näha, millised on konkreetsetes lennujaamas kehtestatud inimestelt sissenõutavad maksud, nagu maandumistasu jne, mida kajastatakse ka piletitel.

4. Lennujaama planeering

4.1 Lennujaamad peaksid olema kasutajasõbralikud ning projekteeritud ka kasutajate, st lennundusettevõtjate ja reisijate arvamust arvestades.

4.2 Komisjon peaks kehtestama nõuded, millega määratletakse pagasi kättesaamise, turvakontrolli ja passikontrolli ruumide minimaalne suurus.

4.3 Lennujaama planeering peaks olema kasutajasõbralik ja tagama reisijate takistusteta sisenemise lennujaama ja sealt väljumise.

4.4 Tasub pakkuda mitmekesisemaid võimalusi neile lennundusettevõtjatele, kes seda soovivad ja on valmis selle eest maksuma.

4.5 Viitade süsteem on lennujaamades ülimalt tähtis, samas aga on mitmetes Euroopa lennujaamades viidad segadusse ajavad. Võimalusel tuleks need standardida.

4.6 Reisijatele tuleb kujundada sobivad istumisvõimalused ja ootesaalid. Ligipääs terminalidele peaks olema maksimaalselt kasutajasõbralik, eelkõige puuetega ja erivajadustega ning väikeste lastega reisijatele.

4.7 Lennujaama planeeringus võetakse aluseks tavapärase reisijate hulk tunnis. Sellest aspektist tuleks analüüsida selliseid olulisi reisijate teenindamise toiminguid nagu lennule registreerimine ja reisijate kontroll ning tulemused avaldada, et lennundussektor saaks sellega arvestada.

4.8 Tegevusele kehtivaid miinimumnõudeid tuleks karmistada kooskõlas asjaomaste planeeringunormidega. Tuleks vältida olukordi, kus lennuettevõtjad kehtestavad lennujaamadele planeeringukriteeriumidest erinevad miinimumnõuded.

4.9 Lennujaamad peavad tagama, et nende rajatised ja teenused, mille eest nad vastutavad üksi või koos lennuettevõtjatega, vastaksid puudega ja põdurate reisijate erivajadustele. Täiendusena EMSK varasemas arvamuses (TEN/215 „Liikumispuudega isikute õigused lennureisi puhul“) esitatud märkustele leiab komitee, et lennujaamad täidavad nimetatud kohustusi, kui nad järgivad nõudeid, mis on sätestatud määruses (EÜ) nr 1107/2006 puudega ja liikumispuudega isikute õiguste kohta lennureisi puhul, eelkõige selle artiklis 9 ja 1. lisas.

Brüssel, 26. september 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile „Säästev elektritootmine fossiilkütustest: nullilähedased söe põletamise heitkogused pärast 2020. aastat””

KOM(2006) 843 lõplik

(2008/C 10/10)

10. jaanuaril 2007 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses „Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile „Säästev elektritootmine fossiilkütustest: nullilähedased söe põletamise heitkogused pärast 2020. aastat””.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektiooni aramus võeti vastu 5. septembril 2007. Raportöör oli **Josef Zbořil**.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 438. istungjärgul 26.–27. septembril 2007 (27. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 135, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee avaldab komisjoni teatise üle heameelt ning nõustub komisjoni teatises esitatud analüüsi ja kirjeldusega. See, kuidas reageerida tõhusalt globaalsete kliimamuutuste ohtudele ja samas jätkuvalt rahuldada suurt energianõudlust, on suur väljakutse kogu maailma jaoks.

1.2 Söekütteil töötavate ELi elektrijaamade süsinikdioksiidi heitkogused moodustavad 25 % kogu ELi süsinikdioksiidi heitkogustest. Seetõttu on sellised elektrijaamad kõige sobivamad süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise seadmete paigaldamiseks. Selleks on vaja rakendada süsinikdioksiidi sidumise ja püsi-ladustamise süsteemid.

1.3 Tõenäoliselt jääb süsi Euroopa energiaallikate hulka veel aastakümneteks. Söe erilised omadused — selle kättesaadavus, taskukohane hind ja stabiliseeriv roll energiaturgudel — tagavad selle, et süsi jääb ökonoomse elektritootmise peamiseks energiaallikaks. Söevarude jaotumine on nii maailmas kui ka ELis ebahühtlane. Söel põhinevad tehnoloogiad võivad märkimisväärselt vähendada süsinikdioksiidi heitkoguseid⁽¹⁾. Lühikeses ja keskpikas perspektiivis on selleks vaja turutingimusi ja õigusraamistikku, mis soodustavad investeerimist uusimatesse tehnoloogiatesse, mis tõstavad söel põhineva elektritootmise tõhusust ja seeläbi vähendavad süsinikdioksiidi heitkoguseid.

1.4 Praegu ei eksisteeri veel toimivaid ja ökonoomseid vahendeid, et söekütteil töötavatest elektrijaamadest eemaldada ja eraldada enamik süsinikdioksiidi heiteid. See tehnoloogia on alles väljatöötamisel. Siiski on väljavaated nullilähedase söe põletamise heitkogustega tehnoloogiate väljatöötamiseks ja turule viimiseks kahe järgmise aastakümne jooksul paljulubavad.

1.5 Komitee kinnitab oma arvamuses, et heitkoguste piiramise suurele väljakutsele reageerimiseks tuleb kõiki potentsiaalselt kasutatavaid energiaallikaid ja tehnoloogiad edasi arendada, et jõuda nende praktilise ja kommertsipotentsiaalini. Söe-, teiste

fossiilkütuste, samuti tuuma ja taastuvate energiaallikate tehnoloogiate ja energia kokkuhoiu osas etendab suurt rolli üleminek säästvale energiale. Seejuures annab iga tehnoloogia oma panuse sel ajal ja määral, mis sõltub tehnilisest teostatavusest ja hinnast.

1.6 Komitee hindab seda, et pikas perspektiivis — pärast 2020. aastat — oleks süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise abil võimalik viia söekütteil töötavate elektrijaamade söe põletamise heitkogused nulli lähedale. Söepõletamisel põhineva elektritootmise võimsust tuleb 2020. aastaks tõsta umbes 350 gigavatti ja 2030. aastaks umbes 500 gigavatti. Investeeringukulud on hinnanguliselt 600–800 miljardit eurot. Selle võimaluseni jõudmiseks on vaja praegu tagada kooskõlastatud teadus-, arendus- ja tutvustamistegevus.

1.7 Kuna elektrijaamade tõhusust pidevalt parandatakse ja nullilähedaste söe põletamise heitkogustega tehnoloogiad arendatakse, aitab söepõletamine täita ennetava kliimakaitse tingimusi. Hoolimata süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise tehnoloogiate paljutöötavatest tulemustest ei tohi see viia selleni, et energiapoliitika strateegiaid ja eesmäärke võetaks juba praegu vastu siduvate meetmetena, mis eeldavad süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise tehnoloogiate laiaulatuslikku kasutust.

1.8 Riiklike reguleerivate asutuste koostöö kaudu tuleb lihtsustada ja järk-järgult ühtlustada litsentseerimismenetlusi, et võimalikult palju lühendada ehitusprojektide pikki tähtaegu, ohustamata seejuures kõrgete ohutusnõuete järgimist.

1.9 Komitee juhib tähelepanu ka asjaolule, et kuigi süsi on elektritootmises kõige tähtsam kütus ning äärmiselt oluline sisend terasetootmises ja teistes tööstusprotsessides, on söel suur roll ka tulevaste energiavajaduste rahuldamisel, aidates kaasa üleminekul vesinikumajandusele. Söe vedeldamine võimaldab söel toimida toornafta asendajana, samuti on söest võimalik toota sünteetilist gaasi.

⁽¹⁾ IPCC, 2005: „IPCC Special Report on Carbon Dioxide Capture and Storage.” Koostas kliimamuutuste alase valitsustevahelise paneeli III tööriühm (Metz, B., O. Davidson, H. C. de Coninck, M. Loos ja L. A. Meyer (toim)). Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom ja New York, NY, USA, 442 lk.

1.10 Euroopa kohaliku pruunsöe ja kivisöe kaevandamiseks on vaja nõuetekohast poliitilist ja majanduslikku raamistikku. Söekaevandamine ja energia muundamine võivad märkimisväärselt kaasa aidata kohalikule heaolule ja tööhõivele. Fossiilkütustel (sööpõletamisel) põhineva elektritootmise osakaalu säilitamine praegusel tasemel on äärmiselt vajalik ka uute liikmesriikide sotsiaalse olukorra seisukohast. Nimelt on ELi söekaevandustööstuses kokku 286 500 töötajat, kellest 212 100 töötab uute liikmesriikide söekaevandustööstuses. Kaevandustöötajate väga raskete töötingimuste, nende oskuste, tööohutuse ja töökeskkonna märkimisväärne parandamine peab olema kaevanduste käitajate tähelepanu keskpunktis kogu ELi söetööstuses.

1.11 Samuti leiab komitee, et komisjon on oma teatise süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise tehnoloogiate ajalise raamistiku ja tähtaegade nõuete suhtes optimistlik. Komisjon peaks nüüd keskenduma meetmetele, mille abil võiks 2015. aastaks tööd alustada 10–12 nädistehast, ning luua süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise tehnoloogiate raamistiku, mis hõlmab peamisi ohte ja on usaldusväärne, ent samas mitte liiga piirav. Eriti soovitatav on elektritootmise tõhustamise vaheetapp. Liigne kiirustamine ja liiga piirav õigusraamistik võib seda globaalse tähtsusega kontseptsiooni tõsiselt kahjustada.

1.12 Komitee kutsub üles tegema intensiivset teadus- ja arendustööd taastuvate ja alternatiivenergiaallikate osas, millel oleks oma osa ELi ohutute energiaallikate hulgas. Samal ajal tuleks integreeritud ELi energiaturg ilma liigse viivitusega täielikult lõpule viia.

2. Sissejuhatus

2.1 Komitee on fossiilkütuste teemat käsitlenud juba mitmes arvamuses, millest kõige hiljutisem oli ettevalmistav arvamus „Euroopa Liidu energiavarustus: energiakandjate optimaalse kombinatsiooni strateegia” (?). Nimetatud arvamuses leiab komitee, et EL peaks tegema tõsisid jõupingutusi kahjulike gaaside vabade sööpõletustehnoloogiate arendamisel: suurendama elektrijaamade tõhusust ja tagama süsinikdioksiidi sidumise ning ladustamise kommertsrakendused. Gaasi kasutamine on kasvanud ja kasvab veelgi, sh ka poliitiliste valikute tõttu. Nüüdseks on selgeks saanud, et selle tendentsi jätkumine toob kaasa probleeme. Gaasiga ei ole võimalik jätkata söe asendamist. Samuti ei saa heidete tõttu asendada tuumakütust gaasiga, sest gaas, nagu ka nafta, on väärtuslik tooraine suure lisaväärtusega tööstussektorites.

2.2 Komisjon avaldas kõnealuse teatise eelnõu, mis käsitleb säästvat elektritootmist fossiilkütustest, 10. jaanuaril 2007 energia- ja kliimapaketi „Euroopa energiapolitiika” raames.

(?) ELT C 318, 23.12.2006, lk 185–194.

2.3 Kõnealuse paketi raames teeb komisjon ka kliimamuutusi puudutava ettepaneku vähendada arenenud riikides kasvuhuonegaase 30 % või vähemalt 20 % kogu Euroopa Liidu kohta. Paketis käsitletakse ka gaasi ja elektri siseturgu, elektri- ja gaasivõrkude vastastikust sidumist, tuumaenergia tulevast rolli näitliku tuumaprogrammi eelnõus, tegevuskava taastuvate energiaallikate, eelkõige biokütuste edendamiseks ning Euroopa tulevast strateegilist energiategnoloogia kava. 9. märtsil 2007 kiitis Euroopa Ülemkogu heaks kõnealuse paketi eesmärgid ja peamised poliitilised aspektid.

2.4 Kõnealuse teatise eesmärk on esitada üldine ülevaade meetmetest, mis on vajalikud, et võimaldada fossiilkütuste ja eelkõige söe jätkuvat kasutamist Euroopa ja maailma energiavarustuse kindluse ja mitmekesistamise tagamisel kooskõlas säästva arengu strateegia ja kliimamuutuste poliitika eesmärkidega. Teatise võetakse arvesse kliimamuutuste teise Euroopa programmi, konkurentsivõime, energeetika ja keskkonna kõrgetasemelise töörühma, teadusuuringute seitsmenda raamprogrammi ettevalmistamisel ja fossiilkütust kasutavate nullemisiooniga elektrijaamade tehnoloogiaplatformi tehtud tööd ja neilt 2006. aasta jooksul saadud arvamusi.

3. Komisjoni dokument

3.1 Komisjoni teatise vaadatakse üle fossiilkütuste osa energiatootmises ning leitakse, et fossiilkütustel on oluline roll Euroopa Liidu ja paljude teiste riikide majanduse energialiikide hulgas. Eriti suur on nende tähtsus elektrienergia tootmises — üle 50 % ELi elektrienergiast toodetakse praegu fossiilkütuste (peamiselt süsi ja maagaas) abil, mõnes riigis on nende osakaal isegi 80 % (Poola, Kreeka). Süsi on praegu ja ka tulevikus ELi energiavarustuskindluse peamine tagaja. Süsi on fossiilkütus, millest hinnangute kohaselt jätkub pruunsütt umbes 130 aastaks ja kivisütt umbes 200 aastaks.

3.2 Süsi saab energiavarustuskindluse tagamisel ning ELi ja maailma kui terviku majanduse toetamisel oma väärtusliku panuse andmist jätkata siiski üksnes selliste tehnoloogiate kasutamise korral, mis võimaldavad märkimisväärselt vähendada söe põlemisel tekkivat süsinikukogust. Kui sellised tehnoloogiad töötatakse välja piisavas ulatuses, võivad nad samuti pakkuda lahendusi teisi fossiilkütuseid kasutavate põlemisprotsesside, sealhulgas gaasiküttega elektritootmise puhul. Seetõttu peab EL välja töötama söe säästva kasutamise tehnoloogilised lahendused mitte üksnes selleks, et säilitada sütt Euroopa energialiikide kogumis, vaid tagada, et söe kasutamise suurenemine kogu maailmas oleks võimalik maailma kliimat pöördumatult kahjustamata.

3.3 Välja on töötatud kahjulike gaaside vabad söepõletustehnoloogiad ning need on elektritootmise sektoris võetud nüüd laialdasse kasutusse, vähendades märkimisväärselt söekütlet töötavate elektrijaamade vääveldioksiidi, lämmastikoksiidide ja hõljuvaine heiteid ning tolmu. Kahjulike gaaside vabad söepõletustehnoloogiad on samuti võimaldanud pidevalt suurendada söe elektrienergiaks muundamise energiatõhusust. Nimetatud saavutused on olulised sammud uudsete tehnoloogiliste lahenduste (nn säästvad söepõletustehnoloogiad) nimel tehtavates täiendavates jõupingutustes, millega lisatakse söepõhisesse elektritootmisesse süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise kontseptsioonid.

3.4 Komisjoni arvates on järgmise 10–15 aasta jooksul võimalik saavutada säästvate söepõletustehnoloogiate kaubanduslik elujõulisus. See eeldab siiski julgeid tööstusinvesteeringuid mitmetesse näidistehastesse nii ELis kui ka väljaspool ning seonduvate poliitiliste algatuste tegemist, mis on küllaltki pikaajalised, algavad praktiliselt kohe ja võivad kesta 2020. aastani või veelgi kauem.

3.5 Et sellist arengut edendada, suurendab komisjon märkimisväärselt energiavaldkonna teadus- ja arendustegevuse rahastamist, muutes fossiilkütuste säästva kasutamise tehnoloogiate tutvustamise üheks prioriteediks ajavahemikul 2007–2013. Nimetatud teadus- ja arendustegevuse ning tutvustuse alaste jõupingutuste üldise koordineerimise ning ELi ja riikliku tasandi meetmete võimalikult suure koostoime tagamise sobiv vahend on Euroopa strateegiline energiatehnoloogia kava. Teadus- ja arendustegevuse edukate projektide alusel otsustab komisjon, milline on kõige sobivam moodus toetada 2015. aastaks elektrienergia kaubanduslikul tootmisel kasutatavaid fossiilkütuste säästva kasutamise tehnoloogiaid tutvustava kuni 12 suure näidistehase kavandamist, ehitamist ja käitamist.

3.6 Komisjon hindab hiljutiste ja kavandatud investeeringute alusel, kas fossiilkütuseid kasutavad uued elektrijaamad, mis on ehitatud ja mida hakatakse ehitama ELis, kasutavad parimaid olemasolevaid energiatõhususe tehnoloogiaid, ja kui söe- ja gaasikütlet töötavates uutes elektrijaamades ei ole süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise seadmeid, siis kas nad on valmis kõnealuseid seadmeid hiljem lisama (sidumisvalmidus). Kui see nii ei ole, kaalub komisjon ettepaneku tegemist õiguslikult siduvate vahendite vastuvõtmiseks võimalikult ruttu pärast asjakohast mõjuhinnangut.

3.7 Komisjon hindab 2007. aastal süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise võimalikke riske ning sätestab süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise litsentseerimisnõuded ning süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise tuvastatud ohtude ja mõju piisava haldamise nõuded. Kui on loodud tugev haldusraamistik, võib seda kombineerida olemasolevate ELi keskkonnanalaste õigusaktide muudatustega, et kõrvaldada takistused süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise tehnoloogiate kasutamiseks. Komisjon hindab samuti, kas muuta kehtivaid õigusakte (nagu keskkonnamõju hindamise direktiiv või saaste kompleksse vältimise ja kontrolli direktiiv) või teha ettepanek eraldiseisva õigusraamistiku loomiseks. Ta hindab, milliseid õigusraamistiku aspekte tuleks käsitleda ELi või riiklikul tasandil.

3.8 Komisjon leiab, et sujuva ja kiire ülemineku lihtsustamiseks süsinikdioksiidi sidumisel ja ladustamisel põhinevale energiatootmisele sõest on vajalik selge ja pikaajaline raamistik. See on vajalik selleks, et energiaettevõtjad saaksid teha vajalikke investeeringuid ja uuringuid teadmises, et nende konkurendid on nendega võrdses olukorras. Praegu saadaval oleva informatsiooni põhjal usub komisjon, et 2020. aastaks peaksid kõik söekütlet töötavad elektrijaamad olema ehitatud süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise seadmetega. Olemasolevad jaamad peaksid järk-järgult järgima sama lähenemist. Komisjon hindab, milline on parim moderniseerimise kava fossiilkütustega töötavate elektrijaamade jaoks pärast säästva söepõletustehnoloogia kaubandusliku elujõulisuse tutvustamist.

3.9 Elektritootmisest tuleneva süsinikdioksiidi sidumise ja järgneva ladustamise prognoositavad kulud tehnoloogia praeguse arengutaseme juures on kuni 70 eurot süsinikdioksiidi tonni kohta, mis muudab selle tehnoloogia laiaulatusliku kasutamise praegu liiga kulukaks. Olemasolevate keskpikkade ja pikaajaliste mudelite ja uuringute põhjal on süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise kulud 2020. aastal umbes 20–30 eurot süsinikdioksiidi tonni kohta. Mudelid annavad tulemuseks, et süsinikdioksiidi sidumist ja ladustamist kasutava söekütlet põhineva elektritootmise kulud on 2020. aastaks või varsti pärast seda üksnes 10 % suuremad praegustest tasemetest või isegi nendega võrreldaval tasemel.

3.10 Fossiilkütuste säästva kasutamise ning süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise tulemusel võivad võimalikud negatiivsed keskkonnamõjud tekkida eelkõige süsinikdioksiidi lekkimisel ladustamiskohtadest. Lekkimise mõju võib olla kohaliku (kohalik biosfäär) või globaalse tähtsusega (kliima). Kliimamuutuste rahvusvahelise töörihma käesolevat teemat käsitlevas aruandes järeldati, et praeguse kogemuse põhjal saab öelda, et korralikult valitud ja hallatud hoiustamiskohtadesse ladustatud süsinikdioksiid püsib seal väga tõenäoliselt 99 % ulatuses üle 100 aasta. Seega on riski maandamisel keske tähtsusega koha valik ja haldamine. Komisjoni õigusliku raamistiku jaoks tehtavas mõjuhinnangus selgitatakse välja kõik võimalikud riskid ning selles esitatakse asjaomased kaitsemeetmed.

3.11 Eeldatakse, et fossiilkütuste säästva kasutamise tehnoloogiatel, eriti süsinikdioksiidi sidumisel ja ladustamisel, on märkimisväärsed positiivsed tulemused. Nende tehnoloogiate abil on võimalik kõrvaldada kuni 90 % fossiilkütustepõhiste elektrijaamade süsinikdioksiidi heitkogustest. See võib 2030. aastaks endaga kaasa tuua 27-liikmelise Euroopa Liidu süsinikdioksiidi heitkoguste üldise vähenemise 25–30 % võrreldes 2000. aasta heitkogustega. Kolmandate riikide varajane kaasamine söe säästva kasutamise tehnoloogiate ning eriti süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise väljatöötamise ja kasutusele võtmisesse on oluline maailma säästva majandusarengu jaoks ja kliimamuutustega võitlemiseks, seda eriti stsenaariumi puhul, mis näeb ette sõeressursside suurenevat globaalset kasutamist. Säästvate söepõletustehnoloogiate edu ja eelkõige süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise laiaulatuslik kaubanduslik kasutuselevõtt muudab elektrienergia paremini kättesaadavaks ka maailma kõige vaesemates paikades, kus ei ole veel võimalik elektrit kasutada.

4. Üldised märkused

4.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee avaldab komisjoni teatise üle heameelt ning nõustub komisjoni teatises esitatud analüüsi ja kirjeldusega. See, kuidas reageerida tõhusalt globaalsete kliimamuutuste ohtudele ja samas jätkuvalt rahuldada arenenud majandusega riikide suurt energianõudlust ja arengumajandusega riikide kiiresti suurenevat energianõudlust, on suur väljakutse kogu maailma jaoks.

4.2 Söekütteil töötavate ELi elektrijaamade süsinikdioksiidi heitkogused moodustavad 25 % kogu ELi süsinikdioksiidi heitkogustest. Fossiilkütustel töötavate elektrijaamade heited on äärmiselt kontsentreeritud suurte põletusseadmete intensiivse kütusetarbimise tõttu. Seetõttu on sellised elektrijaamad kõige sobivamad süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise seadmete paigaldamiseks. Selleks on vaja rakendada süsinikdioksiidi sidumise ja püsiladustamise süsteemid. Sellised süsteemid koosnevad kolmest suhteliselt iseseisvast etapist:

- a. süsinikdioksiidi sidumine ja eraldamine suitsugaasist heidete vabanemise kohas (enamasti katla taga)
- b. süsinikdioksiidi transport püsiladustamispaika (enamasti torustiku kaudu)
- c. süsinikdioksiidi lõplik püsiladustamine (sobivates geoloogilistes moodustistes või ookeanis, seejuures tuleb järgida ohutu ladustamise kõige karmimaid nõudeid).

4.3 Tõenäoliselt jääb süsi Euroopa energiaallikate hulka veel aastakümneteks. Söe erilised omadused — selle kättesaadavus, taskukohane hind ja stabiliseeriv roll energiaturgudel — tagavad selle, et süsi jääb ökonoomse elektritootmise peamiseks energiaallikaks. Söevarude jaotumine on nii maailmas kui ka ELis ebaühtlane. Globaalsest lähtepunktist vaadatuna on julgustav see, et suurimad söevarud asuvad majanduslikult arenenud ja poliitiliselt stabiilsetes riikides. Arenenud ELi liikmesriikide varud on viimasel ajal suurel jaolt ammendatud pikaajalise kaevandamise tulemusel ning mitmed ELi riigid on otsustanud söekaevandust järk-järgult vähendada või selle isegi lõpetada.

4.4 Ainult kolmandik ELi riikidest saavad kasutada kohalikke söevarusid, ülejäänud kaks kolmandikku sõltuvad peamiselt imporditud kivisöest. 2006. aastal kaevandati ELis kivisütt 161,6 miljonit tonni ja imporditi 235,3 miljonit tonni. Samal aastal ulatus pruunsöe tarbimine 373,8 miljoni tonnini, mis kõik tuli kohalikest varudest. Seetõttu tuleb välja töötada ja laialt kasutusele võtta toimivad vahendid, mille abil saaks söeküttega elektritootmises süsinikdioksiidi heitkoguseid märkimisväärselt vähendada.

4.5 Söel põhinevad tehnoloogiad võivad märkimisväärselt vähendada süsinikdioksiidi heitkoguseid⁽³⁾. Lühikeses ja keskpikas perspektiivis on selleks vaja turutingimusi ja õigusraamistikku, mis soodustavad investeerimist uusimatesse tehnoloogia-

⁽³⁾ IPCC, 2005: „IPCC Special Report on Carbon Dioxide Capture and Storage.” Koostas kliimamuutuste alase valitsustevahelise paneeli III tööriühm (Metz, B., O. Davidson, H. C. de Coninck, M. Loos ja L. A. Meyer (toim)). Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom ja New York, NY, USA, 442 lk.

tesse, mis tõstavad söel põhineva elektritootmise tõhusust ja seeläbi vähendavad süsinikdioksiidi heitkoguseid. Samuti on nüüd vaja komisjoni, liikmesriikide valitsuste ja tööstuse ühistegevust, et edendada kogu maailmas kahjulike gaaside vabade söepõletustehnoloogiate kooskõlastatud teadus-, arendus- ja tutvustamistegevust, eelkõige süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise vallas, mille abil viiakse söe põletamise heitkogused pikas perspektiivis nulli lähedale.

4.6 Praegu ei eksisteeri veel toimivaid ja ökonoomseid vahendeid, et söekütteil töötavatest elektrijaamadest eemaldada ja eraldada enamik süsinikdioksiidi heiteid. See tehnoloogia on alles väljatöötamisel. Siiski on väljavaated nullilähedase söe põletamise heitkogustega tehnoloogiate väljatöötamiseks ja turule viimiseks kahe järgmise aastakümne jooksul paljulubavad. Kuna elektrijaamadesse paigaldatud süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise seadmed tarbivad ise energiat, vähendavad nad eeldatavalt elektrenergia tootmise tõhusust. Üldine tõhusus sõltub kasutatavast tehnoloogiast. Eelistatud tehnoloogia OXYFUELI seadmed kasutavad 8–10 % toodetud energiat ja teiste tehnoloogiate seadmed vajavad veelgi rohkem energiat. See tähendab, et ühe megavati elektrenergia tootmiseks on vaja rohkem kütust, mistõttu on väga oluline suurendada tootmise tõhusust. Kui tulevikus paigaldada olemasolevatesse elektrijaamadesse süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise seadmed, siis oleks nende energiakulu veelgi suurem.

4.7 Praegu on aga olemasolevate ja uute söekütteil töötavate elektrijaamade tõhususe suurendamine ökonoomne viis süsinikdioksiidi heitkoguste kasvu piiramiseks. Planeerimise keskmes peaks olema parima olemasoleva tehnoloogia paigaldamine, et märkimisväärsel määral tõsta lähitulevikus vajalikku söepõletustehnoloogiate võimsust. Kus see on praktiline, oleks väga soovitatav kujundada elektrijaamad nii, et süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise tehnoloogia kommertsrakenduse kättesaadavaks muutmisel oleks võimalik ökonoomselt paigaldada vastavad seadmed.

4.8 Komitee kinnitab oma arvamuses, et heitkoguste piiramise suurele väljakutsele reageerimiseks tuleb kõiki potentsiaalselt kasutatavaid energiaallikaid ja tehnoloogaid edasi arendada, et jõuda nende praktilise ja kommertsipotentsiaalini. Söe-, teiste fossiilkütuste, samuti tuuma- ja taastuvate energiaallikate tehnoloogiate ja energia kokkuhoiu osas etendab suurt rolli ülemineku säästvatele energiale. Seejuures annab iga tehnoloogia oma panuse sel ajal ja määral, mis sõltub tehnilisest teostatavusest ja hinnast.

4.9 Ükskõik kui paljutõotav on süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise tehnoloogia tulemuste mõõdukas prognoos, ei tohi see viia selleni, et energiapoliitika strateegiaid ja eesmärke võetakse juba praegu vastu siduvate meetmetena, justkui oleks süsinikdioksiidi sidumine ja ladustamine laialatuslikult kasutusel.

5. Konkreetset märkused

5.1 Sõel on Euroopa elektrienergiatootmises väga oluline roll, ent 70 % söekütteil põhinevast elektrienergiast toodetakse elektriijaamades, mis on üle 20 aasta vanad. Kuna energiatarbimise vajadus veidi suureneb ja enamik olemasolevate elektriijaamade võimsusest jõuab oma tehnilise/majandusliku elutsükli lõpule, tuleb elektritootmise võimsust 2020. aastaks tõsta umbes 350 gigavatti ja 2030. aastaks umbes 500 gigavatti. Süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise seadmetega söekütteil töötavate ELi elektriijaamade kulude kalkulatsioon põhineb optimistlikul välja-vaatel: uus, 300 megavattise võimsusega elektriijaam maksaks 500 miljonit eurot (u 1,7 miljonit ühe megavati kohta). Praegusest kuni aastani 2020. ehitatud kaasaegse elektriijaama moderniseerimiseks vastavate seadmetega oleks vaja 0,5–0,7 miljonit eurot megavati kohta ning olemasolevate elektriijaamade moderniseerimiseks on vaja veelgi rohkem — 1 miljon eurot megavati kohta. Kui 2030. aastal toimub 500 gigavatti elektri tootmine süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise tipp tehnoloogiaga, siis on investeerimiskulud hinnanguliselt 600–800 miljardit eurot.

5.2 Komitee hindab seda, et pikas perspektiivis — pärast 2020. aastat — oleks süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise abil võimalik viia söekütteil töötavate elektriijaamade söe põletamise heitkogused nulli lähedale. Selle võimaluseni jõudmiseks on vaja praegu tagada kooskõlastatud teadus-, arendus- ja tutvustamistegevus.

5.2.1 Kui söepõletamise tõhusus suureneb tänu tipp tehnoloogia kasutamisele söekütteil töötavates elektriijaamades, võib järgmisel aastakümnel ökonoomselt vähendada süsinikdioksiidi heiteid.

5.2.2 Need strateegiad täiendavad üksteist ja põhinevad tehnilistel lahendustel, mille kasutuskoõhlikkust on vaja veel tõestada. Kui lühikeses ja keskpikas perspektiivis kasutada elektritootmiseks kaasaegseid ja tõhusaid söepõletustehnoloogiaid, võib see pikemas perspektiivis võimaldada süsinikdioksiidi sidumise odavamalt, kui elektriijaamad on kujundatud nii, et süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise tehnoloogia kommertsrakenduse kättesaadavaks muutumisel oleks võimalik ökonoomselt paigaldada vastavad seadmed.

5.2.3 Teadusuuringute seitsmendas raamprogrammis nähakse ette energiasüsteemi radikaalne ümberkujundamine vähem süsinikdioksiidi heitmeid tekitavaks või neid mittetektitavaks, usaldusväärseks, konkurentsivõimeliseks ja jätkusuutlikuks energiasüsteemiks. See nõuab uut tehnoloogiat ja uusi materjale, mis kätkeb endas erasektori ettevõtete jaoks liiga suuri riske ja kaheldavat tulu, et teha kõik vajalikud investeeringud teadus-, arendus- ja tutvustamistegevuseks ning kasutamiseks. Aastateks 2007–2013 eraldatakse teadusuuringute seitsmenda raamprogrammi energiaelarus süsiniku sidumisele ja ladustamisele ning kahjulike gaaside vabadele söepõletustehnoloogiatele 2 350 miljonit eurot.

5.2.4 Sidumisvalmidusega elektriijaamade kontseptsioon tuleb täpsemalt määratleda. Edukaks rakendamiseks on vaja seadusandjate ja tööstuse koostööd, sest turg ei tööta ilma nõuetekohaste ja stabiilsete poliitiliste raamistiketa.

5.2.5 Komitee leiab, et kiiresti on vaja tõsta elektriijaamade võimsust ja neid kaasajastada. Arvestades prognoosi, et sõltuvus imporditavast energiast tõuseb 2030. aastaks 69 %ni, on energiavarustuskindluse huvides hädavajalik energiaallikate väga mitmekesine valik. Sõe osakaalu stabiliseerimine elektritootmisel võib anda märkimisväärse panuse energiavarustuse kindlustamisele ELis.

5.2.6 Kuna elektriijaamade tõhusust pidevalt parandatakse ja nullilähedaste söe põletamise heitkogustega tehnoloogiad arendatakse, aitab söepõletamine täita ennetava kliimakaitse tingimusi. Igas ELi liikmesriigis tuleks saastekvootidega kauplemise reguleerimisel keskenduda tõhususe suurendamisele, vähendamaks kasvuhoonegaaside heitkoguseid.

5.2.7 Riiklike reguleerivate asutuste koostöö kaudu tuleb lihtsustada ja järk-järgult ühtlustada litsentseerimismenetlusi, et võimalikult palju lühendada ehitusprojektide pikki tähtaegu, ohustamata seejuures kõrgeimate ohutusnõuete järgimist.

5.3 Komitee juhib tähelepanu ka asjaolule, et kuigi süsi on elektritootmises kõige tähtsam kütus ning äärmiselt oluline sisend terasetootmises ja teistes tööstusprotsessides, on sõel suur roll ka tulevaste energiavajaduste rahuldamisel, aidates kaasa üleminekul vesinikumajandusele. Sõe vedeldamine võimaldab sõel toimida toornafta asendajana, samuti on sõest võimalik toota sünteetilist gaasi. Sellised tehnoloogiad ja rakendused võiksid olla kesksel kohal ka säästva energia allikate valikus. Komisjoni dokumendis neid olulisi aspekte seoses sõe praeguse ja tulevase kasutusega ei käsitleta.

5.4 Kuna praegu toimub intensiivne arutelu söekasutuse potentsiaali üle järgmistel aastakümnetel, on söekaevandamisega seotud küsimused tagaplaanile jäänud. Euroopa kohaliku pruunsõe ja kivisõe kaevandamiseks on aga vaja nõuetekohast poliitilist ja majanduslikku raamistikku. Söekaevandamine ja energia muundamine võivad märkimisväärselt kaasa aidata kohalikule healule ja tööhõivele. Kohaliku söe põletamisel jääb kaevandamise, energia muundamise ja -jaotuse lisaväärtus Euroopa Liitu. Nafta või gaasi kasutamisel läheb umbes 75 % hinnast impordikulude katmiseks.

5.5 Fossiilkütustel (söepõletamisel) põhineva elektritootmise osakaalu säilitamine praegusel tasemel on äärmiselt vajalik ka uute liikmesriikide sotsiaalse olukorra seisukohast. Nimelt on ELi söekaevandustööstuses kokku 286 500 töötajat, kellest 212 100 töötab uute liikmesriikide söekaevandustööstuses. Kaevandustöötajate väga raskete töötingimuste eest tuleb vastutustundlikult hoolitseda kogu ELis.

5.6 Söekaevanduspiirkondade vähendamine regionaalplaneerimise kontekstis ja keskkonnakaitse eeskirjadest tulenev ülekoormatus on kaevandustele sageli põhjustanud asjatuid viivitusi ja lisakoormaid. Võrreldes teiste tööstussektoritega tekitavad varude asukoht ja kaevandustegevuse liikuvus toormaterjalide kaevandamisel erilisi väljakutseid. Seda eriolukorda tuleb arvestada eelkõige keskkonnavalase õigusraamistiku loomisel, näiteks jäätmel-, mullakaitse- ja veealastes õigusaktides.

5.7 Samuti leiab komitee, et komisjon on oma teatistes süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise tehnoloogiate ajalise raamistiku ja tähtaegade nõuete suhtes optimistlik. Kuigi põhimõtted on teada, nõuab tehnoloogiline lahendus üsna palju aega ning ei saa oodata äkilist läbimurret, mis vähendaks selle kontseptsiooni

elluviimiseks tehtavat pidevat ja intensiivset tööd. Komisjon peaks nüüd keskenduma meetmetele, mille abil võiks 2015. aastaks tööd alustada 10–12 näidistehast, ning luua süsinikdioksiidi sidumise ja ladustamise tehnoloogiate raamistiku, mis hõlmab peamisi ohte ja on usaldusväärne, ent samas mitte liiga piirav. Eriti soovitatav on elektritootmise tõhustamise vaheetapp. Liigne kiirustamine ja liiga piirav õigusraamistik võib seda olulist kontseptsiooni tõsiselt kahjustada.

5.8 Komitee kutsub üles tegema intensiivset teadus- ja arendustööd taastuvate ja alternatiivenergiaallikate osas, millel oleks oma osa ELi ohutute energiaallikate hulgas. Samal ajal tuleks integreeritud ELi energiaturg ilma liigse viivitusega täielikult lõpule viia.

Brüssel, 27. september 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus bussiteenuste turule juurdepääsu käsitlevate ühiseeskirjade kohta (uuesti sõnastatud)”

KOM(2007) 264 lõplik — 2007/0097 (COD)

(2008/C 10/11)

16. juulil 2007 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 175 lõikele 1 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses „*Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus bussiteenuste turule juurdepääsu käsitlevate ühiseeskirjade kohta (uuesti sõnastatud)*”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektori arvamus võeti vastu 5. septembril 2007. Raportöör oli Frank ALLEN.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 438. istungjärgul 26.–27. septembril 2007 (26. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 150, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab kavandatud uut määrust. Kõnealuse ettepaneku vastuvõtmisel tunnistatakse kehtetuks määrused (EMÜ) nr 684/92 ja (EÜ) nr 12/98.

1.2 Ka bussiteenuste puhul peab reisijate turvalisus olema absoluutne prioriteet. Kõiki teisi aspekte võib pidada teisejärguliseks.

1.3 Uus määrus peaks andma panuse liiklusohutuse tagamiseks, sest tugevdatakse järelevalvet mitmes liikmesriigis osutavate rahvusvaheliste bussiteenuste üle.

1.4 Komitee kiidab kõnealuse ettepaneku heaks, sest see kuulub parema õigusloome programmi ning on kooskõlas

komisjoni võetud kohustusega lihtsustada ja ajakohastada ELi õigustikku.

1.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee esitab järgmised soovitused.

1.5.1 Tarvis oleks lähemalt selgitada, mida tähendab „autoveoalaste ühenduse õigusaktide tõsine rikkumine või korduv pisirikkumine”. Mis on pisirikkumine? Mitme pisirikkumise järel rakendatakse halduskaristust?

1.5.2 Samuti on tarvis koostada loetelu tõsiste rikkumiste üksikasjadest.

1.5.3 Subsidiaarsuse põhimõtet ei tohi kasutada selleks, et diskrimineerida mitteresidendist vedajaid, ning kõnealune ettepanek peaks sisaldama selles osas rohkem tagatise.

1.5.4 Kogu Euroopa Liitu hõlmava andmebaasi sisseadmine peab kujunema prioriteediks, et oleks võimalik kontrollida litsentsi puudutavaid üksikasju ja sellega seonduvat teavet ning lihtsustada teabevahetust.

1.5.5 Vastavalt artikli 23 lõikele 3 tagatakse vedajatele edasikaebamise õigus, kui vastuvõttev liikmesriik on seoses kabotaažiga määranud nende suhtes halduskaristuse. Kõnealune võimalus peaks eksisteerima, ilma et see piiraks kriminaalvastutusele võtmist.

2. Sissejuhatus

2.1 Direktiiv 96/26/EÜ reisijate autoveo-ettevõtja tegevusalale lubamise kohta ning määrused (EMÜ) nr 684/92 ja (EÜ) nr 12/98 bussiteenuste turule juurdepääsu kohta hõlmasid esialgu väga suurt osa bussidega toimuva rahvusvahelise reisijateveo siseturust.

2.2 Direktiiviga sätestati minimaalsed kvaliteedistandardid, mille täitmine on vajalik tegevusalale pääsemiseks. Samal ajal liberaliseeriti kahe nimetatud määrusega rahvusvahelise juhusliku reisijateveo teenused, loodi spetsiaalne loamenetlus rahvusvahelistele regulaarsetele reisijateveo teenustele ning kiideti heaks kabotaaž selliste rahvusvaheliste teenuste kontekstis.

2.3 Nüüd tuleb kõnealused sätted viia kooskõlla uue õigusraamistikuga, mis põhineb raudteedel ja maanteedel toimuvat ühiskondlikku reisijatevedu käsitleval määrusel. Euroopa Parlamendil ja nõukogul on kavas kõnealune määrus peatselt vastu võtta. Samuti tuleks kõnealused eeskirjad muuta selgemaks ning mõnel juhul lihtsamaks, sest kogemustest on ilmnenud, et teatavate õigusnormidega kaasneb ebavajalik halduskoormus.

2.4 Bussiga rahvusvahelist reisijatevedu teostavatel vedajatel on tarvis rahvusvahelise maantee-reisijateveo ettevõtja litsentsi, mille on välja andnud vedaja registrijärgse asukoha liikmesriigi pädev asutus (v.a vastava erandkorra puhul).

2.5 Määrusega (EMÜ) nr 684/92 avati juurdepääs bussidega toimuvale rahvusvahelisele reisijateveole, samas kui määruses (EÜ) nr 12/98 on sätestatud tingimused, mille kohaselt võivad mitteresidendist vedajad osutada teenuseid liikmesriigis.

3. Ettepaneku kokkuvõte

3.1 Ettepaneku eesmärk on üle vaadata ja konsolideerida määrused (EMÜ) nr 684/92 ja (EÜ) nr 12/98 bussiteenuste

turule juurdepääsu kohta. Selles täpsustatakse kehtivaid õigusnorme ning muudetakse nende teatavaid aspekte, et tugevdada üldist kooskõla ja vähendada halduskoormust.

3.2 Kõnealuses määruses kasutatakse järgmisi mõisteid.

3.2.1 Regulaarvedu on reisijate vedu kindlate vaheaegade järel kindlaksmääratud marsruudil, kusjuures reisijad võetakse peale ja pannakse maha varem kindlaksmääratud peatustes. Kõnealuse teenuse osutamiseks on tarvis luba asukohariigilt, kus vedaja ja sõiduk(id) on registreeritud. Luba annab selle valdaja(te)le õiguse teha regulaarvedusid kõigi liikmesriikide territooriumidel, mida veomarsruut läbib.

3.2.2 Regulaarne erivedu on teatavate reisijaterühmade regulaarvedu, millest muud reisijad on välja arvatud. Siia kuuluvad:

a) töötajate vedu elu- ja töökoha vahel;

b) õpilaste ja üliõpilaste vedu elukoha ja õppeasutuse vahel.

Luba ei ole tarvis, kui korraldaja ja vedaja on sõlminud nende vedude kohta lepingu.

3.2.3 Juhuveo vedu on vedu, mis regulaarvedude, sealhulgas regulaarsete erivedude mõiste alla ei kuulu ja mille põhiline eripära on see, et veetakse kliendi või vedaja algatusel kokku pandud reisijaterühmi. Kõnealuse teenuse osutamiseks ei ole tarvis luba (liiniluba).

3.2.4 Omal kulul toimuvad veod on teenused, mida pakuvad ettevõtted oma töötajatele või mittetulundusasutused oma liikmetele seoses nende sotsiaalteenustega juhul, kui

a) transporditegevuse näol on tegemist vaid ettevõtte või asutuse lisategevusega;

b) kasutatavad sõidukid kuuluvad ettevõtte või asutuse omandisse või on omandatud järelmaksuga või neid kasutatakse pikaajalise liisingulepingu alusel ja neid juhivad ettevõtte või asutuse personali liikmed.

Omavalikul toimuvate vedude suhtes kehtib vabastus igasugustest loasüsteemidest, kuid nende puhul kasutatakse sertifikaatide süsteemi, mida väljastavad selle liikmesriigi pädevad asutused, kus sõiduk on registreeritud.

3.2.5 Kabotaaž hõlmab riigisiseseid reisijateveo teenuseid, mida mitteresidendist vedaja pakub ajutiselt.

3.2.6 Kabotaaž on lubatud järgmiste teenuste puhul:

a) regulaarsed eriveod, kui korraldaja ja vedaja vahel on sõlmitud leping;

- b) juhuveod;
- c) regulaarveod, kui vedaja, kes ei ole vastuvõtva liikmesriigi resident, teeb neid käesoleva määrusega ettenähtud rahvusvahelise regulaarveo käigus, v.a linnastu ja seda ümbritsevate piirkondade vaheline transport. Kabotaaži ei tohi teostata eraldi kõnealusest rahvusvahelisest veost.

Liikmesriigid peavad kohandama siseriiklikke seadusi ja õigusnorme mitteresidendist vedajate suhtes oma kodanikega samadel tingimustel.

4. Üldised märkused

4.1 Artiklis 8 lihtsustatakse lubade väljastamise korda. Mis puudutab turule juurdepääsu, on olemas vaid üks keeldumispõhjendus, nimelt see, kui taotletav teenus mõjutaks suuresti teise samasuguse teenuse elujõulisust, mida osutatakse avaliku teenindamise kohustuse raames asjaomastes piirkondades. See on mõistlik.

4.2 Transiidiriikidega, kus reisijad peale ei võeta ega maha panda, ei konsulteerita, kuid neid teavitatakse kõnealust teenust hõlmava loa andmisest. Selle abil parandatakse süsteemi tõhusust.

4.3 Subsidiaarsuse põhimõtet kohaldatakse juhul, kui ettepanek ei kuulu ELi ainupädevusse. Siiski on tarvis tagada, et ei diskrimineeritaks mitteresidendist vedajaid.

4.4 Vaja oleks lähemalt selgitada artikli 18 lõiget 2, milles käsitletakse sõidupileteid.

4.5 Ettevõtte peab väljastama isiklikud või kollektiivsed sõidupiletid. Kui reisijal ei ole kontrollima volitatud ametniku nõudmisel esitada kehtivat sõidupiletit (ja piletid on vedaja eelnevalt

välja andnud), ei saa vedajat selle eest vastutavaks teha. Alates piletite väljastamise hetkest vastutab reisija piletite esitamise eest kontrollima volitatud ametnikule.

5. Konkreetsete märkused

5.1 Kõnealune ettepanek vastab üldiselt komisjoni seatud eesmärkidele.

5.2 Tarvis on lähemalt selgitada tõsiste rikkumiste ja pisirikkumiste ning halduskaristustega seonduvat. Vaja on määratleda erinevate kategooriate alla kuuluvate õigusrikkumiste olemus ja liik ning see peab toimuma ühtselt kogu ELis.

5.3 Tõsiste rikkumiste või korduvate pisirikkumiste korral võib vastuvõttev liikmesriik rahvusvahelise reisijateveo litsentsi väljastanud liikmesriigilt nõuda halduskaristuse rakendamist litsentsi omaniku suhtes (nt tunnistada ajutiselt või alaliselt kehtetuks litsentsi osad või kõik tõestatud koopiad või tunnistada litsents ajutiselt või alaliselt kehtetuks). Kõnealune võimalus peaks eksisteerima, ilma et see piiraks kriminaalvastutusele võtmist vastuvõtvas liikmesriigis.

5.4 Kuigi viidatakse edasikaebamise süsteemile, mille raames kehtestatakse karistusi või keeldutakse lubade väljastamisest, peab kõnealune süsteem olema kõigi osapoolte jaoks õiglane ja mittediskrimineeriv.

5.5 Tarvis on luua kogu ELi hõlmav andmebaas, et lihtsustada liikmesriikidevahelist kiiret ja tõhusat teabevahetust bussteenuste osas. Lisaks peaks volitatud ametniku teostatava kontrolli käigus olema võimalik sisestada rahvusvahelise reisijateveo litsentsi (ELi litsentsi) number, et saada kohe kogu asjakohane teave litsentsi kehtivuse kontrollimiseks.

Brüssel, 26. september 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv keskkonna kaitsmise kohta kriminaalõiguse kaudu”

KOM(2007) 51 lõplik — 2007/0022 (COD)

(2008/C 10/12)

28. veebruaril 2007. aastal otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 174 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv keskkonna kaitsmise kohta kriminaalõiguse kaudu”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektiooni arvamus võeti vastu 6. septembril 2007. Raportöör oli Daniel RETUREAU.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 438. istungjärgul 26.–27. septembri 2007 (26. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 149, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 10.

1. Kokkuvõte

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kinnitab veelkord oma nõusolekut, et keskkonna tõsised kahjustused võiksid tuua endaga kaasa kriminaalsanktsioonid. Komitee väidab, et tema arvates peaks komisjon olema pädev selleks, et sundida liikmesriike rakendama hoiatavaid ja proportsionaalseid kriminaalsanktsioone juhul, kui see on vajalik ühenduse poliitika rakendamise tagamiseks, eelkõige kaitsmaks keskkonda tõsiste kahjustuste eest. Kõnealuseid sanktsioone tuleks rakendada iga liikmesriigi kriminaalõigussüsteemi raames. Komisjonil peaks olema õigus kontrollida kõnealuses valdkonnas rakendatava kriminaalõiguse tõhusust ning rakendada oma võimu aktiivselt.

1.2 Direktiivi ettepanekus käsitletakse muuhulgas kuritegelike ühenduste toime pandud kuritegusid (mida käsitletakse eelnõus kui raskendavaid asjaolusid). Komitee on veendunud, et selliseid tegusid tuleb karistada ning kriminaalõigusnorme liikmesriikides ühtlustada, kuid ELi lepingus ja kohtuotsustes ilmneb selge seisukoht kuritegelike ühenduste toime pandud tegude karistamise osas: vastavalt ELi lepingu VI jaotises sätestatule saab liikmesriikide kriminaalõigusnorme ühtlustada põhimõtteliselt vaid kriminaalasjadega seotud politsei- ja õiguslase koostöö, mitte EÜ asutamislepingu raames nagu seda pakkus välja komisjon.

1.3 Komitee kahtleb samuti selles, kas mõnede kuritegude karistamine vabadusekaotusega ei ületa ELi pädevusi esimeses sambas, sekkudes kõige asjakohasema karistuse valikusse, mis peaks *a priori* jääma liikmesriikide pädevusse.

1.4 Komitee arvates peaks ELi pädevusala piirnema kohustuste määratlemise ja kriminaalsanktsioonide kavandamisega. Sellest kaugemale minemiseks ja karistuste määramiseks oleks vaja ELi lepingu VI jaotisel põhinevat raamotsust.

1.5 Samal põhjusel kahtleb komitee, kas ELi õiguse raames tohib määratleda maksimaalse karistusemäära.

1.6 Komitee soovib, et selged poliitilised aspektid, mis tulenevad pädevuste jaotusest ning roll, mida komitee arvates parla-

ment peaks etendama kriminaalõigusega seonduvate õigusaktide valdkonnas, võiks olla Euroopa Kohtu täpsema kohtupraktika või sellise institutsioonidevahelise lepingu või reformi objektiks, mis võiks olla integreeritud käimasoleva valitsustevahelise konverentsi poolt teostatavasse aluslepingute reformimise protsessi. Komitee pooldab viimast võimalust, kuna viivitamatult tuleks sisse viia tõhusad karistused keskkonna kaitsmiseks.

2. Sissejuhatus

2.1 1998. aastal esitas Euroopa Nõukogu konventsiooni keskkonna kaitsmise kohta kriminaalõiguse kaudu. Tegemist on olulise edusammuga, kuna konventsioon oli esimene rahvusvaheline konventsioon, milles peeti kuriteoks keskkonnale kahju tekitavaid või tõenäoliselt kahju tekitavaid tegusid. Samas on Saksamaa, kellele järgnesid Prantsusmaa ja Ühendkuningriik, teatanud oma vastumeelsusest konventsiooni ratifitseerida. Selle tulemusel esitasid Taani ja Euroopa Komisjon eraldi algatused, mille eesmärk on keskkonda kriminaalõiguse raames kaitsta.

2.2 Nõukogu raamotsuses, mis võeti nõukogus Taani ettepanekul vastu komisjoni arvamusele ja ettepanekutele vastu seisumiseks, määratleti mitmed keskkonnakuriteod, mille puhul peaksid liikmesriigid kehtestama kriminaalsanktsioonid. Raamotsuse sätetes toetuti suurel määral Euroopa Nõukogu 4. novembri 1998. aasta konventsioonile keskkonna kaitsmise kohta kriminaalõiguse kaudu, millele praeguseks on alla kirjutanud kümme liikmesriiki.

2.3 Komisjon on mitmetes nõukogu instantsides valitud õigusliku aluse vastu arvamust avaldanud. Komisjoni arvates oleks sobiv õiguslik alus olnud EÜ asutamislepingu artikli 175 punkt 1 ja esitas seega 15. märtsil 2001 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi ettepaneku keskkonna kaitsmise kohta kriminaalõiguse kaudu ⁽¹⁾, mis põhines sellele artiklile, kuigi EÜ asutamislepingu artiklis 174 ei ole ühendusele ette nähtud mingeid pädevusi kriminaalõiguse alal.

⁽¹⁾ EÜT C 180, lk 238.

2.4 Euroopa Parlament avaldas 9. aprillil 2002 arvamust nii direktiivi ettepaneku kui ka raamotsuse eelnõu kohta. Ta jagas komisjoni tollaegset lähenemist (direktiiv ja raamotsus).

2.5 Kuid nõukogu ei võtnud vastu komisjoni esitatud direktiivi ega raamotsust, vaid hoopis raamotsuse muudetud eelnõu, mis põhineb ELi lepingu artiklil 34. See oli nõukogu arvates sobiv vahend, millega liikmesriikidele kriminaalsanktsioonide kohaldamine kohustuslikuks teha, rõhutades, et enamus liikmesriike olid vastu ELi pädevuste tunnistamisele kriminaalküsimustes ning olid veendunud, et vastavalt ELi lepingu VI jaotisele kuuluvad kõnealused küsimused kriminaalasjadega seotud politsei- ja õigusala koostöö alla.

2.6 Juhtum esitati Euroopa Kohtusse, kes tegi oma otsuse 13. septembril 2005 ⁽²⁾.

2.7 Parlamendi, Euroopa Kohtu ning kohtujuristi arvates ei ole Euroopa Liidul üldist pädevust ühtlustada kriminaalõigust, kuid teatud valdkondades, nagu antud juhul keskkonna kaitsmine, võib Euroopa Liit liikmesriikidele teha kohustuslikuks kriminaalsanktsioonide kohaldamise.

Komisjon tõlgendas kõnealust otsust väga laialdaselt, jättes endale väga ulatuslikud pädevused paljudes teistes Euroopa Liidu poliitikavaldkondades peale keskkonna.

2.8 Euroopa Kohtu otsuse järel esitas komisjon uue direktiivi ettepaneku, kuna kohus oli raamotsuse tühistanud. Kohus leidis nimelt, et kuigi põhimõtteliselt ei kuulu kriminaalõigus nagu ka kriminaalmenetluse normide vastuvõtmine ELi pädevusse, ei takista see teda seadusandjana tegutsemast, kui tõhusate, proportsionaalsete ja hoiatavate karistuste kohaldamine liikmesriikides on hädavajalik tõsiste keskkonnoahtude vastu võitlemiseks, või „võtmast vastu liikmesriikide kriminaalõigusega seotud meetmeid”, kui see on vajalik ELi õiguse täieliku tõhususe saavutamiseks keskkonna kaitsmise alal ⁽³⁾. Komitee tuletab meelde, et kohus rõhutas, et EL ei ole põhimõtteliselt pädev kriminaalõiguses, kus liikmesriigid omavad vastavalt ELi asutamislepingule suveräänsust. Eelnimetatud sõnastus „võtmast vastu liikmesriikide kriminaalõigusega seotud meetmeid” on piisavalt ähmane, et võimaldada igat liiki, sageli vasturääkivaid, tõlgendusi.

2.9 Euroopa Kohtu otsusele toetudes esitas komisjon direktiivi muudetud ettepaneku ⁽⁴⁾, millesse on lisatud kriminaalsüüdistused ja -sanktsioonid, kuna komisjoni arvates on vaid halduskaristused või mõnedes liikmesriikides ette nähtud teatud

kriminaalsanktsioonid väga erinevad või liiga leebed, et see oleks piisavalt hoiatav, eriti organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemisel. Seega tuleks läbi viia tõsistele keskkonnoakuritegudele kehtiva kriminaalõiguse minimaalne ühtlustamine, sõltumata sellest, kas tegemist on siis tahtliku kriminaalteoga või raske hooletusega.

2.10 Komitee toetas oma varasemas arvamuses ⁽⁵⁾ komisjoni direktiivi esimest ettepanekut ning raamotsuse eelnõu, milles nähti ette, et liikmesriigid peaksid keskkonnoahtude vastu võitlemisel kohaldama tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid kriminaalsanktsioone. Tühistamishagi nõukogu raamotsuse suhtes, mille komisjon esitas ja millele parlament andis oma toetuse, sai ka komitee toetuse, kuigi Euroopa Kohus lükkas ühes varasemas esialgses menetlusotsuses tagasi komitee sekkumise.

2.11 Seetõttu tuleks anda hinnang järgmistele aspektidele:

— kas uued ettepanekud on kooskõlas Euroopa Kohtu poolt loodud raamistikuga,

— kas esitatud sanktsioonid vastavad eesmärgiga tõhustada keskkonnoõigust ning tagada liikmesriikide õiguse parem ühtlustamise tase (kohustus näha ette piisavalt hoiatavad kriminaalsanktsioonid, et tagada rakendatava seadusandluse tõhusus).

2.12 Komitee peab arvestama ka pärast kõnealust otsust poliitilisel ja õigusdoktriini tasandil käivitunud ulatuslikku arutelu selle üle, kuivõrd ELi suurendatud pädevused kriminaalõiguse valdkonnas ELi poliitika rakendamise osas on kooskõlas põhiseadusega, ning samaaegselt algatatud arutelu EÜ asutamislepingu üliluslikkuse kohta EL lepingu suhtes ⁽⁶⁾, arvestades arvukaid õigusaktide ettepanekuid, mis komisjonil on kavas läbi vaadata nagu komisjon hiljuti tegi näiteks intellektuaalomandi valdkonnas ⁽⁷⁾.

2.13 Mitmed liikmesriigid seavad küsimuse alla selle pisut liiga laiendatud tõlgenduse, mida komisjon otsuse kohta kasutab, seda nii keskkonno valdkonna uute ettepanekute sisu kui minimaalse karistuse loomise osas ELi kõigi poliitikameetmete tõhusaks rakendamiseks (ning mitte sellise valdkonnoale poliitika puhul nagu keskkonnoakaitse), kuna EÜ asutamisleping ei sisalda ühtegi vastavasisulist sätet. Vastavalt kõnealustele liikmesriikide seisukohale peab Euroopa Kohtu kohtupraktika rakendamine piirduma keskkonnapoliitikaga, sõltuvalt keskkonno üldisest ja piiriülesest olemusest ning vastavalt kõnealuse kohtuotsuse sõnastusele ning seda ei tohi vaadelda kui komisjonile antud tegevusvabadust ELi igasuguste meetmete jaoks.

2.14 Kõnealusel konkreetsel analüüsitaval juhul väljendab komitee oma seisukohta üksnes keskkonno käsitlevate ettepanekute kohta, kuna tegemist on ainsa valdkonnaga, mida Euroopa Kohtu otsuses selgesõnaliselt käsitleti.

⁽²⁾ 13. septembri 2005. aasta otsus, C-176/03.

⁽³⁾ Kõnealuse otsuses punkt 48.

⁽⁴⁾ Direktiiv ... (projekt) KOM(2007) 51 lõplik, 9.2.2007.

⁽⁵⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus, mis käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi keskkonno alal õigusemõistmisele juurdepääsu kohta (KOM(2003) 624 lõplik), (ELT C 117, 30.4.2004, lk 55), et rakendada Arhusi konventsiooni.

⁽⁶⁾ Tuleb märkida, et lepingute reformimise volitustes peetakse EÜ asutamislepingut ja reformitud ELi lepingut võrdseks.

⁽⁷⁾ CESE 981/2007, (veel avaldamata ELT-s).

2.15 Kokkuvõttes otsustas komisjon teha ettepaneku süüdistuse esitamise ja kriminaalsanktsioonide kohta minimaalse karistuse kujul keskkonnakuritegude vastu; seda rakendatakse kõigi füüsiliste või juriidiliste isikute puhul, kes saavad korda või on raske keskkonnakahju kaasosaliseks või õhutajaks või kes tekitavad tõsiseid keskkonnakahjusid raske hooletuse tõttu. Vanglakaristus ja/või rahaträhv ning täiendavad karistused (artikkel 5) on ette nähtud, ning neid võib laiendada või täiendada täiendavate süüdistuste ning sanktsioonidega vastavalt liikmesriigi õigusele.

3. Komitee märkused

3.1 Komitee väljendab oma pettumust selle üle, et keskkonnaalaldkonna kriminaalsanktsioone, mille põhimõtet ja ulatust ta toetab, nagu ka komisjoni 2005. aasta direktiivi ettepanekut ja raamotsuse ettepanekut, on aastaid edasi lükatud ning võib olla lükatakse veelgi edasi seoses sellega, et institutsioonid ei leia ühist keelt EÜ asutamislepingus ja ELi lepingus sätestatud pädevuste jaotuste osas. Komitee loodab, et institutsioonid leiavad kiire poliitilise lahenduse, ka parlamendi kaasamise osas, ning et lepinguid võivad selgemaks muuta äsja oma tööd alustanud valitsustevaheline konverents või vajadusel Euroopa Kohus oma edaspidises kohtupraktikas.

3.2 Kriminaalsanktsioone kaasa tuua võiva keskkonnakahju (nt oluline kahju) määratlust tuleb liikmesriikidel direktiivi siseriiklikusse õigusse ja kohtupraktikasse ülevõtmisel veel tõlgendada.

3.3 Komitee märgib, et direktiivis keskendutakse eelkõige kuritegelike ühenduste või suures ulatuses juriidiliste isikute poolt tekitatud „tõsisele kahjule” ning seatakse eesmärgiks sarnaste kahjustuste korral rakendatavate karistuste lähendamine ELi tasandil, et vältida seadusandluse lünkade ärakasutamist kurjategijate poolt. Samas organiseeritud kuritegevusega seonduvad küsimused kuuluvad ELi lepingu VI jaotisese, milles käsitletakse politseikoostööd ja kriminaalasjades tehtavat õiguslast koostööd, ning neid tuleb seetõttu reguleerida asjakohase õigusliku vahendi abil, nagu näiteks raamotsus.

3.4 Süüdistuste laialtlevikkuse põhjal püstitati Briti kõmuajakirjanduses küsimus, kas eraisikud võivad sattuda vanglasse selle eest, et nad korjasid kimbu metslilli, mille hulgas olid mõned kaitstud liigid. Tuleb rõhutada, et kriminaalsanktsioonid on ette nähtud üksnes „raskete kuritegude” eest ning need peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Siseriikliku kriminaalõiguse austamise eesmärgil peab liikmesriigi vastutaval kohtul olema täielik vabadus määrata igal eraldi juhul kindlaks kuriteo raskusaste ning karistust tuleb vastavalt sellele kohaldada.

3.5 Komitee tervitab seda, et direktiivi ettepanekus (artikkel 3) analüüsitakse üksikasjalikult kõnealuseid ebaseaduslikke tegusid; see langeb kokku õiguse üldpõhimõttega „Nulla poena sine lege”⁽⁸⁾, mille järgi peavad kriminaalõigusaktid olema selged ja täpsed, et asjaomastel isikutel ei tekiks kahtlusi krimi-

naalõigusest tulenevate õiguste ja kohustuste osas, teiste sõnadega öeldes: täpse õigusliku aluse puudumise korral puudub karistus.

3.6 Eespool öeldust järeldeb selgelt, et mis tahes keskkonnaõiguse rikkumisele siseriiklikul, ELi ja rahvusvahelisel tasandil on kohaldatav komisjoni esitatud kriminaalsanktsioonide süsteem. Kõnealune eriti lai kohaldamisala võib põhjustada õigusliku probleemi, mis seondub ELi õiguse siseriikliku alusega või rahvusvahelise õiguse jälgimise autonoomsete vahenditega. „Tõsine kahju” on karistatav ning see võib olla siseriiklik või piiriline. Komitee nõustub siiski sellise keskkonnakaitsel põhineva materiaalse ja territoriaalse kohaldamisalaga, vastavalt millele keskkonna kahjustused mõjutavad enamasti kogu keskkonda, sõltumata riigipiiridest.

3.7 Juriidiliste isikute jaoks on ette nähtud nii kriminaal- kui ka mitte kriminaalsanktsioonid, kuid jääb selgusetuks, kas on võimalik kohaldada asjakohaseid kriminaalsanktsioone füüsilistele isikutele, sealhulgas asjaomaste ettevõtete juhtidele. Karistused kehtivad üksnes nende isikutele, kes kuuluvad juriidiliste isikute hulka, kes on karistatavate tegude otsesed toimepanijad või õhutajad. Komitee on arvamisel, et direktiivis tuleks arvestada nende ettevõtete juhtidega, kes ei ole lihtsalt kontrollinud oma alluvate tegevust, ning kohaldada neile üksnes täiendavaid sanktsioone.

3.7.1 Komitee võtab teadmiseks, et ettepaneku artiklis 7 sätestatakse maksimumtrahvidele miinimum, kuid liikmesriigid võivad vajaduse korral määrata rangemaid karistusi seoses õigustiku ülevõtmisega. See tagab ühise madalaima karistuse, kuid toob endaga kaasa erinevate siseriiklike karistussüsteemide loomise ohu. Komitee eelistaks kindlamat karistuste ühtlustamist, et vältida kiusatust rakendada niinimetatud *forum shopping* (meelepärase kohtualluvuse valimine), isegi juhul kui see peaks endaga kaasa tooma maksimumtrahvide miinimumi maksimise.

3.8 Vastavalt komisjoni mõjuuringule on liikmesriikidele jäetud suur vabadus rakendamise osas. Komitee arvates võivad erinevused ülevõtmisel osutada takistuseks keskkonnaalase karistusõiguse tõhusal ühtlustamisel, seetõttu tuleks tagada siseriiklike kohtupraktikate korrapärane kontrollimine. Liikmesriikide tavaline tegevusraamistik peaks üldiselt vältima „odavamate” saastetsoonide loomist. Komitee väljendab selles suhtes oma nõusolekut esitatud õigusliku alusega (EÜ asutamislepingu artikkel 175).

3.9 Vabadusekaotuse puhul on ettepanekus välja pakutud kolmeastmeline ühtlustamine, mis on vastavuses justiits- ja siseküsimuste nõukogu 25.–26. aprillil 2002. aastal tehtud järeldustega. Lisaks tekitatud kahjude hüvitamisele on ette nähtud alternatiivsed sanktsioonid (nt tegevuskeeld). Enamus raskeid keskkonnakuritegusid on juba kaetud raamotsuse 2005/212/JAI kohaldamisalaga, milles käsitletakse kuriteoga või seaduserikkumiseiga seotud tulu, vahendite ja vara konfiskeerimist.

⁽⁸⁾ Kohtu 8. veebruari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-3/06 P Groupe Danone.

3.10 Lisaks sellele tekitab kahe- kuni viieaastase maksimaalse karistuse määramine pigem segadust. Parem oleks valida üks maksimumkaristuse miinimum, et saavutada parem ühtlustamine, juhul kui see jätab kohtunikule igal juhul suurema tegevusvabaduse.

3.11 Komitee on siiski arvamisel, et liikmesriikide tegevusvabaduse piiramine direktiivi ülevõtmisel on vastuolus direktiivi eesmärgiga; siin on tegemist konfliktiga komitee ja komisjoni kriminaalõiguse alase nägemuse vahel. Kahtlemata tuleks rakedustingimusi silmas pidades teha valik ühe kriminaalõiguse kasuks, et saavutada ettepaneku eesmärgid.

3.12 Komitee on teadlik asjaolust, et vastavasisuline määrus ei ole ELi integratsiooniprotsessi praegusel hetkel võimalik. Siiski tuleb teha selgelt vahet halduskaristuse ja kuriteo vahel, et ülevõtmine ei tooks endaga kaasa suuri erinevusi liikmesriikide õigusaktides. Ei ole loogiline, et üks tegu on karistatav ühes liikmesriigis, kuid teises mitte.

Brüssel, 26. september 2007

3.13 Direktiivi hindamisaruandest tuleks teavitada ka Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteed (artikkel 8).

3.14 Tuleks arvestada komitee⁽⁹⁾ juba varem väljendatud seisukohti järgmistes küsimustes:

- *ius standi* (õigus tegutseda, et algatada avalikku kriminaalmenetlust), mis võimaldaks ühendustel ja valitsusvälistel organisatsioonidel algatada kohtumenetlust kõnealuse direktiivi põhjal; Århusi konventsiooni süsteem sobiks akrediteeritud valitsusväliste organisatsioonide puhul kõnealuse õiguse rakendamisel mudeliks paremini kui ükski teine ühishagi süsteem;
- tugevdada kohtuorganite koostöö- ning uurimisvahendeid, et takistada keskkonnakuritegusid, ning julgustada selliste prokuratuuride loomist, mis on spetsialiseerunud keskkonnakuritegudele;
- kasutada ära Euroopa õiguskorra alaseid võrgustikke, et luua vajalik koostööpiiriüleste kuritegude takistamiseks

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁹⁾ Vaata CES 463/2001, 31.7.2001 (NAT/114).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles sätestatakse ühenduse menetlused farmakoloogiliste toimeainete jääkide piirnormide kehtestamiseks loomses toidus, ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 2337/90”

KOM(2007) 194 lõplik — 2007/0064 (COD)

(2008/C 10/13)

22. mail 2007 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 37 ja artikli 152 lõikele 4 b) konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles sätestatakse ühenduse menetlused farmakoloogiliste toimeainete jääkide piirnormide kehtestamiseks loomses toidus, ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 2337/90”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsiooni arvamus võeti vastu 4. juulil 2007. Raportöör oli Hervé COUPEAU.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 438. istungjärgul 26.–27. septembril 2007 (26. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 151, erapooletuks jäi 6.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võtab Euroopa Komisjoni kavandatava õigusakti teadmiseks.

1.2 Komitee leiab, et teave kõigi toiduloomade veterinaarravimite kohta tuleks edastada Euroopa Ravimiametile ning toimeainete jääkide piirnorme peaks hindama veterinaarravimite alaline komitee.

1.3 Kõik ettevõtted, mis kavatsevad tuua turule loomade veterinaarravimeid, peavad saama selleks Euroopa Ravimiameti loa ning veterinaarravimite alalise komitee hinnangu toimeainete jääkide piirnormide kohta.

1.4 Toodete vaba liikumise takistamise vältimiseks ELi sees peaksid kõnealused load kehtima üle kogu Euroopa.

1.5 Müügiiloa hankimise menetlust tuleks lihtsustada, säilitades siiski tarbijakaitse kõrge taseme.

1.6 ELi dokumentide lihtsus ja kergestiloetavus oleks kasulik kõigile Euroopa kodanikele. Dokumentide kättesaadavus võimaldaks igapäev tunda ja mõista Euroopa panust nende igapäevaelus.

2. Ettepaneku eesmärk

2.1 Ettepaneku eesmärk on piirata edaspidigi tarbijate kokkupuudet farmakoloogiliste toimeainetega.

2.2 Ettepanekuga tuleb tagada tarbijakaitse kõrge tase ja aidata kaasa õigusaktide lihtsustamisele.

2.3 Seatud sihi saavutamiseks tuleb silmas pidada konkreetseid eesmärke:

a) parandada toiduloomade veterinaarravimite kättesaadavust, et tagada loomade tervis ja heaolu ning vältida ebaseaduslike ainete kasutamist;

b) lihtsustada kehtivaid õigusakte, muutes praegu kehtivad jääkide piirnorme käsitlevad sätted lõppkasutajate jaoks loetavamaks;

c) anda selged viited farmakoloogiliste toimeainete jääkide kontrollimiseks toiduainetes, et parandada tarbijate tervisekaitset ja ühtse turu toimimist;

d) selgitada ühenduse menetlusi jääkainete piirnormide kehtestamiseks, tagades vastavuse rahvusvaheliste standarditega.

3. Praegune olukord

3.1 Jääkide piirnormidele kohaldatavast praegusest õigusraamistikust on tingitud järgmised probleemid:

a) veterinaarravimite kättesaadavus on halvenenud sel määral, et on hakanud avaldama kahjulikku mõju inimeste ja loomade tervisele ning loomade heaolule;

b) rahvusvahelisi standardeid, mida toetab ka EL, ei ole võimalik Euroopa Ravimiameti uue teadusliku hindamiseta ühenduse õigusaktidesse lülitada;

c) liikmesriikide kontrollitavuste käsutuses ei ole eelkõige kolmandatest riikidest pärit toidus avastatud ainete kontrolliväärtusi;

d) praegustest õigusaktidest on raske aru saada.

4. Kavandatud sätted

4.1 Peamised kavandatud muudatused on järgmised:

a) anda hinnang üldise teadusliku hindamise kohustusliku osa ekstrapoleerimise võimalustele ja luua seaduslik alus, et komisjon saaks sätestada ekstrapoleerimise rakendamise põhimõtted;

- b) muuta kohustuslikuks ühenduse õigusaktide kohandamine, et hõlmata ELi toetusel Codexi komitee kehtestatud jääkide piirnormid;
- c) luua konkreetne õiguslik raamistik, et kehtestada eelkõige kontrollimise eesmärgil ja imporditud jaoks selliste farmakoloogiliste toimeainete jääkide piirnormid, mille veterinaarravimina kasutamist ei kavatseta lubada, eelkõige kontrolli ning toiduainete sisseveo eesmärgil.
- 4.2 Vajalike muudatuste hindamiseks on komisjon hoolikalt konsulteerinud asjaomaste osapooltega.

5. Soovitused

- 5.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võtab Euroopa Komisjoni kavandatava õigusakti teadmiseks.
- 5.2 Komitee leiab, et teave kõigi toiduloomade veterinaarravimite kohta tuleks edastada Euroopa Ravimiametile ning toimeainete jääkide piirnorme peaks hindama veterinaarravimite alaline komitee.
- 5.3 Kõik ettevõtted, mis kavatsevad tuua turule loomade veterinaarravimeid, peavad saama selleks Euroopa Ravimiameti loa ning veterinaarravimite alalise komitee hinnangu toimeainete jääkide piirnormide kohta.
- 5.4 Toodete vaba liikumise takistamise vältimiseks ELi sees peaksid kõnealused load kehtima üle kogu Euroopa.
- 5.5 Müügiloa hankimise menetlust tuleks lihtsustada, säilitades siiski tarbijakaitse kõrge taseme.
- 5.6 Teaduslike teadmiste areng aitab hinnata toodete ohutust ning seda, kui pikk aeg peab jääma loomale ravimi manustamise ning tema tarbimise eesmärgil tapmise vahele.

5.7 Jääkide piirnormid tuleks kindlaks määrata teadusliku hinnangu põhjal ning nõukogu vahendusel.

5.8 Praegune müügiloa taotlemise menetlus on osutunud toimivaks ning see peaks alles jääma.

5.9 Farmakoloogiliste toimeainete klassifikatsioon peaks olema järgmine:

- a) jääkide piirnorm;
- b) jääkide piirnormi puudumine;
- c) ainete manustamise keeld.

5.10 Euroopa Ravimiamet peab konsulteerima referentlaboratooriumidega, et määrata kindlaks jääkide analüüsimeetodid.

5.11 Loomse toidu vaba liikumist Euroopa Liidus ei tohi takistada.

5.12 ELi dokumentide lihtsus ja kergestiloetavus oleks kasulik kõigile Euroopa kodanikele. Dokumentide kättesaadavus võimaldaks igapäev tunda ja mõista Euroopa panust nende igapäevaelus.

5.13 Väljastpoolt Euroopa Liitu pärinevate lihatoodete osas, mille puhul on kasutatud Euroopa tasandil loetlemata ravimeid, peab tarbijate täieliku kaitse tagamiseks Euroopa Ravimiamet läbi viima teadusliku uuringu ning seejärel saama veterinaarravimite alalise komitee hinnangu toimeainete jääkide piirnormide kohta.

5.14 Komisjon peaks kaaluma eelkõige mõnede liikide puhul (kitsed, jänessed jne) selliste ravimite kättesaadavuse küsimust, mida laborid nende vähese tulususe tõttu välja ei tööta.

Brüssel, 26. september 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: nõukogu määrus kalandussektori andmete kogumist, haldamist ja kasutamist käsitleva ühenduse raamistiku loomise ning ühise kalanduspoliitikaga seotud teadusliku nõustamise toetamise kohta”

KOM(2007) 196 lõplik — 2007/0070 (CNS)

(2008/C 10/14)

1. juunil 2007 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 37 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses „Ettepanek: nõukogu määrus kalandussektori andmete kogumist, haldamist ja kasutamist käsitleva ühenduse raamistiku loomise ning ühise kalanduspoliitikaga seotud teadusliku nõustamise toetamise kohta”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsiooni arvamuse võeti vastu 6. septembril 2007. Raportöör oli Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 438. istungjärgul 26.–27. septembril 2007 (26. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 150, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee üldjoontes tervitab määruse ettepanekut.

1.2 Komiteel on aga kahtlusi, kas määruse ettepanek tooks tõepoolest kaasa praegu kehtiva määruse lihtsustamist, aidates sel moel vähendada nii liikmesriikide kui ka asjaomaste poolte halduskoormust.

1.3 Komitee leiab, et Euroopa Komisjoni esitatud „lõpptarbijaja” määratlus ei ole täpne, sest selle alusel võib lõpptarbijaks pidada igäihte. Seepärast soovib komitee komisjonil nimetatud määratlust palju täpsemaks muuta.

1.4 Komitee leiab, et keskkonnaandmeid tuleb koguda eelkõige merel toimuvate uuringute abil, mida liikmesriigid korraldavad kalandusalaste teadusprogrammide raames.

1.5 Komitee arvates peaks komisjon selgemalt määratlema eeskirjade eiramise põhjused, mille korral kohaldatakse liikmesriikidele sanktsioone, ja tehtavaid finantskorrektsioone diferentseerima.

1.6 Komitee palub komisjonil jätta määruse ettepanekust välja säte majandusandmete kogujate vaba juurdepääsu kohta ärriruumidele, sest see võib tekitada õigusprobleeme.

1.7 Komitee leiab, et komisjon peaks sõnaselgelt sätestama merel toimuvate vaatluste kavade rahastamise liikmesriikide kaudu ning vähendama miinimumini laevapere ülesandeks jäävaid proovivõtuprogramme, sest need võivad tekitada laevaperele liiga suure töökoormuse.

1.8 Kalapüügi keskkonnamõju hindamise osas leiab komitee, et Euroopa Komisjon peaks selgelt määratlema, milliseid andmeid on vaja koguda ja kes neid kogub.

1.9 Komitee peab keeruliseks koguda andmeid, mis võimaldaksid hinnata liikide vastastoime ulatust, ning soovib seepärast vastav säte määrusest välja jätta.

1.10 Kogutud lähteandmete haldamise ja kasutamise osas soovib komitee kõigile, kellel on määruse ettepaneku alusel õigus kõnealuste andmetega tutvuda, rõhutada andmete konfidentsiaalsuse olulisust.

1.11 Komitee arvates on peaaegu võimatu alustada ELi ja liikmesriikide programmide rakendamist 2008. aastal ning soovib seepärast komisjonil need käivitada 2009. aastal.

2. Põhjendus

2.1 Kalandust käsitlevate usaldusväärsete lähteandmete süstemaatiline kogumine on kalavarude hindamise ja teadusliku nõustamise alus ning on seega ühise kalanduspoliitika rakendamise seisukohalt äärmiselt oluline.

2.2 Euroopa Komisjon uuris kehtiva andmekogumiskorra⁽¹⁾ alusel juurutatud süsteemi pärast selle mitmeid kasutusaastaid ning jõudis järeldusele, et see tuleb läbi vaadata, et võtta nõuetekohaselt arvesse laevastikul põhinevat lähenemisviisi kalavarude majandamisele, vajadust arendada välja ökosüsteemil põhinev lähenemisviis, vajadust kalandusandmete parema kvaliteedi, täielikkuse ja neile laiema juurdepääsu järele, vajadust tõhusamalt toetada teaduslikku nõustamist ning edendada liikmesriikide koostööd.

⁽¹⁾ Nõukogu määrus (EÜ) nr 1543/2000, millega kehtestatakse ühenduse raamistik ühise kalanduspoliitika elluviimiseks vajalike andmete kogumiseks ja haldamiseks (EÜT L 176, 15.7.2000), ning kõik teised kalandusandmete kogumist ja haldamist käsitlevad määrused.

2.3 Seepärast esitab ta nõukogu määruse ettepaneku „kalandussektori andmete kogumist, haldamist ja kasutamist käsitleva ühenduse raamistiku loomise ning ühise kalanduspoliitikaga seotud teadusliku nõustamise toetamise kohta” (²), mis on käesoleva arvamuse teemaks ja mille eesmärk on töötada välja bioloogilisi, majandus-, keskkonna- ja sotsiaalandmeid hõlmavad pikaajalised integreeritud piirkondlikud proovivõtuprogrammid, mis vastaksid uutele nõudmistele, mida loob vajadus liikuda kalavarude majandamise suunas ja ökosüsteemidel põhineva lähenemisviisi suunas kalavarude majandamisele.

2.4 Ettepanekus väidetakse, et uus andmekogumissüsteem hõlmab protsessi kõiki etappe alates andmete kogumisest merel kuni nende kasutamiseni lõpptarbijate poolt. Lisaks sätestab see uue aspektina keskkonnanandmete kogumise, et uurida kalapüügi mõju mere ökosüsteemile, rahatrahvi eeskirju mittetäitvatele liikmesriikidele, andmetele juurdepääsu ja nende kasutamise parandamise ning kõigi osaliste halduskoormuse vähendamise (lihtsustamine).

3. Üldmärkused

3.1 Teadusliku nõustamise parandamiseks kehtestatakse määruse ettepanekus kalapüügisektoriga seotud bioloogiliste, majandus-, keskkonna- ja sotsiaalandmete kogumise ja haldamise eeskirjad mitmeaastaste programmide raames ning nende andmete kasutamise eeskirjad ühise kalanduspoliitika raames.

3.2 Kõnealused kalapüügivaldkonna lähteandmed peavad aitama hinnata eri kalalaevastike tegevust, koostada kokkuvõtteid, kasutades selleks ühise kalanduspoliitika teiste eeskirjade alusel kogutud andmeid, arvutada vette tagasilastud kalade ja püügi kogumahtusid kalavarude ja laevastike lõikes, liigitada püük geograafiliste alade ja ajaperioodide alusel, hinnata kalavarude arvukust ja levikut, kalapüügitegevuse keskkonnamõju ning kalandussektori sotsiaalmajanduslikku olukorda, võimaldada jälgida ELi laevade lossimise ja sisseveo hindu ning hinnata kalandustööstuse majanduslikku ja sotsiaalset olukorda.

3.3 Nende toimingute rahastamine on sätestatud nõukogu 22. mai 2006 määruses (EÜ) nr 861/2006, millega kehtestatakse ühenduse finantsmeetmed ühise kalanduspoliitika rakendamiseks ja mereõiguse valdkonnas (³), mille kohta komitee on oma arvamuse esitanud (⁴).

3.4 Määruse ettepanekus pööratakse eriti suurt tähelepanu kvaliteedikontrollile ja kogutud andmete kontrollimisele, pannes ELi poolse rahastamise sõltuma kvaliteedikontrollist ja kokkulepitut kvaliteedieskirjade täitmisest.

3.5 On olemas teisigi ELi eeskirju kalapüügiandmete kogumise ja haldamise valdkonnas, sh sätted kalalaevade, nende tegevuse ja püügi andmete kogumise ja haldamise kohta ning

hindade jälgimise, vaalaliste kaaspüügi ning süvavee püügle kohaldatavate tingimuste kohta, mida tuleb käesoleva määruse ettepanekus arvesse võtta, kui soovitakse kehtestada täielik ja sidus andmekogumissüsteem.

3.6 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee üldjoontes tervitab määruse ettepanekut. Siiski jälgib komitee murega ELi eeskirjade arvu pidevat kasvu, mis toob endaga kaasa halduskoormuse suurenemise. Käesoleval juhul on komiteel kahtlusi selles osas, kas määruse ettepanek tooks tõepoolest kaasa eeskirjade lihtsustamist ja aitaks sel viisil vähendada nii liikmesriikide kui ka asjaomaste poolte halduskoormust.

3.7 Samuti tervitab komitee asjaolu, et ettepanekus rõhutatatakse eelkõige kalapüügi keskkonnaspekte ning et selle alusel on võimalik koguda andmeid, mida on vaja, et rakendada kalavarude majandamisele ökosüsteemidel põhinevat lähenemist.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Määruse ettepaneku alguses määratletakse mõned põhimõisted, nt kalandussektor, harrastuskalapüük, merepiirkonnad, lähteandmed, üksikasjalikud andmed, kokkuvõtlitlikud andmed, laevastikupõhine proovivõtt, ühenduse kalalaev ja lõpptarbija. Komitee arvates on siinkohal viimasena nimetatud mõiste määratlus ebatäpne, sest selles viidatakse „füüsilistele või juriidilistele isikutele või organisatsioonidele, kes on huvitatud kalandussektori andmete teaduslikust analüüsist”. Komitee leiab, et selle määratluse alusel võiks lõpptarbija olla igauks. Seepärast soovib komitee komisjonil nimetatud määratlust muuta, täpsustades palju enam, kes on tegelikud lõpptarbija.

4.2 Andmete kogumiseks koostab komisjon ELi mitmeaastase programmi, mis puudutab järgmisi valdkondi:

- ELi kalalaevade poolt liidu ja liiduvälistes vetes toimunud kaubanduslik kalapüük;
- ELi vetes toimunud harrastuskalapüük;
- liikmesriikide territooriumidel ja ELi vetes toimunud vesiviljelus;
- kalandustooteid töötlev tööstus.

4.3 Liikmesriigid töötavad kooskõlas ELi programmiga välja andmekogumise riikliku programmi, mis sisaldab andmete kogumiseks ja analüüsimiseks ning nende täpsuse hindamiseks kasutatavaid menetlusi ja meetodeid. Riiklikud programmid hõlmavad eelkõige järgmisi valdkondi:

- riiklikud proovivõtuprogrammid;
- vajaduse korral merel toimuvate vaatluste kava;
- merel toimuvate uuringute kava.

(²) KOM(2007) 196 lõplik, 18.4.2007.

(³) ETL L 160, 14.6.2006.

(⁴) NAT/280 — CESE 1490/2005 — ELT C 65, 17.3.2006.

4.4 Komisjon sätestab oma ettepanekus, et ELi ja riiklikud programmid koostatakse kolmeaastasteks perioodideks. Esimesed programmid peaksid hõlmama aastaid 2008–2010. Komitee arvates on peaaegu võimatu alustada nende programmide rakendamist 2008. aastal ning soovib seepärast komisjonile, et kõnealust sätet hakataks rakendama alates 2009. aastast.

4.5 Liikmesriigid kooskõlastavad oma riiklikud programmid sama merepiirkonna teiste liikmesriikidega ning teevad kõik selleks, et kooskõlastada oma meetmeid — nagu seda juba praegu tehakse piirkondlikes kalandusorganisatsioonides — ka kolmandate riikidega, kellel on sama merepiirkonna vete üle suveräänsed õigused või jurisdiktsioon.

4.6 Kalanduse teadus-, tehnika ja majanduskomitee (STECF) hindab riiklikke programme, nende võimalikke muudatusi ning kogutavate andmete teaduslikku asjakohasust. Komisjon kiidab riiklikud programmid heaks STECFi antud hinnangu alusel.

4.7 Komitee on nõus plaaniga koguda ja hallata andmeid mitmeaastaste programmide raames. Siiski soovib komitee juhtida komisjoni tähelepanu sellele, et esitatud määruse ettepanekut lugedes ei ole võimalik järeldada, millist mõju avaldab laeva tavapärasele tööle kalandusandmete kogumine, eelkõige andmete kogumine kalandussektori tegevuse keskkonnamõjude kohta. Seepärast leiab komitee, et keskkonnaandmeid tuleb koguda eelkõige merel toimuvate uuringute abil, mida liikmesriigid korraldavad kalandusalaste teadusprogrammide raames.

4.8 Uue aspektina sätestab komisjon, et kui määruse ettepanekus kehtestatud eeskirju ei täideta, siis võib komisjon liikmesriike karistada, vähendades nende riiklikele programmidele antavat finantsabi või isegi peatades selle andmise. Komitee peab kirjeldatud ettepanekut sobivaks ning on kindel, et liikmesriigid täidavad oma kohustusi, et sanktsioone vältida. Aga komitee arvates peaks komisjon siiski selgemalt määratlema eeskirjade eiramise põhjused, mille korral kohaldatakse liikmesriikidele sanktsioone, ja tehtavaid finantskorrektsioone diferentseerima.

4.9 Punktis 4.3 nimetatud riiklikud proovivõtuprogrammid hõlmavad eelkõige järgmisi valdkondi:

- laevastikupõhisest valikust lähtuv bioloogiliste andmete valikukava, mis asjakohasel juhul hõlmab ka harrastuskalapüüki;
- ökosüsteemi andmete valikukava, mis võimaldab hinnata liikide vastastoime ulatust ja kalandussektori mõju keskkonnale;
- majandus- ja sotsiaalandmete valikukava, mis võimaldab hinnata kalandussektori majanduslikku olukorda.

4.10 Komitee kordab määrust (EÜ) nr 861/2006 käsitlevas arvamuses väljendatud mõtet, et teadusliku nõustamise parandamiseks tuleks liikmesriikide kaudu rahastada ka neid ELi kalandussektori kulusid, mis on seotud püügitegevuse keskkonnamõju

ja sektori sotsiaalmajandusliku olukorra hindamiseks tehtavate uuringutega.

4.11 Komisjon sätestab määruses, et liikmesriigid peavad tagama, et proovivõtjatel oleks nende tööülesannete täitmiseks juurdepääs:

- kõikidele lossimistele, sealhulgas vesiviljelustoodete ümberlaadimistele ja üleandmistele;
- ärruumidesse majandusandmete kogumiseks.

4.12 Komitee soovib juhtida komisjoni tähelepanu sellele, et majandusandmete kogujate vaba juurdepääsu tagamine ärruumidele on õiguslikult keeruline. Seepärast palub komitee komisjonil see säte määrusest välja jätta.

4.13 Lõpetuseks hõlmab kalandusandmete kogumine riiklike programmide raames nii vaatelejate saatmist merele, kui see on andmete kogumiseks vajalik, kui ka merel tehtavaid teadusuuringuid, mille eesmärk on kaubandusliku kalapüügi hindamisest eraldi hinnata kalavarude arvukust ja levikut ning kalapüügi keskkonnamõju.

4.14 Komitee peab mõlemat süsteemi kalandusandmete kogumiseks vajalikuks ning arvab, et komisjon peaks sõnaselgelt sätestama merel toimuvate vaatluste kavade rahastamise liikmesriikide kaudu. Komitee soovib juhtida komisjoni tähelepanu sellele, et kui vaatelejad ei saa ilmse ruumipuuduse tõttu laeval või ohutusega seotud põhjustel kalalaeva pardale lubada, siis sel juhul võivad laevapere ülesandeks jäävad proovivõtuprogrammid tekitada laevaperele liiga suure töökoormuse.

4.15 Kalapüügi keskkonnamõju hindamise osas leiab komitee, et Euroopa Komisjon peaks selgelt määratlema, milliseid andmeid on vaja koguda ja kes neid kogub.

4.16 Määruse ettepanekus sätestatakse, et kogutud lähteandmete turvaline salvestamine infotehnoloogilistes andmebaasides ja konfidentsiaalsus on vastava liikmesriigi vastutusel. Samuti vastutavad liikmesriigid kogutud lähteandmete ning nende põhjal saadud üksikasjalike ja kokkuvõtlike andmete kvaliteedi ja terviklikkuse eest.

4.17 Komitee peab sobivaks, et need ülesanded oleksid liikmesriigi vastutusel, sest konfidentsiaalsus on kalandusettevõtete jaoks väga oluline.

4.18 Andmete konfidentsiaalsus on äärmiselt oluline, sest riiklikud infotehnoloogilised andmebaasid sisaldavad kõiki lähteandmeid, mis on kogutud järgmiste määruste alusel:

- nõukogu määrus (EMÜ) nr 2847/1993, millega luuakse ühise kalanduspoliitika suhtes rakendatav kontrollisüsteem;
- nõukogu määrus (EÜ) nr 779/1997 püügikoormuse reguleerimise korra kehtestamise kohta Läänemerele;

- nõukogu määrus (EÜ) nr 104/2000 kalandus- ja akvakultuuritooteturu ühise korralduse kohta;
- nõukogu määrus (EÜ) nr 2347/2002, millega kehtestatakse süvamere kalavarude püügi suhtes kohaldatavad konkreetsed juurdepääsunõuded ja nendega seotud tingimused;
- nõukogu määrus (EÜ) nr 812/2004, millega sätestatakse meetmed vaalaliste juhusliku püügi kohta püügipiirkondades.

Samuti sisaldavad nad siin käsitletava määruse ettepaneku raames kogutavaid järgmiseid andmeid:

- laevade tegevust käsitlevad andmed, mis põhinevad satelliitjälgimisest ja muudest nõutud vormis seiresüsteemidest saadud andmetel;
- andmed, mis võimaldavad hinnata püügi kogumahtu kalavarude ja kaubandusliku kalalaevastiku osade lõikes, sealhulgas vette tagasilaskmist, ning asjakohasel juhul andmed harrastuskalapüügi mahu kohta;
- kalavarude olukorra jälgimiseks vajalikud bioloogilised andmed;
- ökosüsteemi andmed, mis on vajalikud kalapüügi ja vesiviljeluse keskkonnamõju hindamiseks;
- andmed liikide vastastoime ulatuse hindamiseks;

- laevastikusektorist ja töötlevast tööstusest pärit majandus- ja sotsiaalandmed.

4.19 Liikide vastastoime ulatuse hindamiseks kogutavate andmete osas on komitee arvamusel, et nende ebamäärasuse ja ebatäpsuse tõttu on sellist hinnangut võimatu teha ning soovitab seepärast vastav säte määrusest välja jätta.

4.20 Liikmesriigid töötlevad lähteandmed üksikasjalike või kokkuvõtlike andmete kogumiteks vastavalt asjakohastele rahvusvahelistele normidele ja piirkondlikul tasandil sõlmitud protokollidele ning esitavad andmed komisjoniga sõlmitud kokkulepete alusel komisjonile ja asjaomastele rahvusvahelistele teadusorganisatsioonidele.

4.21 Liikmesriigid edastavad üksikasjalikud ja kokkuvõtlikud andmed turvalisel elektroonilisel kujul.

4.22 Liikmesriigid võivad üksikasjalike ja kokkuvõtlike andmete edastamisest keelduda vaid siis, kui eksisteerib füüsiliste ja/või juriidiliste isikute tuvastamise oht või kui lõpptarbija ei täida neile määruse ettepanekuga pandud kohustusi.

4.23 Kogutud lähteandmete haldamise ja kasutamise osas soovib komitee rõhutada kogutud lähteandmete konfidentsiaalsuse olulisust, eelkõige laevade tegevust kajastavate satelliitjälgimise abil saadud andmete puhul, ning palub seepärast komisjonil nimetatud andmeid eriviisil käsitleda.

Brüssel, 26. september 2007.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 96/22/EÜ, mis käsitleb teatavate hormonaalse või türeostaatilise toimega ainete ja beetaagonistide kasutamise keelamist loomakasvatuses”

KOM(2007) 292 lõplik — 2007/0102 (COD)

(2008/C 10/15)

2. juulil 2007 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 152 lõikele 4 (b) konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: *Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 96/22/EÜ, mis käsitleb teatavate hormonaalse või türeostaatilise toimega ainete ja beetaagonistide kasutamise keelamist loomakasvatuses.*

Arvamuse ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 6. septembril 2007. Raportöör oli Ludvík **Jírovec**.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis 438. täiskogu istungjärgul 26. ja 27. septembril 2007 (26. septembri 2007 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 152, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 3 liiget.

1. Järeldused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võtab Euroopa Komisjoni väljapakutud meetmed teadmiseks.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kiidab heaks ettepaneku lihtsustada ja muuta selgemaks õigusaktid, mida kohaldatakse loomade ravimeid tootvatele kodanikele ja ettevõtetele.

1.3 Kõnealune direktiiv on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega, kuna selles nähakse ette väga väikeseid muudatusi, mis põhinevad teaduslikel uuringutel ja kõige uuematel eksperdinõuannetel.

1.4 Direktiivi kohaldatakse ka kolmandatest riikidest pärit toiduloomade liikide impordi suhtes.

1.5 Direktiiv ei ole vastuolus WTO raames võetud kohustustega.

1.6 17β-östradiooli ja selle estrilaadsete derivaatide kadumine turult ei avalda olulist mõju ei loomakasvatajatele ega loomade heaolule.

1.7 Jääkide piirnormide kehtestamine ei ole vajalik.

1.8 Mõjud väikeste ja keskmise suurusega ettevõtetele on samuti peaaegu olematud.

2. Ettepaneku eesmärk

2.1 Kõnealuse ettepaneku eesmärk on muuta 29. aprilli 1996 direktiivi 96/22/EÜ (muudetud direktiiviga 2003/74/EÜ). Direktiivis keelatakse selliste ainete turuleviimine, mis on ette nähtud manustamiseks kõikidele niisugustele loomadele, kelle liha ja kellest saadud muud tooted on ette nähtud inimtoiduks, muul kui artikli 4 lõikes 2 ettenähtud otstarbel.

Keelatud ainete loetelu:

A-nimekiri:

— türeostaatilised ained

— stilbeenid, stilbeeni derivaadid ning nende soolad ja estrid

— 17β-östradiool ja selle estrilaadsed derivaadid.

B-nimekiri:

— β-agonistid.

2.2 Kavandatud on järgmised muudatused:

a) jätta lemmikloomad õigusakti kohaldamisalast välja,

b) keelata täielikult 17β-östradiooli kasutamine toiduloomade puhul.

2.3 Selleks, et vältida lemmikloomade edasisi kannatusi seoses sobiva ravi puudumisega ning võtta arvesse teaduslikku ja eksperdinõuannet 17β-östradiooli kohta, on komisjoni hinnangul vaja vaid väikeseid muudatusi

3. Taust

3.1 Nõukogu direktiivi 96/22/EÜ artikli 2 lõikes a keelatakse selliste II lisas loetletud ainete turuleviimine, mis on ette nähtud manustamiseks „igat liiki loomadele”.

3.2 Türeostaatilise toimega toodete hindade võrdlus näitab, et nimetatud toodete kasutamine ei ole toiduloomade puhul majanduslikult otstarbekas.

3.3 Ebaseaduslik kasutamine on pigem seotud nende toodete illegaalse tootmise ja impordiga. Viimase viie aasta jooksul ei ole tuvastatud stilbeeni, stilbeeni derivaatide, nende soolade ega estrite ebaseaduslikku kasutamist.

3.4 Kõnealuses direktiivis sätestatud piirangud takistavad müügilubade andmist toodetele, mis sisaldavad lemmikloomadel kilpnäärme ületalituse ravimiseks vajalikke aineid.

3.5 EL keelustas 1981. aastal (direktiiviga 81/602/EMÜ) hormonaalse toimega ainete, eelkõige 17β-östradiooli, kasutamise põllumajandusloomade kasvu kiirendamiseks

3.6 Algselt kavatseti direktiiviga 96/22/EÜ keelata 17β-östradiooli ja selle estrilaadsete derivaatide kasutamise mis tahes eesmärgil, ent lõpuks piirati ainult neid tingimusi, mille puhul 17β-östradiooli võib manustada muul otstarbel kui kasvu kiirendamiseks. 17β-östradiooli tuleb pidada täielikult kantserogeenseks aineks, kuna sellel on nii kasvajaid tekitav kui ka kasvajate arengut soodustav mõju.

3.7 Nõukogule ja parlamendile 11. oktoobril 2005 esitatud aruandes jõuti järeldusele, et alternatiivsete ainete (nagu prostaglandiinide) kasutamine on muutunud üldiseks ning eelpool nimetatud aine kasutamisest toiduloomade puhul on võimalik loobuda.

3.8 Kilpnäärme ületalituse all kannatavatele loomadele ei ole endiselt saadaval asjakohast ravi.

4. Märkused

4.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võtab Euroopa Komisjoni väljapakutud meetmed teadmiseks.

4.2 17β-östradiooli kohta kavandatud muudatused tulenevad otseselt direktiivi 2003/74/EÜ artiklis 11a ettenähtud meetmetest.

4.3 Kavandatud muudatused on väga väikesed, ent vajalikud selleks, et vältida loomade edasisi kannatusi seoses sobiva ravi puudumisega.

4.4 Kõnealune ettepanek avaldab mõju loomaomanikele, loomaarstidele, veterinaarravimitööstusele ja lubade väljaandmisega tegelevatele asutustele liikmesriikides.

4.5 Ettepanek aitab kaasa inimeste tervise kõrgetasemelise kaitse saavutamisele.

4.6 Uusi lube andes tuleb siiski tähelepanu pöörata võimalikule väärkasutusele. Seepärast võib keelduda loa andmisest esitusviisidele, mille puhul väärkasutus on tõenäoline.

Brüssel, 26. september 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust nr (EÜ) 1924/2006 toitudel märgitud toitumis- ja tervisealaste väidete kohta”

KOM(2007) 368 lõplik — 2007/028 (COD)

(2008/C 10/16)

26. juulil 2007 otsustas Euroopa Nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust nr (EÜ) 1924/2006 toitudel märgitud toitumis- ja tervisealaste väidete kohta”.

Kuna komitee nõustub täielikult ettepaneku sisuga, ning arvestades, et komitee on kõnealusel teemal juba oma seisukohta väljendanud arvamustes CESE 308/2004 ja CESE 1571/2006, mis võeti vastu vastavalt 26. veebruaril 2004 ja 13. detsembril 2006 (*), otsustas komitee täiskogu 438. istungjärgul 26.–27. septembril esitada kõnealuse ettepaneku kohta heakskiitva arvamuse ning viidata eelnimetatud dokumentides väljendatud seisukohale. Poolt hääletas 163, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 7 liiget.

Brüssel, 26. september 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

(*) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal: „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus toitudel märgitud toitumis- ja tervisealaste väidete kohta” — KOM(2003) 424 lõplik — 2003/0165 COD (ELT C 110, 30.4.2004) ning teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust nr (EÜ) .../... toitudel märgitud toitumis- ja tervisealaste väidete kohta” — KOM(2006) 607 lõplik — 2006/0195 COD (ELT C 325, 30.12.2006).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Maailmakaubanduse integratsioon ja allhanked. Uute väljakutsetega toimetulemine”

(2008/C 10/17)

16. veebruaril 2007 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses „Maailmakaubanduse integratsioon ja allhanked. Uute väljakutsetega toimetulemine”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava tööstuse muutuste nõuandekomisjoni arvamus võeti vastu 12. septembril 2007. Raportöör oli hr ZÖHRER, kaasraportöör hr LAGERHOLM.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 438. istungjärgul 26.–27. septembril 2007 (26. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 151, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 8.

1. Kokkuvõte

1.1 Muutus kaubanduses ja rahvamajanduste suurenevat integreerumist maailma kaubandussüsteemi põhjustab lai valik tegureid. Üks olulisemaid on sealjuures tootmise rahvusvahelise jaotumise areng, mis on toonud kaasa selle, et tootmisprotsessi eri etappides kaubeldakse üha suurema hulga vahetoodetega (kaubad ja teenused). Vahetoodetega kauplemine on tööstuse muutuste üks olulisemaid tõukejõude ning rahvusvahelise tööjaotuse erivorm.

1.2 Selles kontekstis mõõdetakse allhanget vahetoodete välis-kaubavoogudega. See erineb tavapärasest määratlusest ning kattub teatud määral tootmise välismaale viimisega (*offshoring*), mistõttu võiks eristamise huvides kasutada ka määratlust „*offshore* allhange”.

1.3 *Offshore* allhankel on mitmeid põhjuseid. Madalad tööjõukulud (madalamad palgad ja/või sotsiaalkaitse) on arutlusel olevaist ilmselt kõige tuntumad. Lisaks on oluline roll tooraine hindadel ja lähedusel uutele kasvavatele turgudele. Kuid *offshore* allhanke tõukejõuks võivad olla ka kulueelised, mis saavutatakse tänu leebematele keskkonnaalastele õigusaktidele, või maksueelised.

1.3.1 *Offshore* allhanke nähtus ei ole uus areng, vaid see on sünonüüm töö jaotamisel põhinevale tootmisele, mille puhul spetsialiseeruvad ettevõtted sellele, mida nad kõige paremini ja kõige kulutõhusamalt oskavad. Infotehnoloogia ja odav teabevahetus kiirendavad neid arenguid ja võimaldavad piiriülest kaubandust paljudes valdkondades — eelkõige teenustesektoris.

1.3.2 Odav ja tõhus transpordisüsteem on *offshore* allhanke põhieeldus.

1.4 Täna ülemaailmselt kaubeldavate kaupade maht on 15 korda suurem kui 1950. aastal ja ülemaailmne SKT on kolmekordistanud. Ülemaailmne teenustekaubandus on praegu seks saavutanud kaupadega sarnased kasvumäärad ning kasvab

kiiremini kui SKT. Teenuste osakaal rahvusvahelises kaubanduses on peaaegu 20 %.

1.5 Ajavahemikus 1992–2003 kasvas vahetoodete osakaal (52,9 %-lt 54,1 %-ni) ja kapitalikaupade osakaal (14,9 %-lt 16,6 %-le) koguiimpordis, samas kui tarbekaupade osakaal pisut langes. Vahetoodete hulgas toimub selge nihe detailide ja komponentide kategooria poole.

1.6 Ka piirkondlikul tasandil on arengud väga erinevad. Kui vahetoodete osakaal 15-liikmelise ELi, Jaapani ja USA impordis on langenud, siis Hiinas, Kagu-Aasias ja ELi uutes liikmesriikides (10) on see tõusnud.

1.7 Teenustekaubanduse kiire kasv on toimunud eelkõige „muude teenuste” kategoorias, kuhu kuuluvad majandusega seotud teenused. Nende hulgas on eriti dünaamilised finants-, arvuti- ja infoteenused. Teenuste allhankest võidavad USA, 15-liikmeline EL ja India, kusjuures India on kõige rohkem kasu saanud.

1.8 Kokkuvõttes on Euroopa Liit edukalt säilitanud juhtpositsiooni maailmakaubanduses, seda nii kaupade kui teenuste sektoris. Euroopa majandus on turuliider paljudes keskmise tehnoloogiatasemega tööstuse valdkondades ja kapitalimahukate kaupade osas. Põhjust muretsemiseks annavad suurenev kaubandusbilansi defitsiit Aasiaga ja ELi pigem nõrk tulemuslikkus info- ja sidetehnoloogia (IST) valdkonnas.

1.9 *Offshore* allhange suurendab kaubandust, mis viib heaolu üldise tõusuni. Kuid komitee teadvustab endale, et sealjuures ei teki mitte ainult võitjad, vaid ka kaotajad ning kaotajaid on tavaliselt kergem määratleda, sest neile avaldub mõju kohe (nt need töötajad, kes töökohta kaotavad).

1.10 Arvestades, et arengud vahetoodete kaubanduses on Euroopa Liidu jaoks kokkuvõttes positiivsed, tuleb toetada ELi positiivset ja aktiivset hoiakut vabasse, kuid õiglasse maailmakaubandusse ja aktiivset globaliseerumisstrateegiat. ELis tuleb erilist tähelepanu pöörata seeläbi saavutatavate eeliste jaotusele.

1.11 Euroopa Liit peab tegutsema maailmakaubanduse õiglaste tingimuste ja (majanduslikult, sotsiaalselt ja keskkonnalaselt) jätkusuutliku arengu nimel.

1.12 EL peaks endale oma tugevaid külgi teadvustama ning neid edasi arendama. Just eespool nimetatud keskmise tehnoloogiatasemega valdkondadele on tihti iseloomulik kõrge uuendus-suutlikkus. Lisaks on kindlasti vaja teha ka investeringuid uute valdkondade seadmetesse ja ideedesse.

1.13 *Offshore* allhanke arengut arvestades on tungivalt vaja enam ning diferentseeritud analüüsi. Komitee soovib komisjonil käivitada kõnealusel analüüsi, mis peaksid sisaldama ka võimalikke lühikese ja keskmise perspektiivi stsenaariume, ning nendesse kaasata asjaomased sidusrühmad. Niisugused analüüsid võivad olla ka osa valdkondlikest uuringutest uue tööstuspoliitika raames ning moodustada aluse aruteludele valdkondlikus sotsiaaldialoogis.

1.14 Olulised vastused Euroopa väljakutsetele seoses maailmakaubanduse integratsiooni ja Euroopa tootmise üha kasvava välismaale viimisega on Lissaboni strateegias. Siinjuures rõhutab komitee kohanemis- ja konkurentsivõimelise Euroopa seisukohalt järgmisi otsustavaid punkte globaliseerumisprotsessis:

- siseturu lõpuleviimine ja tugevdamine
- uuendustegevuse edendamine
- tööhõive stimuleerimine.

2. Arvamuse taust ja põhjendus

2.1 Muutusi kaubanduses ja rahvamajanduste suurenevat integreerumist maailma kaubandussüsteemi põhjustab lai valik tegureid (kaubanduse liberaliseerimine, vähenevad transpordi- ja teabevahetuskulud, suurenevad sissetulekud, kasvav rahvusvaheline tööjaotus jne). Üks olulisemaid tegureid on sealjuures tootmise rahvusvahelise jaotumise areng, mis on toonud kaasa selle, et tootmisprotsessi eri etappides kaubeldakse üha suurema hulga vahetoodetega (kaubad ja teenused). Siinkohal allhankeks nimetatava vahetoodetega kasv kutsus esile paljude tootmisprotsesside ümberstruktureerimise globaalsel ja piirkondlikul tasandil ning leiab aset ka paljudes teenustesektori valdkondades.

2.2 Eri suundadest avaldatakse üha suuremat survet tööstusriikide traditsioonilistele suhtelistele eelistele töötajate erialases kvalifikatsioonis ja tehnilises oskusteabes toodete või tootmisprotsesside kohta. Sellises kiirelt muutuv keskkonnas seisab EL silmitsi arvukates majandusharudes ja suure lisaväärtusega teenustesektoris esile kerkinud uute konkurentidega. Sellest tulevalt kasvavad kiires tempos ELi ettevõtete ees seisvad väljakutsed.

2.3 Vahetoodetega kauplemine on tööstuse muutuste üks olulisemaid tõukejõude ning rahvusvahelise tööjaotuse erivorm, mis tõrjub kiiresti välja globaliseerumise traditsioonilised vormid. Ilmselt võimaldab turgude globaliseerumine, mis on seotud tehniliste edusammudega, teatud toote tootmisprotsessi killustamist arvukateks üksteisele järgnevateks eel- ja järeletappideks, mis on tavaliselt jaotatud paljudesse riikidesse.

2.4 Käesoleva arvamuse eesmärk on uurida ühelt poolt seda, mil viisil tõukab ülemaailmset kaupade ja teenuste allhanke nähtust tagant eelkõige Aasia riikide (eriti Hiina ja India) areng ning samuti uute ELi liikmesriikide integratsioon. Teiselt poolt on arvamuse eesmärk välja selgitada, kas ja kui haavatav on EL uute, globaalselt toimivate kaubandusjõudude ja nendega seotud suhteliste eeliste ülemaailmse muutumise suhtes, eelkõige turgudel, kus ELil on praegu juhtpositsioon. Need on esmajärgelised valdkonnad, millele on iseloomulikud keskmise tehnoloogiatasemega ja kapitalimahukad kaubad, nt auto- ja ravimite tööstuses ning eriseadmete tootmises.

2.5 Arvamuses ei käsitleta ümberpaigutamise nähtust, kuna see on juba olnud komitee teiste arvamuste teema.

2.6 Kokkuvõtvalt tähendab see seda, et tegemist on tööstuse huvitava nähtusega, mis sunnib ELi ettevõtteid edasi arendama oma suhtelisi eeliseid, millest nad seni kasu on saanud, kuid mis ei ole enam tagatud, seda ka mitte täiesti uutes majandusharudes, nagu teenustemajandus. Kõnealusel arenguprotsessi uurimisega oleks võimalik analüüsida praeguseid ja tulevase nõrku sektoreid ning anda ELi majandusharudele viiteid õigete otsuste langetamiseks.

3. Maailmakaubanduse areng

3.1 Järgneva analüüsi lähtealus on oktoobris 2006 väljaande „Economic Papers” 259. numbris avaldatud Euroopa Komisjoni majandus- ja rahanduspoliitika peadirektoraadi uuring (¹).

3.1.1 Uuringus kaetakse ajavahemik 1990–2003, mis on huvipakkuv seetõttu, et 1990ndate aastate alguses toimusid maailmakaubanduses Euroopa jaoks olulised muutused. Hiina Rahvabariik sisenes jõulisemalt rahvusvahelisse kaubandusse, mis lõpuks viis Hiina ühinemiseni Maailma Kaubandusorganisatsiooniga. Ühisturu edasine elluviimine tõi kaasa integratsiooni süvenemise ELis. Kesk- ja Ida-Euroopa riikide poliitiline ja majanduslik avanemine ning nende ühinemine ELiga viis siseturu laienemisele. Kõnealusel perioodil alguses kuulus Euroopa Liitu 12 liikmesriiki, täna on neid 27.

3.1.2 Samal ajal toimusid Indias, Venemaal ja Ladina-Ameerikas (eelkõige Brasiilias) olulised muutused, mille tulemuseks oli tugevam positsioon maailmakaubanduses.

(¹) Economic Papers nr 259: „Global trade integration and outsourcing: How well is the EU coping with the new challenges”, Karel Havik ja Kierian Mc Morrow.

3.1.3 Kuna perioodi kohta pärast 2003. aastat ei olnud kõnealuse uuringu lõpetamise ajaks veel usaldusväärseid andmeid, siis ei saa hilisemate arengute kohta kindlaid väiteid esitada. Võib oletada, et uuringus ELi 10 uue liikmesriigi kohta esitatud suundumustega sarnased suundumusi võib täheldada ka Bulgaaria ja Rumeenia puhul. Lisaks näitab tekstiilitööstuse näide, et toimuv arengu kiirus pigem suureneb.

3.2 Täna on ülemaailmselt kaubeldavate kaupade maht 15 korda suurem kui 1950. aastal ja ülemaailmne SKT on kolmekordistunud. Ülemaailmne teenustekaubandus on praeguseks saavutanud kaupadega sarnased kasvumäärad (alates 1990. aastast keskmiselt umbes 6 % aasta kohta) ning kasvab kiiremini kui SKT. Teenuste osakaal rahvusvahelises kaubanduses on peaaegu 20 %.

3.2.1 Kui areng on kokkuvõttes pigem stabiilne, siis võib täheldada selgeid erinevusi eri toodete ja teenuste kategooriate kasvumäärades.

3.2.2 Nagu sissejuhatuses märgitud, on rahvusvaheline tööjaotus maailmakaubanduse üks olulisi toetajaid. Tööjaotus viib alati vahekaubanduse kasvuni (kaubad ja teenused). Kasv vahekaubandus (nt pooltooted, detailid ja komponendid) või ka allhange peegeldab paljude tootmisprotsesside reorganiseerimist globaalsel/piirkondlikul tasandil — vastandina riiklikule tasandile — ja on otsese välisinvesteeringute voo tohtu kasvu peegelpilt, olles suurenenud 5 %-lt maailma SKTst 1980. aastal rohkem kui 15 %-le 1990ndate aastate lõpuks. Sealjuures ei ole mitte iga otsene välisinvesteering allhankega seotud.

3.2.3 Globaalsed tootmissüsteemid koos tõhusate info- ja sidetehnoloogiate arenguga, mis viivad allhanke või teisisõnu vertikaalse spetsialiseerumiseni, mõjutavad ka paljusid teenuste-sektori valdkondi.

3.2.4 Tootmisprotsessi rahvusvaheliseks muutmise piirkondlikul või globaalsel tasandil tingib tööstuse- ja ettevõtetesise kaubanduse kasvu. Riigi teatud tööstusharu eksport sõltub üha rohkem vahetoodete impordist, mis toodetakse samas sektoris või rahvusvahelise ettevõtte tütarettevõttes.

3.3 Ülevaade kaubandusest tootmisetappide järgi

3.3.1 Kui kasutatakse ÜRO majanduse põhikategooriate klassifikaatorit, siis saab tooteid eristada nende lõpliku kasutamise järgi (nt vahetooded, tarbekaubad või kapitalikaubad).

3.3.2 Ajavahemikus 1992–2003 kasvas vahetoodete osakaal (52,9 %-lt 54,1 %-ni) ja kapitalikaupade osakaal (14,9 %-lt 16,6 %-le) koguimpordis, samas kui tarbekaupade osakaal pisut langes. Vahetoodete hulgas võib täheldada selget nihet detailide

ja komponentide kategooria poole, mis on eriti iseloomulik info- ja sidetehnoloogia valdkonnale ning autotööstusele.

3.3.3 Ka piirkondlikul tasandil on arengud väga erinevad. Kui vahetoodete osakaal 15-liikmelise ELi, Jaapani ja USA impordis on langenud, siis Hiinas, Kagu-Aasias ja ELi uutes liikmesriikides (10) on see tõusnud.

3.4 Nendest vaatlustest jäävad välja 15-liikmelise ELi kaubandus ja arengud. Siiski tuleb märkida, et see on ELi liikmesriikides eraldi kaugelt kõige suurem osa (kaks kolmandikku kuni 80 %). Selles kontekstis mõeldetakse allhanget niisiis ainult vahetoodete väliskaubavoogudega. See erineb tavapärasest määraltusest ning kattub teatud määral tootmise välismaale viimisega (*offshoring*), mistõttu võiks eristamise huvides kasutada ka määraltust „*offshore allhange*”.

4. Offshore allhanke kasvu põhjused

4.1 Ettevõtted otsustavad äritegevuse või selle osade välismaale ümberpaigutamise kasuks väga erinevatel põhjustel. Praegu näib kõige olulisem põhjus olevat madalamad tööjõukulud. Lisaks on oluline roll ka teguritel, nagu madalamad tooraine hinnad ja lähedus uutele kasvavatele turgudele. Madal tootlikkus, ebakindlad õigussüsteemid, infrastruktuuri puudulikkus, ebasoodsad kaubandustingimused (nt tollid, standardid), puudulikud kontrollivõimalused ja probleemidele reageerimine võivad kõnealust otsust negatiivselt mõjutada.

4.2 Tootmisrajatiste ümberpaigutamine ning eriti toodete hankimine, mida ettevõtted algselt ise tootsid, ei ole uued arengud. Kohaliku tööjõu asendamine võõrtööjõuga on tööstusriikides käibiv tava juba pikki aastaid. Allhanke nähtus on põhimõtteliselt sünonüüm töö jaotamisele ja ettevõtetele, kes jäävad konkurentsivõimeliseks ja teadvustavad kulusid, spetsialiseerudes sellele, mida nad kõige paremini oskavad. Uus on aga see, et info- ja sidetehnoloogiad on viimastel aastatel muutnud võimalikuks uute teenustekategooriate (või kaupade tootmise) terves ulatuses ümberpaigutamise. Nii võimaldavad infotehnoloogia ja odav teabevahetus ettevõtetel praegu suurema osa nende tegevuste ümberpaigutamist, mida saab edastada/teostada digitaalselt, nt IT-tugi, toetusfunktsioonid, kõnekeskused, tarkvara programmeerimine ning teatud teadus- ja arendustegevuse funktsioonid.

4.2.1 Lisaks on IST võimaldanud täiendavat allhanget kaupade tootmisel, kuna vahetoodete saab nüüd sujuvalt hankida mitmelt hankijalt. Täppisajastatud tarnetega (*just-in-time*) tootmistehnikad sõltuvad suurel määral ISTst, et eri tootjate üksikute detailide ja komponentide tootmist ja tarnet suuremate või väiksemate vahemaade tagant üheaegselt koordineerida.

4.3 Allhange võib tavaliselt olla seotud tootmise viimisega välismaale. Tootmise välismaale viimine võib toimuda üksikute ülesannete ülekandmisena ühe organisatsiooni siseselt välismaal paiknevasse asukohta või sõltumatule hankijale.

Nagu juba mainitud, ei ole tegemist täiesti uue nähtusega, vaid pigem on IST kiire areng ja sellega seotud teabevahetuskulude vähenemine võimaldanud arvukate tegevusetappide lülitamist piiriülelisse teenuste liikumisse. Tänapäeval on võimalik välismaale suunata ülesanded, nagu tehniliste jooniste koostamine arhitektuuris, röntgenpiltide tegemine radioloogide poolt või teatud õigusalsed teenused. Nii on IST areng laienenud rahvusvahelisele kaubandusele, kuna seeläbi on vähenenud tehingukulud ning kaubelda saab täiesti uute asjadega. Need mõjud sarnanevad 1950ndatel aastatel rahvusvahelise konteinersüsteemi sisseviimisega kaasnenud mõjudega, millega kaasnes samuti rahvusvahelise kaubanduse hoogustumine ⁽²⁾.

4.4 Käesoleva arvamuse keskmes on *offshore* allhange. Üldistes poliitilistes aruteludes aetakse seda tihti segamini välismaiste otseinvesteeringutega. Näiteks on suundumusi, mida tihtipeale käsitletakse allhanke/tootmise välismaale viimise vormidena, kuid mis tegelikult on osa ettevõtete laienemisest välismaale asjaomaste välisturgude kohapeal teenindamiseks. Selgitamaks välja, kas tootmisrajatiste osalise ümberpaigutamise puhul on tegemist tootmise välismaale viimisega, tuleb kindlaks teha, milliseid turge teenindatakse. Ettevõtete laienemine välismaale ainsa eesmärgiga teenindada välisturge (horisontaalsed välismaised otseinvesteeringud) ei avalda tingimata — ka mitte lühiajaliselt — negatiivset mõju koduriigi tööhõivele. Vastupidi, see võib mõjuda äärmiselt positiivselt asjaomase ettevõtte peakorterite rentaabluksel ja tööhõivele.

4.5 Loomulikult ei ole need vaid madalad tööjõukulud (madalad palgad ja/või sotsiaalkaitse) ja turgude lähedus, mis mõjutavad ettevõtteid tootmise ümberpaigutamise kasuks otsustama. Põhjus võib olla ka madalamates kuludes, mis tulenevad leebematest keskkonnanalastest õigusaktidest ja maksueelistest. Piltliku ja huvitava näite hiljutisest tootmise viimisest välismaale pakuvad Euroopa tsemenditööstuse arengud. Mõned Euroopa tsemenditootjad viisid klinkri tootmise Hiinasse Euroopa energiahindade tõusu tõttu, mis oli osaliselt tingitud ELi heitkogustega kauplemise süsteemist, ning CO₂ heitkoguseid puudutavate otseste piirangute tõttu tööstusele.

4.6 Kokkuvõttes on odav ja tõhus transpordisüsteem *offshore* allhanke põhieeldus.

5. Allhange kaubatootmises

5.1 Allhanget määratleti uuringus kui tootmisetappide ümberpaigutamist välistele tarnijatele või oma tegevuskohta väljaspool ELi. Allhange kajastub järgmistes tegurites:

⁽²⁾ Konteinertransport on intermodaalne süsteem tükikauba ja kaubasaadetisteks jagatud toodete transportimiseks ISO standarditele vastavates konteinerites. Konteinerid võimaldavad kaupu lihtsalt eri transpordivahenditega (konteinerlaevad, veoautod, rongid, lennukid) ühest kohast teise vedada. Konteinertransport on kõige olulisem uuendus logistikas, mis mõjutas revolutsiooniliselt 20. sajandi kaubakäitlemist ning langetas drastiliselt veokulusid.

- ülemaailmsetele kaubavoogudele aitavad kaasa tootmisstruktuuride rahvusvaheliseks muutmine ja kasvavad globaalsed välismaised otseinvesteeringud;
- vahetoodete (eelkõige detailide ja komponentide) ja kapitalikaupade osakaal ülemaailmses impordis suureneb. Sellega kasvab ka tööstuse- ja ettevõttesisene kaubandus;
- tööstusriikide ja arengumaade või tärkava majandusega riikide vahel on selgelt suurenenud täiendavad vastastikused kaubavood. Kui vahetoodete osakaal 15-liikmelise ELi, USA ja Jaapani impordis langeb, siis nende vähemarenenud piirkondlike partnerite puhul see tõuseb;
- tootmisetappide viimine välismaale on eriti iseloomulik IST- ja autotööstusele ning nende ülemaailmselt tegutsevatele ettevõtetele.

6. Teenuste allhange

6.1 Ülemaailmne teenustekaubandus on 1990ndate aastate keskpaigast kiirelt kasvanud. See saavutas kaupadega kauplemisele sarnased kasvumäärad ning kasvab seega kiiremini kui SKT. Teenuste osakaal kogu SKTs tõusis 3,8 %-lt 1992. aastal 5,7 %-ni 2003. aastal.

6.2 Kui transpordi ja turismi valdkonna kasvumäär on SKT kasvuga samal tasemel, siis toimub kiire kasv teenustekaubanduses „muude teenuste” kategoorias. Sellesse kategooriasse kuuluvad majandusega seotud teenused. Nende hulgas on eriti dünaamilised finants-, arvuti- ja infoteenused.

6.3 Kui võrrelda netotulemusi (eksport miinus import), siis võidavad teenuste allhankest USA, 15-liikmeline EL ja India, kusjuures India on suhtelises arvestuses kõige rohkem kasu saanud.

7. ELi tugevad ja nõrgad küljed

7.1 Kokkuvõttes on Euroopa Liit alates 1990ndatest aastatest edukalt säilitanud juhtpositsiooni maailmakaubanduses, seda nii kaupade kui teenuste sektoris. Osaliselt tuleneb see sellest, et 1990ndate aastate globaalse järelejäudmisprotsessi investeerimiskõhuvõime etapp andis eelise neile tööstusharudele, mis toodavad kapitalimahukaid kaupu, milles EL on suhteliselt tugeval positsioonil. EL on turuliider paljudes keskmise tehnoloogiatasemega tööstusharudes ja kapitalimahukate kaupade osas. Eriti tugevad on ülemaailmne autotööstus, ravimitööstus, eriseadmete ning finants- ja majandusteenuste valdkond.

7.1.1 ELi väliskaubanduse ülejääk tõusis ajavahemikus 1992–2003 0,5 %-lt 1,5 %-le SKTst ning aitab SKT tõusule märkimisväärselt kaasa.

7.1.2 ELi oluline tugevus on kahtlemata siseturg, mis taustana ei paku mitte ainult stabiilset õigusraamistikku, vaid ka suurt koduturgu. Laienemise tulemusena viidi osa tootmist uutesse liikmesriikidesse.

7.1.3 Uuring näitab, et teatud tootmisvaldkondades, nagu nt autotööstuses, võib *offshore* allhanke suundumuste puhul täheldada protsessi piirkondlikku kontsentreerumist (15-liikmelisest EList uutesse liikmesriikidesse; USAst Mehhikosse ja Brasiiliasse; Jaapanist Kagu-Aasiasse ja Hiinasse). See on seletatav eelkõige geograafilisest kaugusest tulenevate kuludega (nt transpordikulud). Uute tehnoloogiate ja teenuste valdkonnas on neil kuludel siiski väiksem roll.

7.2 Uurimuses tuuakse välja ka mõned valdkonnad, mis annavad põhjust muretsemiseks. Geograafilisest küljest on see suurenev kaubandusbilansi defitsiit Aasiaga üldiselt ja tehnoloogilisest küljest ELi pigem nõrk tulemuslikkus info- ja sidetehnoloogia valdkonnas. Eriti tuleb siin silmas pidada asjaolu, et mõned arengumaad püüdlevad väärtusahelas kiire tõusu poole ja investeerivad seetõttu palju teadus- ja arendustegevusse ning haridusse.

7.2.1 Aasia senine edu maailmakaubanduses tulenes valdavalt tootmisvaldkondadest, nagu IST, mis oli Euroopa seisukohast vähem oluline kui näiteks auto-, ravimi- või keemiatööstus. Viimasel 15 aastal on paljud Aasia riigid spetsialiseerunud IST valdkonna toodete ekspordile⁽³⁾. Võib oletada, et need riigid pöörduvad tulevases arengus tööstusharude poole, kus seni on domineerinud Euroopa Liit (nagu selgub tekstiilitööstuse näitest).

7.2.2 EL ja Hiina täiendavad teineteist tugevalt oma kaubandusstruktuurides: EL on spetsialiseerunud keskmise kuni kõrge tehnoloogiatasemega valdkondadele ja kapitalikaupadele, samas kui Hiina tugevad küljed on madala tehnoloogiatasemega ja tööjõumahukad tootmisvaldkonnad ning ISTga seotud tootmisvaldkonnad. Selline täiendus viib Euroopa Liidu jaoks vahetult soodsate kaubandustingimusteni, nii et paljud ELi liikmesriigid saavad praegu selget kasu oma hinnakujundusvõimalustest tärgava majandusega riikide suhtes, nagu Hiina. Need tulemused näitavad, et tärgava majandusega riikide, nagu Hiina järelejätkumise protsessil võivad olla positiivsed mõjud mõlemale poolele, millega kaasneb sissetuleku tugev kasv ühe inimese kohta nii tööstus- kui arenguriikides.

⁽³⁾ Odavad tootmiskohad, kus tihti töödeldakse ka kalleid kõrgtehnoloogilisi tooteid ning USA ja Euroopa oskusteavet, on viinud selleni, et sellised tooted nagu arvutid ja mobiiltelefonid tuuakse turule taskukohase hinnaga ja on seega kättesaadavad laiaadele tarbijakihidele.

7.2.3 Teenuste ümberpaigutamine Indiasse on praegu (veel) makromajanduslikult väheoluline.

7.3 Keskmises ja pikas perspektiivis võivad Euroopa Liidul tekkida järgmised väliskaubandusprobleemid:

7.3.1 ELi hea tulemuslikkus 1990ndatel aastatel tuleneb suures osas maailmakaubanduse liberaliseerimise esialgsest investeringumahukast etapist, mis ei saa lõpmatuseni jätkuda.

7.3.2 EL on nõrk mitmetes kõrgtehnoloogia valdkondades, eelkõige IST tööstuses.

7.3.3 Aasia areneb potentsiaalseks konkurendiks mõnedes ELi peamistes majandusharudes. Hiina madalate kuludega tootjad hakkavad tõenäoliselt valitsema mitmetes madala tehnoloogiatasemega tööjõumahukates tööstusharudes. Selle mõjud ELile on suuremad kui USAle või Jaapanile.

8. *Offshore* allhanke võitjad ja kaotajad

8.1 *Offshore* allhankega kasvab kaubandus, seda tihti uute tootetüüpide ja uute majandusharude kaudu. Teoorias ja empiirilistest uuringutest on teada, et kaubandus suurendab heaolu, mistõttu peaks ka *offshore* allhanke oletatavasti tooma kaasa ülemaailmse heaolu tõusu. See hinnang muutub siiski keerukamaks, kui arvestada asjaolu, et teatud toodete tootmise välismaale viimise põhjuseks olevad kuluueelised võivad tuleneda leebematest keskkonnaalastest õigusaktidest ning sellel võivad omakorda olla globaalsed keskkonnamõjud. Kuid kui asi ei ole nii, siis võime oletada, et tootmise välismaale viimine suurendab heaolu. Siiski on teada, et kaubandus tekitab tihtipeale nii kaotajaid kui võitjaid ning sellega seoses tekib küsimus, kes on Euroopas üha sagedasemalt tootmise välismaale viimise protsessi võitjad ja kes kaotajad.

8.1.1 Loomulikult võib ettevõtte otsus paigutada teatud tegevus ümber, osutada ettevõtte seisukohast halvaks otsuseks. Sellel võib olla mitmeid põhjuseid. Klientidele ei pruugi meeldida, et neid teenindab välismaal asuv kõnekeskus või ei saa ettevõtte teatud asjaoludel nõutava kvaliteedi ja määratud ajaga vahetooted, lisaks võivad tekkida kultuurilised arusaamatused ettevõtte ja klientide vahel või piiriülelset või satub salastatud teave konkurentide kätte.

8.1.2 Esmalt tuleb siiski lähtuda sellest, et ettevõtte (või ametiasutuse) otsus viia teatud ülesannete täitmine välismaale või kasutada *offshore* allhanget rakendub edukalt. Kes on sellisel juhul võitjad ja kes kaotajad?

8.2 Võitjad

8.2.1 Euroopa ettevõtted, kes kasutavad tootmise välismaale viimist ja *offshore* allhanget.

Neil on võimalus säästa kulusid peamiselt madalamate tööjõukulude kaudu. Pikemas perspektiivis on nende ettevõtete käsutuses uus erialaspetsialistide potentsiaal, seda nii otse nende enda ümberpaigutatud rajatiste kui ka kaudselt kohalike tarnijate *offshore* allhanke kaudu. Lisaks on hästireguleeritud tööturgudega Euroopa riikide ettevõtetel kunagi võimalus oma *offshore* asukohtade kaudu paindlikult oma tööjõutaset hallata. Lisaks on võimalik, et *offshore* asukohtadest arenevad uued turud. Seesuguste kohapealsete tootmispaikadega võivad Euroopa ettevõtted toota kaupu ja osutada teenuseid hindadega, mis võimaldavad müüki madalate palkadega riikides.

8.2.2 Euroopa riigid, kes tarnivad tooteid ja teenuseid tootmise välismaale viimise ja *offshore* allhanke raames.

12 uue liikmesriigi ühinemisega 2004. ja 2007. aastal on ELil nüüd mitmeid suuri tarnijaid, kes tootmise välismaale viimise ja *offshore* allhanke raames tooteid ja teenuseid tarnivad. Kuid ka mõned 15-liikmelise ELi riigid, eelkõige Iirimaa, saavad kasu *offshore* tootmispaigana. Tarnivate riikide kasu on ilmselge: lühiajalised eelised on töökohtade loomine ja investeringute ligimeelitamine, samas kui pikaajalised eelised on tehnoloogia ja oskuste siire kohalikule rahvastikule, mis kaasneb ettevõtete otsusega tootmise välismaale viimise ja *offshore* allhanke kasuks.

8.2.3 Tootmise välismaale viimise ja *offshore* allhanke raames tarnitud toodete ja teenuste tarbijad.

Ümberpaigutatud toodete ja teenuste lõpptarbijad saavad kasu toodete madalatest hindadest. Näiteks hinnanguliselt on pooljuhitud ja mälukaartide 1990ndatel aastatel toimunud hinnalangusest 10–30 % tingitud IT riistvaratööstuse globaliseerumisest. Lisaks saavad tarbijad kasu ka paljude teenustevaldkondade pikematest lahtiolekuaegadest, nt võimalus helistada ettevõtte Bangalore's asuvasse kõnekeskusesse pärast kella 17.00 GMT. Hinnalangused tingivad vastavalt tootmise välismaale viimise ja *offshore* allhanke ulatusele inflatsiooni languse ja seeläbi suurema ostujõu.

8.3 Kaotajad

8.3.1 Euroopa töötajad, kes kaotavad töökoha tootmise välismaale viimise ja *offshore* allhanke tõttu.

Selged ja otsesed kaotajad on Euroopa töötajad, kes kaotavad oma töökoha tootmise välismaale viimise ja *offshore* allhanke

tõttu. Sealjuures on töökoha kaotanud inimeste puhul tegemist tugevalt mõjutatud, kuid suhteliselt väikese ja kontsentreeritud rühmaga. Samas on tootmise välismaale viimisest ja *offshore* allhankest võivate inimeste rühm oluliselt suurem ja mitmekesisem, samas on üksikisikute (väljaarvatud ehk ettevõtete) individuaalsed eelised suhteliselt väikesed. Selline võitjate ja kaotajate asümmeetria muudab tootmise välismaale viimise poliitilise majanduse sarnaseks enamiku teiste vabakaubanduse ja impordi konkurentsi puudutavate aruteludega. Nõukogu poolt komisjoni survele loodud Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi näol on Euroopa Liidul instrument kõnealuse rühma toetamiseks, kuigi ehk piiratud vahenditega.

8.3.2 Euroopa ettevõtted, kes suuda tootmise välismaale viimise ja *offshore* allhanke parimaid tavaid üle võtta.

Euroopa peamine probleem on praegu tootlikkuse väike kasv. Globaliseerumise kiirenedes dikteeritakse konkurentsi kaudu üha rohkemates sektorites tootmise välismaale viimise ja *offshore* allhanke strateegiaid. Ettevõtted, kes pole suutelised oma äritegevust tootmise välismaale viimise ja *offshore* allhanke rakendamise teatud vahetoodete või tegevusetappide puhul ümber struktureerima, jäävad ebasoodsasse olukorda konkrentsis kolmandate riikide ja ELi ettevõtete, kes seda suudavad. See tähendab, et nad võtavad väiksema kasvu riski ja lõpuks tõrjutakse nad kas täielikult turult välja või nad peavad kogu tootmise välismaale ümber paigutama, mis põhjustab mõlemal juhul tõenäoliselt suuremat töökohtade kadumist kui tootmise välismaale viimine või *offshore* allhange varasemal hetkel.

9. Vajalikud meetmed ja soovitus

9.1 Komitee on maailmakaubandust ja globaliseerumist üldiselt käsitlenud mitmetes varasemates arvamustes⁽⁴⁾, viimati arvamuses „ELi väljakutsed ja võimalused globaliseerumise kontekstis” (REX/228 — raportöör Henri Malosse). Kõnealuses arvamuses toetab komitee muuhulgas ühist globaliseerumisstrateegiat, ülemaailmset õigusriiki, kaubanduse tasakaalustatud ja vastutustundlikku avamist, kiiremat integratsiooni ning inimlikku globaliseerumist.

9.1.1 Arvestades ka seda, et arengud vahetoodete kaubanduses on ELi jaoks kokkuvõttes positiivsed, tuleb toetada ELi positiivset ja aktiivset hoiakut vabasse maailmakaubandusse ja aktiivset globaliseerumisstrateegiat. Sealjuures tuleb erilist tähelepanu pöörata nii seeläbi saavutatavate eeliste jaotusele kui ka poliitilisele arutelule. Euroopa Liit peab sealjuures tegutsema maailmakaubanduse õiglaste tingimuste ja (majanduslikult, sotsiaalselt ja keskkonnaalaselt) jätkusuutliku arengu nimel.

(4) — REX/182 — „Globaliseerumise sotsiaalne mõõde”, märts 2005.
 — REX 198 — „WTO kuuenda ministrite konverentsi ettevalmistamine”, oktoober 2005.
 — SOC/232 — „Tööelu kvaliteet, tootlikkus ja tööhõive globaliseerumise ning demograafiliste muutuste kontekstis”, september 2006.
 — REX/228 — „ELi väljakutsed ja võimalused globaliseerumise kontekstis” mai 2007.

9.1.2 ELi kaubanduspoliitika tuleb tugevamini suunata sotsiaalsete ja keskkonnastandardite parandamisele kogu maailmas ning tuleb leida poliitiline lähenemisviis, milles on ühendatud solidaarsus ja isiklikud huvid ning millest saavad kasu kõik. Mittetariifsed kaubandustõkked tuleb kaotada kogu maailmas, eelkõige seal, kus Euroopa ettevõtteid diskrimineeritakse. *Offshore* allhankega seoses rõhutab komitee oma nõudmist intellektuaalomandi parema kaitse järele.

9.1.3 Praegune arutelu kliimamuutuse, kasvuhooenergia arengute ja säästva arengu üle viib üha uute seisukohtadeni paljude globaliseerumise aspektide kohta. Arenguriigid osutavad sellele, et nad vajavad rohkem abi puhta tehnoloogia kasutamisel või suutlikkuse suurendamist. Suurema tähelepanu osaliseks saab puhaste, säästlikemate transpordivahendite kasutamine, eriti meretranspordis (kus võimalik). Keskkonnakaaluks etendavad edaspidi suuremat rolli otsustes tootmiskohtade tulevase asukoha ja sellele järgneva kaupade müügi üle. Seetõttu kutsub komitee komisjoni üles pühendama kliimamuutuse üldise arutelu kaubandusega seotud aspektide analüüsile valdkondades, kus ta seda veel ei tee.

9.2 Esmalt peaks EL endale oma tugevad külgi teadvustama ning neid edasi arendama. Just eespool nimetatud keskmise tehnoloogiatasemega valdkondadele on tihti iseloomulik kõrge uuendussuutlikkus. Lisaks on kindlasti vaja teha ka investeringuid (nii materiaalseid kui ideelisi) uutesse valdkondadesse. 7. raamprogrammis (2007–2012) on mõned sellised võimalused. Seda teed tuleks jätkata ja tõhustada ⁽⁵⁾.

9.3 Arvestades *offshore* allhanke valdkonna kiiret arengut, on tungivalt vaja enam ning diferentseeritud (sektorid, piirkonnad) analüüsi. Eriti kuna käesolevas arvamuses mainitud uuring annab vaid väga üldise pildi ning selles ei käsitleta viimaseid arenguid.

9.3.1 ELi hiljutise laienemisega on tekkinud uued võimalused rahvusvahelisteks allhangeteks uutest Ida-Euroopa liikmesriikidest. Kuna nii võitjad kui ka kaotajad kuuluvad ELi, on vaja olukorda hoolikalt analüüsida. Kui leiame, et rahvusvahelised allhanked uutest ja tulevastest liikmesriikidest mõjutavad ühtekuuluvusstrateegiat positiivselt, oleks loogiline uurida ELi asjaomaste finantsvahendite edasise arengusuundi.

9.3.2 Ka allhanke edasiste mõjude kohta tööhõivele ja kvalifikatsioonile ei ole üksikasjalikke uuringuid.

9.3.3 Komitee soovib komisjonil käivitada kõnealused analüüsid, mis peaksid sisaldama ka võimalikke lühikese ja keskmise perspektiivi stsenaariume, ning nendesse kaasama asjaomased sidusrühmad. Ettevõtetes otsuste langetajate hulgas läbi viidud küsitlused annavad osaliselt teistsuguse pildi kui kaubandusstatistika.

9.3.4 Niisugused analüüsid võivad olla ka osa valdkondlikest uuringutest uue tööstuspoliitika raames. Need võiksid olla

⁽⁵⁾ Vt EMSK arvamus INT/269 — „Teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse seitsmes raamprogramm”, detsember 2005.

aluseks aruteludele valdkondlikus sotsiaaldialoogis, millega saab viimasele anda täiendava vahendi muutusega toimetulemiseks ja selle ennetamiseks. (vt CCMI/EMSK erinevaid arvamusi).

9.4 Olulised vastused Euroopa väljakutsetele seoses maailma-kaubanduse integratsiooni ja Euroopa tootmise üha kasvava välismaale viimisega on Lissaboni strateegias. Siinjuures rõhutab CCMI kohanemis- ja konkurentsivõimelise Euroopa seisukohalt järgmisi otsustavaid punkte globaliseerumisprotsessis:

- siseturu lõpuleviimine ja tugevdamine;
- uuendustegevuse edendamine;
- tööhõive stimuleerimine.

9.4.1 Siseturu edasiarendamine ja laiendamine eesmärgiga optimeerida kaupade, teenuste, isikute ja kapitali vaba liikumist, annab olulise panuse konkurentsi tugevdamisse ning hoogustab seega ettevõtlust, uuendustegevust ja majanduskasvu.

9.4.2 Siseturgu on võimalik lõpule viia alles siis, kui õigusaktid reaalselt ja õigesti üle võetakse ning need on jõustunud. Komisjon ja nõukogu peavad tagama, et liikmesriigid sellega ei viivitaks.

9.4.3 Euroopa maalimaturul püsimisel on otsustavad ELi tehnoloogiaarendus ja investeringute soodustamine. Sel viisil tõuseb kvalifitseeritud töökohtade arv Euroopas ning EL muutub ettevõtetele ja investeringutele atraktiivseks asukohaks.

9.4.4 Investeringute soodustamiseks on vajalik kulutõhus ja lihtne patendimenetlus. Praegu on patendi taotlemine leiutiste kaitseks kogu Euroopa Liidus märgatavalt kallim ja keerulisem kui USA patendi puhul. Sisse tuleb viia kulutõhus Euroopa Liidu patent.

9.4.5 Saavutamaks võimalikult lühikese ajaga Lissaboni strateegia eesmärk, et teadus- ja arendustegevuse investeringud moodustavad 3 % SKTst, on vaja teha kooskõlastatud jõupingutusi. Nagu komisjoni poolt 11. juunil 2007 avaldatud teaduse, tehnoloogia ja investeringute võtmearvudest selgub, on 85 % eesmärgi täitmise mahajäämusest tingitud ettevõtete vähestest investeringutest. Samal ajal on teadus- ja arendustegevuse suurt intensiivsust võimalik saavutada siis, kui erasektori suure panusega kaasnevad avaliku sektori suured investeringud. ELi avalik sektor (liikmesriigid) peab seega jätkuvalt investeerima teadus- ja arendustegevusse, et erasektori teadus- ja arendustegevuse alased tegevused jätkuvalt areneksid. Lisaks peaksid valitsused viima sisse uuendusliku rahastamispoliitika investeringute soodustamiseks teadus- ja arendustegevusse.

9.4.6 Investeringud info- ja sidetehnoloogiasse edendaksid halduse tõhusust ja kiiret sidet tarbijate ja turgude vahel. Prioriteet peab olema lairiba internetiühenduse ulatusliku võrgu arendamine.

9.5 Kõnealusel protsessis on erilise tähtsusega tööhõivepoliitika. Ühelt poolt on oluline, et *offshore* allhanke tõttu töökoha kaotanud inimesed leiaksid uue töökoha ning teiselt poolt peavad säilima nõudmised töötajate kvalifikatsioonile ja kohanemisvõimele. Just töötajad, kes kaotavad töökoha ümberpaigutamise tõttu, leiavad üha raskemini uue töökoha. Veel mõne aasta eest oli tavaliselt võimalik uus töökoht leida kolme kuni nelja kuuga. Praegu võib see protsess venida mitmeid aastaid, sest üha rohkem töömahukat tootmist paigutatakse ümber ja sobivat asendust peaaegu ei pakuta. Euroopa majandusliku konkurentsivõime võti on paindlik, hea väljaõppega ja motiveeritud tööjõud.

9.5.1 Seetõttu rõhutab komitee siinkohal Wim Koki aruande ⁽⁶⁾ järeldusi seoses:

- töötajate ja ettevõtete kohanemisvõime suurendamisega, mis suurendab nende võimalusi muutusi ennetada;
- rohkemate inimeste tööturule toomisega;
- rohkemate ja tõhusamate investeeringutega inimkapitali.

9.5.2 Kiirelt muutuv maailmas kasutusele võetav uus tehnoloogia vananeb siiski kiiresti. Euroopa riikide valitsused peavad tagama, et nende kodanikud suudavad uute oludega kohaneda, et kõik saaksid võimaluse. Tungivalt on vaja ajakohast

tööturu- ja sotsiaalpoliitikat, mis oleks suunatud šansside ja töölesaamise võimaluste edendamisele oskuste vahendamise ning meetmete kaudu töötajate kohanemisvõime ning ümberõppevõimaluste ja geograafilise liikuvuse suurendamiseks. Selle raske ülesande lahendamisel on otsustava tähtsusega, et liikmesriigid töötaksid välja ja viiksid ellu riikliku üld- ja kutsehariduspoliitika, mis põhineb investeeringutel haridusse ja elukestvasse õppesse, et inimesed oleksid suutelised kohanema muutuste ja uute suhteliste eelistega valdkondadega. Nagu Lissaboni strateegias rõhutatakse, peaks see hõlmama uusi põhioskuseid, nagu arvutioskus, võõrkeeled, tehnoloogiline kultuur, ettevõtlikkus ja sotsiaalsed oskused.

9.6 Lisaks töötajate kvalifikatsioonile on väga oluline, et *offshore* allhange ei põhjustaks täiendavat oskusteabe äravoolu. Tuleb säilitada selline keskkond, mis muudaks Euroopa atraktiivseks teadus- ja arendustegevuse asukohaks. Lisaks tuleb üle vaadata ülikoolide (eelkõige loodusteaduste ja tehnilised valdkonnad) roll, nende Euroopa võrgustik ning nende koostöö majandussektoriga.

9.7 Euroopa konkurentsivõime alus on esmajoones teadusel põhinev uuenduslik majandus ja solidaarne ühiskonnamuudel, mis tagab tugeva ühtekuuluvuse. Madalate sotsiaalsete ja keskkonnastandarditega konkurents ei saa Euroopa võita.

Brüssel, 26. september 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁶⁾ Wim Koki juhitud tööhõive rakkerühma aruanne, november 2003. Rakkerühm alustas tööd aprillis 2003 ja esitas komisjonile aruande 26. novembril 2003. Komisjon ja nõukogu ühendasid aruande tulemused ühisesse tööhõivearuandesse 2004. aasta kevadiseks ülemkooguks, kus kinnitati vajadust liikmesriikide otsustavate meetmete järele kooskõlas rakkerühma suunistega.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Patsientide õigused”

(2008/C 10/18)

14. juulil 2005 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse teemal „Patsientide õigused”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsiooni arvamuse võeti vastu 17. juulil 2007. Raportöör oli Lucien BOUIS.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 438. istungjärgul 26.–27. septembril 2007 (26. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 108, erapooletuks jäi 2.

1. Sissejuhatus

1.1 Juba mitmeid aastaid on Euroopa riigid ning Euroopa Liit tegelema tervishoiuteenuste kasutajate õiguste küsimusega. Kõnealused õigused (!) tagatakse hartade ja mitmete muude õigusaktidega. Õiguste elluviimine sõltub loomulikult tervishoiusüsteemi kvaliteedist ja ravikorraldusest. Samuti sõltub nende õiguste tunnustamine tervisespetsialistide ning patsientide endi käitumisest ja koostööst. Seega on võimalik olukorda kiiresti parandada.

1.1.1 Kodanikuaktiivsuse võrgustik (*Active Citizenship Network*) tegi 2002. aastal ettepaneku patsientide õiguste Euroopa harta koostamiseks. Kõnealused Euroopa Liidu põhiõiguste hartal (artikkel 35) põhinevad õigused on olulised Euroopa kodanike kokkupuutumisel tervishoiusüsteemiga. Sellele vaatamata näitab kodanikeorganisatsioonide 14-s Euroopa Liidu riigis läbiviidud uurimus, et kõnealuste õiguste kaitse on riigiti väga erinev. See seab küsimuse alla Euroopa Komisjoni kohustuse tagada solidaarsuse põhimõttest lähtuvalt kõigile Euroopa kodanikele juurdepääs tervishoiuteenustele.

1.1.2 Tänapäeval võime Euroopa eri riikides näha riikliku poliitika suundumust üha enam toetada kodanike osalust osalemissuundumuste loomise kaudu: üksmeelekonverentsid Taanis, kodanike hindamiskomisjonide loomine mitmes riigis, assambleed jne. Ka Euroopa Nõukogu ja Euroopa Parlament edendavad osalusel põhinevaid meetmeid.

1.1.3 Võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat, Euroopa Komisjoni teatist „Tervishoiuteenuste alase ühenduse meetme üle peetav arutelu”, tervishoiu nõukogu 1. juuni 2006. aasta deklaratsiooni Euroopa Liidu tervishoiusüsteemi ühiste väärtuste ja põhimõtete kohta, Euroopa Kohtu praktikat patsientide liikuvuse osas, Euroopa Parlamendi aruannet patsientide liikuvuse ja Euroopa Liidus toimivate tervishoiualaste arengute kohta ning Euroopa Parlamendi 15. märtsi 2007. aasta resolutsiooni, kutsub Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Euroopa

Komisjoni üles tegema algatusi rakendamaks patsientide õigusi tunnustavat tervishoiupoliitikat, milleks on vaja:

- koguda ja analüüsida võrreldavaid andmeid ELi kõigis liikmesriikides rakendatavate õigusaktide ja eetiliste normide kohta;
- määratleda ühenduse kõige sobivamad meetmed;
- hinnata korrapäraselt õigusaktide ja valitud meetmete rakendamist;
- levitada kõnealuse töö tulemusi riigi tasandi vastutavatele isikutele ja eri ühiskondlik-ametialaste kategooriate esindajatele ning asjaomastele kasutajatele;
- luua Euroopa patsiendi õiguste päev.

1.1.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee käsitleb seega patsientide õiguste küsimust juhtimaks Euroopa organite tähelepanu vajadusele neid õigusi tunnustada, arvestades eelkõige kodanike liikumisvabadust 27-s liikmesriigis ning nende võrdsed võimalusi saada kvaliteetset teenust nii päritoluriigis kui ka vastuvõtjariigis, ning eriti edendada nende õiguste konkreetset rakendamist Euroopa Liidu kõigis liikmesriikides. Õiguste tunnustamine eeldab muutusi kõigi tervishoiuspetsialistide ja -asutuste igapäevastes suhetes patsientidega.

1.1.5 Kõnealuste küsimuste käsitlemisel tuleb tihti arvestada ka eetilist mõõdet ning vastused põhinevad asjaomase riigi poliitilisel ja sotsiaalsüsteemil. Vaatamata tervishoiusüsteemide ning asjaomaste arutelude mitmekesisusele, on tervishoiu probleemaahtikaga seonduvad küsimused sarnased Euroopa kõigis riikides ning üldiselt ja pöördumatult liigitakse tervishoiusüsteemi kasutajate õiguste tugevdamise poole.

1.2 Nii tervishoiuvajadused kui ka inimeste ootused on muutunud. Muutust võib täheldada ka tervishoiusüsteemist väljaspool, poliitika valdkonnas, kus püütakse inimestele anda terviseiga seonduvates küsimustes üha enam sõnaõigust.

(!) Euroopa Liidu põhiõiguste harta, Euroopa Nõukogu vastu võetud tekstid, Prantsusmaa 4. märtsi 2002. aasta seadus nr. 2002–303.

1.3 Tänu meditsiinilistele ja sotsiaalkindlustussüsteemi rakendamise edusammudele on toimunud laialdased epidemioloogilised muutused, mis avalduvad lühemas raviperioodis ning eelkõige üha rohkemates kroonilistes haigustes. Rahvastiku vananemine süvendab kõnealust nähtust veelgi. Krooniliste haigete ravi tähendab pikaajalist ravi, mille tulemusena koguvad haiged teadmisi tervishoiusüsteemi kasutamise ja haiguse kogemuse kaudu.

1.4 Uued infotehnoloogiad ja eelkõige Interneti areng on tõstnud patsientide teadlikkust, parandanud nende arutlemise ning küsimuste esitamise võimet. Teatud haiguste osas on inimestel süvendatud teadmised ja seda ei tohi jätta tähelepanuta. Tervishoiuspetsialistid peaksid sellega arvestama.

1.5 Üldiselt ei piirdu patsiendi ootused spetsialistile üksnes tehnilise mõõtmega, vaid hõlmavad ka suhete ja inimlikku mõõdet.

1.6 Kauaaegne elamine haigusega ja/või puudega tekitab inimestes uusi vajadusi ja uusi ootusi. Ravi väljakutse on muutunud: enam ei otsita iga hinna eest ravi, vaid õpitakse haigusega „koos elama” jätkuvas võitluses valu vastu.

Selle tulemusel muutuvad haiged saadava ravi suhtes aktiivsemaks, neil tekivad uued ootused ja vajadused.

1.7 Inimeste kasvavad vajadused ja ootused oma ravi suhtes on osa sügavamatest ühiskondlikest muutustest. Ühiskond soosib üksikisiku sõltumatuse austamise ja õiguste kinnitamise mudelit.

1.8 Sellest võib järeldada, et arsti ja patsiendi suhte paternalistlik mudel on ennast ammendanud. Järelikult tuleb patsiendi koht süsteemis üle vaadata, mis tähendab ka uute õiguste ja kohustuste kindlaksmääramist ja rakendamist.

1.9 Käesolevas arvamuses keskendutakse patsientide, st tervishoiusüsteemi kasutajate õigustele, olgu nad Maailma Tervishoiuorganisatsiooni määratluse järgi terved või haiged.

2. Taustteave

2.1 Seoses meditsiini arengu, terviseiga seotud suuremate vajaduste ja ootustega vaadeldakse inimest nüüd tema elu kontekstis mitte ükski, vaid koos perekonna ja isegi töökaaslaste ja sõpradega. *Haiguse või puudega elamine* tähendab arvestamist elukvaliteedi mõõtmega, mis nõuab lisaks meditsiinitöötajatele ka mitmete teiste spetsialistide sekkumist.

2.2 Arstile jääb inimeste ravimises esmatähtis roll, kuid süsteemi tuleb kaasata ka arsti ja patsiendi suhte mõiste, mis

peaks olema tervishoiusüsteemi lahutamatu osa, st meditsiini- ja sotsiaalhoolekande spetsialistide koostöö osa.

2.2.1 Patsient usaldab ennast tervisespetsialistide kätte. Seega peavad nii arst kui põetajad patsienti tähelepanelikult jälgima, et kohandada vastavalt oma rääkimisviisi, ravi ja asjaomased selgitused. Suhtlusprotsess hõlmab nii kuulamist, rääkimist kui ka ravi. See võimaldab luua tugeva suhte, mida on vaja haiguse vastu võitlemiseks.

2.2.2 Vastuseks nimetatud väljakutsetele peaks meditsiini kujundama tegelikult sotsiaalse menetluse, mis lisaks hädavajalikele ja rangetele tehnilistele nõudmistele vastaks ka tervikliku, üksikisiku vajadustele kohandatud arstiabi nõudele.

2.2.2.1 Meditsiini ja sotsiaalhoolekande töötajad peavad olema patsiendi nõustajad, jättes vastutuse siiski patsiendile. Nende ülesanne on seega patsienti ravida, anda teavet ja teda toetada. Patsiendi sümptomite ja isikliku suhte alusel töötavad nad välja ravistrateegia. Nii nõutakse tervishoiutöötajatelt õigustatult patsiendi ärakuulamist, mille tulemusel on võimalik soovitada kõige kohasemat ravi nii tehnilises kui ka psühholoogilises plaanis.

2.2.3 Parima ravi leidmine ja haiguse vastu võitlemise tulemus sõltub suurel määral haige ja meditsiinitöötajate suhtest. Tulemus on meditsiinitöötajatele sama oluline kui patsiendile. See tähendab ka vahendamist, sotsiaalsete piirangute (tööelu, rahalised piirangud, õiguste tunnustamine jne) arvessevõtmist ning väljakutset tunde- ja perekonnaelule. Selles kontekstis on väga oluline roll lähedastel ja patsiendiorganisatsioonidel.

2.3 Seega võib ette kujutada, millist kasu annaks kohtumised patsiendiorganisatsioonide ja meditsiinitöötajate organisatsioonide vahel.

2.3.1 On leitud, et traditsioonilise arsti-patsiendi suhte lõppemisega võib tekkida usaldamatus. Kõnealust muutust tuleb pigem käsitleda kui pimedal usul põhineva suhte asendumist usaldussuhtega, mis tekib inimese ja tema lähedaste arutelu käigus spetsialistidega.

3. Võõrandamatud õigused

3.1 Patsientide õiguste tagamine on seotud inimõigustega ning selle eesmärk on edendada nende sõltumatust. Need õigused on seega sageli teineteisega seotud. Patsientide õiguste Euroopa hartas, mis koostati 2002. aastal kodanikuaktiivsuse võrgustiku (Active Citizenship Network) poolt on nimetatud neliteist õigust, mida EMSK väärtustab ja tunnustab. EMSK leiab, et neist kolm on seotud teiste õigustega või on nende eeltingimuseks.

3.2 Õigus teabele

3.2.1 Teave on oluline eelkõige ravitavale isikule. Teavet tuleb anda haiguse, selle võimaliku arengu, võimalike ravimeetodite kohta nende kasude ja riskidega, ravisutuste või arstide kohta, haiguse mõjude ja ravi kohta igapäevaelus. Sellise teabe andmine on eriti oluline krooniliste haiguste, sõltuvuse, puude ja pikaajalise ravi korral, mis muudavad haige, tema perekonna ja sõprade igapäevaelu.

3.2.1.1 Elanikkonna parema tervisliku seisundi seisukohast on esmatähtis ennetustegevus. Tuleb hakata korraldama teabe- ja teavituskampaaniaid ning samaaegselt rajama asutusi, kus pakutakse arstlikku läbivaatust ja ravistruktuure.

3.2.2 Teavet ei anta ainult teabe enda pärast, vaid see on vahend vabade ja teadvustatud valikute tegemiseks. Seetõttu on teabe andmise viisid sama olulised kui teave ise. Teabe andmise viisidele lisaks kuuluvad protsessi ka erinevad teabeallikad, sealhulgas Internet ja organisatsioonide hallatud teabeliinid. Nende kaudu saab patsient suhelda paljude eri spetsialistidega, kellest igapäevaelus on oma roll. Esmatähtis on teabe suuline edastamine. Arst peab pidevalt kontrollima, kas patsient saab oma haigusega seonduvatest asjaoludest aru ning on rahul.

3.2.3 Teabe andmisel tuleb eraldi tähelepanu pöörata ka patsiendi lähedastele, eriti kui patsient on laps, hoold vajav vanur jne. On ilmne, et lähedastele antav teave sõltub patsiendi seisundist ja võimest võtta vastu oma haigusega seotud otsuseid.

3.2.3.1 Iga patsienti tuleb teavitada tema emakeeles ning arvestada tuleb konkreetse inimese arusaamisvõimega.

3.2.4 Teadlik nõusolek saab põhineda üksnes teabel ning nõusolek riskideks eeldab põhjendamist. Teave on patsiendi ja arsti ainulaadse suhtluse tulemus, milles arvestatakse ainult patsiendi huvi ja heaoluga.

3.2.5 Isiklikule teabele juurdepääs on esmatähtis samm vähendamaks terviseprobleemide, haiguste ja määratud raviga seotud ebavõrdsusi ning parandamiseks kõikide kodanike juurdepääsu tervishoiusüsteemile.

Oleks soovitatav, et patsiendi tervislikku seisundit puudutav teave, diagnoosid ja ravimeetmed ning nende tulemused märgitaks patsiendikaardile. Patsiendi teabe ja sõltumatuse juurde kuulub ka patsiendi või tema valitud vaheisiku või arsti otsene juurdepääs kõnealusele kaardile. Tehes jõupingutusi parema teabe pakkumiseks ja läbipaistvuse suurendamiseks, tuleb siiski asjaomase õigusraamistiku abil tagada, et tervist puudutavaid

andmeid ei kasutataks mittesihipäraselt. Eelkõige elektrooniliselt talletatavate ja mõnel juhul ka üle piiri edastatavate andmete puhul tuleb nende kasutamist väga hoolikalt kontrollida.

3.2.6 Esmatähtis on anda teavet tervishoiusüsteemi kohta, et muuta see mõistetavaks ja läbipaistvaks. Osapoolte paljusus võib suurendada üksikisiku sõltumatust või, vastupidi, muuta nad oma arstist täiesti sõltuvaks, sõltuvalt sellest, millised on nende teadmised ja milline on nende ettekujutus süsteemist. Tekib oht, et kasutajate nõudmised on suunatud valedele isikutele või asutustele.

3.3 Õigus vabale ja teadlikule nõusolekule

3.3.1 Tegemist on patsiendi õigusega osaleda teda puudutavates otsustes. See ei tähenda vastutuse veeretamist arstilt patsiendile, vaid nende omavahelist ravisuhet, kus mõlemal on oma seisukoht, õigused ja vastutusala.

3.3.1.1 Patsiendi nõusolek ei laiene automaatselt kõigile edaspidistele meditsiinitoimingutele. Iga olulisema meditsiinilise või kirurgilise toiminguga eel tuleb uuesti patsiendi nõusolekut küsida.

Teavitatud patsiendi nõusolek peab olema selge, st objektiivselt väljendatud. Pärast teavitamist võib patsient talle soovitatud protseduuriga nõustuda või sellest keelduda.

Organidoonorluse puhul, kui doonor on elus, tuleb erilist tähelepanu pöörata sellele, et teda teavitatakse kaasnevatest riskidest.

3.3.1.2 Kui tegemist on uue ravimeetodi katsetamisega, tuleb lähtuda samadest põhimõtetest nagu siis, kui küsitakse patsiendi nõusolekut meditsiiniliseks raviks. Patsiendi vaba valikut tuleb austada ning kõnealustel põhimõtetel on sama eesmärk — jagatud vastutus ja usaldus.

3.3.1.3 Ravimeetodite katsetamiste osas on nii tervete kui haigete puhul vaja teha erilist selgitustööd. Ravimeetodite katsetamised peavad vastama kindlatele kriteeriumitele ning saavad toimuda vaid selge koostöösoovi ning täieliku nõusoleku tõendite olemasolu korral.

3.3.1.4 Hädaolukorras võib teha teatavaid erandeid ja seda reeglit rikkuda, st eeldada, et patsient on nõus ning küsida selle kohta kinnitust, kui patsiendi võime olukorda hinnata on taastunud.

3.3.1.5 Patsiendil peab olema õigus määrata omale esindaja juhuks, kui ta ise ei ole enam võimeline oma eelistusi väljendada.

3.3.1.6 Lastelt ja alaealistelt tuleb küsida nõusolekut meditsiinilisteks toiminguteks, kui nad on saavutanud teatava isikliku sõltumatuse ning on võimelised olukorda kohaselt hindama. Kui lastele anda terviseõpetust juba varasest east, suhtuvad nad teatud olukordadesse rahulikumalt ning koostöö noorte patsientidega paraneb.

3.4 Õigus väärikusele

3.4.1 Õigus väärikusele tähendab õigust privaatsusele, õigust valu leevendamisele, õigust väärikalt surra, inimkeha terviku kaitset, eraelu austamist ja põhimõtet, et kedagi ei diskrimineerita.

3.4.1.1 Igal kodanikul on õigus oma tervislikku seisundit, haiguslugu ja ravi puudutava teabe konfidentsiaalsusele, aga ka privaatsuse austamisele arstlikul läbivaatusel, konsultatsioonil ning meditsiinilistel või kirurgilistel toimingutel. Kõnealune põhiõigus näeb ette, et patsienti koheldakse täieliku austusega ning talle ei saa osaks tervishoiutöötajate halvustavad märkused või käitumine.

3.4.1.2 Haigus, puue ja sõltuvus muudavad inimese haavatavamaks. Mida nõrgemana haiged end tunnevad, seda vähem on nad võimelised nõudma kasvõi minimaalset austust. Kui inimene on nõrgem haiguse ja/või puude tõttu, peavad spetsialistid tema austamisele veelgi enam tähelepanu pöörama.

3.4.1.3 Inimese austamine hõlmab asjaolu, et nõustamiseks, inimese ärakuulamiseks, haiguse ja ravimeetmete selgitamiseks varutakse piisavalt aega nii polikliinikus kui haiglas. Aja investeerimine tugevdab kõnealust ravisuhet ning võimaldab aega kokku hoida mujal. Ravimine tähendab piisava aja pühendamist patsiendile.

3.4.1.4 Eelkõige kehtib see inimeste puhul, kes kannatavad sotsiaalse tunnustuse puudumise all: vanurid, sotsiaalselt tõrjutud inimesed, füüsilise, psühholoogilise või vaimse puudega inimesed jne.

3.4.1.5 Eriti tähelepanelik tuleb olla surijate või erakordselt kurnavat ravi saavate inimeste suhtes. Inimese austamine ning õigus väärikalt surra tähendab võimalust saada valu leevendavat ravi ja säilitada mingigi elukvaliteet ning tagada patsiendi õigus, et tema soovidega arvestatakse elu lõpuni. See eeldab usaldusliku määramist, kes tagab haige soovide väljendamise.

3.4.1.6 Tuleb leida tõhusamaid vahendeid valu leevendamiseks, parandada juurdepääsu spetsialiseerunud asutustele, tõhustada tervishoiuspetsialistide teavitamist ja väljaõpet ning patsientide ja nende lähedaste teavitamist, kuna just see tähendab austust igapäevasele õigusele saada valu leevendavat ravi.

3.4.1.7 Inimese austamine ei lõpe tema surmaga. See tähendab, et kui haiglas olnud patsient sureb, tuleb pakkuda tema lähedastele ning teda elu lõpul hooldanud spetsialistidele psühholoogilist tuge. Samuti tuleb rangelt austada lahkunu soove ja veendumusi.

3.5 Rahvatervise seisukohast tuleb rakendada teatud teisi isikuõigusi, millele peab vastuse andma praegune süsteem oma olemasoleva korraldusega.

3.5.1 *Kõikide õigus ravile* — st mitte ainult juurdepääsu õigustele ja sotsiaalkaitsele, vaid ka otsest juurdepääsu kõikidele tervishoiuteenustele ja spetsialistidele ilma diskrimineerimiseta sotsiaalse või majandusliku seisundi alusel. See ei tähenda tervishoiuturu avamist, vaid proaktiivset rahvatervise poliitikat, kus kõnealuse õiguse rakendamine on riigiti erinev sõltuvalt riigis kehtivatele kohustustele ja rahastamisviisidele.

3.5.2 *Õigus kvaliteetsele ravile* — igal inimesel on õigus lähtuvalt oma tervislikust seisundist saada kohast ravi ja saada osa parimatest ravimeetoditest ning ravimitest, mis võimaldavad parimat hinna ja tõhususe suhet (geneeriliste ravimite edendamine). Õigus kvaliteetsele ravile tähendab muuhulgas õigust skriinimisele ja ravialasele haridusele, mis eeldab vahendite investeerimist ja rahastamist ning piisavat nõuetekohase väljaõppe saanud spetsialistide olemasolu.

3.5.3 *Õigus ennetustegevusele ja raviohutusele* — kodanikud soovivad, et tervishoiusüsteem oleks korraldatud inimeste jaoks ja inimeste teenistuseks. Nad soovivad rohkem teada neile määratud ravimeetoditest, võtta osa ennetustegevusest, mis on nii isiklik kui ühine jõupingutus, ning olla kindlad, et ühiskondlikud valikud, käitumine ja tarbimine ei ohusta tervist.

4. Soovitused patsientide õiguste rakendamiseks

4.1 Patsientide õiguste tunnustamine ja rakendamine puudutab paljusid erinevaid spetsialiste, patsiente, tervishoiupoliitikaga tegelevaid inimesi ning kasutajate organisatsioone. Hädavajalik on kõrvaldada vastuolu ühtede osapoolte õiguste ja teiste kohustuste vahel. Patsiendi õiguste tunnustamine jagab ja tasakaalustab ka spetsialistide kohustusi ja vastutust.

4.1.1 Kuna meditsiinasutus ei võta enam üksi vastu kõiki otsuseid inimese tuleviku kohta, ei saa ta enam võtta ka kogu vastutust.

4.2 Üldsuse huvides tuleb ühiselt aidata spetsialistidel nendele ootustele vastata:

— koostada ja levitada uusi organisatsioonilisi ja pedagoogilisi kontseptsioone, mis võimaldavad vähendada miinimumini lastele seoses arsti- ja eriti haiglaraviga põhjustatavat psüühilist stressi;

- lisada nende väljaõppesse eetiline mõõde, inimese ja tema õiguste tunnustamine, et nad mõistaksid süsteemi dünaamikat, osapooli ning kaasnevaid tagajärgi ning ei käsitleks patsientide õigusi enam täiendava piiranguna;
- kutsuda ellu spetsialistide ning spetsialistide ja kasutajate foorumeid ja kohtumisi;
- luua uusi haigete teavitamise viise, kaasates kõiki tervishoiu-süsteemi sidusrühmi;
- töötada välja uusi õpetusviise seoses patsiendi nõusolekuga, mille tulemuseks on ravisuhe meditsiinitöötaja ja patsiendi vahel;
- luua raviastutustes kliinilisi eetikakomisjone toetamaks spetsialistide ja tunnustamaks patsiendi õigusi;
- lisada patsiendi õiguste kaitse ja edendamine tervishoiu spetsialistide eetikakoodeksisse ja käitumisjuhisesse;
- muuta süsteem kasutajatele arusaadavamaks ning väärtustada enam spetsialistide seisundit ja rolli;
- luua uusi kollektiivseid ravivorme, mis kaasaksid arste ja teisi meditsiinitöötajaid:
 - rühmapraktis, meditsiinilised tervisekeskused;
 - kontaktid arstide, sotsiaaltöötajate ja sotsiaalhoolekande spetsialistide vahel;
- hinnata ümber haigete, kasutajate, tarbijate, perekondade ja kodanike organisatsioonide rolli:
 - kaasata kasutajate esindajad esindusorganitesse;
 - tunnustada teatud organisatsioonide rolli ravihariduses, ennetustegevuses, haigete teavitamises jne;
 - luua sidemed organisatsioonide, kutseorganite jt vahel;
 - anda organisatsioonidele vahendid tegevuseks ja eneseväljenduseks (koolitus, esinduspuhkus jne);

- luua raviastutustes neutraalne ja külalislahke ruum, kus patsiendid saavad oma küsimusi esitada ning valmistuda kasutajaorganisatsioonide abil aruteluks spetsialistidega;
- kaasata ühendused võrdselt spetsialistidega kaebuste läbi vaatamiseks ja ravi kvaliteedi parandamise meetmete määratlemiseks.

5. Kokkuvõte — kollektiivsete õiguste suunas

5.1 Isiklike õiguste tõhusus sõltub suurel määral käesoleva algatuse kollektiivsest toetusest. Seetõttu on vaja teha jõupingutusi demokraatia rakendamiseks tervishoiu valdkonnas, mis hõlmab kasutajate kollektiivset osalemist ning nende esindatust süsteemi eri osades.

5.2 Patsientide õigused on muuhulgas ka üks inimõiguste väljendusi, kuid mitte mingil juhul eraldi kategooria. Neis väljendub idee, et ükski patsient ei taha olla tõrjutud ning eelkõige ühiskonnast tõrjutud.

5.2.1 Tuleb teadvustada, et tervishoiusüsteemi kasutajad väljendavad üha enam oma kogemuste ning üha suurema teadlikkuse põhjal arvamust ravitingimuste kohta.

5.3 Seega on kohane küsida, milline on patsiendi koht teda puudutava otsuse tegemise protsessis menetluste läbipaistvuse ja inimese austamise kontekstis.

5.4 Tegemist ei ole juriidilis-tarbijaliku lähenemisviisi toetamisega, vaid tunnustamisega, et patsient on piisavalt küps osalemaks teda puudutava otsuse tegemises vastavalt oma õigustele.

5.5 Sõnaandmine kasutajatele ja nende esindajatele on üha olulisem, sest terviseiga seotud küsimused ulatuvad teistesse valdkondadesse: tootmisviisid, eluviisid, töötingimused, keskkonnakaitse jne. Sellega kaasnevad ühiskondlikud, majanduslikud ja eetilised valikud, mis ei saa enam jääda pelgalt tervishoiuspetsialistide vastutusalasse.

Brüssel, 26. september 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Jätkusuutliku tootlikkuse edendamine Euroopa töökohtadel”

(2008/C 10/19)

16. veebruaril 2007 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse teemal „Jätkusuutliku tootlikkuse edendamine Euroopa töökohtadel”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsiooni arvamus võeti vastu 17. juulil 2007. Raportöör oli Leila Kurki.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 438. istungjärgul 26.–27. septembril 2007 (26. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 155, erapooletuks jäi 9.

1. Järeldused ja soovitusused

1.1 Traditsioonilisi majanduskasvu mootoreid (tööjõu kasv, investeeringud tootmisvahenditesse, koolituse taseme tõus) tuleb täiendada uute, jätkusuutlikku kasvu edendavate elementide loomisega. Esiteks tuleb tootlikkuse kasvu praegusega võrreldes suurendada. Teiseks tuleb tööjõu pakkumise vähenemist vähemalt aeglustada. Kolmandaks on oluline suurendada tööelu atraktiivsust.

1.2 Komitee on seisukohal, et Euroopa Liidu ülesanne on toetada kõiki liikmesriike ja ettevõtteid nende püüdlustes suurendada jätkusuutlikku tootlikkust, mis on Lissaboni strateegia oluline osa. Ideed, mille kohaselt töökohal tehtavatel sotsiaalsetel ja kvaliteediuuendustel on oluline mõju ettevõtte edukusele, tuleb aktiivselt edendada. Komitee teeb ettepaneku, et kõnealune aspekt kaasataks majanduspoliitika ja tööhõive suuniste hindamisse ja uuendamisse.

1.3 Komitee kordab oma ettepanekut luua tööelu kvaliteeti kirjeldav Euroopa indeks. Indeks tugineks teadustegevusel põhinevatele nn hea töö (*good work*) kriteeriumidele ning seda mõõdetaks ja avaldataks korrapäraselt. Sellise indeksi abil võiks välja tuua Euroopa tööelu kvaliteedi muutused ja edusammud ning mõjud tootlikkusele. Samas oleks indeks alus tööelu kvaliteedi parandamisega seotud uutele algatustele.

1.4 Euroopa töö kvaliteedi indeksi väljatöötamine nõuab ulatusliku foorumi loomist. EMSK põhjalikud ja laiaulatuslikud ekspertteadmised muutuva töökoha väljakutsetest ning neile vastamisest moodustaksid foorumile hea lähtealuse. Kui tööturu seireüksuse tööprogramm võimaldab, siis võiks ta uurida ka kõnealust teemat.

1.5 EMSK kutsub komisjoni üles tellima täiendavaid uurimusi tööelu kvaliteedi ja tootlikkuse seose kohta. Vaja on põhjalikult analüüsida neid tegureid, mis edendavad jätkusuutlikku tootlikkust. Siin võiks Euroopa Liidu institutsioonid ja liikmesriigid

paremini ära kasutada Dublinis asuva Euroopa Elu- ja Töötõingimuste Parandamise Fondi ja Bilbaos asuva Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Agentuuri teadus- ja analüütilist tööd.

1.6 Komitee leiab, et Euroopa Liidu uuendus- ja koolitusalgatustes (nt konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogramm, struktuurifondi programmid, elukestva õppe integreeritud programm) oleks kasulik pöörata tähelepanu töökoha uuendamisele ning uutele erialastele oskustele ja juhtimistavadele. Siin on sotsiaalpartneritel märkimisväärne vastutus projektide ettevalmistamise, rakendamise ja hindamise eest.

1.7 Komitee teeb ettepaneku, et liikmesriigid rakendaksid oma tööhõiveprogrammide ja innovatsioonipoliitika osana programme, mis edendavad töö kvaliteeti ja tootlikkust. Mitmes riigis on riiklikud tootlikkuse keskused ja tööelu teaduskeskused, mis võiksid sellistes algatustes osaleda. Siin on sotsiaalpartneritel võtmeroll projektide kavandamisel ja praktilisel elluviimisel.

1.8 Oluline on, et jätkusuutlikku tootlikkust käsitlev arutelu ja praktilised algatused jätkuksid Euroopa eri foorumites, liikmesriikides ja ettevõtetes. Komitee võib anda sellesse protsessi olulise panuse, tutvustades kodanikuühiskonna sellekohaseid seisukohti, eelkõige majandus-, tööhõive- ja innovatsioonipoliitikat käsitlevate arvamuste osana.

2. Sissejuhatus

2.1 Euroopa heaolu eeldab jätkusuutlikku majanduskasvu ja kõrget tööhõive määra. Euroopa Liidu eesmärk on tagada Euroopa säästev areng, mis põhineks tasakaalustatud majanduskasvul ja hindade stabiilsusel, kõrge konkurentsivõimega sotsiaalsel turumajandusel, mis seab eesmärgiks täieliku tööhõive ja sotsiaalse progressi, ning kõrgetasemelisel keskkonnakaitsel ja keskkonna kvaliteedi parandamisel ⁽¹⁾. Seda on võimalik saavutada senisest suurema tootlikkuse kasvuga, mida tuleb

(¹) ELi põhiseaduse leping, artikkel I-3(3).

suurendada kõigis majandussektorites ⁽²⁾. Tootlikkuse kasv suurendab kodanike heaolu, kui see tugineb tööelu kvaliteedi parandamisele ja töökohtade arvu suurendamisele. Tootlikkuse jätkusuutlik kasv võimaldab tagada riigieelarve tasakaalu ning eakatele inimestele suunatud sotsiaal- ja tervishoiuteenuste jätkusuutlikkuse. Samas luuakse uusi kvaliteetseid töökohti. Seega toetab tootlikkuse jätkusuutlik kasv Lissaboni strateegia majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnaga seotud eesmärgi.

2.2 Töö tootlikkus on Euroopas sõjajärgsel perioodil püsivalt kasvanud. Veel 1960ndate lõpul oli aastane tootlikkuse kasv ligikaudu 5 % töötunni kohta. Alates 1980ndatest hakkas tootlikkuse kasv aeglustuma ning 2000. aastate algul oli aastane kasvumäär vaid 1–2 % aastas. Viimaste aastate muutusi Euroopa Liidu liikmesriikide tootlikkuse näitajates selgitavad mitmed erisuunalised tegurid. Töö tootlikkuse keskmist kasvu parandasid uued liikmesriigid, kus tootlikkuse algatase oli madalam kui vanades liikmesriikides. Siiski on alates 1995. aastast Euroopas kasvanud madala tootlikkusega töökohtade arv. Muu hulgas hõlmavad need teenindussektori madala palgatasemega töökohti, mis ei eelda kõrget kvalifikatsiooni, samuti mitmeid ebatüüpiliste lepingute alusel tehtavaid töid. Kõnealune areng on aidanud kaasa tootlikkuse kasvu aeglustumisele ⁽³⁾.

2.3 Töötlevas tööstuses on tootlikkuse kasv olnud kiirem tehnoloogiamahukates tööstusharudes. Kõnealuste tööstusharude osakaal kogu töötlevas tööstuses on väike, mis võib komisjoni arvates tähendada võimalikke tulevase probleeme. Mida suurem on nende osakaal väärtusloomes, seda rohkem suurendavad need tootlikkust ja reaaltulude kasvu kogu majanduses. Need tööstusharud on juhtivad uuendustegevuses ning uute tehnoloogiate ajakohastamises ja levitamises, muu hulgas piiruliselt ⁽⁴⁾.

2.4 Ilmselt on tõsine probleem viimaste aastate nõrk tootlikkuse kasv era- ja avalike teenuste sektoris. Siiski tuleb meeles pidada, et tootlikkuse kasvu mõõtmine samade näitajate alusel kui töötlevas tööstuses on teenustesektoris keerulisem, isegi võimatu. Hoolimata sellest, et erinevate uuenduste (näiteks IKT rakenduste kasutamine teenustesektoris) osakaal on kasvanud, ei ole see kajastunud tootlikkuse kasvuna tootlikkuse statistikas. Tüüpilised uuendused teenustesektoris sünnivad pigem hangitud tehnoloogia abil (IKT, organisatsioonilised muudatused, inimkapital) kui teenuseettevõtete endi teadus- ja arendustegevuses

⁽²⁾ Tootlikkust on võimalik mõõta eri tasanditel, s.o kogu majandus (makrotasand), majandussektor (töötlev tööstus, IKT), ettevõtte/tööstusorganisatsioon/üksus, personal/erialarühm, üksikisik. Kogutootlikkus on see osa tootlikkuse kasvust, mis ei ole selgitatav traditsiooniliste tegurite (töö, kapital, tooraine, energia) mahu suurenemisega. Tootlikkuse kasv tuleneb muu hulgas tehnoloogilisest arengust, töötajate koolitusest, organisatsiooni arengust või juhtimise ja tootmismeetodite parandamisest.

⁽³⁾ Tööhõivekomitee töörühma aruanne teemal „Enhancing higher productivity and more and better jobs, including for people at the margins of the labour market”, EMCO/18/171006/EN-final, 2006. URL: http://ec.europa.eu/employment_social/employment_strategy/pdf/emco_workgroupprod06_en.pdf.

⁽⁴⁾ Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile: „Tootlikkus — Euroopa majanduste ja ettevõtete konkurentsivõime võti”, KOM(2002) 262 lõplik.

tehtavate otseinvesteeringute abil ⁽⁵⁾. Seega võivad mehaanilised arvutused tootlikkuse võrdlemisel viia valede järeldusteni, kui ei võeta arvesse eri sektorite tõelist olemust. Sama kehtib ka avalike teenuste kohta, kus tootlikkuse kasvu eesmärkide puhul tuleb lisaks arvestada ka sotsiaalpoliitilisi eesmärgi ning nõuet tagada uuendustele ja tootlikkuse kasvule soodne kliima.

2.5 Tööhõiveolukorra parandamine ja tootlikkuse suurendamine ei välista teineteist. Vastupidi, koos toetavad need Lissaboni strateegia eesmärgi, mis on seotud kvaliteetsemate töökohtade arvu suurendamisega. Rahvusvahelise tööorganisatsiooni ILO andmetel loob tootlik tööhõive aluse inimväärsele tööle ⁽⁶⁾. Tootlikkuse jätkusuutlik kasv ja tööhõive määra tõus on mõistlik viis ebaseadusliku töö osakaalu vähendamiseks majanduses.

2.6 Euroopa Liidu liikmesriikide majanduse struktuur on muutumas ning tootjate rõhuasetus on järjest enam siirdumas füüsiliselt kapitalilt inimkapitalile. Komisjoni hinnangute kohaselt on tööjõu nõudlus Euroopa Liidus juba liikunud traditsioonilistelt oskustelt kvalifitseeritud tööjõule. See kajastab pigem muutusi töös endas kui tööhõive sektoralses jagunemises. Aastatel 1995–2000 hõlmas töökohtade arvu kasv kiiresti kasvavates teadmistemahukates sektorites üle kahe kolmandiku kõigist uutest kõrget ja keskmist kvalifikatsiooni eeldavatest töökohtadest. Lisaks tekkis selle arengu tagajärjel väga suur osa ka madalat kvalifikatsiooni eeldavaid uusi töökohti ⁽⁷⁾. Oma tööjõudu on eelkõige suurendanud ettevõtlustegevused ja neil on ka tulevikus võtmeroll uute töökohtade loomisel ja töötleva tööstuse töökohtade kao ja ratsionaliseerimise kompenseerimisel ⁽⁸⁾.

2.7 Üksikisiku seisukohalt tähendab tootlikkuse kasv seda, et töökohad on kindlamad ning töötajatel on paremad võimalused oma töös edeneda ja saada suuremat sissetulekut. See parandab töötajate kvalifikatsiooni ning suurendab nende tööalast konkurentsivõimet muutuv keskkonnas.

2.8 Ettevõtete seisukohalt on tootlikkus keskse tähtsusega — see on nende konkurentsivõime võti. Kuna suures osas on hindade määrajaks maailmaturud ja tootlikkust ei ole võimalik määramatult suurendada traditsiooniliste investeeringutega masinatesse ja seadmetesse, tuleb leida muud võimalused. Ettevõtete jaoks tähendab tootlikkuse kasv seda, et kulud kasvavad

⁽⁵⁾ Vt eelmaintut.

⁽⁶⁾ Tööhõivet käsitlev ILO aastaaruanne ILO World Employment Report 2004–2005: URL: <http://www.ilo.org/public/english/employment/strat/wer2004.htm>.

⁽⁷⁾ Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile: „Tootlikkus — Euroopa majanduste ja ettevõtete konkurentsivõime võti”, KOM(2002) 262 lõplik.

⁽⁸⁾ EMSK 13. septembri 2006. aasta arvamuse teemal „Teenused ja Euroopa töötlev tööstus: vastastoime ja mõju tööhõivele, konkurentsivõimele ja tootlikkusele”, raportöör: hr Calleja (ELT C 318, 23.12.2006, lk 26). URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:318:0026:0037:ET:PDF>.

aeglasemalt, hindade konkurentsivõime ja tasustamisvõime paranevad, töökohad on senisest kindlamad (ja seega atraktiivsemad), tööülesanded ja töökorraldus muutuvad, tarbijate jaoks saavutatakse suurem lisaväärtus väiksemate ressursidega, paraneb tasuvus, võimalikuks osutuvad kasv ja püsijäämine turul ning pannakse alus investeeringutele ja tegevuste arendamisele.

2.9 Euroopa majanduskasv on traditsiooniliselt sõltunud tööjõu kasvust, tootmisvahenditesse tehtud investeeringute mahust ja koolituse taseme tõusust. Nüüd ei tööta see mudel enam nii nagu loodetud. Tööjõu pakkumine ei kasva, vaid pigem kahaneb. Ettevõtete tahe investeerida füüsilisse kapitali on vaibunud. Töö on muutunud tööjõumahukast kapitalimahukaks ja inimkapital muutub järjest tähtsamaks. Toimub üleminek vähest haridust nõudvalt käsitsi tehtavalt töölt erivaljaõpet nõudvale eksperttööle. Investeeringud pelgalt üldettevalmistusse ei suurenda enam tootlikkust sellisel määral nagu varem.

2.10 Mõnes liikmesriigis on majanduskasvu kiirendatud ka maksuametmetega (nt ettevõtlus- ja tulumaksude alandamine) ja eratarbimise suurendamisega (nt intressimäärapoliitika, maksustamine). Siiski on nimetatud kasvutegurite kasutamine piiratud ning neid tuleb hinnata nii maksukonkurentsi kui avaliku infrastruktuuri ülalpidamise seisukohalt.

2.11 Lisaks eelmainitud kasvuteguritele tuleb luua uusi kasvu edendavaid elemente. Materiaalsete edutegurite kõrvale on tekkinud mittemateriaalsed, eelkõige juhtkonna võime motiveerida töötajaid ja rakendada nende oskusi.

2.11.1 Esiteks tuleb ettevõtete tootlikkuse kasvu praegusega võrreldes suurendada. See eeldab poliitikat, mis on suunatud ettevõtete jätkusuutlikku kasvu ja uuendustegevust soodustava keskkonna loomisele ning ausa konkurentsi tagamisele. See on ainus võimalus suurendada kogu majandust.

2.11.2 Teiseks tuleb tööjõu pakkumise vähenemist vähemalt aeglustada. Mitmed liikmesriigid kaotavad järgmise kümne aasta jooksul ligikaudu 15 % oma tööjõust. Tööhõive määr peab püsima kõrge muu hulgas tõhusama tööjõupoliitika, oskustööjõu sisserände ja integratsiooni, töö- ja pereelu ühitamise ning soolise võrdõiguslikkuse meetmete ning pensionisüsteemide reformimise abil. Tööelu kvaliteedi parandamine, nagu töötavate inimeste toimetulek töökohal ja tööalane motiveerimine, on võtmetegur töötajate pensionile siirdumise edasilükkamiseks.

2.11.3 Kolmandaks on oluline suurendada tööelu atraktiivsust. Suur osa töötavast elanikkonnast on 40–54-aastased, mis kujutab endast märkimisväärset poliitilist väljakutset. Samas on äärmiselt oluline, et hoitaks ära noorte inimeste väljalangemine koolist ning tagataks nende osalemine tööelus. Parandada tuleb töö kvaliteeti ja oskustööjõu kättesaadavust, et oleks senisest enam võimalik ära kasutada uusi tehnoloogiaid ning uuendus- ja arendustegevust.

2.12 Euroopa Ülemkogu on pidevalt rõhutanud töö kvaliteeti parandavate investeeringute vajadust, mis võiks muu hulgas toimuda kvaliteedinäitajate abil ⁽⁹⁾. Euroopa Liidu Soome eesistumise ajal käivitati arutelu tootlikkuse olulisusest Lissaboni strateegia kontekstis. Soome taotles Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteelt arvamust teemal „Tööelu kvaliteet, tootlikkus ja tööhõive globaliseerumise ning demograafiliste muutuste kontekstis” ⁽¹⁰⁾. Komitee võttis kõnealuse arvamuse vastu 2006. aasta septembris.

2.13 Eesistujariik Saksamaa jätkas arutelu tööelu kvaliteedi üle. Hea töö teema täpsustab Lissaboni strateegia eesmärki luua rohkem ja paremaid töökohti ⁽¹¹⁾. 2007. aasta jaanuaris Berliinis toimunud tööhõive- ja sotsiaalministrite mitteametlikul kohtumisel rõhutasid Saksamaa, Portugal ja Sloveenia oma järeldustes ühiselt nn hea töö tähtsust ⁽¹²⁾. Oma 8.–9. märtsi järeldustes rõhutas Euroopa Ülemkogu hea töö olulisust liikmesriikide tööhõive edendamise ja Euroopa sotsiaalmudeli tugevdamise seisukohalt. Ülemkogu arvates on hea töö aluspõhimõtted töötajate õigused ja osalemine, võrdsed võimalused, tööohutus ja töötervishoid ning perekonnasõbralik töökorraldus ⁽¹³⁾.

2.14 Euroopa tasandi programmides võetakse ühel või teisel viisil arvesse tööelu arendamist ning töökohtade võimalusi tulla toime muutusest tingitud väljakutsetega. Kahjuks pakuvad need

⁽⁹⁾ 23.–24. märtsi 2000. aasta Lissaboni Euroopa Ülemkogu seadis üldise eesmärgi saavutada täistööhõive, luues mitte ainult rohkem, vaid ka paremaid töökohti.

Nizza 2000. aasta Euroopa Ülemkogu järeldustes sedastati vajadus pöörata enam tähelepanu kvaliteedi edendamisele kõigis sotsiaalpoliitika valdkondades.

2001. aasta Stockholmi Euroopa Ülemkogu juhtis tähelepanu sellele, et täistööhõive eesmärgi saavutamine hõlmab mitte ainult keskendumist rohkematele, vaid ka kvaliteetsematele töökohtadele, ning kutsus üles lisama töö kvaliteedi üldise eesmärgina 2002. aasta tööhõive suunistesse ning määratlema sellekohased täpsed kvantitatiivsed näitajad.

2001. aasta Laekeni Euroopa Ülemkogu märkis, et töö kvaliteet on mitmemõõtmeline käsitlus ning et tööhõivekomitee soovitatud näitajad põhinevad komisjoni teatises esitatud kümnel valdkonnal. Ülemkogu kutsus üles lisama need Euroopa tööhõive strateegiasse alates 2002. aastast. Vt komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Töö kvaliteedi parandamine: ülevaade viimastest edusammudest”, KOM(2003) 728 lõplik.

⁽¹⁰⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 13. septembri 2006. aasta arvamuse teemal „Tööelu kvaliteet, tootlikkus ja tööhõive globaliseerumise ning demograafiliste muutuste kontekstis”, raporttöö: pr Engelen-Kefer, ELT C 318, 23.12.2006, lk 157.
URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:318:0157:0162:ET:PDF>.

⁽¹¹⁾ Saksamaa Liitvabariigi tööhõive- ja sotsiaalministeeriumi poliitilised prioriteedid Euroopa Liidu Saksamaa eesistumise ajal 2007. aasta esimesel poolel.
URL:http://www.london.diplo.de/Vertretung/london/en/03/News_and_features/EU_Presidency/Political_priorities_FULL_-_DownloadDatei,property=Daten.pdf.

⁽¹²⁾ Eesistujariigi järeldused, koostatud koostöös Euroopa Liidu Nõukogu järgmiste eesistujate, Portugali ja Sloveeniaga.
URL: http://www.eu2007.de/en/News/Press_Releases/January/0119BMA51.html.

⁽¹³⁾ 8.–9. märtsil 2007 Brüsselis toimunud Euroopa Ülemkogu — eesistujariigi järeldused. Euroopa Liidu Nõukogu 7224/07.
URL: http://www.consilium.europa.eu/cms3_applications/applications/newsroom/LoadDocument.asp?directory=et/ec/&filename=93140.pdf.

vaid eraldi ettepanekuid, mitte keskset lähtepunkti meetmete võtmiseks. Lisaks jätab soovida programmidevaheline kooskõlastamine, seega jäävad igasugused edusammud või ka nende puudumine jätkusuutliku tootlikkuse valdkonnas märkamata.

3.15 Keskne küsimus on see, kuidas on võimalik ettevõtete tootlikkust kiirendada viisil, mis toetaks töötajate individuaalseid ja kollektiivseid ressursse, aidates neil samal ajal säilitada töövoimet ning motivatsiooni töötada muutuvates tingimustes.

3. Tootlikkuse jätkusuutlik kasv kui edutegur

3.1 Tootlikkuse ja tööhõive analüüsimisel on oluline eristada lühi- ja pikaajalist mõju. Lühikeses perspektiivis võib tootlikkuse kasvu ja tööhõive vahel olla negatiivne seos. Tööstuse struktuurimuutus näivad suurendavat töö tootlikkuse keskmist kasvu, kuid langetavad tööhõive määra⁽¹⁴⁾. Sellises olukorras on vajalik töajuturupoliitika märkimisväärne panus, kuna mõnede töötajate kutseoskused on vananenud, mille tulemusena jäävad nad selles protsessis töötuks. Võimalikult paljude töötajate oskuste ja teadmiste paindlikuks rakendamiseks on vajalik uus kaitse muutuste eest. Arvamuses tööhõivepoliitika suuniste kohta esitab EMSK mitmeid soovitusi poliitikameetmete tõhususe suurendamiseks⁽¹⁵⁾.

3.2 Pikas perspektiivis on võimalik tööhõive määra suurendada töö tootlikkuse kasvu abil. Eelkõige soodustab kasvu tehnoloogia ja teatud töö kvaliteedi komponentide kombineeritud mõju, mis omakorda lisab töökohti ning tõstab tööhõive määra. See ei toimu siiski automaatselt, vaid sõltub tööstuse võimest suurendada tööjõu intensiivsust ning kiirendada pikaajalist tootlikkuse kasvu, mis on seotud nii töö kvaliteedi kui tööga rahuloluga⁽¹⁶⁾.

3.3 Tootlikkuse kasvu võib saavutada mitmel viisil. Eelkõige mõned börsiettevõtted hindavad konkurentsivõimet lühikeses perspektiivis kvartalitulude ja kulude põhjal. Kiire tulu loogikat väljendab tõsiasi, et ettevõtted ei tee tootlikke investeeringuid ega pööra tähelepanu töötajate oskustele ja töövoimele. Mõnel juhul puuduvad ettevõtetel selleks majanduslikud võimalused.

⁽¹⁴⁾ Tööhõivekomitee töörühma aruanne teemal „Enhancing higher productivity and more and better jobs, including for people at the margins of the labour market”, EMCO/18/171006/EN-final, 2006.

⁽¹⁵⁾ EMSK 25. aprilli 2007. aasta aramus teemal „Ettepanek: nõukogu otsus liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta”, raportöör: pr O'Neill (ELT C 168, 20.7.2007, lk 47).
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:168:0047:0049:ET:PDF>.

⁽¹⁶⁾ Vt eelmainitud.

Sageli vastavad ka palk ja tööhõive tingimused miinimumnõuetele, millel on tõsised ja pikaajalised sotsiaalsed tagajärjed. Selline lähenemisviis kujutab endast ohtu Euroopa ülemaailmelse konkurentsivõimele. Euroopa ei saa oma konkurente võita madala tootlikkusega töö, halbade töötingimuste ja madala palgaga.

3.4 Traditsiooniliselt on tootmisvõime tõhusust parandatud tootmistingimuste parandamise ja tootmiskorralduse arendamisega sellisel, et tootmine vastaks paremini nõudlusele. Investeeringud on masinatesse ja seadmetesse. Selle tulemusel on tõusnud kogutootlikkus. Tootlikkust on võimalik suurendada väikeste sammude haaval, ratsionaliseerides ja lihvides tegevusmudeleid ning arendades tooteid ja teenuseid arukamate tootmismeetodite rakendamisega. Sellest siiski ei piisa, kui töökohal ei toimi tõhus koostöö, töötajad ei ole motiveeritud töötama või töökeskkonnas valitsevad puudused, mis piiravad töö tulemuslikkust.

3.5 Majanduskasvu säilitamine eeldab sügavamaid struktuuri-reforme. Tootlikkust on võimalik kiiresti suurendada hüppesarnase strateegilise muutusega, mille raames korraldab ettevõtte oma tegevuse täielikult ümber ja siirdub nii uuele kasvuteele. Sellisel juhul kaovad vältimatult vanu oskusi eeldavad töökohad, samas luuakse aga uusi, sageli parema kvaliteediga töökohti. Uuenevad ettevõtted loovad uusi tooteid ja uusi väärtusahelaid. Kõnealuse protsessi võtmetegurid on kiirus, uuenduslikkus, muutmisevõime ja personali kaasamine protsessi. EMSK ja tööstuse muutuste nõuandekomisjon (CCMI) analüüsisid aktiivselt struktuurimuutusi, uuendusprotsessi ja tehnoloogia kasutamist⁽¹⁷⁾. Komitee on rõhutanud sisemise funktsionaalse paindlikkuse olulisust uuendusprotsessi edendamisel⁽¹⁸⁾.

3.6 Tootlikkust on huvitav uurida ettevõtte tulemuslikkuse osana. Tulemuslikkuse võib jagada sisemiseks ja väliseks. Väline tulemuslikkus kirjeldab ettevõtte võimet tegutseda ümbritsevas keskkonnas. Kõige selgemalt on tootlikkus siiski ettevõtte sise-mine, isegi üksikisiku, masina või tootmisrakukese seotud omadus⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁷⁾ EMSK 25. septembri 2003. aasta aramus teemal „Tööstuse muutused: praegune olukord ja väljavaated”, raportöör: hr Van Iersel, kaasraportöör: hr Varea Nieto, ELT C 10, 14.1.2004, lk 105.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2004:010:0105:0113:EN:PDF>.

EMSK 29. septembri 2005. aasta aramus teemal „Tööstuse muutuste prognoosimiseks ja juhtimiseks vajalik sotsiaaldialog ja töötajate osalus”, raportöör: hr Zöhrer, ELT C 24, 31.1.2006, lk 90.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:024:0090:0094:ET:PDF>.

EMSK 14. detsembri 2005. aasta aramus teemal „Komisjoni teatis” Ümberkorraldused ja tööhõive — ümberkorralduste ennetamine ja nendega kaasaminek tööhõive arengut silmas pidades: Euroopa Liidu roll, raportöör: hr Zöhrer, kaasraportöör: hr Soury-Lavergne, ELT C 65, 17.3.2006, lk 58.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:065:0058:0062:ET:PDF>.

EMSK 14. septembri 2006. aasta aramus teemal „Jätkusuutlik areng tööstuse muutuste liikumapaneva jõuna”, raportöör: hr Siecker, kaasraportöör: hr Činčera, ELT C 318, 23.12.2006, lk 1.

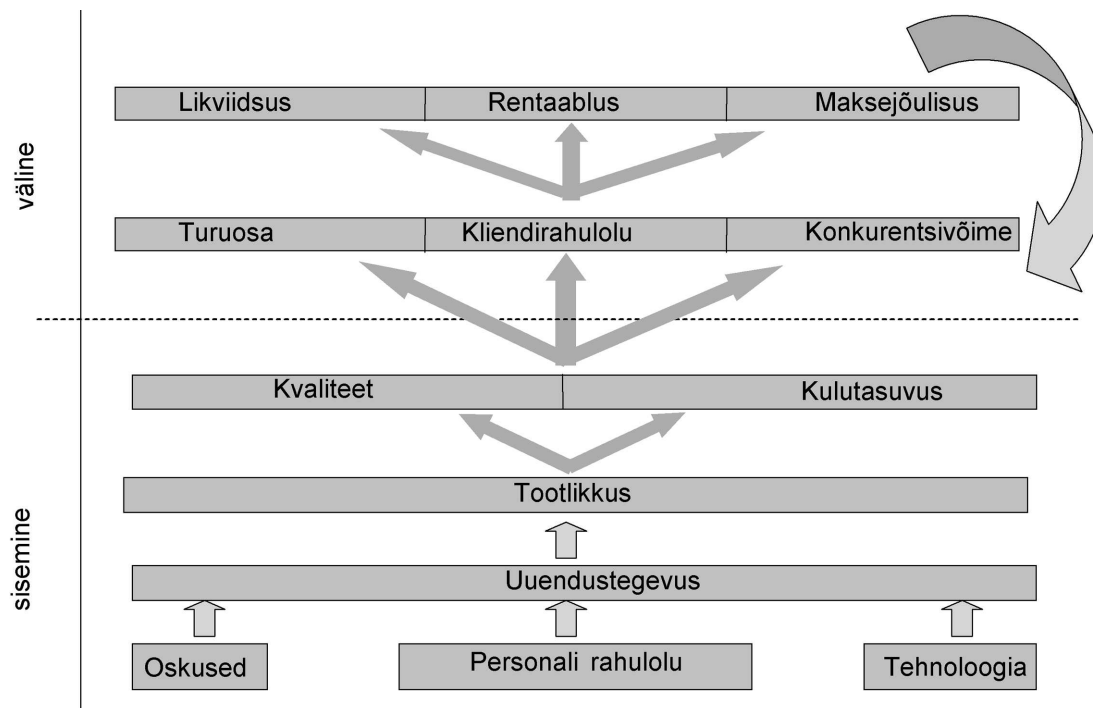
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:318:0001:0011:EN:PDF>.

⁽¹⁸⁾ EMSK 11. juuli 2007. aasta aramus teemal „Flexicurity (sisemise paindlikkuse mõõde — kollektiivlääbirääkimised ja sotsiaaldialogi roll tööturu reguleerimise ja reformimise vahenditena)”, raportöör: hr Janson.
http://eescopinions.eesc.europa.eu/viewdoc.aspx?doc=//espupb1/esp_public/ces/soc/soc272/et/ces999-2007_ac_et.doc.

⁽¹⁹⁾ Rantanen, Hannu „Tuottavuus suorituskyvyn analysoinnin kentässä.”, Lappeenranta Tehnikaäilukool, Lahti osakond, 2005.

3.7 Ettevõtte sisemise tulemuslikkuse valdkonnad on uuendustegevus ja tootlikkus, mille eeldused on oskused ja teadmised, personali rahulolu ja positiivne suhtumine muutustesse ning tehnoloogia. Neist tulevad kvaliteet ja kulutasuvus. Välised aspektid on konkurentsivõime, kliendirahulolu ja turuosa, millest tulevad likviidsus, rentaablus ja maksejõulisus (vt joonis 1).

Joonis 1 Ettevõtte tulemuslikkuse valdkonnad ja nende vastastikune mõju

3.8 Tulemuslikkuse eri valdkonnad mõjutavad üksteist spiraalselt. Näiteks toob tootlikkuse kasv kaasa ühikukulude alanemise, mille tulemusel paraneb ettevõtte konkurentsivõime. See omakorda tähendab, et ettevõtte on turul edukas ja tema rentaablus tõuseb. Seeläbi kogub ettevõtte vara, mida võib kulutada muu hulgas koolitusele, tootmisvahenditele ja juhtimise abivahenditele, st tootlikkuse eelduste parandamisele. Eelkirjeldatud võib nimetada tõusva tootlikkuse spiraaliks. Samamoodi on võimalik kirjeldada kahaneva tootlikkuse spiraali.

3.9 Jätksuutliku tootlikkuse käsitlus on laiem kui vaid tootlikkuse mõõtmine või töö tootlikkuse analüüsimisega piirdumine. Ettevõtte tasandil näitab tootlikkus, kui edukalt suudab ettevõtte kombineerida erinevad tootmistegurid, et parandada tõhusust ja muutuda turul konkurentsivõimeliseks. Jätksuutlik tootlikkus ei hõlma ainult füüsilist, vaid ka psühhosotsiaalset töökeskkonda ja sellest tulenevat tõhusust, loovust ja uuenduslikkust ⁽²⁰⁾.

3.10 Ettevõtte ja tema personali uuenduslikkus kajastub võimes arendada ja uuendada toote- või teenusekontseptsiooni

nii, et need loovsid tarbijale lisaväärtust. Uuenduslikkus on ka võime jätkuvalt parandada tegevus-, tootmis- ja jaotusprotsesse koostöös personali ja partneritega. Seega võib uuendus olla vahend, seade, masin, nende kombinatsioon, teenusemudel, vana ülesande täitmise uus viis, probleemide erinev lahendus. Tootlikkuse võtmelement on võime muutuda.

3.11 Uuendusvõime alusel võib ettevõtteid jaotada erinevatesse kategooriatesse vastavalt nende arengutasemele. Ettevõtted võivad oma uuendusvõimet teadlikult arendada ja õppides ühelt tasemelt teisele liikuda. Mida täiustatumaid tavasid ettevõtte oma uuendustegevuses rakendab, seda paremini suudab ta uuendusi ellu viia ⁽²¹⁾.

⁽²¹⁾ Bessant, John (2003): High-Involvement Innovation (soome keelde tõlkinud Tuomo Alasoini). Uuendusvõimel on kaheksa mõõdet:

- ettevõttes mõistetakse inimesi kaasava ja väikestele sammudele tugineva uuendustegevuse strateegilist tähtsust (*understanding*);
- ettevõttes järgitakse menetlusi, mis võimaldavad inimestel osaleda ettevõtte uuendustegevuses (*getting the habit*);
- ettevõtte uuendustegevus on suunatud ettevõtte strateegiliste eesmärkide saavutamisele (*focusing*);
- ettevõtte juhtkond annab piisavalt suuniseid ning toetab ettevõtte uuendustegevust (*leading*);
- ettevõtte struktuurid, tavad ja protsessid on kavandatud nii, et nende, uuendustegevuse ning seda kujundavate väärtuste vahel valitseb võimalikult hea üksteist toetav vastastikune suhe (*aligning*);
- probleemide lahendamiseks toimub võrgustumine ettevõtte üksuste vahel ja väljaspool ettevõtet (*shared problem-solving*);
- ettevõttes jälgitakse, hinnatakse ja arendatakse pidevalt uuendustegevusest tulenevat tõhusust (*continuous improvement of the system*);
- ettevõtte on võimeline pidevalt ja ulatuslikult õppima oma kogemustest (*the learning organisation*).

⁽²⁰⁾ Professor Mika Hannula, Tampere Tehnikaülikool, 29. jaanuari 2004. aasta loeng.

3.12 Jätkusuutliku tootlikkuse suurendamine tähendab, et ettevõtted ja organisatsioonid valmistuvad tulevasteks riskides, ennetades muutusi ja kohandudes muutustega kiiresti ja paindlikult. Sellistes ettevõtetes on kõik pühendunud teadmiste ja oskuste jätkuvalle arendamisele, ettevõttes hoolitsetakse personali heaolu eest ning töötajad osalevad aktiivselt otsustusprotsessis, eelkõige nende tööd puudutavate otsuste langetamisel. Töötajad on valmis ja pühendunud andma oma panuse ning tegema oma oskused kättesaadavaks ettevõtte edukuse edendamiseks. Juhtimine põhineb vastastikusel tunnustamisel ja koostööl, mitte võimupositsioonil personali suhtes. Juhid on võimelised tegema koostööd klientidega, oma sektori ettevõtete võrgustikuga ja teaduskeskustega.

3.13 Tulevane võtmeküsimus tootlikkuse kasvu ja selle kiirendamise osas on töökohtade võime kavandada ja rakendada tehnoloogilisi uuendusi ning neid täiendavaid ärilisi, organisatoorseid ja muid tööelu sotsiaalseid uuendusi. Selliselt saavutatud tootlikkuse kasv on jätkusuutlik. See mõjutab majanduskasvu kahel viisil: parandades töökohtade/ettevõtete pikaajalist tootlikkust ja edendades tööjõu pakkumist, kuna töötajate võimalused ja soov jätkata tööelus senisest kauem suurenevad.

4. Jätkusuutlik tootlikkus töökohal

4.1 Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Agentuuri uuringus⁽²²⁾ vaadeldakse lähemalt töökeskkonna kvaliteedi ja tootlikkuse seost. Uuringu põhijäreldus on, et tänapäeva tihedates konkurentsitingimustes ei ole võimalik ettevõtte edukust mõõta ainult ettevõtluse näitajate alusel.

4.2 Uuringu järgi muutuvad järjest olulisemateks teguriteks kliendi rahulolu, suhete optimeerimine ettevõtte sees, uuendusvõime ja paindlikud organisatsioonistruktuurid. Uuringu tulemused näitavad, et head töötingimused ja ettevõtte tulemuslikkus on omavahel tihedalt seotud. Töökeskkonna kvaliteet avaldab tugevat mõju tootlikkusele ja rentaablusele.

4.3 Viimastel aastatel Euroopas aset leidnud tootlikkuse kasvu ei saa kuidagi kirjeldada kvaliteedi mõistes selgelt jätkusuutlikuna. Ettevõtetel on töökeskkonna kvaliteedi parandamiseks ja selle võimalike positiivsete mõjude kindlakstegemiseks veel liiga vähe teadmisi ja praktilisi meetmeid. Euroopa Töö- ja Elutingimuste Parandamise Fondi uuringu andmetel ei ole töö kvaliteedi osas üldiselt suuri muutusi toimunud kummaski suunas⁽²³⁾. Töötajate analüüs ja võrdlus liikmesriikides

⁽²²⁾ Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Agentuur: „Töökeskkonna kvaliteet ja tootlikkus”, töödokument (2004).

URL: http://osha.eu.int/publications/reports/211/quality_productivity_en.pdf.

⁽²³⁾ Euroopa Elu- ja Töötajate Parandamise Fond: Euroopa töötajate elutingimuste neljas uuring (2005).
URL: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0698.htm>.

näitab, et tööga rahulolu on seotud töökoha kindlusega, positiivse tööõhkkonnaga ning heade tööalaste õppimis- ja arenguvõimalustega. Töö ise muutub oodatust kiiremini, muutudes rohkem teadmiste- ja tehnoloogiapõhiseks ning rohkem kliendile orienteerituks.

4.4 Lisaks näitab nimetatud uuring, et väga vähe edusamme on tehtud töö- ja pereelu ühitamisel. Üksikisiku vajadustele suunatud paindlik tööajakorraldus ei ole veel laialt levinud. Kuigi Euroopa töötajate töötavushoid on paranenud, leiab 35 % töötajast, et nende töö ohustab nende tervist ja ohutust. Töö muutub järjest intensiivsemaks ning järjest rohkem inimesi töötab suurel kiirusel ja lühikeste tähtaegadega. Töö tulemuslikkus nõuab iseseisvust, kuid iseseisvuse tase ei ole suurenenud. Enamik töötajaid leiab, et nende töö on huvitav ning pakub neile uusi väljakutseid. Juurdepääs koolitusele töökohal ei ole paranenud. Koolitusele juurdepääs on eriti keeruline eakate ja madalama kvalifikatsiooniga töötajate jaoks. Üks kõige olulisemaid muutusi töökohal on infotehnoloogia suurem kasutuselevõtt⁽²⁴⁾.

4.5 Tulevikus võib oskustööliste puudus hakata piirama tootlikkuse kasvuvõimalusi. Siinkohal tasub siiski meele pidada, et tulevased töökohad ja nendeks vajalikud oskused on praegustest erinevad. Lisaks vähendavad tööjõuvajadust uued töökorraldusviisid ja tehnoloogia tõhusam rakendamine. Paljud ettevõtted tegutsevad üleeuroopaliste võrgustikena ja töötajate liikuvus liikmesriikide vahel suureneb. Seetõttu ongi komitee soovitanud, et vaatamata haridusasutuste erinevustele peaksid liikmesriigid kujutama endast Euroopa „koolitusruumi” ning tunnistama tööelu arendamise Euroopa mõõdet⁽²⁵⁾.

4.6 Seetõttu tuleks lähemalt uurida, milliseid oskusi ja teadmisi on tulevikus nii avaliku kui erasektori tööelus vaja ning kuidas lisada tööelu kvaliteedi ja tootlikkuse aspektid haridusse ja koolitusse. Selle põhjal tuleks kavandada ja rakendada ametikoolituse ja kõrghariduse struktuurid, õppekava sisu ja õppemeetodid ning elukestva õppe eesmärgid. Oluline on tagada rahaline võimalus hariduses ja koolituses osalemiseks. Kõnealuste küsimuste ja rakendusmeetmete arutamisel on väga oluline roll sotsiaalpartneritel. Euroopa sotsiaalpartnerid on rajanud tugeva aluse, viies läbi elukestva õppe põhijoonte ja riiklike tegutsemistavade hindamise⁽²⁶⁾.

⁽²⁴⁾ Vt eelmainitud.

⁽²⁵⁾ EMSK 28. oktoobri 2004. aasta arvamus „Koolitus ja tootlikkus”, raportöör hr Koryfidis (ELT C 120, 20.5.2005, lk 64).
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:120:0064:0075:ET:PDF>.

⁽²⁶⁾ „Pädevuste ja kvalifikatsioonide elukestva arendamise tegevuskava”, hindamisaruanne 2006/ETUC, UNICE, CEEP.

4.7 Puudujägid esinevad tihti mujal kui mõõdetavates oskustes. Lisaks põhioskustele on tulevases tööelus vajalikud kõige olulisemad oskused näiteks vastastikuse mõjutamise oskus, enda juhtimine, võime õppida ja omandada uusi teadmisi, olulise teabe eraldamine keerukast teabevoolest ning oskus töötada mitmekultuurilistes töökohtades ja võrgustikes. Sellises keskkonnas kujunevad eriliseks väljakutseks kooli pooleli jätnud või väheste teadmistega noored.

4.8 Ettevõtete juhtimises esineb oskuste puudujäkke eelkõige strateegilistes ärioskustes ja uuenduste juhtimises. Inimressurside juhtimist tuleks vaadelda juhtimise ühe strateegilise aspektina. Nimetatud oskused võiksid toimida majanduskasvu uue stiimulina.

5. Jätksuutliku tootlikkuse edendamine

5.1 Poliitika ja praktilised meetmed

5.1.1 Tootlikkuse jätkusuutliku kasvu pakutavaid eduvõimalusi saavad kasutada VKEd ja alltöövõtjate võrgustikuga suured ettevõtted. Muud kasusaajad on avaliku ja kolmanda sektori teenindusorganisatsioonid, millel on vajadus ja soov parendada tootlikkust jätkusuutlikul ja kvalitatiivsel viisil ning tagada, et ka tulevikus on nende käsutuses kvalifitseeritud professionaalne tööjõud.

5.1.2 Tootlikkuse jätkusuutlikku kasvu saab edendada kogu ühiskonnale, ettevõtetele ja avalikele organisatsioonidele, töökohtadele ja üksikisikutele suunatud poliitikameetmetega. Ühiskonnas toimuvad muutused, mis on seotud koolitusega, töösuhetega, töö- ja pereelu ühitamise meetmetega, töötervishoiu ja tööohutusega, ametialase taastusraviga, pensionitulude või pensionile jäämise võimalustega, on oma laiaulatuslikkuse tõttu pikaajalise tähtsusega. Õigusloomega on võimalik innustada häid projekte. Üksikisiku heaolu parendamisel töökohas on kiire mõju, kuid sellest üksi ei piisa ning selle üldine mõju töökohal võib olla üsna väike.

5.1.3 Tootlikkuse jätkusuutlikku kasvu saab kõige paremini toetada ettevõtete ja töökohtade töötavate edendamisega nii, et need toetaksid ja täiendaksid enam töötajate isiklikke ja töökoha ressursse ja uuendusvõimet. Selles osas on eriline roll sotsiaalpartneritel.

5.1.3.1 Sotsiaalpartnerid on Euroopa tasandil kokku leppinud uues töökavas perioodiks 2006–2008, et ühiselt analüüsida Euroopa tööturgude ees seisvaid peamisi väljakutseid (sealhulgas elukestev õpe, konkurentsivõime ja uuendustegevuse edendamine)⁽²⁷⁾. Riiklikul tasandil moodustasid Soome

sotsiaalpartnerite keskorganisatsioonid näiteks 2007. aasta alguses tootlikkuse ümarlauri, et edendada tootlikkust, tööelu kvaliteeti ning koostööd tootlikkuse valdkonnas. Ümarlauri liikmed on tööandjate ja töötajate kõikide keskorganisatsioonide kõrgemate täidesaatvate organite esindajad. Mõnes liikmesriigis on sotsiaalpartneritel aktiivne roll ka riiklike ettevõtete arendusprogrammides. Häid eeskujusid võib leida kõikides liikmesriikides⁽²⁸⁾.

5.1.4 Mõnel juhul on keskkonnakaitsega seotud õigusaktide muutmine toonud kaasa vajaduse uuenduste järele. Näiteks on asbesti kasutamise keelustamine toonud kaasa vajaduse arendada asendustehnoloogiaid; mürataset reguleerivad rangemad õigusaktid on innustanud madala müratasemega tehnikaseadmete arendamist; energeetika tehnoloogiavajadused on viinud uute seadmete ning ehitiste soojustamisvajadused uute materjalide väljatöötamiseni. Seega on õigusaktid toetanud tööstuse enda jõupingutusi ning innustanud uuendustegevust.

5.1.5 Liikmesriigid on kasutusele võtnud erinevaid majandusvahendeid töötingimuste kvaliteedi parandamiseks või uuenduslikesse töökorraldusmudelitesse investeerivate ettevõtete toetamiseks. Kasutatud vahendite hulka kuuluvad muu hulgas riigiabi ja toetused ning rahastamine (soodsad pangalaenu). Näidetena võib siinkohal nimetada Iiri riiklikku töökoohastrateegiat, Saksa maal käivitatud INQA algatust (uus töö kvaliteet) ja Soome tööelu arengustrateegiat, milles kõigis etendab olulist osa valitsuse algatus ja riigipoolne rahastamine⁽²⁹⁾. Selliste programmide suur eelis on see, et arendustöö toimub töökohtadel. Nimetatud programmide puhul on väga oluline poliitilise tasandi tõsine pühendumine ning ettevõtete ja töötajate motiveerimine arenguprojektides osalemiseks.

5.2 Euroopa töö kvaliteedi indeks

5.2.1 Et Euroopa suudaks vastata globaliseerumise väljakutsetele ning edukalt saavutada Lissaboni strateegia eesmärgid, on oluline jälgida töö kvaliteedi parandamist liikmesriikides ja Euroopa tasandil ning selle seost tootlikkuse kasvuga. Komitee on juba varem soovitanud, et selleks on vaja töö kvaliteeti mõõtvat Euroopa indeksit. Indeksi väljatöötamisel rakendatakse asjakohaste uuringute põhjal välja töötatud nn hea töö erinevaid kriteeriume ning seda mõõdetaks ja avaldataks regulaarselt⁽³⁰⁾. Selline indeks aitaks paremini teavitada muutustest ja edasiminekuks ja nende mõjust tootlikkusele ning oleks samas alus tööelu kvaliteedi parandamise uutele algatustele. Praegu analüüsitakse töö kvaliteeti ja tootlikkust mitmel eri viisil ning eri organisatsioonid töötavad välja oma näitajad teistest organisatsioonidest sõltumatult. Uus Euroopa indeks võiks sisaldada juba olemasolevate näitajate elemente.

⁽²⁷⁾ „Euroopa sotsiaalpartnerite töökava perioodiks 2006–2008”.
URL: http://www.etuc.org/IMG/pdf/Depliant_EN_HD2006-2008.pdf.

⁽²⁸⁾ Näiteks 10. mail 2007 toimunud uurimisrühma arutelul selgitas Malta ettevõtte STMicroelectronics finantsdirektor Santo Portera, kuidas ettevõtte on tulnud edukalt toime globaliseerumise väljakutsetega, asetades oma tegevuses rõhu kõrgetele eetilistele standarditele, tagades töötajate oskused, heaolu töökohas ja töökorralduse ja parendades neid ning edendades uuendustegevust.

⁽²⁹⁾ Iirimaa: www.workplacestrategy.ie, Cathal O'Reagan, arutelu 10. mail 2007.
<http://inqa.de>, Kai Schäfer, Saksa valitsuse ja eesistumise aja esindaja, arutelu 10. mail 2007.
http://www.mol.fi/mol/en/01_ministry/05_tykes/index.jsp.

⁽³⁰⁾ Vt allmärkus 10.

5.2.1.1 Kooskõlas nõukogu otsusega viidi 2003. aastal läbi liikmesriikide edusammude hindamine, milleks kasutati töökvaliteedi kümnel mõõtmel põhinevaid näitajaid. Kuigi mõningaid edusamme oli tehtud, ilmses, et parendamiseks on veel arvestatavat ruumi. Eelkõige valmistas pettumust tootlikkuse kasvutrend. Järeldati, et vaja on otsustavamaid poliitikameetmeid, eriti seoses ettevõtete koolitusse investeerimise innustamisega ning vananeva tööjõu töövõime toetamisega ⁽³¹⁾.

5.2.1.2 Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fondi (Dublini fond) andmetel iseloomustab uuenduslikke ettevõtteid ja töökohti õppimisvabadus ja iseseisvustunne tööl, meeskonnatöö, tööülesannete rotatsioonivõimalus ja mitmekülgsus. Seega on siin põhitegur töötajate oskuste täiendamine ning võimalus aktiivselt osaleda tootmisprotsesside arendamises. Lisaks käivitas fond 2007. aasta kevadel ulatusliku uuringu uuendustegevuse, tootlikkuse ja tööhõive seoste kohta. Uuring kestab kolm aastat. Uuringu esimeses etapis analüüsitakse kõnealusel teemal juba olemasolevaid uurimusi, et valmistuda tootlikkuse ja tulemuslikkuse mõõtme lisamiseks fondi Euroopa ettevõtete uuringusse 2008. aastal. Fond osaleb aktiivselt ka uue töökvaliteedi indeksi väljatöötamisel ⁽³²⁾.

5.2.1.3 Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Agentuuri uuringud töökvaliteedi tähtsuse kohta tootlikkuse jaoks näitavad selgelt, et töökeskkonna kvaliteet, tootlikkus ja ettevõtte

tulemuslikkus on tihedalt seotud. Agentuur teeb järelduse, et tootlikkuse eesmärged ei ole võimalik saavutada, kui tööohutuse ja töötervishoiuga seotud ohtusid töökohal üksikasjalikult ei analüüsita või kui nende lahendamiseks midagi ette ei võeta ⁽³³⁾. Selleaastases Euroopa teadlikkuse tõstmise kampaanias keskendutakse lihas- ja luustikuhaiiguste ennetamisele. Samas tuuakse välja ka lihas- ja luustikuhaiigusi põdevate inimeste tööellu integreerimise heade tavade näited. Samuti tehakse juba ettevalmistusi Euroopa nädalaks 2008, mis on pühendatud töökohaga seotud riskide hindamisele.

5.2.1.4 Saksamaa eesistumise ajal käivitatud töökoha arengukava hõlmab uurimisprojekti, mille eesmärk on täpsemalt määratleda nn hea töö mõiste. Kava sisaldab ka Saksamaa Ametiühingute Keskliidu (DGB) väljatöötatud indeksi töökoha kvaliteedi hindamiseks. Indeks põhineb töötajate hinnangutel, kus nad hindavad oma tööd 15 kriteeriumi alusel. Indeksit on kavas arvatada kord aastas ning esimesed tulemused saadakse 2007. aasta sügisel ⁽³⁴⁾.

5.2.2 Euroopa töökvaliteedi indeksi väljatöötamine nõuab ulatusliku foorumi loomist. EMSK põhjalikud ja laiaulatuslikud ekspertteadmised muutuva töökoha väljakutsetest ning neile vastamiseks moodustaksid foorumile hea lähtealuse. Kui tööturu seireüksuse tööprogramm võimaldab, võiks ta uurida ka kõnealust teemat.

Brüssel, 26. september 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

⁽³¹⁾ „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: töökvaliteedi parandamine: ülevaade viimastest edusammudest”, KOM(2003) 728 lõplik.

⁽³²⁾ <http://www.eurofound.europa.eu>; Radoslaw Owczarzak, EMCC arutelu 10. mail 2007.

⁽³³⁾ www.osha.europa.eu; Brenda O'Brien, arutelu 10. mail 2007.

⁽³⁴⁾ <http://inqa.de>, Kai Schäfer, Saksa valitsuse ja eesistumise aja esindaja, arutelu 10. mail 2007.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Puu et käsitlevate näitajate ühtlustamine Euroopa poliitikate jälgimise vahendina”

(2008/C 10/20)

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee sai tulevaselt eesistujariigilt Portugalilt 13. veebruaril 2007 koostatud kirja, milles taotletakse arvamuse koostamist teemal „Puu et käsitlevate näitajate ühtlustamine Euroopa poliitikate jälgimise vahendina”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsiooni arvamus võeti vastu 17. juulil 2007. Raportöör oli Meelis **Joost**.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 438. istungjärgul 26.–27. septembril 2007 (26. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 160, erapooletuks jäi 6.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 EMSK on seisukohal, et soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas vastuvõetud tegevuskava sarnase kava vastuvõtmine, näitajate väljatöötamine ja kvantitatiivsete eesmärkide seadmine liikmesriikidele paljudes kokkulepitud prioriteetsetes valdkondades oleks õige viis edasiliikumiseks ja edu saavutamiseks, mille tulemusel realiseeruksid võrdsed võimalused ka puuetega inimeste jaoks.

1.2 EMSK kutsub komisjoni ja liikmesriike üles keskenduma usaldusväärsete ja ühtsete näitajate ning kvantitatiivsete eesmärkide kogumisele iga statistikavaldkonna ja määratletud poliitiliste eesmärkide raames, mille iga liikmesriik peaks saavutama teatud aja jooksul. Käesolevas dokumendis eelnevalt mainitud statistilised katsed ei ole leidnud toetust Euroopa tasandil ja neist ei ole välja kasvanud alalist korrapäraselt mõõdetavat näitajat, näiteks sotsiaalse kaasatuse näitajate raames. Kõnealune toetus ja korrapärane mõõtmine on vajalik mistahes ühtse poliitika seisukohalt.

1.3 EMSK kutsub puuetega tegelevat kõrgetasemelist töörühma üles toetama andmete kogumise prioriteetide nimekirja, mis põhineb ISTATis juba olemasolevatel põhinäitajatel (¹), ning vajab ajakohastamist.

1.4 Liikmesriigid peaksid jätkama oma jõupingutusi, kogumaks puute kohta andmeid, mis põhinevad soovitatavalt korrapäraselt, näiteks iga kahe aasta tagant avaldatavatel uurimustel. Rahvusvahelise tasandi koostöö Washingtoni rühmaga määratluste alal peab jätkuma.

1.5 Euroopa tööjõuvaatlus peaks saavutatud edusamme korrapärasemalt hindama. Sotsiaalkaitse ja tööhõive komitee töösse võiks tulevikus sõltumatute üksikute algatuste asemel kuuluda süstemaatiliselt uuritavad näitajad.

1.6 Seega kutsub EMSK Euroopa Komisjoni üles lisama Eurostati uurimustesse puuet käsitleva sidusa mooduli, mis sisaldaks eespool nimetatud elemente, ning esitama korrapäraselt aruandeid, mis võimaldaksid nõuetekohaselt hinnata poliitikaid ja määratleda prioriteete.

1.7 Liikmesriikide puuetega inimeste organisatsioonid tuleks kaasata vastava riigi seisukohalt esmatähtsate näitajate väljatöötamise. Ühtlustatud näitajate määratlemine ja andmete kogumine võimaldavad vahetada parimate tavade lahendusi liikmesriikide vahel, sest rakendatud algatuste tõhusus on mõõdetav.

2. Sissejuhatus

2.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (EMSK) tervitab eesistujariigi Portugali taotlust koostada arvamus teemal „Puu et käsitlevate näitajate ühtlustamine”. Eesistujariik Portugal on otsustanud anda oma panuse sellesse, et Euroopa Liidul oleks võimalik saada usaldusväärseid ja võrreldavaid andmeid puuetega inimeste kaasatuse hindamiseks.

2.2 Puuetega inimesed moodustavad üle 15 % rahvastikust ja nende osakaal suureneb ühiskonna vananedes. See tähendab, et laienenud Euroopa Liidus on enam kui 50 miljonit puuetega inimest (²). Euroopa sissetulekut ja elamistingimusi käsitleva statistika 2005. aasta ülevaates ei võeta arvesse puuetega lapsi, eakaid või hooldeasutustes elavaid puuetega inimesi.

2.3 Et ELi aluslepingutes ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud sotsiaalsed õigused, sh inimeste vaba liikumine, teostuksid ka puuetega inimeste osas, tuleb meetmeid ja olukordi hinnata ja võrrelda ühistel alustel kõigis liikmesriikides. See on esimene samm sellise poliitika väljatöötamise ja rakendamises suunas, millega puuetega inimestele tagatakse samad õigused kui puueteta inimestele.

(¹) ISTAT — Riiklik Statistikainstituut — Itaalia, projekt „Indicators on integration of disabled persons into social life”, lõpparuanne, juuni 2001, avaldaja: Eurostat.

(²) Vastavalt Eurostati 2005. aasta SILC (Euroopa sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev statistika) uurimusele.

2.4 Näitajad, millega mõõdetakse liikmesriikide edusamme puuetega inimeste kaasamisel ühiskondlikku ellu, on mitmesugused: juurdepääs ehitistele, osalemine tööturul, juurdepääs haridusele — kui nimetada vaid üksikuid. Liikmesriikide meetmete ja nende mõju hindamine kõnealuses valdkonnas on olulise tähtsusega.

3. Olemasolevate õiguslike ja poliitiliste vahendite sidususe puudumine

3.1 Hiljuti vastuvõetud puuetega inimeste õigusi käsitlevas ÜRO konventsioonis sedastatakse paljud tungivad vajadused puuetega seotud küsimuste süvalaiendamise edendamiseks. Euroopa Liidu liikmesriigid peaksid neid põhimõtteid tunnustama, ratifitseerides viivitamatult kõnealuse konventsiooni. Et Euroopa Liit tegutseks kooskõlas Euroopa Komisjoni poolt allkirjastatud ÜRO konventsiooni eesmärkide ja põhimõtete, peab Euroopa Liit rakendama asjakohaseid meetmeid. Kõiki riike ja Euroopa Liitu tuleks samuti kutsuda üles allkirjastama ÜRO konventsiooni vabatahtlikku lisaprotokoll.

3.2 Euroopa puuetega inimeste tegevuskavas⁽³⁾ seatakse ambitsioonikad eesmärgid: võrdset kohtlemist töö saamisel ja kutsealale pääsemisel käsitleva direktiivi (2000/78/EÜ) täielik rakendamine, puuetega seotud küsimuste süvalaiendamise tõhustamine ühenduse asjaomases poliitikas ning juurdepääsu parandamine kõigi jaoks. Kõnealuste eesmärkide saavutamiseks tuleb edusamme mõõta näitajate abil, millega hinnatakse iga poliitilise prioriteedi puhul igas liikmesriigis saavutatud edu ja mis võimaldavad seada mõõdetavaid eesmärgi.

3.3 2000. aasta novembris vastuvõetud direktiiviga 2000/78/EÜ keelatakse puuetega inimeste diskrimineerimine tööhõive ja kutseõppe valdkonnas. Direktiivi liikmesriikide-poolse rakendamise hindamine, kui välja jätta selle õigusaktidesse ülevõtmise küsimus, on siiski problemaatiline, kuna ükski kättesaadavatest võrreldavatest andmetest ei võimalda hinnata puuetega inimeste tööhõive taseme suurenemist, kui seadud hakatakse rakendama igas liikmesriigis.

3.4 Euroopa Nõukogu tegevuskava puuetega inimeste täieliku osalemise kohta seab paljudes ühiskonna- ja poliitikavaldkonnades mitmeid konkreetseid eesmärgi, mis puudutavad kõiki 46 liikmesriiki ja mille täitmist tuleb jälgida. Edusammude mõõtmise näitajate väljatöötamiseks on moodustatud redaktsioonirühm.

3.5 Lissaboni strateegiaga on Euroopa Liidule seatud ambitsioonikad eesmärgid, mis hõlmavad tööhõive taseme ja sotsiaalse ühtekuuluvuse parandamist. Kõnealuseid eesmärgi ei ole võimalik saavutada konkreetsete meetmeteta, mille abil on võimalik kõrvaldada puuetega inimeste ees seisvad takistused nende juurdepääsul tööhõivele ja teenustele ning mis võimaldavad nende täielikku integreerumist ühiskonda.

⁽³⁾ Vt http://europa.eu.int/comm/employment_social/disability/index_en.html.

3.6 Kõigis poliitikavaldkonnades, mis mõjutavad puuetega inimesi ja võivad parandada nende kaasatust ühiskonda ning lihtsustada nende juurdepääsu õigustele, on vajalikud näitajad edusammude mõõtmiseks ning selleks, et tagada ammendav ülevaade Euroopa tasandil võetud eri meetmete tulemustest. Samuti tuleb hinnata kehtivaid seadusi nende muutmiseks või parandamiseks.

4. Usaldusväärse ja võrreldava statistika vajadus

4.1 Olemasolevad andmete mõõtmise süsteemid

4.1.1 EMSK väljendab kahetsust puuet käsitlevate näitajate puudumise pärast ja täpsemalt selle pärast, et Euroopa Liidu tasandil ei ole võetud poliitilist kohustust leppida kokku poliitika toetamise ja hindamise ühistes näitajates.

4.1.2 EMSK märgib, et Eurostat on käivitanud mitmeid huvitavaid projekte ja algatusi, mille eesmärk on arendada korrapä-rast ja kooskõlastatud andmekogumist puuete eri aspektide kohta kõikjal Euroopas. Aastatel 1994–1996 läbiviidud tervist puudutav Euroopa Ühenduse majapidamisküsitlus (ECHP) hõlmas väikest moodulit puude kohta, mis avaldati taskuraamatu vormis. 2002. aastal hõlmas Euroopa tööjõuvaatus (LFS) moodulit puuetega inimeste tööhõive kohta, et võimaldada kooskõlastatud ja ühtlustatud andmete esitamine ÜRO statistikaosakonna (UNSD) Washingtoni rühma kohtumisel. Samuti on Eurostat käivitanud puuete määratluse Euroopa projekti (EDM).

2002. aastal leppisid Euroopa sotsiaalstatistika valdkonna juhid kokku raamistiku osas ühtlustatud tervisealaste andmete korrapäraseks kogumiseks uuringute ja/või uuringumoodulite abil (Euroopa terviseuuringute süsteem — EHSS). Sellega seoses leppisid liikmesriigid 2006. aasta lõpus kokku Euroopa tervisehoiualase küsitluse (European Health Interview Survey — EHIS) küsimustiku osas. Esimene küsitlus etapp toimub aastatel 2007–2009. Küsitluses uuritakse puuete eri aspekte. Puuet kajastatakse muutujana ka sissetulekut ja elamistingimusi käsitlevas statistikas⁽⁴⁾.

Eurostati 2007. aasta tööprogramm hõlmab tööd Euroopa statistikasüsteemis (ESS)⁽⁵⁾, et arendada edasi puudeid ja sotsiaalset kaasatust puudutavat ühenduse statistikat. Töö eesmärk on koostöös rahvusvaheliste organisatsioonidega pakkuda usaldusväärseid ja võrreldavaid statistilisi andmeid, mis on vajalikud puuetega inimeste olukorra jälgimiseks. 2008. aasta keskpaigaks peaks Eurostati rahalisel toel valmima uus puuet ja sotsiaalset integratsiooni käsitlev uuringumoodul katseliseks rakendamiseks liikmesriikides.

Kogu selles arendustöös kasutatakse alusena Maailma Tervisehoiuorganisatsiooni kehtestatud rahvusvahelist funktsioneerimisvõime, vaeguste ja tervise klassifikatsiooni (International Classification of Functioning, Disability and Health — ICF).

⁽⁴⁾ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1913_47567825_1913_58814988&_dad=portal&_schema=PORTAL#B.

⁽⁵⁾ Euroopa statistikasüsteem (ESS), vt http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1153_47169267_1153_47183518&_dad=portal&_schema=PORTAL.

4.1.3 Rahvusvahelisel tasandil osaleb Eurostat puude statistika tegeleva Washingtoni rühma liikmena puuet käsitlevate globaalsete näitajate väljatöötamisel, mis põhinevad ICF-I⁽⁶⁾. Euroopa Nõukogu on välja andnud metoodilise juhendi sotsiaalset ühekuuluvust puudutavate sotsiaalsete näitajate väljatöötamise kohta⁽⁷⁾.

4.1.4 Määruse ettepanek ühenduse statistika kohta rahvatervise ning töötervishoiu ja tööohutuse valdkonnas loob raamistiku sellekohasteks tulevasteks meetmeteks. Määrust võib rakendada puuet käsitlevate andmete kogumiseks, muutes olukorda, kus andmete kogumine liikmesriikides toimub ilma asjaomase õigusliku aluseta.

4.2 Vajadus täiendavate Euroopa näitajate järele

4.2.1 ÜRO konventsiooni artiklis 31 sätestatakse, et riigid peavad koguma asjakohast teavet, sealhulgas ka statistika- ja uurimis- andmeid, mis võimaldaksid neil välja töötada ja rakendada konventsiooniga kooskõlas olevaid poliitika- ja EMSK soovitatud Euroopa Liidu liikmesriikidel seda põhimõtet hoolsalt järgida.

4.2.2 EMSK tervitab eespool nimetatud algatusi, kuid väljendab kahetsust siduse ning kõnealuseid algatusi koguvate kokkulepitud poliitiliste näitajate puudumise pärast. Nimetatud näitajad võimaldaksid analüüsida puuetega inimeste olukorda, määratleda nende vajadusi ning hinnata poliitikate ja õigusaktide mõju.

4.2.3 Tuleb seada näitajad tööhõive taseme mõõtmiseks, et paremini mõista lahendamist vajavaid küsimusi ning töötada välja asjaomased meetmed. 2006. aasta kevadine Euroopa Ülemkogu toonitas taaskord selliste meetmete vajadust, mis võimaldaksid suurendada puuetega inimeste tööhõive määra.

4.2.4 Euroopa diskrimineerimisvastase poliitika direktiivi ning eri liikmesriikide õigusaktide mõju hindamine on vajalik poliitiliste ja õiguslike meetmete paremaks kujundamiseks tulevikus.

4.2.5 Diskrimineerimist puudutavate andmete kogumine peab jätkuma koos teiste valdkondade näitajatega, mis käsitlevad juurdepääsu kaupadele ja teenustele, tööhõivet, sotsiaalset kaasatust jne, et tagada ühtne ülevaade puuetega inimesi mõjutavatest probleemidest ja nende vastasmõjust.

4.2.6 Sotsiaalne kaasatus on samuti valdkond, kus on vaja täiendavat hindamist, et paremini mõista puuetega inimeste sotsiaalse tõrjutuse keerukaid põhjuseid. Mõõta tuleb selliseid tegureid nagu sissetulek, aga ka osalemine ühiskonnaelus (esindatus, juurdepääs ühendustele, vabatahtlik töö, poliitika jne) ning tervishoiuteenuste, hariduse, kultuuri, kommunikatsioonivahendite ja sotsiaalteenuste kättesaadavus.

4.2.7 Olemasolevad parimad tavad, nagu Euroopa parkimiskaart, peaksid olema eeskujuks uute sarnaste lahenduste juurutamisel. Neid lahendusi ei ole võimalik saavutada ilma asjakohasteid ja võrreldavaid andmeid sisaldavate näitajateta, mis on mõeldud puuetega inimeste sotsiaalse kaasatuse mõõtmiseks.

4.3 Euroopa näitajate määratlemise väljakutsed

4.3.1 Liikmesriikidest andmete kogumine eesmärgiga hinnata puuetega inimeste kaasamise taset toimub praegu ilma ühiseid näitajaid puudutava Euroopa tasandi kokkuleppeta, v.a andmete kogumine avatud kooskõlastusmeetodi ja Euroopa Ühenduse tervisenäitajate kontrolli raames. Liikmesriikidele tuleks ka rohkem selgitada, miks andmete kogumine puudega seonduvate küsimuste kohta on olulise tähtsusega.

4.3.2 SILCI uurimus sisaldab Euroopa Liidus elavate puuetega inimeste hinnangulist arvu, kuid välja on jäetud hooldeasutustes elavad inimesed, puuetega lapsed ja eakad, mis vähendab arvu olulisust.

4.3.3 Puude määratlused on igas riigis erinevad ning neid tuleks laiendada, et need hõlmaksid ka näiteks vaimsete terviseprobleemidega inimesi, keda riiklikus statistikas sageli ei kajastata. Puuetega inimeste rühmade kirjeldamisel tuleks lähtuda ÜRO konventsiooni artikli 1 lõikest 2, et luua ühtne alus klassifikatsioonile, milliseid rühmi loetakse puuetega inimeste kategooriasse kuuluvaks.

4.3.4 Puuetega inimesed moodustavad heterogeense rühma, mis muudab keeruliseks hindamiskriteeriumide seadmise. Seega peaksid näitajad arvestama puuete erinevust, samuti poliitika- ja valdkondi, mis mõjutavad puuetega inimeste elu, ning määratlema takistused, mis takistavad puuetega inimeste täielikku osalemist ühiskonnas.

Brüssel, 26. september 2007.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁶⁾ Washingtoni rühm; vt <http://www.cdc.gov/nchs/citygroup.htm>.

⁽⁷⁾ „Concerted development of social cohesion indicators — Methodological guide”, Council of Europe Publishing (Sotsiaalse ühtekuuluvuse näitajate kooskõlastatud areng — metoodiline juhend, Euroopa Nõukogu väljaandetalitus).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele: „Maksusoodustuste tõhusam kasutamine teadus- ja arendustegevuse soodustamiseks””

KOM(2006) 728 lõplik

(2008/C 10/21)

22. novembril 2006 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses „Maksusoodustuste tõhusam kasutamine teadus- ja arendustegevuse soodustamiseks”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsiooni arvamuse võeti vastu 21. juunil 2007. Raportöör oli Peter MORGAN.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 438. istungjärgul 26.–27. septembril 2007 (27. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 134, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Teatis on osa komisjoni programmist toetamaks Lissaboni eesmärki suurendada investeringuid Euroopa Liidu teadus- ja arendustegevusse 2010. aastaks 3 %ni SKT-st, millest 2 % peaks tulema erasektorist. Teatises keskendutakse meetoditele, mida liikmesriigid kasutavad ettevõtete teadus- ja arendustegevuse soodustamiseks maksusüsteemi kaudu. Teatise eesmärk on selgitada teadus- ja arendustegevuse maksusoodustuste õiguspärasust ELi õiguse kontekstis ning nõustada liikmesriike heade tavade osas. Teatisega antakse positiivne vastus EMSK nõudele, et „ühendusel [tuleks] tegutseda selles suunas, et ka liikmesriikide maksu- ja vastutusõigus oleks rohkem suunatud eesmärgile luua tööstusettevõtetele stiimuleid investeringute suurendamiseks teadus- ja arendustegevusse”⁽¹⁾.

1.2 Näiteid heade tavade kohta käsitletakse arvamuse 3. punktis. Siiski tuleb tõdeda, et maksusüsteemi kaudu loodataval stiimulitel on oma piirid. Mida kõrgem on ettevõtte tulumaksuäär, seda suurem on stiimul. Madala määra puhul on stiimul väiksem. Mida kõrgemad on sotsiaalkindlustusmaksud, seda suuremat on stiimulit pakuvad nendega seotud soodustused. Kui ettevõtte ei saa kasumit, on stiimul väiksem, sest üldpõhimõte on pakkuda soodustust tulumaksu osas. Selge on see, et maksusoodustus peab põhinema tegelikel investeringutel teadus- ja arendustegevusse, mitte tulevikuplaanidel.

1.3 Soovitused maksusoodustussüsteemi loomiseks sisaldavad nõuet, et iga skeemi tõhusust tuleks hinnata. See on ilmselgelt oluline suurte kasumlike ettevõtete puhul, mis võiks maksusoodustusi teadus- ja arendustegevuse eelarve asemel pigem kasumi saldosse kanda. Selle moraalse ohu vältimiseks võimaldavad mõned riigid maksusoodustusi ainult täiendavalt investeringutelt teadus- ja arendustegevusse, kuid see võib anda soovitud vastupidise tulemise, sest soodustuste oluline eesmärk

on hoida teadus- ja arendustegevust ELis ja vältida selle EList väljaviimist. Seega oleks suurettevõtetele mõeldud tõhus hindamissüsteem kasulikum kui see, et maksusoodustused piirduksid üksnes täiendavate investeringutega.

1.4 Kõnealuste programmide kõige olulisem mõju on võimalus toetada teadus- ja arendustegevusele keskendunud VKEde arengut nende esimestel tegutsemisaastatel. Soovitused sisaldavad tervet rida stiimuleid, nagu täiendavad maksusoodustused võttes arvesse mitmekordseid investeringuid teadus- ja arendustegevusse, tagasimaksed kasumi puudumisel ning sotsiaalmaksusoodustused. Arvestades VKEde strateegilist rolli ELi majanduses, soovib komitee igal liikmesriigil kasutada optimaalset maksustiimulite kombinatsiooni, edendamaks VKEde püsijäämist ja kasvu riigi majanduses.

1.5 Seepärast väljendab komitee üllatust, et teatises ei mainita maksusoodustusi, mille eesmärk on aidata uutel ettevõtetel kapitali moodustada. Küsimust käsitletakse täpsemalt punktides 4.9 kuni 4.12. EMSK soovib teatises täiendavalt käsitleda ka kapitali moodustamist.

1.6 VKEde jaoks on väga oluline teema ka patentide ja litsentside küsimus. Õigusaktid ei ole üheselt selged ning liikmesriikide vahel on maksustamise osas võistlusmoment. EMSK soovib teatises täiendavalt käsitleda ka patente ja litsentse.

1.7 Teatises tõstatatakse küsimusi terve rea seonduvate probleemide kohta, mille osas tuleks rakendada meetmeid. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee esitab järgmised soovitused:

1.7.1 Liikmesriigid peaksid parandama riikidevahelistes teadusprojektides osalevatele tööstusettevõtetele antavate maksusoodustuste kasutamist.

⁽¹⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Euroopa potentsiaali rakendamine ja suurendamine teadus-, arendus- ja uuenendustegevuses”, ELT C 325, 30.12.2006, lk 16, punkt 3.5.

1.7.2 Liikmesriigid peaksid otsima võimalusi, kuidas alandada teadus- ja arendustegevust teostavatele vastloodud ettevõtetele riigi poolt kehtestatud kulutusi, võttes eeskuju väga edukast vastloodud uuenduslike ettevõtete edendamise süsteemist Prantsusmaal.

1.7.3 Avalikes huvides tegutsevate erasektori teadusasutuste osas peaksid liikmesriigid töötama välja ühise lähenemisviisi, et nii annetused kui rahalised vahendid teadustööks saaksid Euroopa Liidus vabalt liikuda.

1.7.4 Liikmesriigid peaksid sõlmima kokkuleppeid teadlaste piiriülese liikuvuse edendamiseks, et vältida lühiajaliste lähetaimiste puhul topeltmaksustamist.

1.7.5 Komitee julgustab komisjoni töötama välja ühist struktuuri teadus- ja arendustegevuse sertifikaatide vastastikuseks tunnustamiseks riikides, kus neid kasutatakse. Samas võiks komisjon kaaluda, kas kõnealused sertifikaadid on ühtsel turul vajalikud.

1.7.6 Komitee tervitab komisjoni ettepanekut lihtsustada ja ajakohastada eraõiguslike ühingute riiklike ja eraprojektide teadus- ja arendustegevuse kuludelt tasutud käibemaksu tagastamise eeskirju.

1.7.7 Teadus- ja arendustegevuse maksusoodustuste teemalise arutelu käivitamine eeldab seda, et ELis püütakse kokku leppida ühtne teadus- ja arendustegevuse ning uuendustegevuse maksuõiguslik määratlus. See oleks veel üks samm ühtse turu loomiseks.

1.8 Lissaboni eesmärgi seadmisel — suurendada investeringuid 3 %ni SKTst — võeti arvesse konkureerivate piirkondade investeringuid teadus- ja arendustegevusse. Võrreldes konkureerivate riikidega, nagu Jaapan ja USA, iseloomustab ELi makrotasandi majandust väiksem seotus väga teadus- ja arendustegevusmahukate tööstussektoritega. Seetõttu oleks mõistlik lisaks erasektori teadus- ja arendustegevuse edendamisele suurendada ka avaliku sektori investeringuid ülikoolidesse ja riigi rahastatavatesse uurimisinstituutidesse. Sobivaks tõukeks võiksid olla keskkonnaprojektid ⁽²⁾.

2. Sissejuhatus

2.1 Teatistes lähtutakse Lissaboni strateegiast, millega kutsutakse üles suurendama 2010. aastaks teadus- ja arendustegevuse investeringuid 3 %ni SKTst, millest 2 % peaks tulema erasektorist. 2005. aastal teatas komisjon oma kavatsusest edendada järjekindlamat ja soodsamat teadus- ja arendustegevuse maksu-keskkonda, tunnustades samas liikmesriikide pädevust riikliku maksupoliitika osas. (KOM(2005) 488 ja KOM(2005) 532).

2.2 Komisjon on Lissaboni strateegia raames esitanud mitmeid algatusi, mille eesmärk on suurendada ELi kulutusi teadus- ja arendustegevusele kuni 3 %ni SKTst ning samal ajal arendada Euroopa teadusruumi. Euroopa teaduse arengu ja uuendustegevuse potentsiaali sooviti jõulisemalt ära kasutada.

⁽²⁾ Vt ka Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa potentsiaali rakendamine ja suurendamine teadus-, arendus- ja uuendustegevuses“, ELT C 325, 30.12.2006, lk 16, punktid 14.2–14.4.

Selle tulemusel valmis teadusuuringute ja tehnoloogiaarenduse 7. raamprogramm. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on oma arvamustes pidevalt kutsunud komisjoni ja liikmesriike üles eemaldama tõkkeid, mis pärsivad nii Euroopa teadus- ja arendustegevuse mahtu kui ka selle kvaliteeti, ning samal ajal teha organisatsioonilisi, institutsioonilisi ja finantsalgatusi edendamaks teadus- ja arendustegevuse piisava kriitilise massi loomist Euroopas.

2.3 Teatistes on esitatud suunised, kuidas liikmesriigid saavad oma teadus- ja arendustegevuse maksustamist parandada ning aidata kaasa ühistele probleemidele vastastikku sobivate lahenduste väljatöötamisele. Seetõttu ei ole tegemist spetsiifiliste teadus- ja arendusprojektidele või eesmärkidele suunatud ELi programmiga. Tegemist on pigem liikmesriikidele suunatud programmiga teadus- ja arendustegevuse edendamiseks erasektoris, mille toimimine sõltub sellest, kuidas erasektorit ja iga üksikut ettevõtet motiveeritakse teadus- ja arendustegevuseks. Teatise eesmärk on aidata liikmesriike kolmel viisil:

- ELi õigusest tulenevate, liikmesriikidele kehtivate teadus- ja arendustegevuse maksusoodustuste õiguslike tingimuste selgitamine;
- teadus- ja arendustegevuse maksustamise ja maksusoodustuste üldise ülesehituse visandamine heade tavade ekspertanalüüsi põhjal;
- mitmete võimalike tulevaste algatuste aruteluks esitamine, mille eesmärk on käsitleda üldist huvi pakkuvaid küsimusi sidusalt.

2.4 Kõnealuses poliitikavaldkonnas rakendatakse avatud koordineerimismeetodit. Otsuse teevad liikmesriigid. Teatistes toodud suuniste välja töötamisel on lähtunud liikmesriikide headest tavadest. Liikmesriikide poliitika kriitiline hindamine ei ole käesoleva arvamuse teema. Arvamuses piirdatakse seega tähelepanekutega suuniste kohta ning esitatakse märkused punktis 2.3 nimetatud võimalike tulevaste algatuste kohta.

3. Komisjoni teatise põhisisu

3.1 Kõik liikmesriikides rakendatavad teadus- ja arendustegevuse maksusoodustused peavad olema kooskõlas asutamislepingus sätestatud põhivabaduste ja mittediskrimineerimise põhimõttega. Komisjon käsitleb nii otseseid kui ka kaudseid territoriaalseid piiranguid EÜ asutamislepingus sätestatud vabadustega vastuolus olevatena. Korduvate ja järjepidevate otsuste põhjal selgub, et on ebatõenäoline, et Euroopa Kohus lubab teadus- ja arendustegevuse maksusoodustuste rakendamisel kasutada territoriaalseid piiranguid.

3.2 Põhimõtteliselt kehtivad riigiabi eeskirjad sõltumatult abi vormist, nii et teadus- ja arendustegevuse maksusoodustust võib lugeda riigiabiks. Teadus- ja arendustegevuse maksusoodustust, mis ei ole selektiivne, st mis kehtib kõigi sektorite ettevõtetele sõltumata nende vormist ja suurusest, ei loeta selektiivseks ning käsitletakse seega osana ettevõtte tulumaksust.

3.3 Asutamislepingu artikli 87 lõike 3 punktis c sätestatakse, et ühtse turuga kokkusobivaks peetakse järgmist: „abi teatud majandustegevuse [...] arengu soodustamiseks, kui niisugune abi ei mõjuta ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega”. Komisjon on vastu võtnud teadus-, arendus- ja uuendustegevuse raamistiku, mis hõlmab kõnealuse artikli alla kuuluvaid selektiivseid maksusoodustusi. Raamistik töötati välja avalikes huvides, parandamaks teadus- ja arendustegevuse valdkonnas täheldatud turuprobleeme.

3.4 Raamistiku kohaldamisel võtab komisjon arvesse järgmisi elemente:

- teadus- ja arendustegevuse kategooria (alusuuringud, tööstusuuringud või eksperimentaalarendus);
- soodustuse kohaldamine abikõlblikele kuludele;
- abi suuruse piirdumine kehtestatud maksimaalse piirmääraga.

Lisaks eeldab komisjon liikmesriikide argumentide alusel, et soodustus on suunatud turutõrgetele, motiveerides ettevõtteid investeerima rohkem teadus- ja arendustegevusse.

3.5 Euroopa Ülemkogu kutsus üles kasutama teadusuuringute poliitika väljatöötamise toetamiseks avatud koordinaatsioone nimetatud ning tegi teadus- ja tehnikauuringute komiteele (CREST) ettepaneku teostada kõnealuse toetusmeetodi üle järelevalvet. Teatistes tugineb komisjon suures osas CRESTi 2006. aasta märtsi aruandele „Teadus- ja arendustegevuse maksusoodustuste hindamine ja kujundamine” (*„Evaluation and design of R&D tax incentives”*).

3.6 Erinevuste tõttu majanduslikes ja tööstuslikes struktuurides, teadus- ja arendustegevussuutlikkuses, teadus- ja arendustegevusele tehtavates kulutustes ning üldises maksukeskkonnas on teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonipoliitika vahendite kombinatsioonid liikmesriigiti väga erinevad. Enamik olemasolevaid süsteeme on üldise iseloomuga ja umbes pooltele neist on sätestatud ülemmäär. See on kasulik VKEdele, kuna nende kulutaset ülemmäär tavaliselt ei mõjuta. Umbes kolmandik maksusoodustustest annab VKEdele erisoodustusi ning üha rohkem süsteeme on suunatud eelkõige vastloodud uuenduslikele VKEdele.

3.7 Kolm põhilist maksusoodustuse tüüpi on maksu tasumise edasilükkamine, maksu vähendamine ja maksukrediit. Iga liikmesriigi kasutatavate soodustuste mõju sõltub üldisest maksusüsteemist. Sõltuvalt soodustuse eesmärgist kohaldatakse mõnda süsteemi kõigile teadus- ja arendustegevuse kuludele ning mõnda üksnes süsteemist lähtuvatele täiendavatele kuludele. Teistel juhtudel antakse soodustust mõlemat liiki kulude puhul, kuid erineval määral. Soodustuste suurus on liikmesriigiti väga erinev. Maksusoodustuse mõjutab seda ka ettevõtte tulumaksu tase.

3.8 Maksu tasumise edasilükkamine tähendab üldiselt seda, et maksustatavast kasumist arvestatakse maha 100 % teadus- ja arendustegevusse tehtavatest kulutustest. Kõnealuse süsteemi kohaselt on iga teadus- ja arendustegevusse investeeritud euro

pealt võimalik saada maksuvabastust. Kui teadus- ja arendustegevuse kulud ei saa 100 % liselt maha arvata, saab neid tavaliselt kapitaliks muuta ja seejärel maha arvata. Eelkõige kehtib see kapitalikulude kohta.

3.9 Maksu vähendamist kasutatakse, lubamaks soodustust suuremas ulatuses kui 100 % kuludest. Vähendamise kohaldamise puhul on võib kulud vähendada tavaliselt 125–300 %. Kui üldine ettevõtte tulumaks oleks näiteks 30 %, võiks ettevõtte taotleda maksusoodustust summas 3 000 eurot iga teadus- ja arendustegevusse investeeritud 10 000 euro kohta. 50 %lise lisamäära puhul saaks ettevõtte taotleda maksusoodustust summas 4 500 eurot iga 10 000 teadus- ja arendustegevusse investeeritud euro kohta.

3.10 Kui maksusoodustust antakse maksukrediidi vormis, toimub see maksu tagastamisena või sularaha tagasimakkena. Krediiti antakse tavaliselt tasumisele kuuluva maksu summas, kuid kui tasumisele kuuluvat maksu ei ole, arvestatakse krediit protsendina teadus- ja arendustegevuse kuludest. Sularaha maksamine ettevõttele, mis ei teeni kasumit, võib osutada vastloodud ettevõttele väga teretulnud rahasüstiks.

3.11 Nagu eespool kirjeldatud, on enamik süsteeme seotud ettevõtte tulumaksuga, kuid on ka süsteeme, mis on suunatud palgalt arvestatavatele maksudele ja sotsiaalmaksule või üksikisiku tulumaksule. Kõnealuste võimaluste tulemusel vähenevad otsekohe teaduspersonalile tehtavad kulud, seega väheneb kõige olulisem osa teadus- ja arendustegevuse kuludest. Kõnealused võimalused on kõige tõhusamad siis, kui sotsiaalmaks on kõrge.

3.12 Kahjumit teenivate ettevõtete, näiteks vastloodud uenduslike VKEde jaoks on olemas terve rida võimalusi: nii vabastus palgalt arvestatavatest maksudest kui ka ettevõtte tulumaksu tagasimaksmine ning teadus- ja arendustegevuse maksekrediit, samuti piiramatud võimalused kahjumi edasikandmiseks, et järgmisel aastal saada soodustust ettevõtte tulumaksust.

3.13 2004. aastal võeti Prantsusmaal esimesena Euroopa Liidus tarvitusele eelkõige vastloodud uuenduslike ettevõtteid toetavad maksusoodustused. Selle eesmärk on innustada erasektori teadusuuringuid ja suurendada tegelikku majanduskasvu, alandades teadusuuringutele ja uuendustegevusele orienteeritud uute ettevõtete tegevuse alustamise kulusid. Soodustused hõlmavad ettevõtte tulumaksuvabastust esimesel kolmel aastal, mil ettevõtte kasumit teenib. Järgmisel kahel aastal on maksuvabastus 50 %. Lisaks vabastatakse kõrge kvalifikatsiooniga töötajad kaheksaks aastaks sotsiaalkindlustusmaksetest. Vastloodud uuenduslike ettevõtete süsteemis on kehtestatud abikõlblikkuse kriteeriumid.

3.14 Toetudes 15 liikmesriigi kogemusele teadus- ja arendustegevuse maksusoodustuste kohaldamisel, jõutakse teatistes järeldusele, et liikmesriigid peaksid

- kasutama võimaluste piires üldisi meetmeid, kuna need jõuavad suurema hulga ettevõtetele, et teadus- ja arendustegevusse tehtavate investeeringute kasv oleks võimalikult suur ja turumoonutused võimalikult väikesed;

— võimaldama kõigi teadus- ja arendustegevuse kulude täielikku mahaarvamist (mitte nende kulude kapitaliseerimist ega kiirendatud mahaarvestamist) ning sätestama võimalused kahjumi tasaarveldamiseks.

3.15 Süsteemi kavandamisel peavad liikmesriigid sõnastama selgelt eesmärgid:

- keskenduda sellele, et investeeringud teadus- ja arendustegevusse kasvaksid;
- keskenduda sellele, et ettevõtetes muutuksid käitumisharjumused;
- hinnata nende muutuste laiemat mõju ühiskonnas;
- arvestama hindamiskriteeriumidega juba kavandamise faasis;
- kontrollida, kas konkreetsed soodustused täidavad oma eesmärgi.

3.16 Lisaks teadus- ja arendustegevuse maksusoodustustele käsitletakse teatistes veel tervet rida küsimusi pealkirja all „Suundumus üldist huvi ja vastastikkust kasu pakkuvatele meetmetele”. Komitee seisukohta nendes küsimustes käsitletakse punktis 5.

4. Tähelepanekud suuniste kohta

4.1 Suunistes on antud terve rida võimalusi teadus- ja arendustegevuse edendamiseks maksusoodustuste abil. Komitee julgustab kõiki liikmesriike kohandama kõnealuseid suuniseid oma konkreetsete asjaoludega, loomaks teadus- ja arendustegevussõbralikku süsteemi. Lissaboni strateegial põhinev avatud koordineerimismeetod, mida toetab CREST, peaks võimaldama kõigil liikmesriikidel rakendada parimaid tavaid.

4.2 Teadus- ja arendustegevuse maksusoodustuste antav impulss sõltub ettevõtte suurusest ning sellest, kas tegemist on suurettevõtte, VKE või vastloodud ettevõttega.

4.3 Paljudes liikmesriikides on maksusoodustused teadus- ja arendustegevuse investeeringutele kehtestatud suhteliselt hiljuti ning nende mõju suurettevõtetele ei ole veel täpselt jälgitav. On võimalik, et mõnedel juhtudel on kokkuvõtte maksude pealt enam märgata kasumiaruandes kui teadus- ja arendustegevuse eelarves. Seetõttu on osad liikmesriigid enam huvitatud sellest, et luua soodustusi täiendavatele investeeringutele. Samal ajal on liikmesriigid huvitatud teadus- ja arendustegevuse alalhoidmisest kodumaal ning otsesed stiimulid ergutavad ettevõtteid jätkama teadus- ja arendustegevust oma asukohas.

4.4 Suurematel ettevõtetel on suurem kriitiline mass insenere ja teadlasi ning järelikult on neil suuremad võimalused tegevuse väljaviimiseks. Kui liikmesriigid otsustavad kasutada teadus- ja arendustegevuse soodustusi näiteks selleks, et jätta tarkvaraarendus oma riiki, oleks tugevaim stiimul võimaldada sellega

seotud kulude 100 %line mahaarvamine, nagu on kirjeldatud punktis 3.8.

4.5 VKEdel ei ole suuremate ettevõtjate vahendeid ning nende rahaline olukord võib olla suhteliselt ebasoodne. Mõnedes liikmesriikides tehakse VKEdele suuremaid soodustusi ja määratakse ülempiirid, milleni VKEd ei küündi. Sellega antakse VKEdele suhteliselt suurem rahaline paindlikkus teadus- ja arendustegevuse osas.

4.6 Maksusoodustustel on suurim potentsiaalne mõju alustavatele ettevõtetele. See on tähtis, kuna sellised ettevõtted mängivad olulist rolli ettevõtluse ja uuendustegevuse edendamisel. Uuendused teenustemajanduses ning teaduse ja tehnoloogia valdkonnas leiavad sageli aset just vastloodud ettevõtetes. Juba tegutsevate ettevõtete teadus- ja arendusosakonnad tunduvad olema paremini kohandatud asendustoodete loomiseks ja toodete parandamiseks kui uuenduslikeks läbimurreteks. Teadus- ja tehnoloogialeiutisi kasutavad uued ettevõtted on olulised, sest kui nad alustamisperioodi üle elavad (enamik väikeettevõtteid seda kahjuks üle ei ela), võivad nad areneda heaolu loovateks VKEdeks või ostetakse nad ära ja saavad seega suurema ettevõtte väärtuslikuks osaks. Ühendamine ja omandamine eelarve on paljudes tehnoloogilistes ettevõtetes sama oluline kui teadus- ja arendustegevuse eelarve. Paljudes suurtes tehnoloogilistes ettevõtetes toetuvad investeeringud riskikapitalile.

4.7 Kuna väikeste ettevõtete omandamine suurte ettevõtete poolt on ettevõtetemajanduse tunnusjoon, on loogiline, et tehingud peaksid maksude osas olema võimalikult läbipaistvad ja neutraalsed. See tähendab seda, et ettevõtete asutajate ja ettevõtjate maksustamine lahkumisel tuleks viia miinimumini ning ettevõtete omandamisel ei tohiks tarvitusele võtta moonutavaid sanktsioone.

4.8 Teadus- ja arendustegevuse maksusoodustused võivad olla sobilikud tehnoloogiasektori vastloodud uuenduslikele ettevõtetele, kuid üldised soodustused alustavatele ettevõtetele on sama olulised, julgustades ettevõtete loomist kõigis tööstusvaldkondades ja seega aidates kaasa majanduse üldisele kasvule liikmesriikides.

4.9 Teatistes ei ole uute ettevõtete loomisele kaasa aitavate üldiste maksusoodustuste seas kummalisel kombel nimetatud kapitalimakse. Alustava ettevõtte probleemiks on esialgse rahastamise kindlustamine. Nn riskikapitali ei taheta algperioodil kasutada, nii et alginvesteering peab tavaliselt tulema erainvestoritelt, nn *business angel*'itelt ning asutaja(te) sõpradelt ja perekonnalt. Kõnealuste investorite puhul rakendatav kapitalimaksumisüsteem on ettevõtete loomisel oluliseks mõjuriks.

4.10 Ühendkuningriigis on selles valdkonnas suhteliselt hästi väljaarendatud maksusoodustuste süsteem, mida võiks eeskujuks võtta. Investeeringuid on võimalik teha otse investeerimissüsteemi *Enterprise Investment Scheme* (EIS) kaudu või riskikapitalifondi *Venture Capital Trust* (VCT) kaudu, mis on alternatiivsel investeerimisturul (*Alternative Investment Market* — AIM) noteeritud kollektiivne investeerimisvahend. Süsteemis osalemiseks peavad ettevõtted vastama asjakohastele valikukriteeriumitele.

4.11 Igas süsteemis pakutakse tulumaksusoodustust 20 % (EIS) või 30 % (VCT) ulatuses investeeritud summast. Pärast katseaega ei tule kasumi pealt tasuda kapitalimaksu. VCT dividendidelt ei tule maksta tulumaksu ja investeerija pärandvaras olevatelt VCT osakutelt pärandimaksu. Maksusoodustused ei tohiks olla peamine põhjus investeerimiseks, kuid kõnealused süsteemid vähendavad siiski märkimisväärselt alustavate ettevõtete investeerimisriski. Eesmärk lihtsustada Ühendkuningriigi ettevõtjatel raha hankimist on täidetud.

4.12 Teatise suur puudus on suuniste puudumine patentide ja litsentside käsitlemiseks. Õigusaktide osas valitseb ebaselgus ning on tõendeid, et liikmesriikide vahel on patentide maksustamise osas võistlusmoment. EMSK teeb ettepaneku käsitleda teatises täiendavalt ka patente ja litsentse.

5. Suundumus üldist huvi ja vastastikkust kasu pakkuvatele meetmetele

5.1 Komitee toetab ettepanekut, et liikmesriigid kõrvaldaksid tõkkeid rahvusvahelistelt teadusuuringute projektidelt, muuhulgas tööstusettevõtetele antavate teadus- ja arendustegevuse maksusoodustuste parema kasutamise kaudu.

5.2 Komitee julgustab liikmesriike uurima võimalusi, kuidas alandada teadus- ja arendustegevust teostavatele vastloodud ettevõtetele riigi poolt kehtestatud kulutusi, võttes eeskju väga edukast Prantsusmaa vastloodud uuenduslike ettevõtete süsteemist.

5.3 Teatises märgitakse, et Euroopa Liidus on vähe avalikes huvides tegutsevaid eraõiguslikke teadusuuringute sihtasutusi,

mille eesmärk on edendada teaduslikke teadmisi teadusuuringute rahastamise teel tavaliselt ülikoolides. Teistes piirkondades, näiteks USA-s, on neid palju rohkem. Formaalsed ja mitteformaalsed takistused näivad pärssivat nii eraisikute kui ka (tulu- ja ettevõtte tulumaksu soodustuste nõuetele vastavate) ettevõtete annetusi ning sellest tulenevat rahastamisvahendite juurdevoolu teadusuuringutesse. Komitee toetab ettepanekut, et liikmesriigid arendaksid välja ühise lähenemisviisi, et nii annetused kui teadusuuringuteks mõeldud kapital liiguksid Euroopa Liidus vabalt.

5.4 Liikmesriigid peaksid sõlmima kokkuleppeid edendamaks teadlaste piiriülest liikuvust, et vältida lühiajaliste lähetamiste puhul topeltmaksustamist. Liikmesriike julgustatakse kõnealuseid kokkuleppeid laiendama ka ELi naaberriikidesse, nt Ukrainasse, Iisraeli ja Türgi, kellel on ELiga märkimisväärne koostöö teadus- ja arendustegevuse valdkonnas.

5.5 Mõned liikmesriigid võimaldavad ettevõtetal taotleda sertifikaati, mis tõendab nende suutlikkust teostada teadus- ja arendustegevust. Mõnedes liikmesriikides antakse selline sertifikaat teadus- ja arendustegevust teostavatele avalik-õiguslikele asutustele automaatselt. Lihtsustamaks kõnealuste sertifikaatide vastastikkust tunnustamist, on komisjonil kavas teha ettepanek võimaliku ühise struktuuri kohta. See tundub olema kõnealuseid sertifikaate kasutavate liikmesriikide jaoks mõistlik samm.

5.6 Komisjon on tuvastanud probleeme seoses teadus- ja arendustegevusse suunatud investeeringutelt käibemaksu tagasimaksamisega eraõiguslikele ettevõtetele, juhtudel, kus avalik-õiguslikud ja eraõiguslikud ettevõtted teevad teadus- ja arendustegevuse valdkonnas koostööd. Komisjoni ettepanek lihtsustada ja ajakohastada asjaomaseid eeskirju ning nende kohaldamist on väga teretulnud.

5.7 Lisaks märgitakse teatises, et pikemas perspektiivis on soovitatav püüda ELis kokku leppida ühtne teadus- ja arendustegevuse ning uuendustegevuse maksuõiguslik määratlus ning maksustada kõnealused kulud ettevõtete ühtse konsolideeritud tulumaksubaasi raames soodsamalt. See oleks veel üks samm ühtse turu loomiseks.

Brüssel, 27. september 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi majandus: 2006. aasta ülevaade. Euroala tugevdamine: poliitika põhilised prioriteedid”

KOM(2006) 714 lõplik — SEK(2006) 1490

(2008/C 10/22)

11. jaanuaril 2007 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses „ELi majandus: 2006. aasta ülevaade. Euroala tugevdamine: poliitika põhilised prioriteedid”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsiooni arvamus võeti vastu 4. septembril 2007. Raportöör oli Umberto BURANI ja kaasraportöör Olivier DERRUINE.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 438. istungjärgul 26.–27. septembril 2007 (26. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 133, vastu hääletas 2, erapooletuid oli 5.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab üldjoontes komisjoni dokumenti, kuid soovib siiski teha mõned märkused, korrates osaliselt ka varem, juba enne euro kasutuselevõttu öeldut. Komisjon on väljendanud kaudset kriitikat liikmesriikide poliitikate teatavate aspektide aadressil. Komitee nõustub küll peamise kriitikaga, kuid meenutab, et valitsused seisavad sageli silmitsi vältimatute riiklike nõudmistega või välissündmustega (energiakriisid, sõjaolukorrad jne).

1.2 Fiskaalpoliitika pikaajaline jätkusuutlikkus tekitab probleeme, kui valitsuste vahetumisel jääb puudu poliitilisest järjepidevusest. Sama võib öelda ka struktuurireformide kohta, mida saab märkimisväärselt mõjutada sõltuvalt võimul oleva valitsuse subjektiivsetest eelistustest. Seda arvestades nõustub komitee komisjoniga, et struktuurireformid tuleb lõpule viia vajalikku poliitilist järjepidevust järgides.

1.3 Kauba- ja teenuseturgude paindlikkus on üks majanduspoliitika aspekt, milles valitsused peavad saavutama sotsiaalpartnerite nõusoleku. Liberaliseerimist, mida on eri riikides ja sektorites saatnud erinev edu, tuleks läbi viia ettevaatlikult ning iga riigi ja sektori eripärasid arvesse võttes.

1.4 Finantsturgude integratsioon, mis on suuresti saavutatud juba ettevõtetele suunatud teenuste osas, tekitab jaeturgudele rohkem probleeme. Suurem osa takistustest on objektiivset laadi (erinevused keeltes, teenuste olemuses jne). Neid probleeme ei saa lahendada õigusaktide või reguleerimise teel, pigem tuleb selleks võimalusel kasutada turgu. Praegu kehtivatest õigusaktidest peaks integratsiooni jätkamiseks piisama. Tarvis oleks ehk

vaid norme, millega tagada tarbijate huvide optimaalne kaitse ja vajadusel turgude järelevalve.

1.5 Komisjoni soovi kohaselt tuleks palgaläbirääkimistel arvestada rahaliidu mõju. Komitee loodab, et majandus-, raha- ja tööhõivepoliitikate lähendamist on võimalik saavutada eurogrupi ja tööhõivenõukogu kohtumiste kaudu. Lähenedamine, isegi kui see on vaid põhimõtteline, aitaks ajapikku kaasa eri poliitikate tegelikule ühtlustumisele.

1.6 Komisjoni soovitus rahvusvahelise mõõtme suuremaks arvessevõtmiseks peegeldab kriitikat, mille komitee sõnastas juba enne euro kasutuselevõttu. Aasia riikide esilekerkimist ei tuleks võtta mitte ähvarduse, vaid väljakutsena konkurentsi ja uuendustegevuse osas.

1.7 Euroala eestvedajaks peaksid olema liikmesriikide valitsused, kes peaksid hoiduma sellest, et süüdistavad eurot riiklikes probleemides, jättes samal ajal märkimata ühisraha kasutuselevõttust saadava kasu. Samuti tuleks kasuks see, kui euroalaga veel liitumata riigid tutvustaksid selgelt oma tulevikukavatsusi, seda nii euroala üldsuse teavitamiseks kui ka tagamaks, et piirkonna tulevaste poliitikate väljatöötamisel on teada, kui palju ja milliseid riike euroalasse kaasatakse.

1.8 Komitee märgib, et tähtsus, mille euro on rahvusvahelise valuutana saavutanud, peaks toetama taotlust saada koht Rahvusvahelises Valuutafondis (IMF). See ei tähendaks mõne praeguse liikme koha äravõtmist, vaid uue liikme lisandumist. Vastuargument, et IMFi põhikiri seda ei luba, tundub olevat väga nõrk ja üksnes ettekääne.

1.9 Üks suhteliselt vastuoluline mõte on välja käidud n-ö pinna sondeerimiseks: luua Euroopa Stabiilsusfond, mida toetatakse edukamatel perioodidel maksutulu ülejääkide arvelt, et rahastada kogu ühendusele huvi pakkuvaid projekte.

1.10 Üldiselt peab komitee komisjoni aruannet vastuvõtavaks, kuid soovib siiski märkida, et sarnaselt paljudele teistele eurot käsitlevatele dokumentidele jääb ka selles teenimatult tähelepanuta ühisraha poliitilise mõõtme olulisus. Euro tähtsus ning selle mõju ja väljavaated ei piirdu kaugeltki üksnes majanduslike, rahaliste ja sotsiaalsete aspektidega. Tõeline Euroopa Liitu koos hoidev jõud peitub selles, et eri riikide huvid on otsustatud koondada ühisrahasse.

2. Sissejuhatus

2.1 Komisjon on avaldanud teatise Euroopa Liidu majanduse olukorra kohta 2006. aastal, keskendudes eelkõige poliitilistele prioriteetidele euroala tugevdamiseks. Teatise aluseks on dokument „Euroala kohanemisdünaamika — kogemused ja väljakutsed”⁽¹⁾, mis, nagu alati, pakub väärtuslikku süvaanalüüsi.

2.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel on juba tavaks saanud esitada komisjoni iga-aastase dokumendi kohta tähelepanekud omaalgatuslikus arvamuses⁽²⁾. Käesolevas arvamuses soovib komitee korrata juba varem avaldatud seisukohti ja soovitusi, millele viidatakse sobivates kohtades. Samuti soovib komitee anda panuse majandus- ja rahaliidu toimimist käsitlevasse arutellu, tuues sellesse uusi elemente, nagu näiteks euroala rahandus- ja tööhõiveministrite ühisnõukogu ning ettepanek luua Euroopa Stabiilsusfond.

2.3 Vaadates ajas tagasi ühisraha käibeletulekule, võib täheldada, et mitmel komisjoni hiljuti vastu võetud või soovitatud meetmel on seos tähelepanekutega, mille komitee tegi stabiilsuse ja kasvu pakti **mõningate aluspõhimõtete jäikust** käsitlevas arvamuses⁽³⁾ 1997. aastal. Selles juhiti tähelepanu asjaolule, et võrdlusparameetrite kehtestamisel ja järgimisel ei olnud piisavalt arvestatud majanduskliimat ega riiklike poliitikaid. Komitee soovitusi siis ei arvestatud, kuid aja jooksul on nende asjakohasus kinnitust leidnud⁽⁴⁾.

(1) Esialgne dokument, väljaanne ELi majandusülevaadete („EU Economy Review”) sarjast, mida annab välja majandus- ja rahandusküsimuste peadirektoraat.

(2) Lisas on toodud majanduspoliitika üldsuuniseid käsitlevate viimaste arvamuste nimekiri.

(3) Arvamus majandus- ja rahaliidu kolmanda etapi korralduse kohta, EÜT C 287, 22.9.1997, lk 74.

(4) Muu hulgas soovitas komitee vaadata korrapäraselt, näiteks iga 10 aasta järel, läbi lähenemiskriteeriumid, eriti valitsemissektori eelarve puudujäägi ja võla kriteeriumid. Soovitus ei võetud kuulda, kuid vahepealsed arengud on näidanud vajadust muuta stabiilsuse ja kasvu pakti, seda isegi enne komitee pakutud 10 aasta möödumist.

2.4 Algselt puudunud realistlik lähenemine peegeldub nüüd euroala riikide **majanduspoliitikale** adresseeritud **kriitikas**, mis on õigustatud, kuid oli juba algusest peale prognoositav: riikide eelarvete koostamisel tuleks aluseks võtta **ühised makromajanduslikud hüpoteesid**. Eesistujariigi poolt 6. novembril 2006 eurogrupi ministrite kohtumisel väljendatud soov ei ole arvestatud: riigieelarved ei põhine veel kaugeltki vajalikul **majanduspoliitika kooskõlastamisel**.

2.5 Samuti tuleb mõista, et majanduspoliitika kooskõlastamine muutub üha raskemaks, kuna riikide ühiskondlik-majanduslikud tingimused on erinevad; sama kehtib ka poliitiliste eesmärkide kohta, mis on kohati lausa vastuolulised. Juba ainuüksi poliitikate **lähenemise** saavutamine oleks suur samm edasi. Lähenemine sõltub arvukatest asjaoludest, kuid eelkõige **tööhõivest**, mille ulatuse ja laadi määrab mitmesuguste teiste poliitikate võrgustik.

2.5.1 Majanduspoliitika üldsuunistes ja Euroopa tööhõivestrategia suunistes nähakse ette vähemalt kaks **integreeritud strateegiat**. **Ulatuslik lähenemine**, vähemalt püüdluses saavutada ühtlustatus aegamööda, oleks mõeldav, kui korraldada euroala ning tööhõive- ja sotsiaalnõukogu ühine kohtumine, kus osalevad üksnes eurogrupi ministrid. Sellisel kohtumisel arendatud ideed võiksid olla kasulikuks suunanäitajaks iga-aastasele kevadisele ülemkogule.

3. Komisjoni dokument

3.1 Teatise kolmes osas on kenasti välja toodud varasemad kogemused, konkreetsed kaalutlused ja komisjoni soovitusel. Teatise hoidutakse nende vaikimisi aksepteeritud tõdede ja põhimõtete kordamisest, millest on saanud aegamööda majanduspoliitika suuniste lahutamatu osa.

3.2 Kokkuvõte euro käibeloleku esimeste aastate kogemustest

3.2.1 Komisjon vaatab tagasi euro kasutuselevõtule eelnenud aruteludele 1999. aasta eel. Peamiseks küsimuseks oli see, „kuidas osalevad riigid tööjõu vähese liikuvuse, toodete ja teenuste turu lõpule viimata integreerimise ning riigieelarve autonoomia säilitamise kontekstis **kohanevad suurte muutuste ja konkurentsivõime erinevustega**”. Need küsimused püsivad praegu, kuid rahaliidule lühikest iga ennustanud pessimistide prognoos osutus ekslikuks.

3.2.2 Ei saa eitada, et välja võib tuua nii mõnegi **eduloo** või vähemalt euro positiivsuse kinnitused: **ühisraha on tugev ja stabiilne**; see on hästi reageerinud üldistele välistele ja sisemistele šokkidele ning on tõhusalt võidelnud inflatsiooni vastu. Liikmesriigid on saanud „kasutada kõige soodsamaid finantseerimistingimusi, mis kunagi on olnud”. Lisaks soovib komitee märkida, et mitmel euroala riigil on õnnestunud vältida inflatsiooni, mis oleks neid pärast majanduslike ja eelarveliste tingimuste halvenemist oma raha puhul kahtlemata tabanud. Ulatuselt maailmas teisel kohal olev euro on kaitsnud liikmesriike valuuta- ja rahašokkide eest, mis oleksid takistanud majanduskasvu, kaotanud töökohti ja nõrgendanud ettevõtjate usaldust.

3.2.3 Kontrastina edulugudele võib aga välja tuua ka teatavad püsivad probleemid. Paljudel juhtudel on riikide majandustel olnud raskusi riigis toimuvate arengutega kohanemisel, millel on olnud väga mitmesugused tagajärjed. Erinevaid mõjusid võib näha **inflatsiooni ja majanduskasvu määrades**. Majanduse aeglustumisest tulenevad kohandamised oleks pärast esialgset konkurentsivõime langust pidanud võimaldama kiiremat kasvu keskpikas perspektiivis. Seda aga ei juhtunud, või siis juhtus see vaid osaliselt. Komisjon tõdeb, et „üldiselt võttes ei ole euroala veel saavutanud suurt pidevat majanduskasvu ja tööhõivet”. Komitee kommenteerib komisjoni märgitud allpool.

3.2.4 Komisjon mõnab ka, et kohanemiskeskused ei tulene üksnes või peamiselt viivitustest fiskaal- ja struktuurireformide elluviimisel; põhjuseks võib olla ka rahaliidu tingimustest tulenev kord.

3.2.5 Majandus- ja rahaliidu algusaastail olid **reaalsed efektiivsed vahetuskursid** ebasabiilsed ja kõikusid. Mõnes liikmesriigis võimendas seda intressimäärade järsk langus ja kodumajapidamistele seatud krediitkitsenduste vähendamine pärast laenuude juurdepääsu paranemist integreeritumal finantsturul, millel oli vahetu mõju nii kestuskaupade kui ka kohe tarbitavate kaupade tarbimisele. Eriti just kestuskaupade (kinnisvara) osas tehti mõnes riigis mahukaid välisinvesteeringuid, mis suurendas jooksevkonto defitsiiti.

3.2.6 Ühes komisjoni üldises Madalmaade põhjal sõnastatud väites viidatakse ohtudele, „mida kujutab endast **fiskaalpoliitika** kujundamine **nn headel aegadel**”. Madalmaades ilmnesid käesoleva kümnendi algul väga soodsates majandustingimustes protsüklilised mõjud töö- ja finantsturgudel, hiljem ka fiskaalpoliitikas. Välistingimused põhjustasid äkilise majandusliku surutise, mis omakorda tekitas vajaduse drastiliste vastumeetmete järel.

3.2.7 Täiendavat rolli mängivad siinkohal **hinnad ja palgad**: riiklikul tasandil kohandatakse neid tsükliliste muutustega liiga aeglaselt, kuigi palkade areng on üldiselt olnud mõõdukas, mis aitas kaasa töötuse vähenemisele. Tootlikkuse madal kasv asetab tarbimisväärtuse tegeliku vähenemise koorma hindadele ja palkadele, kuid eelkõige siiski viimasele. Nimetatud asjaolude kombinatsioon rahvusvahelises plaanis mõjutab nõudlust ja konkurentsivõimet.

3.2.8 Lisaks on erinevaid tulemusi andnud **nominaalne ja reaalne lähenemine**, mis võiks olla õpetlik kriitilisel ja objektiivsel analüüsil. Komisjoni sõnul peegeldavad erinevad suundumused osaliselt riiklike poliitikate erinevusi. Komitee soovib siinkohal märkida, et kogu maailma ja Euroopa majanduslik olukord mõjutab kõiki riike sarnaselt; täheldatud erinevused on suuresti põhjustatud riiklikest poliitikest. Komisjoni mainitud Hispaania, Itaalia, Portugali ja Iirimaa näited on ilmekas tõend selle kohta, et soodsates majandustingimustes annavad kokkuhoidlik ja pillav fiskaalpoliitika täiesti erinevaid tulemusi.

3.3 Euroala ladusa toimimise tagamiseks vajalikud sammud

3.3.1 Kõnealune peatükk nõuab erilist tähelepanu, kuna esitatud **viis konkreetset poliitikapõhimõtet on komisjoni tulevaste aastate prioriteedid** või õigemini ühtivad nendega.

3.3.2 **1. põhimõte: fiskaalpoliitikat tuleb juhtida veelgi kaalutlevamalt.** Kavandatavad meetmed ühtivad muudetud stabiilsuse ja kasvu pakti jaoks heaks kiidetud meetmetega ning valitsused — seejuures mitte üksnes euroala riikide valitsused — peaks juba olema neid arvesse võtnud. Sellest tuleneb ka soovitus võtta arvesse **fiskaalpoliitikate pikaajalist jätkusuutlikkust** — see võib küll tunduda iseenesestmõistetavana, kuid ilmselgelt ei ole sellega aastaplaanide koostamisel alati arvestatud.

3.3.3 **2. põhimõte: kaupade ja teenuste turud peavad muutuma paindlikumaks.** Komisjon mainib „paindlikumaid hindu langustrendil”, mida ei ole aga võimalik saavutada jäikade hindade juures. Sellistes olukordades seistakse vastu nominaalpalga kohandamisele, kuna see põhjustaks reaalpalkade suuremat kahanemist. Samuti on oluline julgustada **ressursside ümberjaotamist ettevõtete ja sektorite vahel**. Kõige selle — hinnapaindlikkuse ja ressursside ümberjaotamise — saavutamine sõltub avatud ja konkurentsivõimeliste turgude loomisest. Samuti võib olla vajalik vaadata läbi fiskaal- ja kulupoliitikad (või nende teatavad aspektid) nii ELi, liikmesriikide kui ka piirkondade tasandil.

3.3.4 **3. põhimõte: finantsturu integreerimist tuleb kiirendada.** Kõnealusel valdkonnas on tehtud küll suuri edusamme, kuid komisjoni sõnul on euroala finantsturgude potentsiaali ära kasutamiseks veel palju teha. Suurem integreeritus võib vähendada majandusvõimekuse mõju sissetulekutele ja riikide krediiditurgetele. Finantsteenuste tegevuskava ja käivitatud algatused peaksid andma märkimisväärseid tulemusi.

3.3.5 **4. põhimõte: palgapoliitika puhul peab arvestama rahaliidu asjaoludega.** Palgaläbirääkimistesse kaasatud sotsiaalpartneritel peab olema ligipääs neile vajalikule teabele, arvutamaks, kas palgasuundumused on sobivad, ja suutmaks hinnata kohandamise mõjusid. Arenguplaane järgiv palgapoliitika peaks aitama vältida olulisi liialdusi seoses euroalasisese tegeliku efektiivse vahetuskursiga.

3.3.6 **5. põhimõte: arvestada tuleb ülemaailmse mõõtmega.** Seda aspekti tuleb arvesse võtta palju süsteemsemalt. Euroala riikide ja riikliku tasandi majanduspoliitikas on kõnealust aspekti sageli alahinnatud, vaatamata selle suurele tähtsusele majanduspoliitika kujundamisel. Euro või selle vahetuskursi mõju teistele maailma majanduses osalejatele tuleb hoolikalt hinnata, kuna sellest sõltuvad kaubandus-, rahandus- ja majanduspoliitika strateegiad.

3.4 Tee tugevama euroala suunas

3.4.1 Selles punktis nimetab komisjon **rahaliidu tugevdamiseks ja lõpuleviimiseks vajalikud meetmed**, mis praeguses rahvusvahelises olukorras on muutumas kiireloomuliseks prioriteediks. Eriti tuleks esile tõsta järgmist tähelepanekut: „Hiljutised kõrvalekalded on teataval määral kajastanud esialgset arengut, mis mõjutab liikmesriikide majandust 1999. aastal toimima hakanud euroala loomisele eelneval ajal.“. See seletab (vähemalt osaliselt) viimasel üheksal aastal täheldatud erinevusi riikide majanduskasvus ja poliitikas.

3.4.2 **Komisjoni pakutud tee tugevama euroala suunas** on kokku võetud alltoodud punktides. Nende sisu on suurest iseenesestmõistetav ja iga teema kohta on koostatud arvukalt dokumente. Tugevama euroala saavutamiseks on tarvis järgmist:

- struktuurireformide kiirendamine ja integratsiooni soodustamine;
- eelarvepositsioonide edasine tugevdamine ja riikide eelarvete kvaliteedi parandamine;
- koordineerimise tugevdamine euroalas ja väljaspool seda;

d. euroala laiendamise edendamine;

e. kodanikele lähemale jõudmine.

Komitee esitab oma tähelepanekud nende punktide kohta hiljem.

4. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee märkused

4.1 1. põhimõte: fiskaalpoliitikat tuleb juhtida veelgi kaalutlevamalt

4.1.1 Komitee nõustub komisjoni kergelt kaudse kriitikaga, mis on suunatud teatavatele liikmesriikidele, kes tunduvad mõnel juhul olevat rohkem huvitatud lähenemiskriteeriumidega kooskõlas olevatest aastaplaanidest kui riigi eelarvepositsioonide tugevdavast strateegiast. Esitatud kriitikat tuleks vaadelda nende seisukohtade valguses, mille komitee esitas juba tublisti enne ühisraha kasutuselevõttu ⁽⁵⁾: **ühelgi valitsusel ei ole sobiva** — ning kõigist piirangutest ja mõjudest vaba — **fiskaalpoliitika vastuvõtmisel täielikult vabad käed**.

4.1.2 Lisaks lähenemiskriteeriumidest — mis on eeldatavasti juba kaasatud sobivasse fiskaalpoliitikasse — tulenevatele **piirangutele** on veel **sisemised ja välised piirangud**. Esimesena nimetatuist tasub mainida kas või struktuurilisi piiranguid ja veel rakendamist ootavate struktuurireformidega seotud piiranguid. Välise piirangute hulka kuuluvad üldised maailmamajanduse ja eelkõige **energiakulude** trendid — selle teguri mõju erineb riigiti tohutult, kuid kunagi ei käsitleta seda majanduspoliitikate erinevuste põhjuste hulgas. Tuleb tunnistada, et osaliselt või täielikult välismaistest energiavarudest sõltuvad riigid on hoopis teistsuguses olukorras kui need, kelle puudujääk on väiksem või (mõnel juhul) need, kes on energiaeksportijad.

4.1.3 Komitee märgib ka, et punktis 4.1.6 loetletud struktuurifondid ei ole alati andnud soovitud tulemusi. Seega oleks vaja reformide paremat kooskõlastamist, seda nii igas riigis eraldi kui ka ühenduse tasandil, ning ühtsust konkurentsivõime ja tööhõive toetamiseks mõeldud makromajanduspoliitikatega. See ei ole aga alati nii olnud; pettumust valmistavad kasvutrendid, mida võib täheldada peaaegu kõikides riikides, osutavad sellele, kuidas mõnes riigis on majanduskasv olnud reformides nn sõltumatu muutuja.

⁽⁵⁾ „Valitsused ei saa alati majandust juhtida sel moel, nagu nad sooviksid ning (...) prognoosid — isegi kõige autoriteetsemate allikate omad — võivad osutada ekslikuks“: 1997. aasta arvamus, millele on viidatud 3. joonealusel märkuses.

4.1.4 Soovitus võtta arvesse **fiskaalpoliitikate pikaajalist jätkusuutlikkust** (vt punkti 3.3.2) väärrib eraldi kommentaari. Kõnealustes poliitikates on alati kombineeritud majanduslikud ja sotsiaalsed kaalutlused ning poliitilised tendentsid. Euroala riikide viimase kümne aasta ajalugu vaadates on ilmne, et poliitilisest stabiilsusest saab rääkida vaid mõnel üksikul juhul. Kõigis riikides on vaheldumisi tüüri juures olnud eri poliitilise suunitlusega valitsused, mis on tegelikult demokraatliku süsteemi puhul normaalne ja soovitav nähtus. Selline juhtide vaheldumine muudab aga keeruliseks pikaajalise jätkusuutlikkuse kavade⁽⁶⁾ koostamise, kuna nende usaldusvärsus sõltub võimul oleva valitsuse stabiilsusest ning muudest välistest teguritest.

4.1.5 Teatavate riikide struktuurireformide üks spetsiifiline aspekt puudutab valitsemissektori võla suurust, mis ületab märkimisväärselt Maastrichti kriteeriumides sätestatu (60 % SKTst) ning ei näita aastate lõikes erilisi paranemise märke. Komitee arvates ei piisa kõnealuse võla vähendamiseks paari eduka aasta eelarveülejärgist või ühekordsetest ettevõtmistest. Vaja on suurendada riiklike kulutuste tõhusust; kui see osutub ebapiisavaks, tuleb struktuure radikaalselt muuta.

4.1.6 Üks komisjoni pakutud võimalustest, mis on nimetatud punkti 3.4.2 alapunktis a (struktuurireformide kiirendamine), on seega täis raskusi ning võib olla **suuresti avatud poliitiliste suundumuste mõjudele**. Struktuurireformidel (pensionide, tervishoiu, avaliku halduse, liberaliseerimise, energia osas) on suur sotsiaalne mõju ning sotsiaalpartnerid mängivad selles olulist, kuigi riigiti erinevat rolli. Ükski valitsus ei saa võtta tarvitusele meetmeid — olgu need siis mõistlikud või mitte —, mis ei ole üldsusele vastuvõetavad. Hiljutine ajalugu näitab, et struktuurireformid on sageli **erinevate ja mõnikord vastuoluliste nõudmiste vahel saavutatud kompromissi** viili: paberil mõistlikuna tunduvate reformide puhul tuleb võtta arvesse tegelikke ja vältimatuid nõudmisi.

4.1.7 Komitee tunnustab põhjalikult läbi mõeldud ja liikmesriikide vahel hästi kooskõlastatud reformide korraliku elluviimise tähtsust. Mõned reformid võivad aga tekitada leibkondades muret ning panna inimesi hoolikamalt ja säästlikumalt tegutsema. Kuigi senine säästumäärade kasv tundub protsentides väljendatuna pea olematu, on see absoluutarvudes näidatuna teisiti. Aastatel 2001–2005 kasvasid säästus vähem kui ühe protsendi, see aga moodustab peaaegu 50 miljardi euro suuruse summa, mille võrra kahanesis tarbijate kulutused⁽⁷⁾. Mõne jaoks on see positiivne märk, sest kui tarbijate kulutuste kasv jääb alla säästude mahule, võib seda tõlgendada ka kui tarbijate suurenenud usaldust riigi majanduse tulevikku. Mõned aga juhivad tähelepanu välisinvesteeringutele, kurtes, et need

ületavad investeeringud Euroopasse. Nende eri seisukohtade kokkupeutepunktiks võib olla asjaolu, et Euroopasse suunatud välisinvesteeringute kasv on kahtlemata üks globaliseerumise positiivseid tagajärgi.

4.2. 2. põhimõte: kaupade ja teenuste turud peavad muutuma paindlikumaks

4.2.1 Komisjon rõhutab, et eelarved peavad muutuma **kaupade ja teenuste turu paindlikkuse** osas „aktiivset kohandamist toetavamaks”. Vastandina euroala algaastate kogemusele tähendab paindlikkus siinkohal „**paindlikumaid hindu langustrendil**”. Üks viis selle saavutamiseks võiks olla hindade jäikuse leevendamine ning ettevõtete ja sektorite vahel ressursside parema jagamise soosimine — see toetaks **palgapoliitikat**, mis on rohkem kooskõlas vajadusega sobivate palgatasemete säilitamise järele ning vähendaks tsükilise kohandamisprotsessi sotsiaalseid kulusid.

4.2.2 Komisjoni mõttekäik on ilmselt õige, kuid komitee kahtleb, kuivõrd realistlik oleks selle rakendamine kõigis olukordades ja kõigis riikides. Riiklike turgude integratsiooni (vt punkti 3.4.2 alapunkti a teist poolt) saaks osaliselt innustada valitsuse poliitiliste stiimulitega, kuid **palgapoliitika sõltub suuresti konsultatsioonidest ja sotsiaalpartneritevahelistest läbirääkimistest**. Hinnapaindlikkus vabal turul ei ole seega alati või kõikjal valitsuse meetmetest sõltumatu. Tegelikuses sõltub see eri poolte — valitsuse, ettevõtetejuhtide ja töötajate — saavutatavast kokkuleppest. Sama võiks öelda ka ressursside ümberjagamise kohta ettevõtete ja sektorite vahel, mida saab kahtlemata julgustada fiskaal- ja regulatiivmeetmetega, kuid mis lõppkokkuvõttes sõltub ikkagi turu võimalustest ning tööstuse mõlema poole kokkulepetest.

4.2.3 Eraldi väljatoomist väärrib liberaliseerimine, kuna see võib viia ressursside ümberjaotamiseni ettevõtete vahel. Kuigi formaalselt peetakse põhimõttest kinni, käsitatakse ja korraldatakse liberaliseerimist eri riikides erinevalt ja eri ulatuses, sõltuvalt erinevatest ja mõnikord vastuolulistest riiklikest poliitilistest suundumustest. Meetmete mõju hindadele (kvaliteet on omaette küsimus) ja konkurentsile on esialgu küsitav ja võib järeldada, et mitte alati või kõigil juhtudel ei ole need andnud soovitud tulemusi. Kokkuvõtlikult võib öelda, et hinnapaindlikkus ja palgapoliitika suundumused sõltuvad ka liberaliseerimisvõimalustest. Seni aga tuleb jätkata liberaliseerimist, kui turg võimaldab ja selle põhjal kujunev konkurents pakub tarbijatele reaalseid hüvesid.

⁽⁶⁾ Arvestades Euroopa ja eelkõige maailma poliitilise ning sotsiaal-majandusliku maastiku muutlikkust, tasuks ehk rääkida pigem kavatsuste deklaratsioonidest kui programmidest; sellised deklaratsioonid oleksid siduvad üksnes seni, kuni nad on vastavuses tõelise majandusarenguga; vt 3. joonealuses märkuses viidatud arvamust.

⁽⁷⁾ Allikas: majandus- ja rahandusküsimuste peadirektoraadi andmebaas AMECO.

4.3 3. põhimõte: finantsturu integreerimist tuleb kiirendada

4.3.1 Kolm aastat tagasi algatatud **finantsteenuste tegevuskava** on andnud häid tulemusi (komisjon räägib selles kontekstis „olulistest edusammudest”) nii maksesüsteemide kui ka raha- ja väärtpaberiturgude ning ettevõtetele suunatud pangateenuste turgude osas. Nende sektorite finantsalast integratsiooni võib lugeda edasijõudnud arengujärgus olevaks. Veel tegutsemist nõudvad küsimused puudutavad järelevalvemeetmeid, hääleõigust ja ettevõtete ühinemisi — need kõik on küll vajalikud meetmed, kuid nende puudumine ei ole juba toimuvale integratsioonile tõsiseks takistuseks.

4.3.2 Omaette teema on komisjoni tõstatatud **laenu- ja finantsteenuste** üldise **jaeturu** küsimus. Komisjon märgib, et „suurem finantsalane integreeritus võib tasandada majandusvõime mõju sissetulekutele ja riikide krediititurgudele”. Sellel väitel on kindlasti tõepõhi all; ent sellise eesmärgi reaalne teostatavus on veel lahtine. *Finantstoodete* puhul on integratsioon ühenduse tasandil juba reaalsus: kellelgi ei ole midagi selle vastu, et mis tahes riigi kodanik võib väärtpabereid osta või müüa teistes riikides. *Finantsteenuste — eelkõige laenu — osas* on olukord aga keerulisem: **Euroopa tasandi integreeritus ei ole lühiajalises perspektiivis kergesti saavutatav eesmärk.**

4.3.3 Finants- ja kindlustusteenused on erilised selles osas, et nende puhul kaasneb *risk müüjale*: tehingute võimalikkus sõltub kliendi usaldusväärsusest. Seetõttu on vaja hankida teavet riigis, kus müüja ei tegutse, ja koostada leping, milles on kirjas ka võimalike kohtuvaidluste või maksejõuetuse korral järgitavad menetlused. Riikide turgudel ei teki sellega probleeme, kuid samade eeskirjade kohaselt toimuva ühenduse tasandi integratsiooniga kaasneb eri keelte kasutamine ning ostja riigi seaduste — ja vajadusel kohtupädevuse — aktsepteerimine. Nimetatud tingimused tekitavad kulusid ja takistusi, millega on õigus- ja haldusnormide abil raske toime tulla. Lahendus olukorrale — mida ka tegelikult kasutatakse — on see, et avatakse müügiõiguskonnad ostjate riigis või riikides. Sellisel juhul ei ole küsimus enam mitte turu integratsioonis, vaid pigem siseturu laiendamises kooskõlas asutamisevabaduse põhimõttega. Selle positiivne mõju seisneb konkurentsi tihendamises riiklikel turgudel ja tarbijale laiema valiku andmises.

4.3.4 Finantsteenuste jaeturgude täiendav integratsioon õigusloomealgete või stiimulite toel ei ole lühikeses perspektiivis

seega võimalik ning komisjon ja liikmesriigid peaksid keskenduma ebareaalsete eesmärkide asemel pigem mõistlikele sihtidele.

4.3.5 Kokkuvõttes nõustub komitee komisjoni soovitustega finantsturgude integratsiooni *kiirendamise* vajaduse kohta, mis on võimalus finantsressursside paremaks jaotamiseks, suunates need sinna, kus neid kõige enam vajatakse. Siiski soovitakse rõhutada, et praegu kehtivatest eeskirjadest (ja parajasti arutatavatest reeglitest) piisab integratsiooniks turuseaduste alusel. Kui üldse mingeid täiendavaid eeskirju on tarvis, siis on need tarbijate huvide ühtsemat kaitset tagavad eeskirjad.

4.4 4. põhimõte: palgapoliitikas peab arvestama rahaliidu asjaoludega

4.4.1 Komitee väljendab üllatust komisjoni väite üle, et sotsiaalpartnerid ei oma „vajalikku teavet, mis käsitleb erinevate tegevussuundade probleeme ja mõjusid”, ning teostavad seetõttu ebaratsionaalset palgapoliitikat. See vaatepunkt ei ole kooskõlas komisjoni enda seisukohaga, mida ta väljendab ühes uuringus⁽⁸⁾, sedastades, et „ajavahemikus 1999–2005 olid nominaalsed palgaarengud euroalas kooskõlas hinnastabiilsuse eesmärgiga [...], mis viitab negatiivsele, – 0,4 % tegelike tööjõukulude kasvule tehtud töö ühe ühiku kohta. [...] Uuringu tulemustest selgub, et paranevad majandustingimused ei ole seni toonud kaasa kiiremat palgatõusu. See tähendab, et tööjõukulude arengud ühe tööühiku kohta on jätkuvalt kooskõlas hinnastabiilsusega ja tööhõivet soodustava majanduskasvuga. [...] Tootjad on üldiselt suutnud säilitada kasumimarginaali, vaatomata tööjõuga mitteseotud kulude tugevale survele ning kasvanud rahvusvahelisele konkurentsil.”

4.4.2 Komitee esitas kõnealuse teema kohta oma arvamuse 2003. aastal⁽⁹⁾ ning see kehtib ka praegu. Arvamuses märgiti, et kuigi palgad mängivad konkurentisvõimes oma rolli, toidavad nad samuti nõudlust siseturul. Komitee rõhutas, et keskpikas perspektiivis peaks palgakasv käima käsikäes tootlikkuse tõusuga, et viia omavahel tasakaalu nõudluse piisav kasv ja konkurentisvõimelised hinnad.

4.4.3 Selles kontekstis meenutab komitee 2007. aasta jaanuari tööhõivenõukogu ja 2007. aasta veebruari eurogrupi järeldusi vajaduse kohta luua rahuldavad palgatingimused ja jagada majanduskasvust tekkiv tulu tõhusamalt.

⁽⁸⁾ Euroopa Komisjon, „The contribution of labour cost development to price stability and competitiveness adjustment in the euro area”, Quarterly Report on the Euro Area, kd 6, nr 1, 2007 (dokument kättesaadav vaid inglise keeles).

⁽⁹⁾ Vt EMSK arvamus teemal „Majanduspoliitika üldsuunised 2003–2005”, ELT C 80, 30.3.2004, lk 120.

4.4.4 Komitee kordab oma ammust seisukohta, et vaja on arendada makromajanduslikku dialoogi, et parandada erinevate makromajanduslike poliitikaharude (rahandus-, fiskaal- ja palgapoliitika) vahelist kooskõla ja sünergiat. Kuna kooskõlastamine kõnealuses valdkonnas on puudulik, on komitee veelgi kindlam selles, et eurogrupi ja tööhõivenõukogu vaheliste koostumiste süsteem on muutumas pigem vajalikuks, selle asemel, et olla lihtsalt kasulik (vt punkt 2.5.1).

4.4.5 Komisjon väljendab küll rahulolematust majanduskasvu ja tööhõive arengute osas, kuid ei pea miskipärast vajalikuks läbi vaadata makromajanduslike meetmete senise suuna ja enda soovitatud poliitikakogumi sobivust. Seni kuni eelarve- ja rahapoliitika struktuur jäetakse muutmata, ei peaks palkade kujundamine olema ainus, mille puhul nõutakse rahaliidu nõuete järgimist. Sellise poliitika tulemusena langeks muudes valdkondades tehtud eksimuste hüvitamise vastutus sotsiaalpartneritele.

4.5 5. põhimõte: arvestada tuleb ülemaailmse mõõtmega

4.5.1 Komitee nõustub täielikult komisjoni iseenesestmõistevate märkustega, et vaja on arvesse võtta **rahvusvahelise mõõde**. Üks märkus, mis tuleks aga teha, on see, et komisjon ja nõukogu ise alahindasid seda aspekti, kui koostasid stabiilsuse ja kasvu paketi esialgset teksti, hoolimata komitee soovitudest, mis rõhutasid **pikaajaliste kavade riskantset olemust** maailmas esinevate **ettearvamatute poliitiliste arengute** tõttu. Viimase kümnendi sündmused on seda selgelt näidanud, ning järgmine kümnend näib tulevat veelgi ettearvamatum. Seetõttu on ülemaailmse mõõtmega arvestamine keskpikkade ja pikaajaliste kavade koostamisel teatud määral vaid teoreetiline.

4.5.2 Aastaplaanide osas on selge, et maailmakaubanduse tingimused mõjutavad kõiki liikmesriike, ükskõik kas nad on euroala liikmed või mitte, eriti seoses **nafta** ja kasvava **Aasia päritolu konkurentsiga**. Riikide puhul, kes sõltuvad naftast võrdlemise vähe, ei anna hinnatükk end nii intensiivselt tunda. Teiste riikide puhul avaldavad aga majandusvapustused tugevat mõju nii hindadele neis riikides kui ka nende konkurentsivõimele.

4.5.3 Samamoodi avab Aasia riikide esiletõusmine **konkurentsivõimelisematele Euroopa riikidele uusi turgusid**, kahjustades samas nende riikide positsiooni, kes on pööranud konkurentsivõimele ja uuendustegevusele vähem tähelepanu. Komitee arvates usutakse liiga palju teooriat, et vähese konkurentsivõime põhjus on **euro vahetuskurss** Aasia valuutade ja dollari suhtes. Probleem on suures osas struktuuriline ja selle lahendamiseks tuleb vastav poliitika valitsuste ja sotsiaalpartnerite poolt radikaalselt läbi vaadata.

5. Teised võimalused edusammudeks

5.1 Mitmeid võimalusi edusammudeks on juba arutatud seoses erinevate esitatud põhimõtetega. Komitee analüüsib järgnevalt teisi komisjoni kirjeldatud aspekte.

5.2 Komitee on seisukohal, et komisjon ei peaks majandus- ja rahaliidu küsimustega tegelema puhtalt majanduslikust vaatepunktist, unustades seejuures poliitilise mõõde. Ühisrahapiirkond ei ole eesmärk omaette, vaid üks osa kodanikuühiskonna laiemast projektist, st „soovist koos elada”. Minevikust leiab küllaga näiteid ühisrahapiirkondade kohta, mis olid hukule määratud seetõttu, et selles osalevad riigid ei teinud mingeid edusamme integratsiooni suunas⁽¹⁰⁾. „Riigivaluuta vahetust euro vastu ei tuleks vaadelda ega kavandada lihtsalt tehnilise valuutavahetusena, vaid ulatusliku üleminekuna, mis avaldab märkimisväärt majanduslikku, rahalist ja sotsiaalset mõju”⁽¹¹⁾. See sõnum tuleb meelde jätta praegu, mil 27 liikmesriiki vaatavad läbi EÜ asutamislepingut, et leida väljapääs institutsionaalsest kriisist, mille paljud erinevad põhjused hõlmavad ka laiaulatuslikku majanduslikku ja sotsiaalset rahulolematust.

5.3 Üks punkt, mida tuleks kommenteerida, on „**euroala /.../ edendamine**” (vt punkt 3.4.2.d). Komisjon loetleb üles eelised nii riikide jaoks, kes juba kuuluvad euroalasse, kui ka uute liikmete jaoks. Kuid viimane näib hõlmavat ainult „euroga liitumist ettevalmistavaid riike”, st riike, kes on alles hiljuti Euroopa Liiduga liitunud. Kuid midagi ei öelda nende riikide **jätkuva eemaloleku** kohta, kes olid euro kasutuselevõtu ajal juba ELi liikmed, kuid kasutasid loobumisklauslit. See teema on taas ülevaatamiseks valmis. Kuigi lootes väga, et need riigid veel muudavad oma otsust, arvab komitee siiski, et komisjoni märkus kõnealuse teema kohta aitaks teha selgeks, kas **tuleks lõplikult hüljata hüpotees, mille kohaselt eurost loobunud riigid võiksid rahaliiduga liituda**. Sellekohane selgus on üks teguritest, mis aitaksid määratleda euroalaga seotud edasisi strateegiaid. Samas on keeruline ette kujutada, kuidas on võimalik väljaspool euroala olevate riikide keskpikkades või pikaajalistes kavades vältida ühisraha kasutuselevõtu võimalust või soovi.

5.4 Komitee julgustab majandus- ja rahaliidu riike Maastrichti kriteeriumide täitmise jõupingutustes ning poliitikameetmete lähendamise edendamisel, et saavutada reaalne lähenemine. On täiesti vastuvõetamatu, et teatud riigid võtavad vastu vabamaid poliitikameetmeid, ilma et neid oleks võimalik õigustada erandlike asjaoludega. Selline käitumine kahjustab nende usaldusväärsust teiste liikmesriikide seas ning õõnestab seetõttu ka kogu Euroopa Liidu usaldusväärsust.

⁽¹⁰⁾ Ladina rahaliit (1861–1920) ebaõnnestus osaliselt selle liikmete (Itaalia, Prantsusmaa, Šveits, Belgia ja Kreeka) vahelise fiskaaldistsipliini puudumise tõttu. Rahaliit, mis moodustati 1873. aastal Rootsi (moodustas tol ajal Norraga „isikliku liidu”) ja Taani vahel, ebaõnnestus, kui muutus poliitiline kontekst. Aga Saksamaa 19. sajandi tolliliit, mis kasvas üle rahaliiduks, oli edukas tänu riigi poliitilisele ühendamisele 1871. aastal. Seega käivad rahaline edu ja poliitiline integratsioon käsikäes, sest rahaliidud põhinevad suurel määral poliitikavaldkondade majanduslikul kooskõlastamisel ning seepärast ka teatud tsentraliseeritusel.

⁽¹¹⁾ Euroopa Parlamendi resolutsioon eurosooni laienemise kohta (2006/2103(INI)), 1. juuni 2006.

5.5 Lõpetuseks on üleskutset liikuda „kodanikele lähemale” korratud juba nii sageli, et see on muutunud juhtmõtteks. Siiski on see teema ülioluline ja toob mängu liikmesriikide valitsuste otsese vastutuse. Euroga kaasnevad eelised on kõigile silmanähtavad. Riiklikul tasandil väidavad valitsused aga sageli, et hinnastabiilsus, paremad laenuvõimalused ja muud hüved on nende endi saavutatud. Kuid kui räägitakse tegelikest või kujuteldavatest puudustest, eriti hindade tõusust, siis süüdistatakse eurot ka sellistel juhtudel, kui põhjuseks ei ole üleminek ühisrahale. Poliitika ei ole tunnustuse jagamine teistele kellegi huvides ning igauks otsib, kuidas probleemides kedagi teist süüdistada.

6. Komitee lisamärkused

6.1 Lisaks komisjoni dokumendi analüüsimisele soovib komitee esitada edasiseks aruteluks ka kaks lisamärkust.

6.2 Euroopa konkurentsivõimes esinevate tasakaalutuste põhjusena võrreldes teiste, eelkõige Aasia riikidega on nimetatud **Euro vahetuskursside dünaamikat**. Arvestades, et see aspekt

võib olla üks paljudest põhjustest (aga mitte peamine põhjus, nagu selgitatakse punktis 4.5.3), leiab komitee, et uuesti ja jõuliselt tuleks nõuda, et euroalale **eraldataks koht Rahvusvahelises Valuutafondis (IMF)**. Varem on tehtud ettepanek, et IMFis võiks eurole anda koht ELi liikmesriikidest osalejate kohtade vastu, kuid ükski neist ei ole valmis lahkuma, et teha ruumi eurole. Kuigi kõige parem lahendus oleks **eurole IMFis lisakoha andmine**, on lühemas perspektiivis realistlikum püüelda liikmesriikide esindajate vahelise kooskõlastamise poole. Raske on mõista, miks üks rahvusvahelises kaubanduses põhjanevat rolli etendav valuuta ei peaks olema esindatud. Vastuargument, et IMFi põhikiri seda ei luba, tundub olevat väga nõrk. Jõupingutused, mis oleks vaja teha põhikirja muutmiseks, näivad olevat minimaalsed, võrreldes selle ilmselge anomaaliaga, et üks maailma peamistest valuutadest ei saa osaleda maailma rahapoliitika juhtimisel.

6.3 Komitee suhtub väga skeptiliselt ideesse luua **Euroopa Stabiilsatsioonifond**, et kaotada liikmesriikidevahelised erinevused kasvumäärades⁽¹²⁾. Et võimaldada tõsist asjakohast arutelu, tuleks kõnealust ideed veel edasi arendada.

Brüssel, 26. september 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹²⁾ Kõnealusesse fondi annaksid kõik liikmesriigid osa oma edukamatel perioodidel tekkivate maksutulu ülejääkide arvelt ning seda kasutatakse selliste projektide rahastamiseks, mida nõukogu ja Euroopa Parlament peavad prioriteetseteks ja ühenduse huvides olevateks. Peamine vastuväide seisneb selles, et sellega „karistatakse” tugeva eelarvedistsipliiniga riike ning seega oleks tegemist negatiivse stiimuliga.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Finantsturgude arenguga kaasnevad majanduslikud ja sotsiaalsed tagajärjed”

(2008/C 10/23)

17. jaanuaril 2007 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses „*Finantsturgude arenguga kaasnevad majanduslikud ja sotsiaalsed tagajärjed*”.

Majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon, kellele tehti ülesandeks komitee vastavateemalise töö ettevalmistamine, võttis oma arvamuse vastu ... Raportöör oli Olivier DERRUINE.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 438. istungjärgul 26.–27. septembril 2007 (26. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 115, vastu hääletas 25, erapooletuks jäi 13 liiget.

1. Soovitused

Investorite ja tarbijate teavitamine, nende kaitse ja nendega seonduva läbipaistvus

1.1 On oluline töötada välja äriühingute juhtimist kajastavad näitajad ja statistilised vahendid, mis annavad selgema pildi riskimaandusfondide (*hedge funds*) ja erakapitali investeerimisfondide (*private equities*) tegevusest, kuna kõiki neid püütakse ühtlustada vähemalt Euroopa tasandil.

1.2 Finantssektori teatud osal lasuvate üha kasvavate kahtluste hajutamiseks, liigse riski (eelkõige võlgadesse sattumise) põhjustatud süsteemsete riskide vähendamiseks ja eri tüüpi investeringute vahelise õiglase konkurentsi tagamiseks tuleks rakendada riskimaandusfondidele ja erakapitali investeerimisfondidele usaldatavusnormatiivid („Basel III”).

1.3 EMSK soovib komisjonil esitada võimalikult kiiresti õigusakti eelnõu, mille eesmärk on tõhustada institutsiooniliste investorite antavat teavet seoses investeringute ja hääletamist puudutavate poliitikatega. Niisuguse õigusakti eelnõu esitamine oleks kooskõlas komisjoni tegevuskavaga, mis käsitleb äriõiguse kaasajastamist ja äriühingute üldjuhtimise edendamist ⁽¹⁾.

1.4 Erakapitali investeerimisfondidesse investeerijate kaitse tugevdamiseks tuleks muuta avatud investeerimisfondide (UCITS) ⁽²⁾ käsitlevat direktiivi, et see kataks ka nimetatud osapooled ja kohustaks neid olema läbipaistvamad. Lubadused suurt kasumit teenida on ahvatlevateks teguriteks, kuid lõppinvesteeri ei pruugi olla võetavast riskist teadlik.

1.5 Komisjon peaks koos sidusrühmadega (pangad, tarbijate ühingud, riigiasutused, teenuseosutajad jne) ergutama algatusi finantsteenuste tarbijate informeerituse ja eelkõige nende valdkonnast toimuvast arusaamise taseme tugevdamist ja nimetatud algatusi jätkama. Üldjuhul ei ole tarbijatel sageli piisavalt finantsalaseid teadmisi ja seega ka ettekujutust võetavast riskist ⁽³⁾.

1.6 Noteeritud äriühingud, mille aktsiad on ostetud, kuid käive või töötajate arv ületab teatud künnise, peaksid avaldama endiselt oma tegevuse kohta miinimummääral teavet juhul, kui nad börsil enam ei osale ja seetõttu börsiettevõtete teavitamiskohustused neile enam ei kehti.

Riskide haldamine ja hajutamine

1.7 Tuleks mõelda võimalusele muuta kohustuslikuks investeringute portfelli mitmekesistamine, eelkõige „*save-as-you-earn*” tüüpi hoiveskeemi puhul, võttes aluseks olemasolevad mudelid (vt 1.2).

1.8 Ameerika Ühendriikide eluasemelaenu kriis (subprime) levis ka finantsturu muudesse sektoritesse ning Euroopa Liitu. On tõenäoline, et Euroopa panganduskriisi puhul oleksid kulud märkimisväärsed, kuna hajutatud järelevalve ei võimalda õigeaegselt reageerida. Suurte pankade järelevalve peaks vastavalt subsidiaarsuse põhimõttele toimuma ühenduse tasandil. Komitee soovib pankadel, komisjonil ja Euroopa pangandusjärelevalve komiteel CEBS teha koostööd, et täpsustada järelevalve korraldamise viisid ja kehtestada kriteeriumid asjaomaste pankade määratlemiseks.

1.9 Haldamise delegerimise korral, mis võimaldab haldamise riski mitmekesistada, võib haldamise delegerimise pikendamine julgustada kasutama pikema perspektiiviga lähenemisviisi, samuti piiraks see arbitraazist kaugemaleminevat spekulatsioonist. Nii oleks võimalik vähendada kalduvust mõelda vaid lühikeses perspektiivis, samuti tootluse taotlemist haldusteenuse pakkujate spekulatiivsete meetoditega.

⁽¹⁾ „Ühtse turu läbivaatamine”, CESE — INT/332.

⁽²⁾ Nõukogu 20. detsembri 1985. aasta direktiiv 85/611/EMÜ avatud investeerimisfondide (UCITS) käsitlevate õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta — ELT L 375, 31.12.1985, lk 3–18.

⁽³⁾ Euroopa Komisjoni 2007. aasta märtsis korraldatud konverentsil teemal „Increasing financial capability” andis Ühendkuningriigi rahandusminister Gordon Browni esitletud Ron Sandleri aruanne alust huviavateks aruteludeks.

1.10 *Finantshindamise asutused on antud kontekstis nii kohtuniku kui kaitsja rollis, kuna nad aitavad investeerimispankadel luua derivatiivseid finantsinstrumente, tõsta nende väärtust ning neid paigutada. Finantshindamise asutuste tegevus peaks olema läbipaistvam.*

Finantsstrateegia ja Euroopa sotsiaalmudeli ühendamine

1.11 Maksusoodustused pikaajalist strateegiat kohaldatavatele pensionifondidele peaksid innustama neid investeringute poliitikas kõrge tasemega ja sotsiaalselt vastutustundlikeks investeringuteks ⁽⁴⁾. Viimaseid on praegu vaid piiratud määral kõigist investeringutest ⁽⁵⁾.

1.12 Komisjon ja liikmesriigid peaksid jälgima, et ettevõtete sotsiaalset vastutust rakendataks kõikides sidusrühmades, sh investeerimisfondide puhul, kuna nimetatud fondid mõjutavad ettevõtteid, kus nad osalevad ja mida nad mõnikord ka juhivad. Sellega seoses tõstatab EMSK küsimuse töötajate teavitamise ja nõustamise direktiivi rakendamise kohta finantsvaldusettevõtete töötajate puhul ja nõuab nimetatud direktiivi läbivaatamist, kui seda ei kohaldata kõnealustele töötajatele ⁽⁶⁾.

1.13 Samuti tuleks kaasajastada direktiivi, mis käsitleb töötajate kaitset ettevõtete ülemineku korral ⁽⁷⁾, et see kataks aktsiate ülekandmise kaudu toimunud ettevõtete ülemineku. Sel moel austatakse paremini töötajate õigust olla ettevõttes teavitatud ja ära kuulatud.

1.14 Palka (ja teisi tulusid) käsitlevaid statistilisi andmeid tuleks eritleda kvintilides, et hinnata paremini palgakujunduse mõju hindade stabiilsusele.

1.15 Üldist majandushuvi pakkuvad teenused moodustavad Euroopa sotsiaalmudeli alustala. Samuti on need sihtmärgiks võimendusväljaostu kasutatavatele erakapitali investeerimisfondidele, kuna kõnealused teenused tekitavad rohkesti rahavooge, on (peaaegu) monopolseis seisus ning nende võlad on väikesed ja toimimiskulud kõrged. Vältimaks probleemide tekitamist tarbijate ja kodanike ning eelnimetatud teenuste loodava ühtekuuluvuse seisukohast, „kordab EMSK oma nõudmist, et ühenduse tasemel tuleb määratleda ühised aluspõhimõtted, mis tuleb leida kõikide üldhuviteenuste jaoks, mida raamdirektiiv peab käsitlema ning vajaduse korral valdkondade kaupa valdkondlike direktiivide vahel jaotama”.

Õiglase maksustamine

1.16 Ettevõtte omandamisega seotud laenu intresside maksude vähendamist piiravaid sätteid tuleks vaadelda subsidiaarsuspõhimõttest lähtuvalt, nagu seda on juba teinud või teemas mitmed maad (Taani, Saksamaa, Ühendkuningriik).

⁽⁴⁾ Vt eelkõige „United Nations Environment Programme Finance Initiative” (UNEPFI) programmi raames tehtud tööd, sh aruannet „A legal framework for the integration of environmental, social and governance issues into institutional investment”, 2005.

⁽⁵⁾ Vt eelkõige „United Nations Environment Programme Finance Initiative” (UNEPFI) programmi raames tehtud tööd, sh aruannet „A legal framework for the integration of environmental, social and governance issues into institutional investment”, 2005.

⁽⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2002. aasta direktiiv 2002/14/EÜ, millega luuakse töötajate teavitamise ja nõustamise üldine raamistik Euroopa Ühenduses — Nõukogu, Euroopa Parlamendi ja komisjoni Euroopa Liidu arengupoliitika ühisdeklaratsioon töötajate esindamise kohta — (EÜTL 80, 23.3.2002, lk 29–34)

⁽⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. märtsi 2001. aasta direktiiv 2001/23/EÜ äriühingute, ettevõtete või nende osade üleminekul töötajate õigusi kaitsvate liikmesriikide seaduste ühtlustamise kohta — EÜTL 82, 22.3.2001, lk 16–20.

1.17 Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) teostatud tööde jätkuks ja maksuparadiisidest pärineva ebaausa konkurentsi vastu võitlemiseks tuleks mõelda võimalusele muuta maksuseadusi sellisel, et riskimaandusfondide maksubaas määratletakse selle juhi asupaiga järgi, võttes arvesse, et juhid tegutsevad tavaliselt Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni riikide suurlinnades. Samuti tuleks rakendatava maksumäära puhul aluseks võtta mitte lisaväärtus, vaid normaalne tulutase.

1.18 Kuna suur hulk väga lühiajalisi investeeringuid käsitlevaid otsuseid võetakse vastu maksuparadiisides (offshore-firmades), kutsub komitee nõukogu, komisjoni ja Euroopa Keskpanka üles mõtlema võimalusele alustada Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikliga 59 kooskõlas olevaid tegevusi ⁽⁸⁾.

1.19 Komitee rõhutab, et on oluline tugevdada maksupoliitika kooskõlastamist ja määratleda miinimumstandardid, eelkõige kapitali maksustamise eri vormide puhul. Nimetatud poliitika õigustab end kahel põhjusel: nii õigluse kui majandusliku tasuvuse seisukohalt.

1.20 Vältimaks lühiajalisi plaane ja oodates Euroopa Liidu eelarve muutmist, mille kohta esitab komisjon ettepanekuid aastatel 2008–2009, teeb komitee ettepaneku luua Euroopa maksu neile ettevõtetele, kelle kasum ületab teatud protsendi võrra näiteks kolmenumbri NACE-koodiga määratletud sektori ettevõtete kasumite keskmist näitajat. Nimetatud maksu abil loodaks uus üleeuroopaline teadus- ja arendusprojektide rahastamiseks mõeldud eri valdkondi kattev Euroopa fond, mida juhiks Euroopa teadusnõukogu koos valdkondliku sotsiaaldialogi ⁽⁹⁾ puhul kokku tulnud Euroopa sotsiaalpartneritega.

2. Sissejuhatus

2.1 Maailmamajandus on viimase 25 aasta jooksul põhjalikult muutunud. Nimetatud nähtuse põhjuseks peetakse tavaliselt globaliseerumist, kuid me ei ole veel piisavalt teadlikud selle rahalise mõõtme ja ülemaailmse finantsturu moodustumise kohta.

2.2 Hoolimata sellest, et meedia ja poliitikakujundajad keskenduvad jätkuvalt SKT näitajatele, on reaalse mõistmiseks vaja uut lähenemist. 2002. aastal oli SKT maailmas 32 triljonit dollarit, ja kuigi kõnealune summa tundub astronoomiline, ei ole see võrreldav kõigi SKT väliselt tehtud finantstehingutega (1 123 triljonit dollarit), mille väärtus on 35 korda suurem!

⁽⁸⁾ Kui erandlike asjaolude tõttu kapitali liikumine kolmandatesse riikidesse või kolmandatest riikidest põhjustab või ähvardab põhjustada tõsiselt raskusi majandus- ja rahaliidu toimimises, võib nõukogu kvalifitseeritud hääletamusega komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Keskpankaga võtta kolmandate riikide suhtes mitte kauemaks kui kuueks kuuks tarvitusele kaitsemeetmed, kui sellised meetmed on vältimatud.

⁽⁹⁾ Võrreldes näiteks kahte valdkonda, tekstiili- ja petrokeemiatööstust, millest esimese keskmine kasum (Euroopa tasandil arvestatuna) on 5 % ja teisel 15 %. Oletagem, et uus lisamaks on 0,1 % ja seda kohaldatakse ettevõtetele, kelle kasum ületab nende valdkonna keskmist kasumit 10 % võrra. Toodud näite korral kohaldataks tekstiilitööstusettevõtetele uut maksu juhul, kui nende kasum oleks vähemalt 5,5 %. Petrokeemia puhul oleks kontrollväärtus 16,5 %. Euroopa tasandil kogutud fondidega rahastatakse teadus- ja arendusprojekte, millest saaksid majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse ning konkurentsivõimelise solidaarsuse kaudu kasu ka asjaomaste valdkondade VKEd.

Maailmamajanduse suurus (triljonites USA dollarites, 2002)

Kaubavahetus ja tootmine		Arveldusväering	
Tuletisinstrumentide tehingud	699	Ameerika Ühendriigid (dollar)	405,7
Valuutavahetus	384,4 (*)	Eurosüsteem (euro)	372,9
Finantstehingud	39,3	Jaapan (jeen)	192,8
Varade ja teenustega seotud tehingud (Ülemaailmne SKT)	32,3	Teised rahatsoonid	183,6
Kokku (pankadevahelised ülekanded)	1 155	Kokku (pankadevahelised arvel-dused)	1 155,0

(*) Sh 8 rahvusvahelistes kaubandustehingutes.

Allikas: François Morin, „Le Nouveau mur de l'argent: Essai sur la finance globalisée”, 2006.

2.3 Institutsionaalsed investorid on peamised globaliseerumist edasiviivad jõud rahaturgudel. Nende esilekerkimisega on kaasnenud äriühingute juhtimise (*corporate governance*) anglosaksi praktika (vähemusaktsionäride kaitse, läbipaistvuse nõue, institutsionaalne tegevus üldkoosolekutel ja muudatused aktsionäride, juhtide ja töötajate vahelistes suhetes) ja krediididerivatiivide teke. Tänu nimetatud uutele finantsinstrumentidele on võimalik hajutada riske, mida enne peeti teatud investeringutüüpide lahutamatuks osadeks. Uued teabe- ja kommunikatsioonitehnoloogiad on omalt poolt võimaldanud või kiirendanud kõnealuseid muutusi.

2.4 Siinkohal tuleb rõhutada, et institutsionaalsete investorite (laiemas tähenduses) strateegiad erinevad vastavalt nende investeerimishorisonidile. Teatud investorid kasutavad arbitraazi, millel on finantsturgusid stabiliseeriv mõju, teised investorid aga, nagu näiteks pensionifondid, peavad vastutama väga pikaajaliste kohustuste eest. Sama nimetus võib peita suuri erinevusi, näiteks erakapitali investeerimisfondide puhul. Mõnes neist on spetsialiseerunud võimendusväljaostule (*leveraged buy-out*), investeerides ettevõttesse 3–5 aasta kestel, teised tegutsevad nn äriinglitenä (*business angels*) ja pakuvad uuenduslikele VKEdel riskikapitali kuni 15 aastat järjest ⁽¹⁰⁾.

	Investeerimistähtaeg	
	aktsiad	obligatsioonid
Riskimaandusfondid	1–5 kuud	1–5 kuud
Teised investeerimisfondid	9–12 kuud	1–6 kuud
Kindlustus	20–40 kuud	6–30 kuud
Majapidamised	3–5 aastat	8–48 kuud

Allikas: Natixis, „L'effet de la présence des hedge funds sur l'équilibre des marchés financiers”, *Recherche économique*, N° 2007–2004.

2.4.1 Nimetatud osapooled võivad olla omavahel lähedastes sidemetes. Näiteks 2005. aastal oli 24 % erakapitali investeerimisfondide teenitud kapitalist pärit pensionifondidest, 18 % äri- ja investeerimispankadest, 11 % kindlustusest ⁽¹¹⁾. Üks investeringufondide ja teiste varahaldusettevõtete olulisemaid ülesandeid on pakkuda pensionifondidele ja kindlusandjatele haldusteenuseid volituse kaudu.

⁽¹⁰⁾ Järgnevalt mõned lihtsad näited selleks, et paremini eristada riskimaandusfonde erakapitali investeerimisfondidest. Kui riskimaandusfondide tegevus on seotud turukõlblike varadega, eelkõige aktsiate, tooraine, krediididerivatiividega jne. Nad kasutavad eri tüüpi strateegiaid oma eesmärgi — absoluutse tootluse saavutamiseks. Ettevõtte investeerides rahuldavad nad protsentuaalselt väikese aktsiamääraga, kuid tegutsevad aktiivselt ettevõtte valikute mõjutamisel. Erakapitali investeerimisfondide eesmärk on suurendada investeringu väärtust ja peamiselt tegelevad nad ettevõtete omandamisega võimendusväljaostu kaudu. Omandatud ettevõtte ei ole enam börsil noteeritav ega seetõttu kohustatud teavet esitama. Nad lõpetavad ettevõttesse investeerimise mõne aastaga pärast ettevõtte põhjalikku ümberstruktureerimist.

⁽¹¹⁾ M. Aglieta „The surge in private equity”, 2007.

2.5 Institutsionaalsed investorid, kes olid anglo-ameerika riikides mingil määral tegevad juba 20 aastat tagasi, on üha enam huvitatud Mandri-Euroopa riikidest. Fonde on loodud ka eri liikmesriikides. Praegu on pooled kollektiivselt hallatud varadest Ameerika investorite kontrolli all.

2.6 Hinnangute kohaselt on institutsionaalsete investorite kanda 80 % börsitehingutest. Seetõttu on ebarealistlik võtta investeeringuid puudutavaid positsioone, mis oleksid vastuolus nimetatud suurte investeerimisorganisatsioonide positsioonidega. Samuti on nad peamised piiriüleste aktsiate omanikud. 2005. aasta sügise Eurobaromeetri uurimuse põhjal selgus, et vaid ühel protsendil majapidamistest oli teise riigi ettevõtte aktsiaid ja vaid kolm protsenti neist kaalusid välismaiste aktsiate ostu! Lisaks sellele osalesid vähesed neist aktsionäride üldkoosolekutel, samas kui institutsionaalsed investorid on viimastel aastatel nimetatud koosolekutel üha paremini ja aktiivsemalt esindatud.

2.7 Käesolev arvamus puudutab peamiselt börsil noteeritud ettevõtteid, sest nad on aktsiaturgudel aktiivsed. Üldjuhul on tegemist suurettevõtetega. Kuna nimetatud ettevõtetel on oluline roll tööhõives ja teiste ettevõtete käitumises, mõjutavad neid puudutavad muudatused kogu majandust ja ühiskonda, sest

- nad loovad ühe kolmandiku töökohtadest Euroopas ja kaks kolmandikku Ameerika Ühendriikides;
- nad on eelkõige esindatud kaevandustööstuse, transpordi, telekommunikatsiooni ja ettevõtlusteenuste valdkonnas ehk teisisõnu kesksedes valdkondades;
- nad mõjutavad VKEde toimimisviise allhanke ja rahastamise osalemise kaudu.

3. Äriühingute juhtimise süsteemide lähendamine ⁽¹²⁾

3.1 Üldiselt eristatakse kahte äriühingute juhtimise mudelit, kus eri tüüpi institutsioonid ja praktika mõjutab äriühingute juhtimist, haldamist ja kontrolli. Isegi sidusrühmade suhted ja ettevõttele seatud eesmärgid on nimetatud mudelites erinevad.

- Anglosaksi mudelile on iseloomulikud ettevõtted, mille omandiline kuuluvus on hajutatud ja institutsionaalsete investorite panus tugev, kuigi nad ei osale ettevõtte juhtimises. Vaatamata sellele, et nende ühelgi investoril ei ole üle tavaliselt üle kolme protsendi aktsiatest, avaldavad nad oma mõju aktsiate müümise või asjaomase kavatsuse teatavakstegemisega. Kõnealune süsteem on omane riikidele, kus on palju börsiettevõtteid.

⁽¹²⁾ James Shinn, „Private profit or public purpose? Shallow convergence on the shareholder model”, Princeton University, 2001. Uurimus hõlmab 14 riiki, sh Ameerika Ühendriike ja Ühendkuningriiki, Belgiat, Prantsusmaad, Saksamaad, Itaaliat, Hollandit, Hispaaniat, Hiinat, Jaapanit, Lõuna-Koread, Malaisiat, Singapuri ja Taivani. Roger M. Baker, „Insiders, outsiders, and change in European corporate governance”, University of Oxford, 2006.

- Mandri-Euroopas ja paljudes teistes riikides, sh Jaapanis on prevaleeriv mudel, kus aktsionäride omanduses on 10 kuni 20 % aktsiatest, mistõttu neil on tegelik kontroll toimuva üle. Investeerijate hulka kuuluvad riik, pangad või teised ettevõtted ja nad osalevad ettevõtte juhtimises otseselt. Vastupidiselt eelmisele mudelile osalevad ettevõttega seonduvas ka töötajad. Äärmuslik näide selle kohta on Saksamaal kohaldatav töötajate osalus (*Mitbestimmung*).

3.2 Viimase kahe aastakümne jooksul on täheldatud Mandri-Euroopa mudeli lähenemist anglosaksi mudelile. Nimetagem asjaomaste näidetena Ühtset Euroopa Akti ja riigiettevõtete erastamist, eriti aktsiaturul teenitud kasumi maksureforme Saksamaal, mille tagajärjel müüsid pangad oma osaluse tööstuses, Ameerika Ühendriikide tööhõiveministeeriumi institutsionaalsetele investoretele suunatud hääleõiguse kasutamise kohustust (1988 ja 1994), Ameerika Ühendriikide majanduslik õitsengut 1990ndatel aastatel, mis oli tugevaks kontrastiks Mandri-Euroopa riikides valitsenud suhtelisele stagnatsioonile, suurettevõtete noteerimist mitmetel börsidel, uusi raamatupidamisstandardeid jne.

3.3 Kapitalismi vormidel on siiski teatud riiklikud ja piirkondlikud eripärad, mille põhjuseks on:

- majandusinstitutsioonide vahelised riiklikud erinevused õiguse ja kultuurivaldkonnas, poliitikas ja ressursside jaotamisel;
- kapitali- ja tööturu ning õigusaktide ja ettevõtete tegevust sätestavate normide omavaheline sõltuvus;
- ühest süsteemist teise üleminekuga kaasnevad kulud, sest ühe eelmainitud teguri muutumine seab ohtu kogu süsteemi ühtsuse.

4. Mõju majandusele

4.1 Institutsionaalsete investorite kiire tõus on võimaldanud demokratiseerida juurdepääsu finantsturgudele ja aidanud investeerimisportfelli riske hajutada, pakkudes haldusmeeskonna kaudu oskusteavet. Majapidamiste säästude ühendamise kaudu on üha enam eri tüüpi fonde, mis vähendab üksikinvestorite individuaalset riski. Avatud investeerimisfondid (UCITS) pakuvad kapitali potentsiaalselt kõrget tasuvust erainvestoritele, kelle rahalised võimalused on piiratud ja aktsiaturukogemus vähene. Ettevõtete ja riigiasutuste puhul vähendab kapitali koondumine institutsionaalsete investorite kätte läbirääkimiskulusid, sest läbirääkimispartnereid on vaid üks.

4.2 Institutsionaalsed investorid (nii riskimaandusfondid, pensionifondid, pangad, kindlustus ja erakapitali investeerimisfondid) haldavad ligi 300 miljoni peamiselt Ameerika Ühendriikides, Euroopa ja Jaapanis paiknevate majapidamiste vara⁽¹³⁾. Nende eesmärk on maksimeerida oma volitajate säästudele tehtud tulu, arvestades riskitasemega, mida viimased on valmis võtma.

4.3 Tarbijate ja majapidamiste poolt vaadatuna näitab majapidamiste üha suurem osalus investeringutes, et majapidamised on üha altimad oma varaga finantsturgudel riskima⁽¹⁴⁾.

4.4 Avatud investeerimisfondide (UCITS) ja kindlustuse kõrval on laiemale avalikkusele hästi tuntud ka pensionifondid. Neid tutvustatakse ühena võimalustest, kuidas rahvastiku vananemise kulusid vähendada. Neid on kahte tüüpi: kindlaksmääratud sissetulekuga või kindlaksmääratud hüvitistega pensiooniskeemid. Esimesel juhul võtab riski investeerija ehk tööandja, teisel juhul hoiustaja. Kuigi viimaseid iseloomustab riskialtimate varade struktuur, on nad muutunud üha populaarsemateks, kuna rahastajad püüavad minimeerida pikaajaliste investeringutega seonduvat riski ja töötajate jaoks on üha atraktiivsemad kõrgemat tootlust võimaldavad säästuskeemid ja tööandjate vahel hõlpsamalt ülekantavad õigused⁽¹⁵⁾.

4.5 Fondid haldavad oma vara ise, kuid sageli volitavad selleks (täielikult või osaliselt) avatud investeerimisfondide või teisi varahaldusettevõtteid. Kuigi investeerimisperiodid on teoreetiliselt pikad, hinnatakse halduse tulemusi lühikeses perspektiivis ja tootluse järgi. See selgitab, miks aktsiate osakaal kõigi varade hulgas on järsult tõusnud ja aidanud osaliselt kaasa aktsiate hinnatõusule.

4.6 Äriühingute juhtimiste süsteemide lähendamine koos IKT valdkonna arenguga, institutsionaalsete investorite aktiivsem tegevus ja tootlusnormide kasv on pannud suurettevõtteid oma aktsiate tootlust iga hinna eest maksimeerima. Tulevaste rahavoogude tootmist ja Euroopa sotsiaalmudelile esile tõstetud partnerlust käsitlevad küsimused on jäänud tahaplaanile.

4.7 Juhtimises on tekkinud uus dünaamika. Eesmärk on edendada aktiivselt aktsionäridele tulu tootvate (*shareholder value*) strateegiatega muutusi selle asemel, et parandada keskpika või pika perspektiivi konkurentsivõimet, mis võib praegusel juhul langeda. Sellistesse strateegiatesse kuulub ka oma aktsiate tagasiostmine, (*shares buyback*), kus ettevõtte ostab tagasi oma aktsiad, et tõsta omakapitali tulukuse näitajat (ROE), tööstuse vajadustest sõltumatud äriühingute ühinemised ja ülevõtmised, ettevõtte

⁽¹³⁾ J. Peyrelevade, „Le capitalisme total”, 2005, lk 39–42.

⁽¹⁴⁾ BIPE, op cit. Aktsiatesse, avatud investeerimisfondidesse, elukindlustusse ja pensionifondidesse investeerinute vara osakaal on enam kui kahekordistunud Saksamaal, Itaalias ja Prantsusmaal aastatel 1980–1998; kahes esimesena nimetatud riigis ligi 50 protsenti ja kolmandas 66 protsenti. Kuigi Ühendkuningriigis oli lähtetase kõrgem, kasvas seal nimetatud toodete osakaal 52lt protsendilt 66 protsendini.

⁽¹⁵⁾ BIPE, „La montée en puissance des investisseurs institutionnels: implications réglementaires. Étude réalisée pour le Sénat français”, jaanuar 2003.

tegevusevaldkonna piiramine ja selle sulandamine kontserni tegevusse investeerimisportfelli mitmekesistamiseks, ettevõtete ümberpaiknemine, töötajate vähendamine ja paindlikud töölepingud, mille kaudu vähendatakse püsikulusid või muudetakse need muutuvkuludeks⁽¹⁶⁾.

4.8 Üldiselt on kõrgel ehk sektorist sõltuvalt 10 kuni 20 protsendise omakapitali tulukuse (ROE) nõudel destabiliseeriv makromajanduslik mõju: nii kõrge tulukus eeldab SKTst suuremat kasumi kasvu. See on teiste tegurite (ränne, ettevõtete ümberpaiknemine, impordi kasv jne) abil suurendanud kapitali omanike jõukust. Euroopa riikides jaguneb lisaväärtus uuel moel. Komisjoni, Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) ning Rahvusvaheliste Arvelduste Panga (BIS) andmete kohaselt langes palkade keskmine osakaal SKTs (15 liikmesriigiga Euroopas) 1980ndatel aastatel 71,5 protsendilt 2004. aastal 66,7 protsendini. Muutus on ligi 5 protsendipunkti SKTst ja see väljendub kapitalitulu (kasumi) sümmeetrilises kasvus.

4.8.1 Rikkuse jaotumises tekkinud muutuse makromajanduslik mõju väljendub deflatsioonina: hoiuste kogumaht suureneb, kuid kuna töötajate ostuvõime kasvab vaid vähesel määral, ei ole nõudlus dünaamiline. See aga ei kustu ettevõtteid investeerima. Teiselt poolt aga, kuna suur osa kasumist jagatakse aktsionäride vahel ümber (dividendid ja aktsiate tagasiostmine), tekib üleliigne likviidus ja nähtus taastoodab end ise.

4.8.2 Lisaks sellele võistlevad OECD riigid üksteisega, meelitades välismaiseid otseinvesteeringuid, mida stimuleerivad ülemäärased rahalised ressursid, kuid mida pidurdab kodumaa turgude aeglane kasv. Niisuguse arengu tõttu on nad käivitanud riigi rahanduse parandamiseks maksusoodustuste poliitika.

4.8.3 Kuna paljudes riikides on laenuintress maksuvaba, võrdub võimendusväljaost (*leveraged buyout*) riigivõimu toetusvormiga erakapitali fondide tehingutele, mis asetab nad seetõttu soodsasse positsiooni. Lisaks ebaausale konkurentsile teiste majandussfääris osalejate suhtes, kes kõnealust tehingut ei kasuta, avaldavad võimendusväljaostud riigi rahandusele mõju. Keskmise suurusega riigi jaoks võib saamata jäänud tulu ulatuda mitme miljoni euroni aastas. Taani maksuministeeriumi⁽¹⁷⁾ uuringu kohaselt võivad saamata jäänud tulud, kui kõik muud näitajad jäävad samaks, kahe aasta pärast moodustada Taanis 25 % ettevõtete maksustamise kogusissetulekust. Samasugune olukord valitseb enamuses ELi ja eurotsooni riikides, mille suhtes rakendatakse stabiilsuse ja kasvu pakti eelarvekriteeriume.

⁽¹⁶⁾ Vt eelkõige S. M. Bilger ja K. F. Hallock „Mass layoffs and CEO turnover”, 2005 ja Chicago Fed Letter „Assessing the impact of job loss on workers and firms”, aprill 2006.

⁽¹⁷⁾ Taani maksuministeerium, „Status pa SKATs kontrolindsats verdrrende kapitalfondes overtageelse af 7 danske koncerner”, märts 2007.

4.8.4 Fondihalduritele makstakse 20 % kasumi pealt, mis ületab teatud künnise ja sellele kohaldatakse madalamat maksu- protsenti kui tavalisele sissetulekule. See ei ole õigustatud, kuna nende panus kapitalis on väga väike. Kõnealune situatsioon tõstatab probleemi ebavõrsest maksustamisest haldurite ja teiste töötajate vahel, kellel on suurem maksukoormus.

4.9 Muutunud ei ole mitte ainult ettevõtte olemus ja strateegia, vaid ka tegevjuhi roll: 10 aastat tagasi oli tegevjuhi ülesanne aktsionäride huvides ettevõtet ja selle varasid hallata. Praegu seisneb tegevjuhtide roll puhastulu tootmises investoritele. Aktsionäride poolt ebapiisavaks hinnatud kasumitulemuste tõttu ametist lahkuma sunnitud tegevjuhtide arv saavutas haripunkti 2005. aastal, kui ametist lahkus sel põhjusel neli korda rohkem tegevjuhte võrreldes kümneaastataguse ajaga. Juhivahetus toimus rohkem kui ühes ettevõttes seitsmest võrreldes ühe ettevõttega üheteistkümnest vaid 10 aastat tagasi. Samuti lühenes tegevjuhtide ametiaeg. Selline üha kiiremini toimuv juhi- vahetus võib osutada problemaatiliseks, kuna ettevõtetes vajalike muutuste läbiviimiseks läheb tavaliselt kolm-neli aastat aega.

4.9.1 Kuna paljud haldusnõukogud leiavad end seetõttu situatsioonist, kus ametist vabastatud tegevjuhi asendamiseks kandidaadid puuduvad, kaasneb kaskaadiefektina järjekordne tõus tegevjuhtide palgas: ühelt poolt püüavad uued tööandjad neid motiveerida vana koha pealt lahkuma, teiselt poolt üritavad senised tööandjad oma juhte kinni hoida. Siiski tõdeb suur enamus (90 %), institutsioonilistest investoritest kahetsusega et juhtide palgad on ülemääraselt kõrged ja et sel puudub positiivne mõju ettevõtte tulemuslikkusele (78 %) ⁽¹⁸⁾.

4.9.2 Ehkki ettevõtted näivad distantseeruvat huvikonflikte ja suuri skandaale põhjustanud aktsioptionsioonidest, šokeerib avalikku arvamust tava määrata tegevjuhtidele, kes ometi ei suutnud parandada ettevõtte tulemusi (konkurentsivõime ja töökohtade loomise osas), kopsakas lahkumistasu (*golden parachutes*) ja muud tasud.

5. Ühtekuuluvus/sotsiaalne ebavõrdsus

5.1 Kui varem põhjendati aktsionäridele kõrgete dividendide maksmist kapitaliinvesteeringuga seotud riskidega, siis on viimaste aastate areng kõnealuse argumendi paikapidavust nõrgendanud.

5.1.1 Tegelikult piirdub aktsionäride vastutus vaid nende- poolse sissemaksega, ja nende varade edasimüüdavus, mis on seotud finants- ja aktsiaturgude kasvava likviidsusega, mis toimub tänu globaliseerumisele ning uuele tehnoloogiale,

⁽¹⁸⁾ Watson Wyatt, „Corporate directors give executive pay model mixed reviews”, juuni 2006.

vähendab märkimisväärselt riskitaset, pakkudes neile samaaegselt seniolematud võimalused teenusepakkujat vahetada ja teenuseid mitmekesistada.

5.2 Teisest küljest on majandusteadlased täheldanud majanduslikel põhjustel toimuvate koondamiste hooajalisust, mis kulmineeruvad jaanuaris ja juunis, st ajal, mil ettevõtetes koostatakse ja vaadatakse üle eelarved. Sellest järeldati, et kõnealused koondamised olid pigem põhjustatud soovist parandada finants- tulemusi kui ajendatud tegevusalastest kaalutlustest ⁽¹⁹⁾.

5.2.1 Lisaks on suund töölepingute ja palkade individualiseerimisele, ebatüüpiliste töölepingute arv kasvab plahvatuslikult: näiteks tähtajalised töölepingud ja osalise tööajaga töö, mille eesmärk on muuta üks osa palkadega seotud fikseeritud kulu- dest muutuvateks kuludeks, et lõppkokkuvõttes suurendada kasumit ja seega omakapitali tasuvust (*return on equity*). 1992. aastal töötas tähtajalise või osalise tööajaga lepingu alusel 25,4 % töötajatest. 2005. aastal oli selliste töötajate osakaal tõusnud 33 %-le. Mainitud ajavahemikul (välja arvatud aasta 2005) kasvas sellist tüüpi ebakindlate lepingute arv kiiremini kui loodud töökohtade arv, ja tähtajaline leping muudeti tähtajatuks vaid 33 % juhtudest (tööleping lõpetati 22 % juhtudest ja sama- laadne leping sõlmiti 39 % juhtudest) ⁽²⁰⁾.

5.2.2 Sellega kaasnevad töötajatele ja ettevõtetele uued riskid:

- ettevõtted ei investeerii liikuvatesse töötajatesse ja viimased ei tee ka omalt poolt pingutusi, kuna nad ei tunne end täielikult ettevõttesse kuuluvat ning kardavad, et koolitusest saadav tulu ei tasu end ära ⁽²¹⁾ ⁽²²⁾;
- teadmispõhises ühiskonnas üha enam ettevõttespetsiifilist inimkapitali ei ole kerge ümber paigutada (seda tegelikult ei saa ühest ettevõttest teise üle viia) ⁽²³⁾;
- töötajate esindajatel ei ole enam võimalik identifitseerida vahendajaid, kelle poole sotsiaaldialoogi raames pöörduda, kuna „nende ettevõtte direktor” on rühm ebamääraseid muutuvaid ja atomiseerunud aktsionäre;
- töötajad konkureerivad omavahel:
 - ülemaailmsel tasandil on see toimunud tootliku kapitali ja finantskapitali suure liikuvuse ning majandustegevuses osalevate töötajate arvu kahekordistumise tõttu idabloki lagunemise järel ja teiste riikide, eelkõige Hiina ja India, ilmumisel rahvusvahelisele areenile;

⁽¹⁹⁾ D. Plihon, „Précarité et flexibilité du travail, avatars de la mondialisation du capital”, 2006.

⁽²⁰⁾ COM(2003) 728 lõplik „Viimased edusammud töökohta kvaliteedi parandamisel”.

⁽²¹⁾ Samal ajal kui teadmispõhises majanduses peetakse inimkapitali üha enam konkurentsivõimet edendavaks teguriks, on üllatav, et seda ei näidata aktiivana ettevõtte bilansis.

⁽²²⁾ European Working Conditions Observatory, „Fourth European Working Conditions Survey”, 2007, lk 49.

⁽²³⁾ Vt punkt 6.4 ja järgnevad punktid.

- riiklikul tasandil on see toimunud tööpuudusmäära, madala kvaliteediga töökohtade leviku tõttu, mis viib üles kvaliteetsete töökohtade väärtuse, ja koolituse paradokssuse tõttu: ühelt poolt on praegu heaks tooniks rõhutada koolituse vajalikkust ja töökohtade ning pädevuste vahelist lahknevust, teiselt poolt väidab iga kolmas töötaja, et ta on hetkel tehtava töö jaoks üle kvalifitseeritud, ja et kõige madalama kvalifikatsiooniga ning vahendatud töötajatele ei pakuta piisavalt koolitust;
- töötajate omavaheline konkureerimine on seda teravam, et töötajate liikuvus on suhteliselt piiratud majandusrände seaduste üleminekuperioodide säilimise tõttu, mille kohaselt välismaalaste ligipääs tööturule sõltub tööjõu nappusest teatud ametites (poliitilised piirangud), tegeliku

edasimineku puudumisest pensioniõiguste kaasaskantavuse küsimuses, kinnisvaraturu ülekuumenemisest (sotsiaal-majandusliku piirangud) või ebapiisavast keeleoskusest (kultuurilised piirangud).

5.2.3 Aktsionäride ja töötajate vahel tuleb leida uus tasakaal. Lisaks SKT jaotusele „kapitali” ja „töö” vahel ning ülalmainitud punktidele kajastub tasakaalu puudus ka viimaste aastate finants- ja aktsiaturgude märkimisväärses arengus, seda erinevalt tööõigusest, mis on arenenud vastupidises suunas, st töötajad ei ole piisavalt kaitstud (näiteks töölepingute või täiendkoolituse küsimus⁽²⁴⁾). See näitab, et töö paindlikkus (ja kasvav ebakindlus) on ettevõtete jaoks saamas kohandatavaks muutujaks.

Areng sotsiaalmudeli kaupa

	riik	Turuväärtus/SKT		Töötajate kaitse	
		1990	2003	1990	2003
keskmine					
anglosaksi mudel	UK, USA, Can, Aus	54	119	0,63	0,73
Skandinaavia mudel	Fin, Dk, Sv	28	85	2,71	1,89
Mandri-Euroopa mudel	Fr, De, At, B, Nl	30	59	2,79	2,30
Vahemere piirkonna mudel	It, Sp, El	16	57	3,67	2,61
Jaapan		98	70	2,10	1,84

NB. Uute liikmesriikide kohta andmed puuduvad.

Töötajate kaitset mõõdetakse OECD arvatud näitajaga „EPL versioon 1” (1990, 1998 ja 2003 aastate kohta) See hõlmab tähtajatute ja tähtjaliste lepingutega töötajate kaitse õiguslikku reguleerimist. Mida nullilähedasem on näit, seda madalam on töötajate kaitse õigusliku reguleerimise tase. („EPL versioon 2 sisaldab teavet töötajate kollektiivsete koondamiste kohta, aga andmed 1990. aasta kohta puuduvad”).

5.2.4 Ehkki töötajate hulgas on aktsionäre, ei tasakaalusta see asjaolu, et töötajate-aktsionäride hulgas on ülekaalus (lähtudes nende esinduslikkusest kogu töötajaskonnas) kõige kõrgemapalgalisel töötajad.

5.2.5 Kuna majandussüsteem on ajaloolise päritoluga 3.3), on mõistetav, et äriühingute juhtimismudelite lähenemine (vt punkt 3.1, 3.2) ei ole Mandri-Euroopas eriti mõjutanud tööpuudusevastast võitlust, samal ajal kui Euroopa sotsiaalmudel põhineb sotsiaalsel turumajandusel, mille eelduseks on üldises mõttes partnerlusel põhinev lähenemine, mis ulatub kaugemale kui ainuüksi aktsionäride huvid.

5.3 Juba mitmeid aastaid elame ajaperioodil, mil üha intensiivsema rahvusvahelise konkurentsi ja kulutasuvuse surve toimub palkade tugev kärpimine⁽²⁵⁾. Kõiki ühiskondlik-ametialaseid kategooriaid mainitud areng isegi ei puuduta.

5.3.1 Seetõttu, nii nagu see on tavaks USAs⁽²⁶⁾, peaksid Euroopa Komisjon, Eurostat ja Euroopa Keskpank oma statistilisi andmeid täiustama, eritledes neid (vähemalt) kvintilides, et selgemalt määratleda, millised töötajate rühmad (kõrgepalgalisel, madalapalgalisel, keskmised kihid) on üldise töötajaskonna ja üldisemas mõttes sissetulekute kasvu allikaks, et seeläbi paremini hinnata hindade stabiilsust mõjutavaid riske, arvestades asjaolu, et eri elanikkonnarühmad tarbivad erinevalt⁽²⁷⁾. (vt ka punkt 4.8.4)

⁽²⁴⁾ European Working Conditions Observatory, „Fourth European Working Conditions Survey”, 2007, lk 49.

⁽²⁵⁾ Euroopa Komisjon, „The contribution of labour cost developments to price stability and competitiveness adjustment in the Euro Area” in Quarterly Report on the Euro Area, osa 6 n° 1, 2007.

⁽²⁶⁾ Vt kolm korda aastas läbiviidav uurimus „US Survey of Consumer Finances”.

⁽²⁷⁾ Hiljutised uurimistööd viitavad mainitud arengusuunale, eelkõige T. Piketty, E. Saez: „The evolution of top incomes: a historical and international Perspective”, American Economic Review, 2006.

6. Teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon

6.1 2000.–2001. aasta börsikriis näitas, et institutsioonilised investorid kalduvad oma investeerimisotsustes jälgenduskäitumisele, on sellest hoolimata võimalus, et mõnedes sektorites toimub üleinvesteering, teistes samal ajal alainvesteering.

6.2 Skandinaavia riikide näide tõestab, et kõrget sotsiaalset ja tehnoloogilist tulemuslikkust on võimalik ühildada pigem pangandus- kui börsikeskse finantssüsteemiga.

6.3 Erakapitali investeerimisfondid annavad väikestele ettevõtetele tegevuse alustamiseks vajaliku riskikapitali (*start-up*), on nimetatud tegevusvaldkond juba mitmeid aastaid languses (2003. aastal moodustas see 10 % nende investeeringutest)⁽²⁸⁾. Erakapitali investeerimisfondide tegevus on aga üha rohkem suunatud väljaostmisele (2003. aastal moodustas väljaostmine nende tegevusest üle 60 %) (Vt peatükki „Võimendav mõju ja süsteemsed riskid”). Ka selline suundumus ei stimuleeri tõenäoliselt investeeringuid, kuna kõnealuse tegevuse riskantsuse tõttu saab erakapitali investeerimisfondide jaoks esmatahtsaks mitte pikaajaline investeering, vaid aktsionäridele tagasimaksmine ja tasude maksmine.

6.4 Lisaks teadus- ja arendustegevusele on nn „vaikivad” vastastikmõjutused⁽²⁹⁾ on muutunud kõikide ettevõtete konkurentsivõime üha olulisemaks osaks. Kõnealused vaikivad vastastikmõjutused sisaldavad teabevahetust, seisukohavõttude sõnastamist, muude tegevuste ja vahetuste (kaubad, teenused ja teave) kooskõlastamist ja järelevalvet teiste töötajate, klientide ja tarnijatega ning hõlmavad mitmeid teadmiste eri vorme. Selliste oskustega töötajad moodustavad praegu 25–50 % kogu tööjõust.

6.4.1 Kui ettevõtted soovivad tõsta oma konkurentsivõimet, ei saa nad enam loota vaikivaid vastastikmõjutusi kasutavate töötavõtjate töö standardiseerimisele või nende asendamisele masinatega. Vastupidi, ettevõtted peavad kõrvaldama organisatoorsed takistused, looma töötajaskonnas, aga ka töötajate ja ettevõtte vahel usaldusliku kliima ja võimaldama töötajatel võtta vastu otsuseid, suhelda kiiresti ning lihtsustatult. Seega peitub ühine jõud ettevõttespetsiifilises kollektiivses teadmises, mis kujuneb välja aja jooksul.

6.4.2 Ettevõtetel on tänapäeval palju tegutsemisvabadust, et tõsta vaikivates vastastikmõjutustes olevate töötajate produktiivsust, see väide kehtib vähem teiste töötajate kohta. See peegeldub väga erinevas tulemuslikkuses neis sektorites, kus mainitud töö on suur osakaal. Valdkondlik sotsiaaldialoog etendab siinkohal olulist rolli, et luua ettevõtetele kogemuste vahetamiseks võimalusi, eelkõige seminaride ja uuringute vormis.

⁽²⁸⁾ Deutsche Bank Research, „Private equity in Europe”, jaanuar 2005.

⁽²⁹⁾ The McKinsey Quarterly, „Competitive advantage from better interactions”, 2006, number 2.

6.4.3 Rõhuasetus ettevõttespetsiifilistele pädevustele tekitab probleeme seoses *flexicurity*'ga, viimane eeldab mõnes teises ettevõttes töö leidmiseks, võimalusel ka muus tegevusvaldkonnas pigem üldsuunitlusega koolitust.

7. Võimendav mõju ja süsteemsed riskid

7.1 Väljaostmised, mida teostavad teatud tüüpi erakapitali investeerimisfondid, on spekulatiivne tegevus, mis põhineb võlal ja panustamisel võimalusse kasutada sihtäriühingu teenitud kasum laenu tagasimaksmiseks ja viie aasta jooksul teenida märkimisväärne kasum.

7.2 1995. aastal moodustasid kõnealused tehingud Mandri-Euroopa riikides 0,6 % SKT-st ja 2005. aastal mitte vähem kui 3 %⁽³⁰⁾. (Ühendkuningriigi puhul on vastavad näitajad 1 ja 7 %). Väljaostmised on *erakapitali investeerimisfondide* jaoks peamine tegevus (70 %), riskikapitali osakaal on vähenemas (5 % 2005. aastal).

7.2.1 2006. aasta teisel poolel saatsid keskpangad (EKP, Bank of England) ja reitinguagentuurid (Standard and Poor's) mitmeid häiresignaale seoses kõnealuse sektori kuumenemisega (500 miljardit dollarit), mis 2005. aastal tootis 70 miljardit rohkem kui 2004. aastal. Põhjuseks toodi ettevõtete võlgade tugevast tõusust tingitud süsteemne risk ja murettekitavate tase- meteni jõudnud rämpsvalakirjade (*junk bonds*) kasv.

7.2.2 Rahandusasutused on siinkohal dilemma ees, kuna igasugune maksumäära tõus, mis pidurdaks kõnealust tegevust, teeks lõpu ka ettevõtetele, mis praegu püsivad tänu üldise likviidsuse ülemäärasusele.

7.2.3 Väljaostmistega tekib kaks olemuselt täiesti erinevat, aga ühtmoodi olulist küsimust:

— Kui tehing sooritatakse valdusettevõtte loomise kaudu, ei ole töötajate teavitamise ja nõustamise direktiiv kohaldatav. Sellega kaasneb Euroopas mõnede sadade tuhande töötajate vähesem osalemine ettevõttes.

— Võimendusväljaostuste kaudu saavad investeerimisfondid neile kuuluva ettevõtte nimel osaleda peamiste Euroopa kontsernide haldusnõukogudes, mis tegutsevad sellistes olulistest sektorites nagu lennundustööstus. Teades, et mõnedel USA päritolu fondidel on USA poliitilise võimu ja luureteenistusega eriti tihedad sidemed, on ELi tehnoloogiline, sõjaline ja poliitiline sõltumatus ohustatud, kuna haldusnõukogus osalemine annab juurdepääsu konfidentsiaalsele teabele⁽³¹⁾.

⁽³⁰⁾ Adrian Blundell-Wignall, „Private Equity Trends and Issues”, OCDE, 2007.

⁽³¹⁾ B. Carayon, „Patriotisme économique: de la guerre à la paix économique”, 2006, lk 19.

7.3 Üldisemas mõttes suurendavad mitmed moonutavad tegurid kunstlikult erakapitali investeerimisfondide esitatud keskmist tasuvust. Kuna kõnealustel fondidel ei ole mingit aruandekohustust, annavad oma tulemustest aru vaid kõige tulemuslikumad erakapitali investeerimisfondid ja need, mis kaovad halbade tulemuste tõttu, kõrvaldatakse andmebaasist. Ühes Citygroup'i uurimuses tuuakse välja, et kui arvutustes võetakse eelmainitud tegurid arvesse, on tasuvus 10-aastase perioodi kohta väiksem kui mid-cap'i aktsiakorv. Halduskulude ja mittelikviidsetesse varadesse investeerimiskulude arvestamisel väheneb kõnealune tulemuslikkus veelgi ⁽³²⁾.

7.4 Riskimaandusfondide väärtus on üle 1,5 triljoni Ameerika dollari. Need fondid ei ole uued, aga nende tähtsus on viimase 20 aastaga märkimisväärselt kasvanud. Kõnealusele sektorile avaldavad läbipaistvuse suurendamise eesmärgil survet investorid, näiteks pensionifondid. Vastusena sellele nõudele on mitmed reitinguagentuurid välja töötanud krediidi- ja riskireitingu süsteemi.

7.4.1 Väga suure finantsilise mõju tõttu mõjutavad riskifondid omakorda märkimisväärselt finants-, börsi- ja rahandusturgusid, mida peaks põhjalikult uurima:

- Ameerika, Ühendkuningriigi ja Euroopa reguleerivad asutused väljendasid järjekordselt vajadust selle järele, et investeerimispannad võimaldaksid riskifondidel suurendada oma laenuvõimet suhteliselt mittelikviidsete tagatiste kaudu, mille väärtus võiks finantskriisi puhul seetõttu kiiresti langeda. Samuti tõstatavad nad küsimuse *offshore*-instrumentide kohta, mis kasutavad ära võimendavat mõju, mis võimaldab USA pankadel anda riskifondidele laenu üle õigusnormide ettenähtud piiride.
- Riskifondid tegutsevad ka *carry trade* sektoris, st nad osalevad tehingutes, milles investorid laenavad raha sisse valuutas,

mille intressid on madalad (näiteks Jaapani jeen või Šveitsi frank), et investeerida valuutasse, kus intressid on kõrgemad (Austraalia dollar). Üha rohkem pankasid, sealhulgas Rahvusvaheliste Arvelduste Pank (BIS), ja majandusteadlasi on veendunud, et kõnealused tehingud, mis on riskifondidele väga tasuvad, aitavad jeeni nõrkusele kaasa, mis jaanuari lõpus saavutas üle nelja aasta oma kõige madalama taseme Ameerika dollari suhtes. Äkiline huvi Jaapani vääringu vastu (mis järgnes Jaapani majanduse tugevnemisega kaasnenuud jeeni kursi tõusule) võib kaasa tuua finantskriisi. Barklays Capital hinnangul on spekulatiivne *carry trade* praegu kõige kõrgemal tasemel pärast 1998. aasta Venemaa kriisi.

7.5 Derivaadid võimaldavad pankadel kõrvaldada riske, muutes need kompleksseteks finantstooteteks, millega tehinguid sooritada. Sellega risk küll hajub, aga levib mujale majandussfääridesse, nende tegijateni, kellele usaldatavusnormatiivid ei kehti.

7.5.1 Ehkki statistiline tõenäosus suureks süsteemsete tagajärgedega finantskriisiks on aja jooksul vähenenud, on kriis sellest hoolimata võimalik ja sellega kaasnevad kahjud oleksid varasemast suuremad, seda eelkõige institutsioonide ja turgude vaheliste tihedate sidemete tõttu, mis tulenevad uuendustest finantsvallas ja mis on võimaldanud turgude paremat integreerimist ning ettevõtete ühinemisi ja ülevõtmisi panga- ja kindlustussektorites ⁽³³⁾.

7.5.2 Viimastel aastatel suurenenud võimendava mõju tõttu ja mis bilansiaruandes ei kajastu, on võimatu hinnata reaalselt kaasatud summasid ja riske, mis ohustavad majandussüsteemi.

Brüssel, 26. september 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

⁽³²⁾ House of Commons, Treasury Committee: „Private equity : tenth report of session 2006–07”.

⁽³³⁾ Financial Times, 30. jaanuar 2007.

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusele**Tagasilükatud muudatusettepanekud**

Järgmine muudatusettepanek, mille poolt oli küll vähemalt veerand hääletanutest, jäeti järgnenud arutelu tulemusena välja (kodukorra artikli 54 lõige 3):

Punktid 5.1 ja 5.1.1

Asendada punktid 5.1 ja 5.1.1 punktiga 5.1 järgmiselt:

~~„5.1 Kui varem põhjendati aktsionäridele kõrgete dividendide maksmist kapitaliinvesteeringuga seotud riskidega, siis on viimaste aastate areng kõnealuse argumendi paikapidavust nõrgendanud.~~

~~5.1.1 Tegelikult piirdub aktsionäride vastutus vaid nendepoolse sissemaksega, ja nende varade edasimüüdavus, mis on seotud finants- ja aktsiaturgude kasvava liikviidsusega, mis toimub tänu globaliseerumisele ning uuele tehnoloogiale, vähendab märkimisväärselt riskitaset, pakkudes neile samaaegselt seniolematud võimalused teenusepakkujat vahetada ja teenuseid mitmekesistada.~~

5.1 Aktsionäridele makstavad dividendid peavad olema kooskõlas ettevõtte tulemustega.”

Motivatsioon

Kõnealuses kahes punktis suhtutakse liiga kriitiliselt olulisse rolli, mida aktsionärid täidavad ettevõtte arengus. Väide, et aktsionäride vastutus piirdub vaid nendepoolse sissemaksega, näib alahindavat riski, mis on seotud finants- ja aktsiaturgudele tehtavate investeeringutega. Nimetatud turge hiljuti tabanud kriis lükkab ümber ka väite, et globaliseerumine ning uued tehnoloogiad vähendavad riskitaset. Aktsionäridele makstavate dividendide piiramine võib avaldada negatiivset mõju aktsiaturgude arengule.

Hääletamise tulemused

Poolt: 65

Vastu: 70

Erapooletuid: 13

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa tööstusstrateegiat edendav majanduspoliitika”

(2008/C 10/24)

17. jaanuaril 2007 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse teemal „Euroopa tööstusstrateegiat edendav majanduspoliitika”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsiooni arvamus võeti vastu 4. septembril 2007. Raportöör oli **Susanna Florio**.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 438. istungjärgul 26.–27. septembril 2007 (26. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 129, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 2000. aasta Lissaboni agendas tähelepanu keskmesse asetatud majanduskasvu, uuendustegevuse ja tööhõive eesmärgid peavad olema tihedalt seotud Euroopa tööstuspoliitika rolli ümberhindamise ja väärtustamisega. Stabiilsuse ja kasvu pakti järgimise ja ühtse turu tugevdamise kõrval on vaja leida viise tegevuste kooskõlastamiseks, mis võimaldavad Euroopa tööstusel etendada kesket osa globaliseerumisega seotud väljakutsetele vastamisel.

Strateegiliste eesmärkide hulka tuleb lisada ka ELi ja riikideüles-tele huvidele vastavad esmatahtsad sektorid ning neid tuleb tugevdada asjakohaste majandusvahenditega. Vastutus keskpikkade ja pikaajaliste tööstusstrateegiatega eest lasub peamiselt Euroopa Liidul, kuid nende rakendamisega seotud praktiline pool peaks kuuluma liikmesriikide pädevusse.

Ühisraha ja siseturg on suurepärase vahendid, kuid mitte eesmärgid omaette. Eesmärgid on jätkuvalt asutamislepingus kehtestatud majanduslik ja sotsiaalne areng ning tööhõive kõrge tase.

Eespool nimetatul valguses leiab EMSK, et Euroopa tööstusstrateegiasse panuse andvate majanduspoliitika meetmete osas tuleks keskenduda järgmistele valdkondadele.

1.2 **Majanduspoliitika üldsuunised ja Lissaboni tegevuskava.** Kuigi majanduspoliitika üldsuuniste näol on tegemist majanduspoliitika juhtimis- ja kooskõlastusvahendiga, peaksid need olema tihedamalt seotud Lissaboni tegevuskava algatustega ning iga liikmesriigi majanduslikku olukorda arvesse võttes sätestama investeerimise uuendustegevusse ja uutesse tehnoloogiatesse tööstussektoris.

1.3 **Euroopa Keskpannga roll ja poliitika.** Euroopa Keskpannga otsuste peamine eesmärk on hoida inflatsioon kontrolli

all ja tagada hindade stabiilsus. Mõnikord võib nende eesmärkide saavutamine pidurdada investeerimist. Unustamata sealjuures oma peamisi eesmärke, võiks Euroopa Keskpank siiski võimaluste piires teostada paindlikumat rahapoliitikat, et edendada investeerimist.

1.4 **Euroopa Investeerimispannga roll.** Euroopa Investeerimispank peab andma märkimisväärse panuse majanduslikku ja sotsiaalsesse ühtekuuluvusse ning tugevdama tööstuse arengut, pakkudes stiimuleid teadus- ja arendustegevuseks. Ka komisjon peaks makromajanduspoliitika valdkonnas välja töötama uued vahendid tööstuse arengu ja majanduskasvu edendamiseks.

1.5 **Vajadus parema fiskaalpoliitika järele.** Fiskaalpoliitika valdkonnas tuleb vähendada bürokraatiat, eelkõige seoses VKEdega. Lisaks võib teadus- ja arendustegevusse investeerimise stiimulitena kasutada ka maksusoodustusi.

1.6 **Ettevõtete liigse keskendumisega finantstegevusele ja sellealaste õigusaktide puudumisega seotud ohud** ⁽¹⁾. Ettevõtete liigne keskendumine finantstegevusele ning järjest rohkem esinev puhtalt spekulatiivne investeerimine tööstusesse ohustab tööstusvõrgustikku, avaldades tihti mõju nii tootmisele, tööhõivele kui sotsiaalsele ühtekuuluvusele. Tuleb võtta meetmeid, et reguleerida finantsvaldkonna kaasamist ettevõtete igapäevasesse tegevusse.

1.7 **Euroopa tööstusmudeli taaskäivitamine.** Üks viis võidelda tootmise vähenemise ja ettevõtete ümberpaigutamise vastu on taaskäivitada Euroopa tööstusmudel, mida iseloomustavad edukad majanduspiirkonnad ja -sektorid. Igal juhul vajab tööstusvõrgustik nii kõva kui pehmet infrastruktuuri. Kõnealuste projektide rahastamine on ELi kui terviku huvides.

⁽¹⁾ Liigne keskendumine finantstegevusele: finantstööstuse järjest suurem domineerimine kogu majandustegevuses. See hõlmab finantskontrollide osa ettevõtete juhtimisel, finantsvara osa koguvaras, finantsvara hulka kuuluvaid väärtpabereid ja eelkõige aktsiaid, väärtpaberibörsi kui ettevõtluskontrolli osa ettevõtlusstrateegiatega määratlemisel ning väärtpaberibörsi kõikumiste osa majandustsükklite kindlakstegemisel („the increasing dominance of the finance industry in the sum total of economic activity, of financial controllers in the management of corporations, of financial assets among total assets, of marketised securities and particularly equities among financial assets, of the stock market as a market for corporate control in determining corporate strategies, and of fluctuations in the stock market as a determinant of business cycles”), Wikipedia (<http://en.wikipedia.org/wiki/Financialisation>).

Arvestades, et teenused on Euroopa majanduses kesksel kohal, peavad need olema ärimaailmaga tihedalt seotud, kuna teenused, eriti tootmist toetavad teenused annavad tegelikult viimasele elujõu. Kui aga tööstussektor kaotaks oma dünaamilisuse, kaoks varsti ka teenused.

1.8 Teadusuuringud, arendustegevus ja intellektuaalomand. On selge, et tuleb parandada tulemusi ja suurendada investeringuid teadus- ja arendustegevusse, kuna veel ei ole saavutatud Lissaboni tegevuskavas seatud eesmärkidele isegi lähedasi tulemusi. EL peab oma jõupingutusi finantsvaldkonnas tõhustama. Uue tööstusstrateegia raames teadustegevusse tehtavate investeeringute puhul tuleks arvestada ELi CO₂ heidete vähendamise uute eesmärkidega. Euroopa tööstuse konkurentsi- ja uuendusvõime jaoks on oluline ka intellektuaalomandi õiguste kaitse, mis tuleks tagada ELi asjakohaste vahenditega.

1.9 Haridus ja tööstus. Ettevõtluse ja hariduse vastastikuse sõltuvuse/vastastikuste kontaktide tähtsust ei ole võimalik liigselt rõhutada. Koolid, ülikoolid ja muud kõrgkoolid peavad olema teadlikud vajadusest anda (üli)õpilastele ettevõtluseks vajalik kvalifikatsioon. Ettevõtteid peavad oma nõudmised ise õppeasutustele edastama. Üks viis kontaktide parendamiseks on ettevõtlusparkide rajamine ülikoolilinnakutesse, teine võimalus oleks tugevdada Euroopa tippkeskuste ja ka Euroopa Tehnoloogiainstituudi rolli.

1.10 Sotsiaaldialoog — struktuurimuutuste jaoks sünergia kindlaksmääramine ja kõigi asjaomaste osapoolte kaasamine võivad tööstuse muutused muuta sotsiaalselt vastuvõetavaks, kui muutuste ennetamise ja juhtimise ajal on tagatud sotsiaalpartnereite süstemaatiline kaasamine ning kui sidusal viisil arvestatakse kahte eesmärki: ettevõtete konkurentsivõime tõstmine ja negatiivsete sotsiaalsete tagajärgede vähendamine. Piiriülestes piirkondades võib tööstuse muutusi lihtsustada, määrates kollektiivsete läbirääkimiste jaoks sellise rahvasteilise raamistiku nagu on kirjeldatud sotsiaalmeetmete kavas aastateks 2005–2010. Euroopa töönõukogud võivad siin anda oma panuse: tuleb jälgida, et nõukogude töös osalevate inimeste pädevused oleksid piisavad selleks, et Euroopa töönõukogud võiksid etendada oma rolli konsultatsiooni- ja dialoogiprotsessi peamise osalejana ⁽²⁾.

2. Taust

2.1 Euroopa Liidu tööstuspoliitika rakendamise alus on sätestatud EÜ asutamislepingu artiklis 157 ⁽³⁾ ning seda on korratud

⁽²⁾ „Tööstuse muutuste prognoosimiseks ja juhtimiseks vajalik sotsiaaldialoog ja töötajate osalus” ja „Ühenduse Lissaboni programmi rakendamine: raampoliitika ELi tootmise tugevdamiseks — süvendada integreeritumat lähenemisviisi tööstuspoliitikale”; ELT C 024, 31.1.2006, „Ühtekuuluvuspoliitika toetus majanduskasvule ja töökohtade loomisele: ühenduse strateegilised suunised 2007–2013”, ELT C 185, 8.8.2006.

⁽³⁾ Artikli 157 lõikes 2 sedastatakse, et: „Koostöös komisjoniga konsulteerivad liikmesriigid omavahel ja kooskõlastavad vajaduse korral oma tegevust. Komisjon võib teha kasulikke algatusi, et edendada lõikes 1 märgitud kooskõlastamist.”

mitmes olulises dokumendis. Mõni aasta tagasi avaldatud Euroopa Komisjoni teatis teemal „Tööstuspoliitika avatud ja konkurentsivõimelises keskkonnas: ühenduse lähenemisviisi suunised” ⁽⁴⁾ on Euroopa tööstuspoliitika ajaloo oluline verstapost. Sellele järgnesid muud dokumendid ⁽⁵⁾, nagu komisjoni teatis teemal „Laienenud Euroopa tööstuspoliitika” ⁽⁶⁾, milles käsitleti Euroopa Liidu kavandatud laiennemise tulenevaid võimalusi ja tagajärgi. Neile järgnenud märkimist väärivate dokumentide hulka kuuluvad komisjoni teatised teemal „Euroopa konkurentsivõime mõned võtmeküsimused” ⁽⁷⁾ ja „Struktuurimuutuse edendamine: laienenud Euroopa tööstuspoliitika” ⁽⁸⁾. Hiljuti avaldas komisjon teatise pealkirjaga „Ühenduse Lissaboni strateegia rakendamine: raampoliitika ELi tootmise tugevdamiseks — süvendada integreeritumat lähenemisviisi tööstuspoliitikale” ⁽⁹⁾, millele järgnes tööstuspoliitika vahekokkuvõtte ⁽¹⁰⁾.

2.2 Euro kehtestamine ühisrahana viis stabiilsuse ja kasvu pakti sõlmimiseni osalevate riikide vahel, millega kaasnes uuesti vajadus paremini kooskõlastada liikmesriikide majanduspoliitikat ning eelkõige eelarvepoliitikat.

Hiljutine laiennamine, millega hõlmati Kesk- ja Ida-Euroopa riigid, tähendab märkimisväärset väljakutset ELi tuleviku jaoks ning vajadust kõrvaldada jätkuvad erinevused majanduse, sotsiaal- ja tööstuse valdkonnas.

ELi poliitikaga on saavutatud olulisi eesmärke eelkõige siseturu tugevdamisel ning hiljuti teenuste vaba liikumise osas.

Kõigile kõnealustele prioriteetidele (Maastrichti kriteeriumide täitmine; siseturu, eelkõige erinevate majandus- ja tööstustingimuste reguleerimine) osutatud tähelepanu on kahjustanud ELi tööstuspotentsiaali toetavat poliitikat.

2.3 Sellega seoses on tööstuspoliitika olnud majanduskasvu ja töökohtade loomise strateegia raames vähemtähtis. See tuleneb sellest, et liikmesriikidele on antud peaaegu täielik otsustusõigus kõnealuses valdkonnas ning riikideülesed kokkulepped on toonud vähe kasu ja ELi kooskõlastusalgatuse on esinenud harva. Vaatamata viimase 25 aasta jooksul võetud kohustustele ja koostatud dokumentidele, et töötada välja ELi tööstuspoliitika, mis võimaldaks sammu pidada maailma suurte majandusjõududega, tundub üldiselt, et esikohal on siiski riiklikud huvid. Palju

⁽⁴⁾ KOM(1990) 556 lõplik.

⁽⁵⁾ Vt nt 1990. aastatel avaldatud kaks Euroopa Komisjoni teatist: „Euroopa Liidu tööstuse konkurentsivõime poliitika”, KOM(1994) 319 lõplik ja „Euroopa ettevõtete konkurentsivõime globaliseerumise tingimustes — kuidas seda edendada”, KOM(1998) 718 lõplik.

⁽⁶⁾ KOM(2002) 714 lõplik.

⁽⁷⁾ KOM(2003) 704 lõplik.

⁽⁸⁾ KOM(2004) 274 lõplik.

⁽⁹⁾ KOM(2005) 474 lõplik.

⁽¹⁰⁾ KOM(2007) 374 lõplik.

on ära tehtud, et kiirendada erastamist ja liberaliseerimist, mida peetakse majanduskasvu parimateks stiimuliteks, kuid tööstus- ja tootmissektorit toetav ELi poliitika on hooletusse jäetud.

2.4 Tänapäeva globaliseerunud maailmas on järjest suurem vajadus määratleda Euroopa tööstusstrateegiad, mis vastavad kõige paremini mitte ainult selliste gigantide nagu Ameerika Ühendriigid ja Jaapan, vaid ka Aasia arenevate majandusjõudude, nagu Hiina ja India, pakutavale globaalsele konkurentsile. Seetõttu on vaja ELi vahendeid, et tõhusalt vastata muu maailma poolt esitatud väljakutsetele ning anda ELile edumaa strateegilistes sektorites.

2.5 Siiski on viimastel aastatel tekkinud Euroopas suundumus tööstuspoliitika uuesti riiklikuks muuta, seda eelkõige teatud strateegilistes sektorites, nagu energiasektor. Sellega kaasneb oht, et edukate riiklike ettevõtete eelistamine edukate Euroopa ettevõtete ees, eelkõige laiemat turgu ja suuremaid investeeringuid nõudvates sektorites, ei vasta tegelikult liikmesriikide riiklikele huvidele.

2.6 Keskpikad ja pikaajalised tööstusstrateegiad ning neid toetavad poliitikameetmed kuuluvad Euroopa Liidu pädevusse, samas peaks kõnealuste poliitikameetmete rakendamine ja nende muutmine riikliku tasandi otsusteks kuuluma selgelt vaid liikmesriikide pädevusse.

2.7 Seistes ülemaailmsel tasandil silmitsi uute majandusjõududega, mis on tööjõumahuka tootmise osas konkurentsivõimelisemad, peab Euroopa tööstusstrateegia olema suunatud kvaliteedile. Selleks tuleb ette näha, millised on kõrgtehnoloogilise, uuendusliku ja kvaliteetse tootmise juhtivad sektorid, ning valida ka majandusvahendid, mis on võimalik kättesaadavaks teha Euroopa Liidu kui terviku huve esindavatele tööstus- ja tootmissektoritele.

3. Euroopa Liidu majanduspoliitika uus algus

3.1 Euroopa Liidu siseturg on algusest peale olnud Euroopa integratsiooni ja majanduskasvu tõukejõud. Euro on ühisrahana andnud täiendava tõuke ühtse turu rollile, muutes kaubavahetuse kiiremaks ja ohutumaks ning edendades konkurentsi. Siiski on nii siseturg kui euro iseenesest pigem vahendid kui eesmärgid. Eesmärgid on sätestatud asutamislepingus ning need kinnitati uuesti 21.–22. juunil 2007 toimunud Euroopa Ülemkogu järeldustes: majanduslikud edusammud, sotsiaalne ühtekuuluvus ja tööhõive kõrge tase.

3.2 Pärast 2003. aasta teisel poolaastal saavutatud julgustavaid tulemusi leidis 2004. aasta teisel poolaastal Euroopas aset majanduslangus, mille põhjustasid osaliselt välised tegurid, nagu naftahinnad, mida mõjutas rahvusvaheline kriis ja rahvusvahelises kaubanduses toimunud arengud. 2005. aasta edusammud, väike kasv 2006. aastal ning 2007. aasta julgustav esimene kvartal⁽¹⁾ kinnitavad, et igal juhul sõltub tugevam Euroopa majandus järjest rohkem ekspordist ning üha vähem sisenõudlusest⁽²⁾.

3.3 Majanduspoliitika üldsuunistes 2005–2008⁽³⁾ mainis nõukogu vahendeid, prioriteete ja makromajanduspoliitika meetmeid, mida liikmesriigid peavad järgima, ning samuti nendega seotud ja jätkusuutlikuks tööstusstrateegiaks vajalikke reforme.

3.4 Nõukogu poolt majanduspoliitika üldsuunistes sätestatud makromajanduspoliitika meetmed on suunatud majanduskasvu ja tööhõive parandamisele, rõhutades samas ka majanduspoliitika tähtsust hindade stabiilsusele. Pakutud meetmete eesmärk on:

- tagada majanduslik stabiilsus, järgides samas keskpika perioodi eesmärke;
- tagada jätkusuutlik majandus ja eelarve, vähendades riigivõlga ja tugevdades pensioni- ja kindlustussüsteeme;
- innustada vahendite tõhusat jaotamist, soosides majanduskasvu edendavaid kulutusi, ning edendada majanduslikku stabiilsust suurendavaid palgaarenguid;
- edendada makromajanduspoliitika, struktuuripoliitika ja tööhõivepoliitika suuremat sidusust.

3.5 Stabiilsuse ja kasvu pakti makromajanduslikke meetmeid tuleks tõhusamalt kooskõlastada Lissaboni strateegia eesmärkidega, et luua Euroopa Liidu ja euroala ühtne majanduspoliitika. Tööstusstrateegia osas tehtavate asjakohaste otsuste toetamiseks on vaja läbi viia Euroopa eelarvereform, et suunata vahendeid ümber suuremat majanduskasvu toetavatele investeeringutele⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Eurostati pressiteade 64/2007, 15. mai 2007.

⁽²⁾ Eurostati pressiteade 50/2007, 12. aprill 2007.

⁽³⁾ Nõukogu 12. juuli 2005. aasta soovitus 2005/601/EÜ liikmesriikide ja ühenduse majanduspoliitika üldsuuniste kohta (2005–2008), (ELT L 205, 6.8.2005, lk 28).

⁽⁴⁾ Lissaboni tegevuskava töörühm — seminar Lissaboni tegevuskava arendamise kohta Euroopa tasandil — Brüssel, 17. november 2006, Maria Joao Rodriguesi kokkuvõtlik aruanne.

4. Investeeringimine Lissaboni strateegiasse

4.1 Seoses majanduskasvu suurendamiseks mõeldud ja tööstuse seisukohast kõige olulisemate reformidega viitas nõukogu järgmistele prioriteetidele:

- teadus- ja arendustegevusse tehtavate investeeringute innustamine ja edendamine, korrates Lissabonis kehtestatud eesmärki suurendada investeeringuid 3 %ni SKTst;
- Euroopa tööstuse konkurentsieeliste kasutamine: kaasaegse ja aktiivse tööstuspoliitika kujundamine, uute tehnoloogiate arendamine, atraktiivse tööstuskeskkonna loomine, konkurentsivõime tegurite mitmekordistamine globaliseerumisele vastamiseks ning kvaliteetsete ettevõtluskeskuste toetamine Euroopas;
- siseturu laiendamine ja edendamine, konkurentsipoliitika tõhusam rakendamine, osaliselt riigiabi vähendamise abil;
- ettevõtluskultuuri edendamine ja VKEde toetamine;
- Euroopa infrastruktuuri kui Euroopa tööstuse masinavärgi tõrgeteta toimimise põhiteguri parendamine ning sellesse investeerimine.

4.2 2003. aasta Sapiri aruandes⁽¹⁵⁾ arvestati juba mitmeid kõnealuseid eesmärke ning rõhutati vajadust pidada kinni stabiilsuse ja kasvu paktist. Seoses rahapoliitikaga väideti aruandes, et tööstuspoliitika jaoks ideaalse kliima saab luua vaid raha hinda kontrolli all hoidvate ja pikaajalist makromajanduslikku stabiilsust tagavate meetmetega.

4.3 EMSK kutsus oma arvamuses üles siduma majanduspoliitika üldsuunised tihedamalt teiste Lissaboni tegevuskava algatustega⁽¹⁶⁾.

4.4 Siiski on makromajanduspoliitika otsused tänaseni tõsiselt tasakaalust väljas. Keskstel kohal on keskendumine inflatsiooni vastu võitlemisele ja hindade stabiilsusele. Euroopa Keskpank kasutab intressimäärasid liiga valmilt, kuid vähese paindlikkusega ning vahel raskestimõistetavatel põhjustel. Tugeva majanduskasvu ajal (1999–2000) EKP praktiliselt kahekordistas intressimäärad, kuid pikkadel madala majanduskasvu aastatel alandas neid äärmiselt aeglaselt. Euroopa süsteemi pikaajalise jätkusuutliku kasvu tagamisel võivad kasutoovateks teguriteks osutuda paindlik rahapoliitika koos sihipärase fiskaalpoliitikaga (range kontroll ja riiklikud investeeringud).

⁽¹⁵⁾ „An Agenda for a Growing Europe — Making the EU Economic System Deliver”, André Sapir et al. juuli 2003.

⁽¹⁶⁾ EMSK arvamus „Majanduspoliitika üldsuunised ja majanduslik juhtimine”, ELT C 324, 30.12.2006, lk 49.

4.5 EKP vastutab rahalise stabiilsuse säilitamise ja inflatsiooni kontrollimise eest. Siiski võivad kõnealused poliitikameetmed takistada euroala riikide majanduskasvu ning mõjuda seetõttu pidurdavalt ülejäänud 15-le „lähenevale” riigile. Seetõttu tuleb EKP poliitikameetmeid tõhusamalt kooskõlastada ELi makromajanduspoliitikaga. On selge, et EKP otsuste puhul tuleb tähelepanu pöörata asjaolule, et kuigi tugeval vääringul on positiivne mõju impordile, muutes selle odavamaks, kahjustab see eksporti.

4.6 Viimastel kuudel on EL olnud tagasihoidliku, kuid julgustava majanduskasvu tunnistaja. Kasvu on toetanud eksport teistele turgudele. Kahtlemata on see hea, kuid selleks, et siseturu majanduskasv oleks jätkuv ja tugev, tuleb tegelikult toetada sisenõudlust. Sisenõudluse loomisele ja säilitamisele aitab kaasa ka palgapoliitika, kuna see aitab edendada majandust ja parandada tulemuslikkust, kaitstes samas liiga madala inflatsiooni ja hindade languse eest.

5. Ühisel kokkuleppel põhinev parem fiskaalpoliitika

5.1 Ühiselt kokkulepitud strateegia, mis hõlmab ka fiskaalpoliitikat, võiks aidata tagada tööstuse arengut toetavad meetmed ning Euroopa majanduse üldise tugevnemise. Samas on vaja vähendada ettevõtteid, eelkõige VKEsid kurnavat liigset bürokraatiat ning lihtsustada õigusakte, et tagada nii nende läbipaistvus kui range järgimine. Majanduskasvu, tööhõive ja tootlikkuse oluline tõukejõud on õiglane, ümberjaotav, majanduskasvu suundumustega kooskõlas ja ühtekuuluvust edendav maksusüsteem.

5.2 Ettevõtete järjest suurem keskendumine finantstegevusele⁽¹⁷⁾ võib avaldada negatiivset mõju tööstus- ja tootmissektorile. Kõnealusel olukorral on tugev mõju nii sissetulekute ja jõukuse jaotamisele kui majandusarengule ja tööhõivele.

5.3 Peamised põhjused, miks on vaja suuremat läbipaistvust ja paremat reguleerimist ELi tasandil, on järgmised: 1.) riskifondid on finantsturu kõrge riskiastmega vahend; 2.) erainvestoritele ei pöörata veel piisavat tähelepanu ega pakuta piisavat kaitset; 3.) tõhusad eeskirjad kaitseksid nii ettevõtteid ja finantsurgu kui ka investoreid ja säästjaid. Läbipaistev ja tõhus reguleerimine ELi tasandil on vajalik investoritele piisava ja igakülge teabe edastamise tagamiseks. Nii juriidilisest kui ka füüsilisest isikust investorite kaitse valdkonnas on tehtud oluline samm finantsinstrumentide turge käsitleva direktiivi vastuvõtmisega.

⁽¹⁷⁾ Vt allmärkus 1.

5.4 Seetõttu peaksid Euroopa Liit ja liikmesriigid varustama end tõhusate vahenditega, et kaitsta oma majandusi tööstus- ja majandusrühmade spekulatsioonide ja liigse keskendumise eest finantstegevusele, mis ei too kasu riikide jõukusele ega healole, vaid kujutab pigem tõelist ohtu sotsiaalsele ühtekuuluvusele ja tööhõivele.

6. Investeeringud võtmesektoritesse

6.1 Tulevikus põhirolli etendavad ettevõtted on kindlasti pärit kõrgtehnoloogia valdkonnast, nagu alternatiivenergia, nano- ja biotehnoloogia, astronautika ja lennundus, multimeedia ja telekommunikatsioonid. Kõik kõnealused sektorid on pigem kapitali- kui tööjõumahukad ning vajavad seetõttu kõrge kvalifikatsiooniga tööjõudu.

6.2 Euroopa tööstuse traditsiooniliselt tugevaid sektoreid (sõidukid, kodumasinad jne) tuleb kaitsta kvaliteetse tootmisega. Seetõttu tuleks Euroopa majanduspoliitikas kasutada otseseid ja kaudseid vahendeid, innustamaks suuri Euroopa projekte kõnealustes valdkondades.

6.3 Euroopa Investeeringupanga president Philippe Maystadt rõhutas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele esitatud pöördumises, et EIP põhiroll on edendada majanduslikku ja sotsiaalset ühtekuuluvust ning seetõttu esmatähtsal kohal investeeritud taastuvenergiasse, energiatõhususse, teadus- ja arendustegevusse ning energiaravustuse kindlusse ja mitmekesisusse. Samal ajal on sellised algatused nagu JASPERSi programm suunatud transpordivõrkude, keskkonna- ja terviseprogrammide ettevalmistamisele.

6.4 Euroopas on väga energiamahukaid ettevõtteid, mis on Euroopa tööstusvõrgustiku jaoks äärmiselt olulised. Neid Euroopa töötlevaid tööstusi tuleks kaitsta ELi tasandil, otsides võimalusi liikmesriikide tööstuspoliitika kooskõlastamiseks, et võimaldada — vajadusel sektoripõhiste — pikaajaliste ja üleminekumeetmete võtmist. Siiski tuleb tähelepanu pöörata ka ELi põhieesmärkidele vähendada CO₂ heiteid kliimasoojenemise tõkestamiseks. Siinkohal on võimalik ühitada vajadus siseturu kasvu järele praeguste kliimamuutuse küsimustega. Kõnealuste eesmärkide saavutamiseks peab EL võtma juhtrolli Kyoto

protokollile vastamise üle peetavatel rahvusvahelistel läbirääkimistel ja hiljuti vastu võetud REACHi määruse kaitsmisel.

6.5 Murettekitav äritegevuse ümberpaigutamine mõjutab tugevasti juba mitmeid tööstusi. Tuleb teha suuri jõupingutusi tagamaks, et tootmisüksuste sulgemine oleks töötajatele ja asjaomaste piirkondade healole võimalikult valutult. Tagajärgede leevendamine ei saa siiski olla ainus vastus. Püsiv eesmärk peab olema ettevõtetele kohanemise võimaldamine ja töötajatele pideva koolituse pakkumine, et nad saaksid tänu oma oskustele tööturule jääda.

7. Territoriaalpoliitika

7.1 Kogu Euroopa Liidu tasakaalustatud arenguks on vaja riiklikke ja ELi tasandi stiimuleid, et julgustada ettevõtteid tegema täiendavaid, mitte ainult alternatiivseid investeeringuid, et laiendada oma kliendibaasi ja täielikult ära kasutada nüüd ka uusi liikmesriike hõlmava siseturu eeliseid. Edukatest tööstuspiirkondadest ja majandussektoritest koosnev Euroopa tööstusvõrgustik on ikka veel väga ajakohane ning võib olla konkurentsi-võimeline isegi tulevaste väljakutsete tingimustes, eelkõige teatud kindlates tootmissektorites.

7.2 Komisjon ise⁽¹⁸⁾ on rõhutanud suundumust omavahel osaliselt seotud nähtuste, deindustrialiseerimise ja ümberpaigutamise poole. Ei ole kahtlust, et Euroopa majandus on viimaste aastakümnete jooksul teinud läbi tohutu muutuse: tootmistõotuse osakaal ELi toodangus kahanes 30 %-lt 1970. aastal 18 %-ni 2001. aastal, samaaegselt toimus teenustesektori plahvatuslik areng, mille osakaal suurenes 52 %-lt 71 %-le. Ümberpaigutamine mõjutab peamiselt madaltehnoloogilist tööjõumahukat tööstust, kuid tegelik oht seisneb teadus- ja arendustegevuste võimalikus ümberpaigutamises väljapoole ELi piire (mis praegu juba toimub). Muretsemiseks annavad põhjust ka uute tööstustellimuste viimased numbrid, mis Eurostat avaldas 2007. aasta aprilli lõpus⁽¹⁹⁾.

7.3 Tootmistööstus on alati olnud ja on ka edaspidi Euroopa majanduse alustala. Paljud sektorid, sealhulgas teenustesektor, toetuvad tugevale tööstuslikule alusele: selle sellest loobumine oleks kahjulik, kuna sellel on tohutu potentsiaal ja palju tugevaid külgi⁽²⁰⁾. Samas kui ümberpaigutamine Euroopa Liidust väljapoole on leidnud aset peamiselt teatud tööjõumahukates sektorites, on oluline, et tööstustootmise tuumik, millel on meie majandusele suur lisaväärtus, jääks Euroopasse.

⁽¹⁸⁾ „Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile: mõned Euroopa konkurentsivõime põhiküsimused — ühtse lähenemise suunas”, KOM(2003) 704 lõplik.

⁽¹⁹⁾ Eurostati pressiteade 56/2007, 24. aprill 2007.

⁽²⁰⁾ Tugeva ja jõulise tööstussektori põhjapanevat tähtsust Euroopas korraldab komisjoni 5. oktoobri 2005. aasta teatise „Ühenduse Lissaboni programmi rakendamine: raampoliitika ELi tootmise tugevdamiseks — süvendada integreeritumat lähenemisviisi tööstuspoliitikale”, KOM(2005) 474 lõplik, ning EMSK arvamuses nimetatud teatise kohta, ELT C 185, 8.8.2006, lk 80.

7.4 Pilk suurima käibega ülemaailmsetele ettevõtetele näitab tootmise jätkuvat võimsust kaasaegses majanduses. Lisaks on isegi teenustesektori kõige dünaamilisem, uuenduslikum ning järjest kasvav haru just tööstusele osutatavad teenused ⁽²¹⁾.

7.5 Viimastel aastatel on Euroopa Komisjon võtnud endale mitmeid kohustusi seoses toetusega tööstuse eri sektoritele; toome siinkohal kaks näidet. Viimasel ajal on komisjoni tähelepanu kõitnud autotööstus, mis on traditsiooniliselt tugev Euroopa tööstusharu, moodustades 3 % Euroopa SKTst ja 7 % tootmissektori tööhõivest. CARS 21 teatises ⁽²²⁾ tehakse ettepanek käivitada Euroopa autotööstuse laiaulatuslik strateegia, eesmärgiga tagada sõidukite pikaajaline tootmine tarbija jaoks parima hinnaga. Kõnealusel dokumendis käsitletakse mitmeid aspekte, nagu halduskulude vähendamine, keskkonnasäästlikkus, teedeohutus, välisurg ja uurimistegevus. Komisjon näib olevat mõistnud, et autotööstus ja selle kõrvalharud on Euroopa majanduse jaoks keske tähtsusega ning vajavad oma arengu suunamiseks kooskõlastusvahendeid Euroopa tasandil.

7.6 Tekstiilitööstus on teine valdkond, kus Euroopa institutsioonid on võtnud ajutisi meetmeid. Nimetatud sektor on eriti haavatav, kuna on äärmiselt tundlik rahvusvahelise konkurentsi tagajärgede suhtes. Konkurentsivõime nõukogu rõhutas juba 27. novembril 2003 ELi poliitikavaldkondade töhusa koostoise tagamise tähtsust, eelkõige teadus- ja uuendustegevuse, koolitusmeetmete ja intellektuaalomandi õiguste kaitse kaudu. 2004. aasta alguses moodustas komisjon tekstiili- ja rõivatööstuse kõrgetasemelise töörühma, mille ülesanne on teha soovitusi rea praktiliste algatuste kohta piirkondlikul, riiklikul ja Euroopa tasandil ⁽²³⁾.

7.7 2003. aasta novembris käivitas komisjon lisaks ka Euroopa majanduskasvu algatuse, eesmärgiga kiirendada majanduse elavnemist ELis. Algatus sisaldab kiire alguse programmi infrastruktuuri, võrkude ja teadmistega seotud avaliku ja erasektori investeerimisprojektidele, eesmärgiga edendada koostöös Euroopa Investeerimispingangaga avaliku ja erasektori partnerluste loomist. Kõnealusel projekt väärrib toetust, eelkõige viimastel

⁽²¹⁾ Teenuste tähtsuse kohta tootmisele ning teenuste ja Euroopa töötleva tööstuse vastastoime kohta vt EMSK arvamus „Teenused ja Euroopa töötlev tööstus: vastastoime ja mõju tööhõivele, konkurentsivõimele ja tootlikkusele”, ELT C 318, 23.12.2006, lk 26.

⁽²²⁾ „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule: 21. sajandi konkurentsivõimelise mootorsõidukitööstuse reguleeriv raamistik. Komisjoni seisukoht seoses CARS 21 kõrgetasemelise töörühma lõpparuandega. Panus ELi majanduskasvu ja tööhõive strateegiasse”, KOM(2007) 22 lõplik.

⁽²³⁾ „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele: Tekstiili- ja rõivatööstus pärast 2005. aastat — tekstiili- ja rõivatööstuse kõrgetasemelise kogu soovitusel”, KOM(2004) 668 lõplik.

aastatel Euroopa Liidus majandus-, sotsiaal- ja keskkonnakaitsevaldkonnas seatud eesmärkide valguses.

7.8 Euroopa Sotsiaalfondi võib määratleda ühe abivahendina struktuurimuutustest mõjutatud sektorite ja valdkondade üleminekuprotsessis. Eelkõige on see suunatud aktiivsele tööhõivepoliitikale, koolitusele ja tööturule juurdepääsule. Euroopa Regioonarengu Fond toetab konkurentsivõimet ning on suunatud teadus- ja uuendustegevusele, haridusele ja infrastruktuurile. Struktuurifondi programmid täidavad oma eesmärgi ainult juhul, kui kavandamisprotsessi kaasatakse piisavalt partnerluspõhimõtte alusel ka sotsiaal-majanduslikud osalejad.

8. Teadus- ja arendustegevus

8.1 On selge, et teadus- ja arendustegevus on majanduskasvu ja tööstusstrateegiateks vajalik tingimus. ELi institutsioonid on alati rõhutanud kõnealuste küsimuste tähtsust ning teinud mitmeid katsi edendada, innustada ja parandada tulemusi ja uuendustegevusse tehtavaid investeeringuid.

8.2 Lissaboni tegevuskavas seati kõikidele liikmesriikidele eesmärk investeerida 3 % SKTst teadus- ja arendustegevusse. Eesmärgi täitmine tundub veel kaugel ning viimased aastad on näidanud, et investeerimistavaga riigid on seda jätkanud, samas kui teised ei ole investeeringuid loodetud määral suurendanud ⁽²⁴⁾. Teadus- ja arendustegevusse investeerimise stiimulitena võib kasutada ka ajutisi fiskaalmeetmeid.

8.3 Nagu Sapiri aruandes rõhutatakse, erinevad Euroopa Liidu investeeringud teadus- ja arendustegevusse oluliselt Ameerika Ühendriikides tehtavatest investeeringutest. Erinevad ei ole mitte ainult avaliku ja erasektori teadus- ja arendustegevusse suunatud vahendid. Euroopas on ka vähem teadlasi, vähem teadusväljaandeid ning vähem kõrgtehnoloogilisi tooteid rahvusvahelisel turul, samuti registreeritakse Euroopas vähem patente ega looda nii palju edukaid alustavaid ettevõtteid kui Ameerika Ühendriikides ⁽²⁵⁾.

⁽²⁴⁾ Vt EMSK Lissaboni tegevuskava töörühma tööd, eelkõige 15. veebruari 2007. aasta resolutsiooni teemal „Uuendatud Lissaboni strateegia rakendamine”, CESE 298/2007.

⁽²⁵⁾ KOM(2006) 728 lõplik.

8.4 Komisjon tegi rohelises raamatus „Euroopa teadusruum — uued perspektiivid”⁽²⁶⁾ ettepaneku ELi patendiga seotud praegusest ummikseisust väljumiseks ning praegu valmistatakse ette algatusi juhtivate turgude tekkimise toetamiseks paljutootavates tehnoloogiamahukates sektorites.

8.5 Ühise uurimisprogrammi ning konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogrammi raames on üha selgem vajadus tugeva koostööstusorgani järele, mis keskenduks rohkem tööstusstrateegiatele.

8.6 Teadustegevuse toetamine sõltub siiani suures osas riiklikust poliitikast, kuid samas on positiivseid näiteid ka Euroopa teadusalgatustest: enamik majandusteadlasi leiaks, et Airbusi konsortium ja STMicroelectronicsi ühissetevõte on edukad Euroopa ettevõtted, mis on harvad näited riikideülesest koostööstamisest, mis on ülemaailmselt konkurentsivõimelised tehnoloogiliselt keerukates sektorites. Innovatsioonifond võiks olla üks tegureid Euroopa tööstuskonsortiumi loomisel, aidates suurendada edukate riikideüleste näidete arvu.

8.7 Täiuslik (eriti Euroopa) tööstusvõrgustik vajab toimimiseks infrastruktuuri. Seetõttu peab eesmärk olema täiendada ja tugevdada kõva infrastruktuuri (nt transport ja IT-võrgustikud, sadamad, transpordikoridorid ja transpordiliigid) ning eelkõige

pikaajaliste väljakutsete valguses sama olulist pehmet infrastruktuuri, keskendudes koolitusele ning kõrgkoolide ja uurimiskeskuste koordineerimisele.

8.8 Siinkohal on oluline tihe kontakt akadeemiliste, teadus- ja äriühingute vahel. Seetõttu on vaja strateegilist lähenemist, millega tagatakse, et üliõpilastel oleks võimalik omandada töökohale asumiseks vajalikud oskused. Lisaks on vaja avaliku ja erasektori investeringuid, et tagada kõrgkoolidega seotud tippkeskuste areng, mis moodustavad tulevaste ettevõtjate kasvupinnase.

8.9 Lõpuks tasub meele pidada, et ELi teadusuuringute seitsmendas raamprogrammis 2007–2013⁽²⁷⁾ suurendati eelarvet väikeste ja keskmise suurusega ettevõtetele, eraldades 1,3 miljardit eurot, selleks et:

- toetada väikeseid uuendustegevusega tegelevate ettevõtete rühmi tehnoloogiaga seotud ühiste küsimuste lahendamisel;
- tagada VKEde teadus- ja arendustegevuse rahastamine 75 % ulatuses (kuuendas raamprogrammis 50 %);
- välja töötada ja koostööstada toetus VKEdele riiklikul tasandil.

Brüssel, 26. september 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁶⁾ KOM(2007) 161 lõplik.

⁽²⁷⁾ Vt EMSK arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega kehtestatakse konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogramm (2007–2013)”, ELT C 65, 17.3.2006, lk 22.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal

- „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Liikmesriikide otsese maksustamise süsteemide koordineerimine siseturul” ja
- „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Piiriülene maksustamine kahjumi korral” ja
- „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Maksustamine riigist lahkumisel ja vajadus kooskõlastada liikmesriikide maksupoliitikaid”

KOM(2006) 823 lõplik

KOM(2006) 824 lõplik — (SEK(2006) 1690)

KOM(2006) 825 lõplik

(2008/C 10/25)

19. detsembril 2006 otsustas komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses

„Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Liikmesriikide otsese maksustamise süsteemide koordineerimine siseturul”

„Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Piiriülene maksustamine kahjumi korral” ja

„Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Maksustamine riigist lahkumisel ja vajadus kooskõlastada liikmesriikide maksupoliitikaid”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsiooni arvamus võeti vastu 4. septembril 2007. Raportöör oli Lars NYBERG.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 438. istungjärgul 26.–27. septembril 2007 (26. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 168, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 4.

1. Kokkuvõte ja järeldused

1.1 Maksustamise ja siseturuga seonduva töö suunitluse ja eesmärgi osas nõustub komitee komisjoniga selles, et liikmesriikidevahelise koordineerimise ja koostööga on võimalik saavutada maksupoliitika eesmärgid ja kaitsta maksubaasi. Samuti võib see vähendada nõuete täitmisega seonduvaid kulusid ning kaotada sellised takistused nagu diskrimineerimine ja topeltmaksustamine.

1.2 Komisjon on kõnealuste teatiste sõnastuse osas väga ettevaatlik ning „avaldab soovi esitada”, „avaldab soovi lähimal ajal uurida” jms. EMSK peab komisjoni esitatud algatuste ettepanekuid maksunduse valdkonna tööprogrammi loogiliseks osaks. Tegemist on piiriülese tegevuse probleemsete valdkondadega.

1.3 Komisjoni ettevaatlik lähenemisviis paneb lugeja proovile. Erinevate olukordade kirjeldused on väga lühisõnalised ja õiguslikud tõlgendused ebakindlad. Seetõttu tuleks vastusena komisjoni teatistes esitatud ideedele samuti võtta pigem põhimõttelist laadi kui konkreetne seisukoht. Komisjoni esindajatega toimunud arutelude käigus selgus samuti, et teatise tuleb pigem vaadelda kui aruannet komisjoni palju ulatuslikuma töö kohta.

1.4 Seoses kahjumi piiriülese mahaarvamise osas on komisjon seisukohal, et kuigi riigisisest kohaldatava korra laiendamise piiriülestele olukordadele ei ole ideaalne lahendus, parandab see siiski praegust olukorda. Nii õiguslikust kui sotsiaalmajanduslikust seisukohast on siiski väga küsitav selline olukord, kus praktikas kasutatakse välismaist ettevõtet selleks, et rakendada selle

ettevõtte riigi eeskirju teise riigi territooriumil. Piiriüleselt tegutsevate ettevõtete puhul oleks kahjumi mahaarvamise seonduvaid õiguslikke ja majanduslikke probleeme pikas perspektiivis võimalik lahendada CCCTB (ettevõtete ühine konsolideeritud tulumaksubaas) abil. Kuna komisjonis tegeleb kõnealuse küsimusega eraldi töörühm koostöös liikmesriikidega, peaks töörühm keskenduma sellele, et leida kiire lahendus, ning kõnealuste teatiste alusel peaks komisjon pühenduma enam teistele probleemidele.

1.5 Komisjon püüab oma analüüsis lahendada probleemi, andmata — vähemalt mitte kõnealuses teatistes — hinnangut probleemi ulatuse ning selle kohta, millised tagajärjed kaasneksid tegelikkuses kahjumi piiriülese ülekandmise õiguse kehtestamisega. Oma analüüsis pole komisjon piisavalt arvestanud kahjumi hilisemale ajale edasikandmise võimalusega. Enamikul juhtudel pole kahjumi piiriülene ülekandmine alati vajalik.

1.6 Ettevõtete realiseerimata tulu ülekandmist ühest liikmesriigist teise pole võimalik käsitleda üksnes eraisikuid puudutava juhtumi põhjal. Eeskiri, mille kohaselt ei tohi riigist lahkumisel realiseerimata tulult maksu sisse nõuda, toob endaga kaasa suured nõudmised teabe osas. Koostöö maksuhaldurite vahel peaks tagama selle, et mõlemad riigid saavad õiguspärase osa maksust, siis kui see tasutakse. On selliseid ülekantud varasid, mida kunagi ei võõrandata, näiteks mittemateriaalsed varad, või mis lihtsalt aeguvad. Komisjoni kirjeldus selliste juhtumite kohta on ebaselge.

1.7 Kokkuvõttes on oluline tõhustada koostööd ja koordineerimist ettevõtete maksustamise valdkonnas. Vastavalt subsidiaarsuse põhimõttele tuleb maksunduse valdkonnas arvestada liikmesriikide õigust siseriiklikest tingimustest lähtuvalt iseseisvalt otsuseid vastu võtta.

2. Sissejuhatus

2.1 19. detsembril 2006 esitas komisjon kolm teatist liikmesriikide maksupoliitika koordineerimise kohta. Tegemist on ühe üldise teatisega ning kahe teatisega, milles käsitletakse selliseid eriprobleeme nagu piiriülene maksustamine kahjumi korral ning maksustamine riigist lahkumisel. Teatiste eesmärk on pigem parandada riiklike maksusüsteemide koordineeritust, mitte ei tehta ettepanekut ühtlustamiseks.

2.2 Kuigi komisjon käsitleb teatistes otsese maksustamise süsteeme, on käsitletakse siiski peaaegu üksnes ettevõtete maksustamist. Kõnealused teatised esitati osaliselt selleks, et leida kiireid lahendusi piiriülese äritegevusega seonduvatele probleemidele, mida pikas perspektiivis on võimalik lahendada ettevõtete ühise konsolideeritud tulumaksubaasi (CCCTB) abil, ning selleks, et lahendada probleemid, mis võivad jääda püsima ka pärast sellise maksubaasi kehtestamist.

2.3 EMSK on juba väljendanud oma pooldavat seisukohta CCCTB loomise kohta ning esitanud rea põhimõtteid, mida tuleks rakendada, juhul kui selline maksubaas kehtestatakse (¹).

2.4 Komisjon väljendab selgelt, et arutelu käigus ja ettepanekutes ei käsitleta üksnes ettevõtete ees seisvate diskrimineerivate takistuste ja topeltmaksustamise ohu kaotamist, vaid ka seda, et liikmesriikidel peaks olema võimalus kaitsta oma maksubaase.

3. Liikmesriikide otsese maksustamise süsteemide koordineerimine siseturul (KOM(2006) 823 lõplik)

3.1 Komisjoni arvates peaks maksustamise koordineerimisel põhimõtteks olema diskrimineerimise ja topeltmaksustamise kaotamine, võitlus maksustamata jätmise ja kuritarvitustega ning nõuete täitmise kulude vähendamine ettevõtete ja isikute jaoks, kes tegutsevad mitmes maksusüsteemis. Kui kaks maksusüsteemi on mingis suhtes omavahel vastuolus, lahendatakse olukord eelkõige kahepoolsete lepingute teel. Selleks, et otsustada kas eeskirjad on kooskõlas ühenduse õigusaktidega, on ühe võimalusena välja arendatud kohtumenetlus. Maksuõiguse nende eeskirjade seas, mis võivad olla vastuolus ühenduse õigusaktidega, nimetatakse lahkumismakse, dividendidelt kinnipeetavat maksu, kontsernisest kahjumi mahaarvamist ning filiaalide maksustamist.

3.2 Euroopa Kohus arendab pidevalt kõnealuse valdkonna kohtupraktikat. Kohtulahendites käsitletakse sageli konkreetseid juhtumeid ning neid on harva võimalik laiemalt tõlgendada. Komisjoni arvates on vajalikud juhised kohtulahendite üldisema tõlgendamise jaoks. Kõnealustes teatistes esitatud algatuste abil püüab komisjon aidata liikmesriikidel leida koordineeritud lahendusi.

(¹) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettevõtete ühise konsolideeritud tulumaksubaasi loomine ELis”, ELT C 88, 11.4.2006, lk 48.

3.3 Üks oluline eesmärk komisjoni jaoks seisneb topeltmaksustamise kaotamises, mis võib olla üheks takistuseks piiriülesele tegevusele. Takistamiseks maksustamata jätmist ja kuritarvitusi, teeb komisjon ettepaneku analüüsida kohtulahendeid liikmesriikide tööühmaga. Lisaks sellele, et kõnealuse valdkonna eeskirjad on erinevad, tuleb neid käsitleda 27 erinevas haldussüsteemis. Komisjonil on kavas uurida, kuidas oleks võimalik parandada halduskoostööd liikmesriikide vahel.

3.4 Komisjon esitas ka tulevaste teatiste teemad, nagu kuritarvitused, võlakohustuse ja omakapitali määratlus ning vaidluste lahendamise mehhanismi aktiivne kasutamine liikmesriikidevaheliste maksuvaidluste korral.

Märkused

3.5 EMSK soovib seoses komisjoni kõnealuse kolme teatise kohta käivate kommentaaridega korrata komitee toetust ettevõtete ühise konsolideeritud tulumaksubaasi (CCCTB) loomiseks tehtavale tööle. EMSK sellekohases arvamuses esitati põhimõte, et selleks et CCCTB saaks avaldada täit mõju, peaks see olema kohustuslik. Poliitilisest seisukohast on CCCTB osas avaldatud kahtlust. Komitee on siiski seisukohal, et kõnealuse maksubaasi loomise püüet ei tohiks küsimuse alla seada. See on toimiva siseturu jaoks pikas perspektiivis hädavajalik. See lihtsustaks ka komisjoni teatistes käsitletud ettepanekute elluviimist. Samas võib loomulikult esineda erimeelsusi küsimuses, kuidas sellist maksubaasi üles ehitada. Seda tuleb aktiivsemalt arutama hakata siis, kui on olemas konkreetne ettepanek.

3.5.1 CCCTB-teemalises EMSK arvamuses viidati sellele, et võiks olla asjakohane teha järk-järgult ettepanekuid, mida on võimalik ellu viia juba enne seda, kui põhiettepanek on valmis. Komitee on seisukohal, et kõnealused komisjoni teatised kujutavad endast selle töö algust.

3.6 Komisjon on väga ettevaatlik kõnealuse teatise sõnastusega: „komisjon soovib esitada rea algatusi”, „komisjon soovib lähemal ajal uurida kõnealust valdkonda koos liikmesriikide tööühmaga”, „oovitav on uurida üldisi võimalusi piiriüleste siirdehindadega seotud kulude vähendamiseks”. Komisjoni ettevaatlik hoiak maksuküsimustes on mõistetav, arvestades eelkõige rahandusministrite negatiivset suhtumist kõnealusesse teemasse. Kui poliitikud pole valmis konstruktiivselt töötama koostöö, koordineerimise ja vajadusel ühtlustamise nimel (eelkõige CCCTB küsimuses), on Euroopa Kohus ka edaspidi institutsioon, kes otsustab, kuidas riiklikud maksusüsteemid koos toimima peavad.

3.7 EMSK peab komisjoni esitatud algatuste ettepanekuid maksunduse valdkonna tööprogrammi loogiliseks osaks. Tegemist on piiriülese tegevuse probleemsete valdkondadega. Seoses komisjoni tulevaste ettepanekutega on oluline teavitada sellest, milline võib olla ettepanekute tähtsus Lissaboni tegevuskava eesmärkide elluviimisel.

3.8 Kõnealusel ning kahes ülejäänud teatistes käsitletud probleemid seonduvad põhiliselt ettevõtete piiriülese tegevusega. Erasisikutele on juttu üksnes selles teatistes, milles käsitletakse maksustamist riigist lahkumise korral. EMSK on seisukohal, et siseturu ja maksustamise teemalises arutelus on keskendumine ettevõtetele igati õigustatud.

3.9 Juhul kui ettevõtte kaalub tegevuse alustamist teises riigis, on sel ettevõttel vaja üksikasjalikku teavet teise riigi maksusüsteemi kohta. On vaja, et teave oleks läbipaistvaks ja lihtsamalt juurdepääsetav. Komisjon võiks olla tähtsaks lülis liikmesriikide maksuametite ja seal oleva teabe vahel. Komisjoni kui teabeandja roll konkurentsipoliitika raames võiks olla siin heaks eeskujuks.

3.10 Ettevõtete maksustamise valdkonnas on koostöö ja koordineerimise vajadus suur. Kuigi komisjon räägib koostööst ja kooskõlastamisest, leidub teatistes mõttekäike, mis praktikas tähendaksid seda, et liikmesriigid peaksid oma iseseisvusest maksunduse valdkonnas loobuma. Seda tuleks vältida edaspidistes konkreetsetes ettepanekutes.

4. Piiriülene maksustamine kahjumi korral (KOM(2006) 824 lõplik)

4.1 Ettevõtete ja kontsernide kahjumi piiriülese mahaarvamise käsitlus põhineb eelkõige Euroopa Kohtu otsusel *Marks & Spenceri* kohtuasjas. Kui puudub kahjumi piiriülese mahaarvamise võimalus, võib juhtuda, et mitmes riigis tegutsevat ettevõtet maksustatakse rohkem kui ettevõtet, mis tegutseb vaid ühes riigis. CCCTB abil oleks võimalik kõnealust mitmes riigis tegutsevate ettevõtete seotud probleemi lahendada. Sellise võimaluse ootel pakub komisjon välja erinevaid meetodeid kahjumi piiriüleseks mahaarvamiseks ematettevõttes, kui kahjum on tekkinud tütarettevõttes, või ettevõttes, kes omab alalisi esindusi või filiaale teistes riikides.

4.2 Pole võimalik kirjeldada olukorda Euroopa Liidus tervikuna, kuna eeskirjad on liikmesriigiti väga erinevad.

4.3 Ettevõtte, kes omab mitmeid üksusi ühes riigis, võib kahjumit üksuste vahel maha arvata. Vastavalt teatistes esitatud skeemile on kahjumi piiriülene mahaarvamine üldiselt võimalik, kuid mitte kõigi liikmesriikide vahel. Vastavalt Euroopa Kohtu otsusele peab olukord olema võrdne ettevõtte jaoks, kes teostab mitmeid tegevusi ühes riigis, ning mitmes liikmesriigis tegutseva ettevõtte jaoks. Komisjon on seega seisukohal, et kahjumi mahaarvamine tuleneb asutamisevabadusest.

4.4 Kontserni (ematettevõtte-tütarettevõtte) jaoks on kahjumi mahaarvamine ühe riigi piires võimalik enamikus liikmesriikides. Juhul kui tütarettevõtte asub teises riigis, on see võimalik üksnes erandjuhul. Sellist olukorda käsitleti *Marks & Spenceri* kohtuasjas. Vastavalt Euroopa Kohtu otsusele on kahjumit

võimalik maha arvata ematettevõttes alles siis, kui on ära kasutatud kõik kahjumi arvesse võtmise võimalused tütarettevõtte asukohariigis. Kahjumit võib maha arvata üksnes vertikaalselt üllespoole suunatud ehk ematettevõtte tasandil. Lisaks peab see olema ajutine.

4.4.1 Ühe kontserni raames tegutsevad ettevõtted on õiguslikult eraldiseisvad üksused, mis kuuluvad eraldi maksustamisele. 19 liikmesriiki on siiski kehtestanud riigisisese kogu kontserni ühise maksustamise süsteemi. Enamik ühendab maksutulused, samal ajal kui mõnedes on võimalik üksnes kahjumi mahaarvamine. Iseenesestmõistetavalt on kahjumi piiriülese mahaarvamise jaoks vajalikud erieskirjad, kuna tulemusi maksustatakse erinevate süsteemide järgi. Kõnealused reeglid erinevad liikmesriigiti. CCCTB abil oleks võimalik kõiki neid mitmes riigis tegutsevate ettevõtete seotud probleeme lahendada. Komisjon soovib leida ajutisi ühiseid lahendusi kahjumi piiriülese mahaarvamise jaoks kontserni piires.

Märkused

4.5 Teatistes käsitletakse kahjumi mahaarvamist, kuid lähtepunkt on loomulikult tulude maksustamine. Parim lähtekoht oleks loomulikult olnud selline dokument, kus käsitletakse formaalselt ja selgelt nii tulude maksustamist kui ka kahjumi mahaarvamist. Kahjumi mahaarvamist pole võimalik käsitleda eraldi tulude maksustamisest. Kuna komisjon keskendub kahjumi ülekandmise võimalusele, välditakse puudujäägi finantseerimise teist teed — kontsernisest toetust. Olukord, kus kontsernisest toetust võib maksta enne tulumaksu maksmist, omab samasugust maksualast mõju kui kahjumi ülekandmine.

4.6 Argument, et mitmes riigis tegutsevat ettevõtet tuleb kohelda samal viisil kui ühe riigi piires mitmel alal tegutsevat ettevõtet, toob esile vaid pool probleemi. Komisjon soovib, et piiriüleselt tegutsevaid ettevõtteid koheldaks samal viisil. Kahjumi mahaarvamist käsitlevate eeskirjade erinevus liikmesriigiti toob endaga kaasa uued erinevused ettevõtete vahel. Kui üks ettevõtte on pärit riigist, kus kahjumi piiriülene mahaarvamine on lubatud, ning kasutab kõnealuseid eeskirju riigis, kus kahjumi mahaarvamine ema- ja tütarettevõtte vahel pole lubatud, tekib erinevus kodumaiste ja välismaiste ettevõtete vahel. Nii kaua, kui püsib eeskirjade erinevus, ei ole kõigi kolme liiki ettevõtte võrdne kohtlemine võimalik; võrdne kohtlemine üksnes kandub mujale üle. Õiguslikust võrdsusest, mis varem kehtis kõigi ühes riigis tegutsevate ettevõtete kohta, saab kõigi ühest riigist pärit ettevõtete võrdsus vaatamata sellele, kus ettevõtte tegutseb. Ehk teisisõnu kantakse kahjumi ülekandmise eeskirjad teises riigis asuva tütarettevõtte või filiaali kaudu üle ühest riigist teise. See olukord on lubamatu. Teiste sõnadega: komisjoni analüüs ei hõlma võimalikku mõju ühes riigis tegutsevatele ettevõtetele.

4.6.1 Komisjon on seisukohal, et kuigi riigisiselt kohaldatava korra laiendamine piiriülestele olukordadele ei ole ideaalne lahendus, parandab see siiski praegust olukorda. Nii õiguslikust kui ka sotsiaalmajanduslikust seisukohast on siiski väga küsitav selline olukord, kus praktikas kasutatakse välismaist ettevõtet selleks, et rakendada selle ettevõtte päritoluriigi eeskirju teise riigi territooriumil. Komitee leiab, et nende negatiivsete mõjude hulgas, mida komisjon nimetab seoses kahjumi piiriülese mahaarvamise puudumisega, on kõige tõsisemad asutamisel tekkivad probleemid, kuna ettevõtte tegevuse algusjärgus on kahjum väga tavaline. Ettevõtte tegevuse algusperioodil puudub võimalus kahjumi mahaarvamiseks ettevõtte päritoluriigis saadud kasumi arvel. Kõnealune asjaolu pärsib ettevõtte tegevuse alustamist teises riigis. Lisaks sellele on esialgu tekkivaid kulusid kõige raskem katta just väikestel ja keskmise suurusega ettevõtetel. Kõnealuste probleemidega seisavad silmitsi ka riigisisest ettevõtteid, seega pole tegemist spetsiifiliste probleemidega, mis seonduvad ettevõtte asutamisega välismaal.

4.7 Oma analüüsis pole komisjon piisavalt arvestanud kahjumi hilisemale ajale edasikandmise võimalusega. Enamikul juhtudel kahjumi piiriülene ülekandmine alati vajalik. Erinevus kahjumi ühe riigi piires edasikandmise ja kahjumi piiriülese mahaarvamise vahel on ajaline aspekt. Kahjumi piiriülese mahaarvamise korral võib kahjumi kohe kasumiga tasaarvestada. Kerkib esile küsimus, kas raskusi, mis esinevad nende erilahenduste otsimisel, mis on vajalikud kahjumi piiriülese mahaarvamise tagamiseks Euroopa Liidu piires, saab motiveerida tuluga, mida võib saada, kui ettevõtte võib kahjumi maha arvata kohe kahjumi tekkimise aastal. Ajutine kontsernisisene toetus võib kahjumit ajutiselt finantseerida. Probleem, millele komisjon üritab lahendust leida, ei ole võib olla nii suur, kui näib. Komisjon peaks oma analüüsis käsitlema kahjumi piiriülest mahaarvamist ja kahjumi mahaarvamist pikema aja jooksul kui alternatiivseid võimalusi piiriülestele tegutsevate ettevõtete jaoks, selle asemel et keskenduda üksnes ühele neist meetodeist.

4.8 Lisaks ei analüüsita vähemalt kõnealuses teatises probleemi ulatust ja tegelikke mõjusid, mis kahjumi piiriülese mahaarvamise õiguse kehtestamine kaasa toob. Selline analüüs on tingimata vajalik, enne kui tehakse otsus kahjumi piiriülese mahaarvamise lubamise kohta.

4.9 Komisjonipoolses õigusliku olukorra tõlgenduses, mille kohaselt tuleb asutamisevabadust silmas pidades teistes liikmesriikides tegutsevate alaliste esinduste või filiaalide puhul lubada kahjumi mahaarvamist, ei täpsustata, kas see peaks olema ajaliselt piiratud või mitte. Praegu näib olevat võimalik vaid ajutine kahjumi mahaarvamine. Tuleks selgelt väljendada, et toetatakse just seda.

4.10 Komisjon soovib *Marks & Spenceri* kohtuasjas tehtud piiranguid kasutada juhisenähtetulevaste meetmete väljatöötamisel. EMSK peab vajalikuks, et tulevased ettepanekud tuleb välja

töötada nii, et minimeeritaks maksudest kõrvalehoidumise võimalusi seoses kahjumi mahaarvamise.

4.11 Komisjon on juba varem esitanud ettepanekuid, milles lubatakse kahjumi mahaarvamist kahjumi ülekandmisele järgnevatel aastatel. Kahjum kantakse emaettevõttest tagasi niipea, kui on olemas kasum, millest seda maha arvestada. See näib kõnealusel juhul olevat parim meetod, kuna maksubaasi ülekandmine asjaomaste riikide vahel on üksnes ajutine.

4.12 Kui kahjumi piiriülese mahaarvamise seotud probleeme piüütakse lahendada ilma CCCTBd kehtestamata, tekib ulatuslik probleem, mida komisjon ei näi olevat piisavalt arvesse võtnud. Kuidas on võimalik teada, millised kahjumid tuleb ühest riigist teise üle kanda, kui kummaski riigis põhinevad kasumid ja kahjumid erinevatel maksubaasi arvestustel. Nii ei ole võimalik kokkuleppele jõuda, kui suur kahjum tegelikult on. Kokkuvõttes näib, et kahjumi piiriülese mahaarvamise seotud õiguslike ja majanduslike probleemide on pikas perspektiivis võimalik lahendada üksnes CCCTB abil. Kui see küsimus lahendatakse suhteliselt kiiresti, võib olla otstarbekas, et komisjon tegeleks põhjalikumalt teiste kõnealustes teatises tõstatatud probleemidega.

5. Maksustamine riigist lahkumisel ja vajadus kooskõlastada liikmesriikide maksupoliitika (KOM(2006) 825 lõplik)

5.1 Komisjon on arvamisel, et realiseerimata tulu ülekandmisel ettevõtete vahel peaksid nii ühe riigi piires kui ka eri riikide vahel kehtima samad maksukohustuse edasilükkamist käsitlevad eeskirjad. Kuna realiseerimata tulu maksustamist käsitlevad eeskirjad on erinevad, tekib siiski probleeme. Lisaks lahknevustele eeskirjades võib ka puudulik teabevahetus maksuasutuste ja asjaomaste ettevõtete või üksikisikute vahel viia maksustamata jätmise või topeltmaksustamiseni. Komisjon toob näiteid, kuidas võiks liikmesriikide eeskirju paremini kooskõlastada. Siiski on veel palju teha, enne kui kõik probleemid saavad lahenduse.

5.2 Komisjoni argumentid tuginevad ühe üksikisiku juhtumile (²), kus isiku riigist lahkumisel maksustati kohe tema realiseerimata tulu, samas kui maksuresidentideks jääjatelt nõutakse maks sisse siis, kui tulu on realiseeritud. Euroopa Kohus otsustas, et kõnealune erinevus on vastuolus EÜ asutamislepingu liikumisvabadust käsitlevate sätetega. Siinkohal kerkib siiski esile teine probleem: riik, kus tulu saadi, jääb ilma maksutuludest. Kui tulu realiseeritakse, lähevad kõnealused maksutulud erieeskirjade puudumisel riigile, kuhu maksumaksja on kolinud. Euroopa Kohus sedastas, et on lubatud nõuda maksumaksjalt riigist lahkumisel maksudeklaratsiooni esitamist, mis on aluseks maksutulude jaotamisele, kui tulu realiseeritakse.

(²) Kohtuasi C-9/02: Hughes de Lasteyrie du Saillant v. Ministre de l'Économie, des Finances et de l'Industrie (ELT C 94, 17.4.2004, lk 5).

5.3 Enamik liikmesriike on järginud Euroopa Kohtu otsust ja kaotanud maksustamise riigist lahkumisel. Ebakindlus valitseb selles osas, kuidas või kas üldse läheb osa tulevastest maksudest sellele riigile, mille residentsusest lahkutakse. Komisjon pooldab süsteemi, mille kohaselt uus residentriik vähendab maksu tulu sellelt osalt, mis saadi enne residentsuse muutumist. See eeldab maksustamise kooskõlastamist kummagi riigi maksuasutuste vahel. Komisjoni tõlgenduse kohaselt kehtib Euroopa Kohtu otsus, milles käsitletakse üksikisikut, ka ettevõtete kohta, mis realiseerimata tulu üle kannavad.

5.4 Erijuhu moodustavad Euroopa Majanduspiirkonna või Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni riigid, kus kohaldatakse küll vaba liikumise sätteid, kuid mitte ELi maksuõigust. Vastavalt sellele on komisjon seisukohal, et maksutulude tagamiseks peaks riigil, mille residentsusest lahkutakse, olema õigus maks sisse nõuda riigist lahkumise hetkel, kui kahepoolsete kokkulepetega ei ole ette nähtud teistsugust menetlust.

Märkused

5.5 Komisjoni käsitlest erinevate juhtude kohta, mis seonduvad realiseerimata tulu sisaldavate varade ülekandmisega ettevõtete vahel, nähtub, et ettevõtete õiguslik olukord on ebakindlam kui üksikisikute puhul. Komisjoni tõlgendus ettevõtete

kohta tugineb üksikisikuid käsitlevale kohtuotsusele. Kuid üksikisikuid käsitlevat otsust ei saa otse ettevõtetele üle kanda. Seetõttu peab komisjon oma analüüsi täiendama ja käsitlema spetsiifilisi probleeme, millega ettevõtted võivad kokku puutuda.

5.6 On vaja üksikasjalikumalt teksti selgitamiseks, kuidas peaks komisjoni arvates käsitlema erinevaid olukordi: emaettevõtte ja tütarettevõtte, filiaalid ja alaline esindus. Komisjoni teatistes toodud kirjeldused tekitavad ka küsimuse, kas realiseerimata tulu tuleks tööpoolset käsitleda erinevalt sõltuvalt sellest, millises seoses on omavahel asjaomased ettevõtted.

5.7 Eeskiri, mille kohaselt realiseerimata tulu sisaldava kapitali ülekandmisel ei tohi maksu sisse nõuda, esitab kõrged nõudmised teabe osas. Tundub ebaasjakohane, et igal aastal tuleb esitada teave selle kohta, et varasid ei ole võõrandatud. Selle asemel peaks maksuasutuste koostöö tagama, et mõlemad riigid saavad maksudest oma õiguspärase osa, kui need sisse nõutakse.

5.8 On selliseid ülekantud varasid, mida kunagi ei võõrandata, nt mittemateriaalne vara, või mis lihtsalt aeguvad. Komisjon ei kirjelda selliseid juhtumeid piisavalt põhjalikult. Kuidas saab liikmesriik, kust varad on pärit, nõuda sisse maksu realiseerimata, eelnevalt olemasolevalt tulult, kui seda ei tohi teha ülekandmise hetkel?

Brüssel, 26. september 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS